

หมอนวดแผนโบราณ : กระบวนการกลายเป็นผู้เป็ยงเบนทางเพศ

โดย

เอมอร ทองเจียว

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประจำปีงบประมาณ 2538

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวเอมอร ทองเขียว

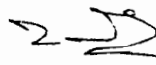
เรื่อง

หมอนวดแผนโบราณ : กระบวนการกลายเป็นผู้เป็ยงเบนทางเพศ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตร
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (สังคมวิทยา)

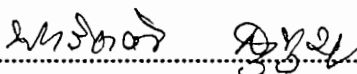
เมื่อ วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2539

ประธานกรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

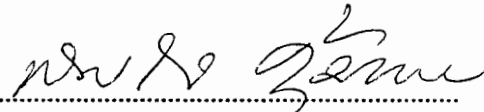
.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์)

กรรมการวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปาริชาติ สุขุม)

กรรมการวิทยานิพนธ์

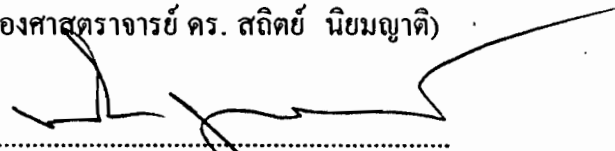
.....
(รองศาสตราจารย์ สายใจ คุ่มขนาน)

กรรมการวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. สถิตย์ นิยมญาติ)

คณบดี

.....
(อาจารย์ พรชัย ตระกูลวรานนท์)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “หมอนวดแผนโบราณ : กระบวนการกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนทางเพศ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการและเงื่อนไขสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่อาชีพหมอนวด และการค้าประเวณี หรือโลกของ “ผู้เบี่ยงเบน” ตลอดจนกระบวนการขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน และกระบวนการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ใน “โลก” ดังกล่าวได้

สำหรับระเบียบวิธีในการศึกษานั้นใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างหมอนวดแผนโบราณจำนวน 15 คน ในสถานบริการนวดแผนโบราณแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลจากจุดยืนของหมอนวดแผนโบราณเอง

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นใช้ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์พฤติกรรมของหมอนวดแผนโบราณ โดยมุ่งความสนใจไปที่พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมของผู้หญิงที่สังคมยอมรับ ไปสู่พฤติกรรมของผู้เบี่ยงเบน

ผลของการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการและเงื่อนไขที่สำคัญ ดังนี้ ช่วงการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวด ซึ่งพบว่าในช่วงนี้มีเงื่อนไขสำคัญในการดึงดูดให้ผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ คือ เรื่องของเศรษฐกิจ และการมีโอกาสได้ปฏิสังสรรค์กับบุคคลในอาชีพบริการที่เป็นผู้เชื่อมโยงให้ผู้หญิงได้รู้จักกับ “โลกของหมอนวด” รวมถึงลักษณะของ “บทบาทเชิงอาชีพ” ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม เงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การควบคุมทางสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง แต่ไม่มีอิทธิพลเพียงพอในการยับยั้งให้บุคคลเข้าสู่อาชีพหมอนวด

ช่วงเข้าสู่อาชีพหมอนวด เป็นช่วงที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำรงชีวิตของผู้หญิง ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิสังสรรค์กับบุคคลในอาชีพนี้ ตลอดจนถึงกลไกการขัดเกลาเชิงอาชีพทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำให้ผู้หญิงได้เรียนรู้และซึมซับเอาค่านิยม บรรทัดฐาน ความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของกลุ่มเข้ามาสู่ตนเอง ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะนำไปสู่การเป็นหมอนวดอาชีพนั่นเอง

ช่วงเข้าสู่การค้าประเวณี มีเงื่อนไขพื้นฐานมาจากการได้รับผลตอบแทนที่สูง, การมีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกที่จะขายบริการทางเพศได้ การเคยผ่านประสบการณ์ทางเพศมาแล้ว ในการเคลื่อนจากบทบาทเชิงอาชีพที่ให้บริการนวด ไปสู่บทบาทของการขายบริการทางเพศ หมอนวดจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้กลยุทธ์ที่จำเป็นในการดำรงอยู่ในโลกที่เบี่ยงเบน การเรียนรู้วิธีการให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง เพื่อที่จะลดความกดดันที่เกิดมาจากการประทับรอยมลทินจากสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การมีเอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบนที่มั่นคง

Abstract

“Traditional Masseuse : process of becoming sexual deviant” is the study aiming at analyzing the main conditions and process which woman becoming professional traditional masseuses and finally , prostitutes which labeling as “ the World of Daviance”. The study includes the socialization processes into deviant subculture and the adaptation processes which the women trying to sustain themselves with the occupation.

Research methodology is qualitative in nature. The participant observation and in-depth interview are the techniques used for data collection aiming at securing data from the women point of view. The fieldwork takes place in a massage parlor in Bangkok. Fifteen masseuses are selected for the interviews. Symbolic Interaction is the basic frame of analysis focusing the changes in behavior of these women from socially accepted behavior to the behavior that considered as deviance.

The findings can be concluded in three stages. The first stage is the decision making period. For those who enter the occupation there are two main conditions operating in this period. The first condition is the pull factors which drawn the women into the occupation. These are the chances of interaction with in people in the occupation. The second condition is social control which act as the in effective pull-back factor unabling to deter these women from entering the job.

The second stage is the stage of entering the occupation. It is the period of changes in the way of life of these women. Via socialization with the people in the occupation these women directly and indirectly absorb the values norms, beliefs and ways of practice into themselves. These are the processes of becoming the professional masseuse.

The third stage is the period of entering into prostitution. The major attractions are the high economic rewards, the right to choose guests and the period sexual experiences. Moving from masseuses to prostitutes, these women have to learns a lot of strategies in order to survive in the “deviant world” including self-justification of taking the job to alleviate the pressure from the negative labeling from the society.

กิตติกรรมประกาศ

ความเพียรพยายามในการสร้างสรรค์ผลงานจนกระทั่งเป็นรูปร่างเรียกว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากได้รับความร่วมมือ และคำแนะนำที่ดีจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย โดยเริ่มต้นจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้ความกรุณาชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ด้วยความเมตตาตลอด ท่านต่อมาคือ รองศาสตราจารย์ ดร.สถิตย์ นิยมญาติ, รองศาสตราจารย์ สายใจ คุ้มขนาบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริชาติ สุขุม ซึ่งเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ของการศึกษาคณะนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณประชากรหมอนวดแผนโบราณทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสะท้อนให้เห็นภาพของผู้เป็นหมอนวดในแนวทางที่การศึกษาต้องการจะค้นพบ ยิ่งไปกว่านั้นในการศึกษาครั้งนี้ยังได้รับน้ำใจ, ความห่วงใย และกำลังใจจากเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโทสังคมวิทยาหัส'35 ทุกคน ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณ และส่งความปรารถนาดีไปยังผู้ให้ความช่วยเหลือสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดหากผลงานวิจัยชิ้นนี้มีความดี และเป็นประโยชน์อยู่บ้าง ผู้วิจัยขอขอบแด่คุณพ่อ คุณแม่ และพี่ ๆ น้อง ๆ ที่เกื้อกูลผู้วิจัยในทุกวิถีทางตลอดมา และประโยชน์เหล่านี้ขอมอบให้แก่สังคมโดยรวม

เอมอร ทองเจียว

มิถุนายน 2539

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(4)
สารบัญตาราง.....	(9)
สารบัญแผนภาพ.....	(10)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
- วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	6
- ขอบเขตในการศึกษา.....	6
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	7
- ข้อเสนอที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา.....	7
2 กรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา.....	8
- แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์.....	8
ธรรมชาติของสังคมมนุษย์.....	9
ธรรมชาติของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม.....	9
ธรรมชาติของวัตถุ.....	9
- แนวคิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน.....	10
นิยามความเบี่ยงเบน.....	10
ทัศนภาพในการศึกษาความเบี่ยงเบน.....	12
ทัศนภาพเชิงบรรทัดฐาน.....	12
ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์.....	12
- กระบวนการเข้าสู่ความเบี่ยงเบนตามทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์.....	13
- แนวคิดเกี่ยวกับการประทับตรา.....	16

การเกิดขึ้นของพฤติกรรมเบี่ยงเบน.....	16
ผลกระทบของการติตตราที่มีต่อพฤติกรรม.....	18
- พฤติกรรมนวดแผนโบราณ (การค้าประเวณี)ในฐานะที่เป็น พฤติกรรมเบี่ยงเบน.....	23
- กระบวนการของการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้เบี่ยงเบน.....	25
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	29
- วิธีการในการศึกษา.....	29
- การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
- การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
- ระยะเวลาในการศึกษา.....	38
4 ลักษณะและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง.....	39
5 ลักษณะการจัดระเบียบของสถานบริการนวดแผนโบราณ.....	51
- การจัดระเบียบทางกายภาพ.....	51
- การจัดระเบียบทางสังคม.....	57
6 การเข้าสู่อาชีพและการปรับตัวของหมอนวดแผนโบราณ.....	70
- ช่วงการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ.....	71
เงื่อนไขต่างๆ ทั้งที่เป็นตัวผลักดัน ดึงดูด และเหนี่ยวรั้ง.....	71.
- ช่วงเข้าสู่อาชีพ.....	81
ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง.....	82
- หมอนวดกับหมอนวด.....	82
- หมอนวดกับแขก.....	83
- หมอนวดกับคนเชียร์แขก.....	84
- การขัดเกลาทางสังคม.....	87
การขัดเกลาทางสังคมแบบเป็นทางการ.....	88
การฝึกนวด.....	89

การขัดเกลาทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ.....	92
การขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวด.....	93
สัญลักษณ์ของหมอนวด.....	94
อุดมการณ์ของหมอนวด.....	95
การเรียนรู้เทคนิคกลยุทธ์วิธีในการทำงาน.....	100
ประสบการณ์การเป็นหมอนวดครั้งแรก.....	104
ประสบการณ์ครั้งแรกที่เจอแขก.....	105
- ช่วงเข้าสู่โลกของการค้าประเวณี (โลกของผู้เบี่ยงเบน).....	105
แรงกดดันทางเศรษฐกิจ.....	106
ปัจจัยเหนี่ยวรั้ง.....	108
เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการตัดสินใจเข้าสู่โลกของเบี่ยงเบน (โลกแห่งการค้าประเวณี).....	108
การฝ่าฝืนระเบียบของสถานบริการ.....	110
การดำรงอยู่ของหมอนวดในโลกแห่งการค้าประเวณี (โลกที่เบี่ยงเบน).....	116
7 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	126
- สรุปผลการศึกษา.....	126
- นัยที่ได้จากการศึกษา.....	128
นัยเชิงระเบียบวิธี.....	128
นัยเชิงทฤษฎี.....	129
นัยเชิงนโยบาย.....	130
- ข้อจำกัดของการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรมศัพท์.....	132
เอกสารอ้างอิง.....	134
ประวัติการศึกษา.....	139

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	แสดงจำนวนหญิงบริการทางเพศ จากการสำรวจของกองกามโรค กระทรวงสาธารณสุข ปีพ.ศ.2525 ถึง พ.ศ.2538.....	3
2	แสดงจำนวนสถานบริการนวดแผนโบราณและผู้ให้บริการทางเพศ ปีพ.ศ.2534 ถึง พ.ศ.2538.....	5
3	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคม	14
4.	แสดงลักษณะภูมิหลังของหมอนวดแผนโบราณ.....	41
5.	แสดงประวัติชีวิตของหมอนวดแผนโบราณ.....	43
6.	แสดงรายได้ต่อชั่วโมงปกติของหมอนวด.....	65
7.	แสดงรายได้ต่อชั่วโมงแบบพิเศษ.....	66

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. แสดงกระบวนการพัฒนาไปสู่ความเบี่ยงเบนพฤติกรรมของ Lemert.....	20
2. แสดงกระบวนการพัฒนาไปสู่ผู้เบี่ยงเบนอาชีพ (deviance career) หรือความเบี่ยงเบนพฤติกรรม.....	21
3. แสดงขั้นตอนการเบี่ยงเบนจากการเบี่ยงเบนขั้นปฐมภูมิไปสู่การเบี่ยงเบนขั้น ทุติยภูมิ.....	22
4. แสดงห้องนวดในลักษณะที่เป็น “ห้องเดี่ยว”.....	53
5. แสดงห้องนวดในลักษณะที่เป็น “ห้อง V.I.P”.....	55
6. แสดงลักษณะของกายภาพของสถานบริการนวดแผนโบราณ.....	56
7. แสดงลักษณะโครงสร้างของการจัดระเบียบทางสังคมของสถานบริการ นวดแผนโบราณ.....	69

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนไทยใช้การนวดช่วยคลายความปวดเมื่อยมาตั้งแต่ครั้งโบราณ (สำลี ใจดี, 2529, น.1) ซึ่งจะรู้จักกันโดยทั่วไปในนามของ “การนวดแผนโบราณ” หรือ “หัตถศาสตร์” อันเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์แผนโบราณ ศาสตร์และศิลป์ของการนวดแบบไทยนั้นเชื่อกันว่ามีต้นแบบมาจากวิชาแพทย์ของท่านชีวกโกมารภัจจ์ และถือเป็นบรมครูแพทย์แผนโบราณของอินเดีย ซึ่งได้เผยแพร่เข้าสู่สังคมไทยพร้อมกับพุทธศาสนา และตลอดเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา แพทย์แผนโบราณของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีการนวดมาเรื่อยๆ จนกลายเป็น “นวดแผนโบราณ” แบบไทยที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง (สมบัติ ตาปัญญา, 2528, น.28) จากรากฐานความเป็นมาของการนวดแผนโบราณดังกล่าว “วัด” จึงเป็นสถานที่สำคัญในการให้บริการนวด และถ่ายทอดวิชาการนวด โดยมีการจัดตั้งเป็นสมาคมแพทย์แผนโบราณ ฝ่ายวิชาหัตถศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นที่วัดโพธิ์, วัดมหาธาตุ หรือ วัดเซตุพน ฯ เป็นต้น และผู้ที่ทำหน้าที่ในการนวด หรือที่เรียกว่า “หมอนวดแผนโบราณ” นั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งนอกจากจะมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการนวดแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง และหน้าที่ของส่วนต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ด้วย (สำลี ใจดี, 2529, น.5-8) แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเราจะพบเห็นสถานนวดแผนโบราณอยู่ทั่วไป ซึ่งในการจัดตั้งสถานบริการเหล่านี้ได้มีเป้าหมายเพื่อการบำบัดรักษา และคลายความปวดเมื่อย หากแต่ให้บริการอย่างอื่นนั่นก็คือ การขายบริการทางเพศในรูปของหมอนวดแผนโบราณนั่นเอง (จรรยา เศรษฐบุตร และสุภาณี เวชพงศา, 2537, น. 4-5) จากการสำรวจของกองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข พบว่าในปี 2538 มีธุรกิจนี้ประมาณ 476 แห่งทั่วประเทศ และมีผู้นับถือที่มีอาชีพหมอนวดแผนโบราณในลักษณะผู้ให้บริการทางเพศถึง 10,197 คน (กองควบคุมโรคติดต่อ, 2538) การเปลี่ยนแปลงจากการนวดแผนโบราณเพื่อการบำบัดรักษา และคลายความปวดเมื่อยไปสู่ธุรกิจนวดแผนโบราณ เพื่อขายบริการทางเพศ จึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการค้าประเวณีนั่นเอง

การค้าประเวณี หรือ โสเภณีในสังคมไทย ได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และได้วิวัฒนาการไปสู่ระบบธุรกิจที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการ

เมือง เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือ ในช่วงก่อนปี 2503 การค้าประเวณีถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยผู้ที่ประกอบอาชีพโสเภณีจะต้องดำเนินการจดทะเบียน และเสียภาษีให้รัฐ ซึ่งเรียกภาษีนี้อีกว่า “ภาษีถนน” แต่หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปราบการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 ทำให้อาชีพโสเภณีเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจการค้าประเวณีจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการขายบริการทางเพศโดยตรง ไปสู่การขายบริการทางเพศแบบแอบแฝง ตัวเลขจากการสำรวจของกองกามโรคกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่ปี 2525 ถึง 2538 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 1

แสดงจำนวนหญิงบริการทางเพศ จากการสำรวจของกองกามโรค กระทรวงสาธารณสุข

ปี พ.ศ.2525 - พ.ศ.2538

พ.ศ.	จำนวนหญิงบริการทางเพศ		
	เปิดเผย	แอบแฝง	รวม
2525	15,808	30,822	46,630
2526	26,952	32,638	59,590
2527	31,791	36,107	67,998
2528	31,180	37,680	68,860
2529	37,511	39,867	77,378
2530	39,145	44,018	83,163
2531	38,315	44,277	82,592
2532	38,233	46,652	84,885
2533	33,240	53,258	86,494
2534	28,737	47,706	76,443
2535	24,643	50,398	75,041
2536	26,246	42,447	68,693
2537	*	*	*
2538	16,383	65,001	81,384

หมายเหตุ *ยังไม่ได้เก็บรวบรวมเป็นสถิติ อย่างสมบูรณ์*

ที่มา: กรมควบคุมโรคติดต่อ กองกามโรค กระทรวงสาธารณสุข

จากตารางได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ นั่นก็คือ จำนวนหญิงบริการทางเพศโดยตรงมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่จำนวนหญิงบริการทางเพศแบบแอบแฝงมีจำนวนเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจการค้าประเวณีดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปสู่ธุรกิจในรูปแบบของสถานบริการต่างๆ ที่มีการขายบริการทางเพศซ่อนเร้นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร, คาเฟ่, คาราโอเกะ,

ในทศลับ, อาบอบนวด ซึ่งรวมถึงนวดแผนโบราณ ซึ่งสถานบริการเหล่านี้สามารถจดทะเบียนเป็นสถานบริการที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ.2509 อาชีพที่มีอยู่ในสถานบริการเหล่านี้จึงถือว่าเป็นอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายด้วย

ในบรรดารูปแบบของธุรกิจบริการทางเพศเหล่านี้ ผู้วิจัยสนใจจะศึกษารูปแบบ “นวดแผนโบราณ” เนื่องจากการนวดแผนโบราณถือว่าเป็นมรดกอย่างหนึ่งของสังคมไทยมาแต่โบราณ เพราะคนไทยใช้การนวดเพื่อช่วยคลายความปวดเมื่อย หรือความเครียดที่เกิดจากการทำงานหนักในสังคมดั้งเดิม หรืออาจมองได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างผู้นวดกับผู้ถูกนวด ซึ่งมักเป็นผู้ใหญ่น้อยกับผู้ใหญ่ หรือลูกหลานกับบิดามารดาปู่ย่าตายาย อันเป็นที่มาของความผูกพันทางจิตใจซึ่งกันและกัน แต่ปัจจุบันอาชีพการนวดแผนโบราณซึ่งคือ การให้บริการแขกด้วยการนวดไม่ได้นำมาซึ่งการถูกประณามจากผู้คนในสังคม แต่เมื่อพิจารณาในแง่พฤติกรรมที่แฝงเร้นคือมีการให้บริการทางเพศเหล่านี้ถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมและหมอนวดผู้มีพฤติกรรม ดังกล่าวจึงกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนเหมือนดังที่ Schur (1984, p.7) กล่าวว่า การที่ผู้หญิงจะเป็นผู้เบี่ยงเบนเกิดขึ้นเมื่อมีการละเมิด โดยเฉพาะละเมิดระบบบรรทัดฐานทางเพศ (gender system norms) และ Becker (1963, p.9) ได้กล่าวว่า “พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นขึ้นอยู่กับกรอบการออกกฎของกลุ่มทางสังคม (หรือผู้ชมทางสังคม) และกลุ่มทางสังคมนี้เองที่เป็นผู้ประทับตราผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้กลายเป็นบุคคล “นอกคอก” (outsider) ดังนั้นพฤติกรรมใดเบี่ยงเบนหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นผู้ประทับตรา” หมอนวดแผนโบราณก็เช่นกัน ในอดีตสังคมไทยเห็นว่าพฤติกรรมนี้เป็นเรื่องธรรมดา หรือเป็นทางเลือกหนึ่งของ บุคคลในการดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันสังคมไทยอาจเห็นว่าเป็นสิ่งผิดปกติกที่ต้องแก้ไข ดังนั้นผู้ชมทางสังคม (social audiences) จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนด ความหมายของความเบี่ยงเบนให้กับพฤติกรรมและตัวบุคคล

ดังนั้นอาชีพนวดแผนโบราณจึงน่าจะได้รับความสำคัญและความสนใจทางวิชาการในการศึกษาประเด็นของพฤติกรรมเบี่ยงเบนอีกอาชีพหนึ่งทั้งนี้เพราะประการหนึ่งการนวดแผนโบราณที่มีอยู่แพร่หลายในเมืองหลวงและตามภาคต่างๆจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2
แสดงจำนวนสถานบริการนวดแผนโบราณ และผู้ให้บริการทางเพศ
ปีพ.ศ.2534 ถึง ปีพ.ศ.2538

นวดแผนโบราณ	ปี 2534		ปี 2535		ปี 2536		ปี 2537		ปี 2538	
	แห่ง	คน	แห่ง	คน	แห่ง	คน	แห่ง	คน	แห่ง	คน
ทั่วประเทศ	149	4,255	194	4,131	310	5,909	309	5,391	476	10,197
กรุงเทพ	22	958	24	674	41	1,254	22	5,781	11	3,936
ภาคกลาง	57	1,641	101	2,121	129	2,534	140	2,784	303	7,361
ภาคเหนือ	15	427	19	420	36	621	41	712	31	290
ออก/เหนือ	6	204	4	62	8	65	11	124	25	272
ใต้	49	1,025	46	874	96	1,435	95	1,193	117	2,274

ที่มา : รายงานการสำรวจสถานประกอบการค้าประเวณีทั่วประเทศของกองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข

จากการเพิ่มขึ้นของสถานบริการนวดแผนโบราณในปัจจุบัน อาชีพนวดแผนโบราณไม่ได้มีคุณลักษณะเป็นการนวดกันในครอบครัว หรือในวัดเหมือนในอดีตแล้ว กล่าวคือ การนวดแผนโบราณที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นรูปแบบหนึ่งของหญิงบริการทางเพศแบบแอบแฝงเพียงแต่มีลักษณะพิเศษอยู่ที่ความสมัครใจของหมอนวดเป็นสำคัญที่จะยินยอมตามความประสงค์ของผู้มาใช้บริการหรือไม่เท่านั้น และอาชีพนวดแผนโบราณเป็นเสมือนรอยต่อของการตัดสินใจเปลี่ยนจากการเป็นหมอนวดเป็นโสเภณีได้หรือไม่

จากลักษณะที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับตัวของหมอนวดแผนโบราณจาก “โลกปกติ” ที่สังคมให้การยอมรับไปสู่ “โลกของผู้เบี่ยงเบน” ที่ถูกสังคมประณาม และประทับตราว่าเป็น ผู้เบี่ยงเบน

ปัญหาโสเภณีนับว่าเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจ และมีการศึกษากันมากไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์, การศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการเป็นโสเภณี, การแสวงหาแนวทางในการแก้ไข, การศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ และการแพร่ระบาดของโรค จากปัญหาโสเภณีดังกล่าวจะเห็นได้จากผลงานวิจัยมากมาย เช่น ผลงานวิจัยของ บุญส่ง เผ่าทรง ศึกษาปัญหาโสเภณีในประเทศไทย (ม.ป.ป), น.พ.สำเร็จ แสงชื่อ และสมชัย จิรโรจน์วัฒน์ ศึกษาการมารับการตรวจรักษาของหญิงอาชีพพิเศษที่ ศูนย์กามโรค เขต 2 จังหวัดชลบุรี (2524), สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคนอื่น ๆ ศึกษาปัญหาโสเภณี : การแสวงหามาตรการทางกฎหมาย และมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมในประเทศไทย (2526) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาของศุภิมา นฤมล (2530) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นหมอนวด : ศึกษากรณีของอาบ อบ นวด อันเป็นงานที่โดดเด่น และสะท้อนภาพของลำดับขั้นตอน และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเป็นหมอนวดอาชีพได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามอาชีพหมอนวดแผนโบราณ ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่มีการขายบริการทางเพศแอบแฝงอยู่นั้น ยังไม่มีงานชิ้นใดที่ศึกษาเจาะลึกโดยตรง ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงได้มุ่งที่จะศึกษา เพื่อที่จะทำความเข้าใจโลกของหมอนวดแผนโบราณ จากจุดยืนและทัศนะของพวกเขาเอง รวมถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ผลักดัน และเหนี่ยวรั้งในการเข้าไปสู่ “อาชีพ” ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่อาชีพหมอนวด และการเข้าสู่โลกการค้าประเวณีหรือโลกของ “ผู้เบี่ยงเบน” ตลอดจนกระบวนการขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน และกระบวนการปรับตัว เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ภายใน “โลก” ดังกล่าวได้

ขอบเขตในการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาดังนี้เป็นการศึกษา และวิเคราะห์การเข้าสู่อาชีพ และการปรับตัวของหมอนวดแผนโบราณ จึงใช้การศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) ประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาสถานบริการนวดแผนโบราณขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งการเลือกสถานทีนี้เป็นบริบทในการศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าสามารถเข้าถึงข้อมูลในระดับลึกได้

ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้ จึงเป็นเพียง “กรณีตัวอย่าง” ซึ่งอาจมีลักษณะบางประการแตกต่างไปจากที่อื่นได้บ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

หากการศึกษานี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วจะส่งผลให้ทราบว่า

1. ผลของการศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจโลกของหมอนวดแผนโบราณได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. เพื่อเพิ่มพูนงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้ในการศึกษาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาใส่ภาคนี้ต่อไป

ข้อเสนอที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

1. กระบวนการเข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนโบราณ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งแต่ละขั้นตอนประกอบไปด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ
2. กระบวนการขาดกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อย เพื่อการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ในโลกของหมอนวดแผนโบราณ

กรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมย่อมประกอบด้วยปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ มากมาย ซึ่งการที่จะเข้าใจปัจจัยดังกล่าวให้ถ่องแท้จำเป็นต้องเชื่อมโยงพฤติกรรมเข้ากับบริบททางสังคม ดังนั้นสิ่งที่จะสามารถหรือเชื่อมโยงปรากฏการณ์เหล่านั้นจะต้องอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสม ดังเช่นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมหมอนวดแผนโบราณในครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน (deviant behavior) เป็นหลัก แต่การที่จะตัดสินใจว่าพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเริ่มแรกจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะเป็นผู้กระทำ (actor) ต่อสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของการตีความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ตามแนวคิดพื้นฐานจากผลงานของ Blumer ที่ว่า (Franklin, 1982, p.89)

1. บุคคลกระทำต่อวัตถุ (objects) ทั้งทางกายภาพ ทางสังคมและทางนามธรรมบนพื้นฐานของความหมาย (meaning) ที่วัตถุเหล่านี้มีต่อบุคคลไม่ใช่แสดงพฤติกรรมบนพื้นฐานของเงื่อนไขทางจิตวิทยา หรือตามบทบาท และสถานภาพทางสังคมที่มีบรรทัดฐาน (norms) หรือค่านิยมกำกับอยู่ แต่จริง ๆ แล้วพฤติกรรมของบุคคลแสดงออกตามที่บุคคลนิยามหรือให้ความหมายต่อวัตถุมากกว่า

2. ความหมายของวัตถุสำหรับบุคคลหนึ่ง ๆ เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทางสังคมที่ซึ่งบุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่น ไม่ใช่ดำรงอยู่ในตัวบุคคลหรือในจิตใจของบุคคลโดยธรรมชาติมาแต่กำเนิด

3. ความหมายจะถูกส่งและขยายความผ่านกระบวนการตีความ (interpretative process) โดยบุคคลที่มีปฏิสังสรรค์กับผู้อื่นไม่ใช่ประยุกต์ใช้ความหมายที่ได้รับจากการปฏิสังสรรค์อย่างง่าย ๆ แต่กลับมีกระบวนการปรับเปลี่ยนขยายความ (modification) และตีความความหมายเพื่อกำกับพฤติกรรมที่แสดงออกไป ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลในทัศนะของ Blumer จึงเป็นพฤติกรรมที่มาจากกรวางแผน หรือมีเหตุมีผลมากกว่าที่จะสนองตอบต่อสิ่งกระตุ้นโดยมิได้ไตร่ตรองหรือตีความ

จากพื้นฐานของข้อเสนอเชิงแนวคิดสามประการข้างต้น Blumer ได้อธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติของมโนทัศน์ที่สำคัญ ดังนี้

ธรรมชาติของสังคมมนุษย์ (nature of human society)

Blumer อธิบายว่า สังคมมนุษย์ประกอบด้วยมนุษย์ผู้เข้าร่วมในการกระทำ ซึ่งการกระทำนี้ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ มากมายที่ปัจเจกบุคคล กระทำขึ้นมาในขณะที่เผชิญหน้ากับบุคคลอื่น หรือเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้น ชีวิตของสังคมมนุษย์จำเป็นต้องประกอบไปด้วย กระบวนการต่อเนื่องเกี่ยวกับการประสานกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคมเข้าด้วยกัน กิจกรรมอันต่อเนื่องที่สลับซับซ้อนนี้เองที่สร้างและแสดงโครงสร้างขึ้นมา (Blumer, 1969, pp.6-7)

ธรรมชาติของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (nature of social interaction)

Blumer อธิบายว่า การปฏิสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ประกอบด้วย 2 ลักษณะคือ การปฏิสัมพันธ์โดยใช้สัญลักษณ์ (symbolic interaction) และการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ใช้สัญลักษณ์ (non-symbolic interaction) การปฏิสัมพันธ์ โดยใช้สัญลักษณ์มีความเกี่ยวข้องกับการตีความหมายของการกระทำส่วนการปฏิสัมพันธ์ โดยไม่ใช้สัญลักษณ์จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลทำการตอบโต้โดยตรงต่อการกระทำของผู้อื่นโดยปราศจากการตีความหมายการกระทำ (Blumer, 1969, pp.8-9)

ธรรมชาติของวัตถุ (nature of objects)

Blumer อธิบายว่า จุดยืนทางความคิดแนวปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ ก็คือ “โลก” (worlds) ที่ปรากฏต่อมนุษย์ ประกอบไปด้วย “วัตถุ” (objects) และวัตถุเหล่านี้เป็นผลผลิตจากการปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ วัตถุได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่อาจถูกบ่งชี้ได้ถึง เช่น วัตถุทางกายภาพที่มนุษย์สามารถมองเห็น มนุษย์คนอื่น ๆ สถาบันต่าง ๆ วัตถุที่เป็นนามธรรม เช่น อุดมคติ ความซื่อสัตย์ กิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ธรรมชาติของวัตถุทุกชนิดประกอบไปด้วยความหมายที่มันมีต่อบุคคลที่อ้างถึงวัตถุนั้น วัตถุอันหนึ่งอาจมีความหมายที่แตกต่างกันไปสำหรับแต่ละบุคคลที่มอง ดังนั้นเมื่อสภาพแวดล้อมประกอบไปด้วยวัตถุต่าง ๆ ที่บุคคลได้ให้ความหมายแตกต่างกันไป โลกเหล่านี้จึงเป็นโลกแห่งความหมายที่เป็นการสร้างสรรค์ทางสังคม อันเกิดจากกระบวนการนิยาม และการตีความหมาย ซึ่งถูกสร้างเรียนรู้ และถ่ายทอดผ่านกระบวนการบ่งชี้ ท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Blumer, 1969, pp.10-12)

ดังกล่าวแล้วทำให้เข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติทางสังคมของมนุษย์ บนพื้นฐานการตีความหมายของสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นการตีความหมายของบุคคลว่าเป็นใครจึงเกิดขึ้นภายในกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม จากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์โดยธรรมชาติจะได้รับมาจากการขัดเกลาทางสังคมมากกว่าที่จะได้มาแต่กำเนิด นอกจากนี้ พฤติกรรมของมนุษย์ยังพัฒนาไปได้โดยการโต้ตอบกับความต้องการและความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือกล่าวในทางปฏิบัติได้ว่าทุก ๆ พฤติกรรมของมนุษย์ คือ ผลผลิตของการปฏิสังสรรค์ทางสังคมนั่นเอง พฤติกรรมทางสังคมไม่ได้เกิดขึ้น และพัฒนาไปเมื่อมีการโต้ตอบกับ ความคาดหวังของผู้อื่น หรือเมื่อต้องเผชิญกับบรรทัดฐานของสังคมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นโดยผ่านการปฏิสังสรรค์ทางสังคม นั่นคือ เกิดขึ้นเมื่อเราปฏิสังสรรค์กับผู้อื่น เมื่อบุคคลสองคนขึ้นไปปฏิสังสรรค์ต่อกัน แต่ละคนจะคาดหมายและประเมิน พฤติกรรมของผู้อื่น และในกระบวนการเดียวกันนี้บุคคลก็จะคาดหมายและประเมิน พฤติกรรมของตัวเองไปด้วยว่า ตนเองควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร โดยผ่านทางกระบวนการ “สวมบทบาท” ซึ่งเป็นกระบวนการสวมรับทัศนคติที่คนอื่นมีต่อตนเอง การที่ผู้หญิงกลายเป็นหมอนวดเป็นผลผลิตของการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ในกระบวนการการขัดเกลาทางสังคมที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งการเรียนรู้ในเรื่องทักษะ, ความรู้, ทัศนคติ, ค่านิยม และแรงจูงใจ ซึ่งล้วนแต่จำเป็นสำหรับการแสดงบทบาททางสังคม กระบวนการดังกล่าวเป็นการเตรียมเพื่อให้ผู้หญิงปรับตัวเข้าสู่ความคาดหวังจากสังคมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ สิ่งสำคัญของการเรียนรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้บทบาทใหม่คือ บทบาทของหมอนวดแทนที่บทบาทของผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่ง

จากผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งก้าวสู่ความเป็นหมอนวด อาจเรียกได้ว่าเป็นการก้าวสู่ความเป็นผู้เบี่ยงเบน ตามทัศนคติของสังคมส่วนรวม

แนวคิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน (deviant behavior)

นิยามความเบี่ยงเบน

พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ได้รับความสนใจศึกษากันอย่างกว้างขวาง และได้มีผู้เสนอนิยามความเบี่ยงเบนต่าง ๆ กันมากมาย ซึ่งนิยามดังกล่าวแยกออกได้เป็นสองแนวหลักคือ (Jessor, 1968, pp.23-26)

1. Deviance as departure from social norms

ความเบี่ยงเบน หมายถึงพฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้นบรรทัดฐานที่ซึ่งบ่งชี้ว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ บรรทัดฐานทางสังคม (social norms) นั่นคือเป็นประเภทบรรทัดฐานที่เป็นความคาดหวังร่วมกัน (shared expectation) ต่อความถูกต้อง ที่ซึ่งสมาชิกของสังคมสามารถใช้เป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมได้ ดังนั้นการที่บุคคลใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมเหล่านี้จะมีผลให้เกิดการตอบโต้ทางสังคม (social response) ตามมา

2. Deviance as socially defined behavior

Becker กล่าวว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกประทัประตราโดยการประทัประตราจากผู้ชมในสังคม และความเบี่ยงเบนเป็นผลของการตอบสนองของคนอื่นที่มีต่อการกระทำนั้นๆ ของบุคคล (Berker, 1963 ,p.9)

Goode การเบี่ยงเบน หมายถึง ความประพฤติที่คนในกลุ่มหนึ่งพิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นอันตราย น่าอาย บาดหู บาดตา มาก จนต้องเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ (Goode, 1978, p.163)

Rubington and Weinberg ได้นิยามความหมายเกี่ยวกับความเบี่ยงเบน หรือไม่เบี่ยงเบนนั้นต้องคำนึงว่าคุณลักษณะของความเบี่ยงเบนนั้น ไม่ได้อยู่ที่ลักษณะภายในหรือเนื้อหาของการกระทำ แต่อยู่ที่ลักษณะภายนอกที่ถูกกำหนดให้ หรือเรียกว่า “การประทัประตรา” มาให้ว่าเป็นเช่นนั้น เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยปฏิกริยาที่คนอื่นแสดงออกต่อการกระทำนั้น ๆ คือ การกระทำใด ๆ จะถือว่าเป็นความเบี่ยงเบนหรือไม่ อยู่ที่การกำหนดความหมาย (Rubington and Weinberg, 1987, p.2)

กล่าวโดยสรุปพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตัวมันเอง แต่พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นการประเมินจากสังคม ซึ่งมีความคาดหวังร่วมกันเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางสังคมที่กำกับการกระทำในแต่ละสถานการณ์ ดังนั้นในพฤติกรรมเดียวกันอาจจะถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมนั้น ๆ กับบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวว่าเป็นการให้ความหมาย โดยสังคมผ่านบรรทัดฐานว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ดังนั้นความแตกต่างระหว่างนิยามทั้งสองแนว พบว่า นิยามเชิงบรรทัดฐานมุ่งจุดสนใจไปที่บุคคลผู้มีพฤติกรรมละเมิดบรรทัดฐาน ส่วนนิยามเชิงสัมพัทธ์ไม่ได้เน้นที่ผู้เบี่ยงเบน แต่กลับให้ความสนใจใน “ผู้ชมทางสังคม” หรือคนอื่น ๆ ที่เป็นผู้นิยามบุคคลและพฤติกรรมเหล่านั้นว่าเป็นความเบี่ยงเบน

จากความแตกต่างทั้งสองแนว ซึ่งให้เห็นทัศนภาพ (perspective) ที่แตกต่างกันในการศึกษาปรากฏการณ์ในด้านความเบี่ยงเบน ดังนี้คือ

ทัศนภาพเชิงบรรทัดฐาน (normative perspective)

การให้ความหมายเชิงบรรทัดฐานของพฤติกรรมเบี่ยงเบนระบุว่า การเบี่ยงเบน คือ การฝ่าฝืนบรรทัดฐาน (norm) ซึ่งบรรทัดฐานในที่นี้คือ มาตรฐานชุดหนึ่งที่พูดถึงบทบาททางสังคม ซึ่งบ่งชี้ความคาดหวังเกี่ยวกับการกระทำที่เหมาะสมสำหรับบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นการที่บุคคลฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมเหล่านี้จะมีผลให้เกิดการตอบโต้ทางสังคมตามมา

ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ (relativistic perspective)

แนวสัมพัทธ์ภาพ ศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับการเบี่ยงเบนที่แตกต่างออกไปจากแนวบรรทัดฐาน นั่นคือ แนวสัมพัทธ์ภาพเชื่อว่า ชีวิตทางสังคมในสังคมสมัยใหม่มีความหลากหลาย (diversity) และซับซ้อน (complexity) ของบุคคล และพฤติกรรมบุคคลมากกว่าที่จะเป็นความสมานฉันท์ (consensus) นอกจากนี้บุคคลและกลุ่มบุคคลสามารถมีการแข่งขัน และขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์มากกว่าที่จะยึดถือผลประโยชน์ และเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์จึงไม่ใช่ผลผลิตของความสมานฉันท์ แต่เป็นผลผลิตของการต่อรองผลประโยชน์ส่วนตัวระหว่างฝ่ายที่อยู่คนละข้างกัน หรืออาจจะเป็นผลผลิตการบังคับโดยผู้อื่นที่มีอำนาจมากกว่า การจัดระเบียบทางสังคมจึงเป็นพลวัตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามพวกแนวสัมพัทธ์ภาพก็ไม่ได้ปฏิเสธว่า กฎเกณฑ์ทางสังคม และ ความคาดหวังของสังคม จะเป็นกรอบนำทางให้เกิดพฤติกรรมในหลาย ๆ สถานการณ์ แต่มองว่ากรอบนำทางพฤติกรรมดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการทางสังคมที่เป็นพลวัตเท่านั้น หรืออาจกล่าวในระดับจุลภาคว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมไม่ได้ถูกกำหนดอย่างเข้มงวดโดยความคาดหวังของบรรทัดฐานที่คงที่ แต่ความสัมพันธ์ทางสังคมถูกก่อรูปขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงไปได้โดยผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ที่มีลักษณะพลวัตมากกว่า

แนวสัมพัทธ์ภาพทางสังคมจึงเสนอทางออกโดยการให้นิยามว่า การเบี่ยงเบน คือ อะไรก็ตามที่ถูกให้ความหมายว่าเบี่ยงเบนโดยผู้ชมทางสังคม การให้นิยามการเบี่ยงเบนดังกล่าวนี้เป็นการตั้งใจที่จะทดแทนจุดยืนเชิงวัตถุวิสัย (objective viewpoints) ด้วยจุดยืนเชิงอัตวิสัย (subjective

viewpoints) ของผู้ชมทางสังคมภายในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นแทนที่จะมองการเบี่ยงเบนว่าเกิดมาจากธรรมชาติที่คงมีอยู่แล้วของการกระทำ และผู้กระทำ แนวสัมพัทธภาพกลับมองการเบี่ยงเบนว่าเป็นปัญหาเชิงอัตวิสัย นั่นคือ การเบี่ยงเบนเป็นปรากฏการณ์ที่ขึ้นอยู่กับว่าผู้ชมทางสังคมจะนิยามการกระทำและผู้กระทำอย่างไร (Orcutt, 1983, p.17)

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้กรอบวิเคราะห์ในทัศนภาพเชิงสัมพัทธมาเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของอาชืพหมอนวดแผนโบราณ เพราะว่าหมอนวดแผนโบราณเป็นอาชืพที่มีมาแต่โบราณ และได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะช่วยทำหน้าที่คลี่คลายหรือบรรเทาการเจ็บป่วยของร่างกายที่เกิดจากการปวดเมื่อยได้ รวมทั้งยังได้รับการยกย่องจากสังคมดั้งเดิมให้มีสถานภาพเป็นหอประเภทหนึ่งของหอแผนโบราณทั้งหลาย ในสังคมดั้งเดิมอาชืพหมอนวดแผนโบราณไม่ใช่พฤติกรรมเบี่ยงเบนแต่อย่างใด แต่เมื่อสังคมไทยเริ่มปรับเปลี่ยนเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ อาชืพหมอนวดแผนโบราณก็มีคุณลักษณะสำคัญ ๆ ที่ถูกปรับเปลี่ยนไปจากเดิมจากเงื่อนไขลักษณะสังคมสมัยใหม่มากขึ้น จนส่งผลให้หมอนวดแผนโบราณมีลักษณะเข้าไปคาบเกี่ยวทับซ้อนกับอาชืพค้าบริการทางเพศซึ่งไม่ได้รับการยอมรับตามบรรทัดฐานของสังคมไทย และถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนประเภทหนึ่ง ดังนั้นเมื่ออาชืพหมอนวดแผนโบราณแยกไม่ออกจากอาชืพค้าบริการทางเพศ จึงมีความลำบากในการที่จะนิยามว่าอาชืพหมอนวดเป็นอาชืพที่เบี่ยงเบนหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ชมทางสังคมในการมองพฤติกรรมดังกล่าว

กระบวนการเข้าสู่ความเบี่ยงเบนตามทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์

ทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์มองว่าการจัดระเบียบทางสังคมถูกสร้างหรือปรับปรุงขึ้นมาจากกระบวนการทางสังคมที่มีลักษณะเป็นพลวัต ดังนั้นสัมพัทธภาพทางสังคมจึงถูกก่อรูป และเปลี่ยนแปลงไปภายใต้กระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคมซึ่งมีลักษณะที่เป็นพลวัต หรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา

ดังนั้นในการมองความเบี่ยงเบนทัศนภาพนี้ จึงมุ่งจุดสนใจไปที่กระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับนิยามความเบี่ยงเบน และปฏิกิริยาของผู้ชมต่อบุคคลทั้งหลายที่ถูกนิยามในลักษณะดังกล่าว ในแนวทัศน์นี้จึงมองความเบี่ยงเบนในฐานะที่เป็นกระบวนการปฏิสังสรรค์ ดังที่ John Kitsus (1962, p.248 อ้างใน พงษ์สวัสดิ์, 2529, น.15) ได้กล่าวว่า “ความเบี่ยงเบนอาจจะถูกมองในฐานะที่เป็นกระบวนการที่ซึ่งสมาชิกของกลุ่ม ของชุมชน หรือของสังคม (1)ตีความพฤติกรรม

ว่าเบี่ยงเบน (2)นิยามบุคคลที่มีพฤติกรรมแบบดังกล่าวว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนประเภทหนึ่ง และ(3)นำเขาเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติต่อในลักษณะที่ถือว่าเหมาะสมสำหรับผู้เบี่ยงเบนประเภทนั้นๆ”

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง แต่ละขั้นตอนจะมีเงื่อนไขสำคัญเกิดขึ้น กระบวนการทางสังคมที่นิยามให้บุคคลกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนนั้นจึงไม่ใช่เกิดจากการละเมิดกฎเกณฑ์ แต่เป็นกระบวนการของผู้ชมทางสังคม นิยามประหัตประธา และปฏิบัติต่อบุคคลที่ละเมิดว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน Kitsuse (1962, p.253) เห็นว่า “รูปแบบต่างๆ ของพฤติกรรมโดยตัวของมันเอง ไม่ได้แยกตามความแตกต่างของผู้เบี่ยงเบน แต่การตอบสนองของสมาชิกในสังคม เป็นผู้ชี้ตีความพฤติกรรมว่า เป็นผู้เบี่ยงเบน” ซึ่งทางสังคมวิทยาเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบุคคลเข้าสู่การเป็นผู้เบี่ยงเบน จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับบรรทัดฐานอาจเป็นพฤติกรรมที่ถือว่าไม่เบี่ยงเบนก็ได้ ถ้าพฤติกรรมนั้นยังไม่ถูกค้นพบ และไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบของผู้ชมทางสังคมต่อพฤติกรรมนั้น ดังจะเห็นได้จากในระดับสังคม แม้จะมีบรรทัดฐานทางสังคมที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในสังคมผู้ละเมิดกฎหมายจะไม่ถูกรับรู้ว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนถ้ายังไม่ถูกค้นพบการละเมิดกฎหมาย จึงตัดสินหรือกำหนดว่าพฤติกรรมใดเบี่ยงเบนหรือไม่เบี่ยงเบนจนกว่าตัวแทนที่ควบคุมสังคมโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับกุมผู้ละเมิดบรรทัดฐาน หรือละเมิดกฎหมาย บุคคลผู้นั้นจึงกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนหรืออาชญากร

Becker เชื่อว่า การเบี่ยงเบนไม่เกี่ยวกับคุณภาพของพฤติกรรม แต่เกี่ยวข้องกับผลจากปฏิกิริยาตอบโต้จากสังคมดังนั้นเขาจึงจัดกลุ่มแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมไว้ตามตารางดังนี้คือ

ตารางที่ 3

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคม

	พฤติกรรมถูกกฎหมาย	พฤติกรรมผิดกฎหมาย
สังคมประหัตประธาว่าเบี่ยงเบน	ถูกกล่าวหาว่าผิด	อนุโลมตาม
สังคมไม่ประหัตประธา หรือ ไม่ถือว่าเบี่ยงเบน	เบี่ยงเบน	เบี่ยงเบนแอบแฝง

ที่มา: Becker, 1963, p.20

หลังจากที่ผู้เบี่ยงเบน หรือผู้กระทำผิดได้ถูกประทัประตรา จนกลายเป็นผู้มีรอยมลทินแล้ว ทำให้พวกเขามองตัวเองเป็นผู้เบี่ยงเบนตามนิยามของสังคมและพัฒนาตัวเองเข้าสู่การยอมรับเอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบน (deviant identity) และมีการปฏิสังสรรค์ระหว่างผู้เบี่ยงเบน หรือผู้กระทำผิดด้วยกันเอง Becker กล่าวว่า “ผลของการประทัประตราได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกลุ่มทางสังคมของผู้เบี่ยงเบนว่า เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เสริมย้าให้ผู้ที่ถูกนิยามกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนเร็วขึ้นหรือง่ายขึ้น” Becker มีความเห็นว่า บุคคลทุกคนในสังคมไม่ว่าเวลาใดก็อาจถูกประทัประตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนได้ เขากล่าวว่า การประทัประตราจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับ

1. เวลาที่มีการกระทำผิด
2. มีผู้กระทำผิด และมีผู้ตกเป็นเหยื่อ
3. การรับรู้ของสังคมนั้น ต่อผลของการกระทำผิด

ดังนั้น การประเมินพฤติกรรมของผู้หญิงที่ประกอบอาชีพหมอนวดแผนโบราณว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ตามกรอบแนวคิดเชิงสัมพัทธ์ที่ผู้ชมทางสังคมเป็นผู้ประทัประตราหมอนวดว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน เนื่องจากผู้ชมทางสังคมมีภาพตายตัวว่าหมอนวดก็คือ ผู้ที่มีการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมที่ใช่เป็นกลไกในการควบคุมสังคม นั่นคือละเมิดระบบบรรทัดฐานทางเพศ (gender system) อันหมายถึง บรรทัดฐานที่ใช่จัดรูปกำหนดแบบแผนและประเมินคุณค่าทางจิตวิทยา และวัฒนธรรมสังคมของพฤติกรรมทั้งในเพศหญิงและชาย (Schur, 1984, p.10) จะเห็นได้ว่าบรรทัดฐานทางเพศที่กล่าวถึงนี้จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกทางเพศของผู้หญิง นั่นคือเป็นแนวทางให้ผู้หญิงที่ดีปฏิบัติตาม ในทางตรงกันข้ามมีผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งได้ละเมิดออกจากบรรทัดฐานทางเพศนั่นคือ หญิงผู้เป็นหมอนวดนั่นเอง เพราะหมอนวดมีการละเมิดบรรทัดฐานทางเพศในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน, การมีเพศสัมพันธ์นอกระบบแต่งงาน, หรือการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายมากกว่าหนึ่งคน ดังนั้นจากการกล่าววามอนวดเป็นผู้เบี่ยงเบน จึงขึ้นอยู่กับเจตคติของผู้ตอบท่ามกลางความหลากหลายของผู้ชมทางสังคมที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ เป็นตัวกำหนดนิยามความเบี่ยงเบนหรือกล่าวได้ว่า กระบวนการทางสังคมที่นิยามให้บุคคลกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนเป็นกระบวนการของผู้ชมทางสังคม นิยาม ประทัประตรา และปฏิบัติต่อบุคคลที่ละเมิดว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ดังนั้นการนำกรอบปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์ไปอธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นเป็นการมองการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนในแง่ของกระบวนการ (process) ที่ซึ่งบุคคลถูกนิยามว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนโดยบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นสมาชิกของกลุ่มชุมชน หรือสังคม (Kitsue, 1987, p.13) โดยเฉพาะเมื่อบุคคลอื่นประทัประตรา(label) การกระทำของบุคคลนั้น ๆ ว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนรวมทั้งถูกบีบคั้นให้เข้าสู่

บทบาทของผู้เบี่ยงเบน (Turner, 1982, p.196) กระบวนการเข้าสู่บทบาทของผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นสามารถวิเคราะห์ได้โดยทฤษฎีประทับตราดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการประทับตรา (Labeling theory)

แนวความคิดเกี่ยวกับการประทับตรา (labeling) หรือปฏิกิริยาทางสังคม (societal reaction) นี้ถูกใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์การเบี่ยงเบน โดยมองว่าการเบี่ยงเบนเป็นผลมาจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (symbolic interactionism) ของ George H. Mead

กรอบวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานของการศึกษาการเบี่ยงเบน 2 ประการคือ

- การเกิดขึ้นของพฤติกรรมเบี่ยงเบน
- ผลกระทบของการประทับตราที่มีต่อพฤติกรรม

1. การเกิดขึ้นของพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ในราวต้นคริสต์ศักราช 1960 กลุ่มนักสังคมวิทยาสมัยใหม่ โดยเฉพาะ Howard Becker, Hohn Kitsuse และ Kai Erikson ได้ตีความความเบี่ยงเบนในฐานะที่เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ พวกเขาได้เสนอการตีความนี้เป็นไปในแนวเดียวกับทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ในทัศนะที่ว่าความเบี่ยงเบนไม่ใช่คุณลักษณะ หรือคุณสมบัติเฉพาะของผู้ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม แต่บุคคลได้ชื่อว่าเป็น “ผู้กระทำผิด” หรือ “ผู้เบี่ยงเบน” เพราะคนในสังคมเป็นผู้มอบให้ Kai Erikson กล่าวว่า “พฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่ใช่พฤติกรรมที่ได้รับการสืบทอดมา แต่เป็นสิ่งที่ผู้คนในสังคมเป็นผู้มอบให้ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ Howard Becker ยังได้แสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่ได้เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม แต่เป็นผลผลิตของกระบวนการที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการโต้ตอบของบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ว่าจะเป็พฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติของการกระทำนั้นๆ ว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมหรือไม่ และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะทําอย่างไรต่อการกระทำเหล่านั้น

ดังนั้นเมื่อ Becker พูดถึง การเบี่ยงเบนที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม จึงหมายถึง การที่กลุ่มทางสังคมจัดทำกฎเกณฑ์ของสังคมขึ้นมา เพื่อปรับใช้กับบุคคล และประทับตราบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์เหล่านั้นว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน จากมุมมองดังกล่าวนี้ การเบี่ยงเบนจึงไม่สามารถดูได้จาก การกระทำที่บุคคลกระทำลงไปได้ทันที แต่ต้องดูที่ผลของการใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมต่อบุคคลที่เบี่ยงเบนโดยผู้อื่น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้เบี่ยงเบนก็คือ ผู้ที่ถูกผู้อื่นประทับตราเป็นผลสำเร็จ ส่วนพฤติกรรมเบี่ยงเบนก็คือ พฤติกรรมที่ซึ่งบุคคลอื่นประทับตราว่าเบี่ยงเบน

ดังนั้นตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาการเบี่ยงเบนน่าจะเป็น “ผู้ชมทางสังคม” (social audience) มากกว่า “ตัวบุคคลเป็นผู้กระทำ” เนื่องจากผู้ชมเป็นผู้กำหนดว่าพฤติกรรมใดหรือชนชั้นใดควรถูกประทับตราว่าเบี่ยงเบนหรือไม่ (Erikson, 1962 อ้างใน Becker, 1964, p.11) ซึ่ง Schur (1971) ได้แบ่งผู้ชมทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมออกเป็น 3 ระดับในการวิเคราะห์คือ

1. ผู้ชมในสังคมใหญ่ ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ หลากหลาย ผู้ชมในระดับนี้จะเป็นผู้ให้ปฏิริยาทั่วไปและการประทับตราต่อแบบแผนต่าง ๆ ของพฤติกรรม

2. ผู้ชมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วยในชีวิตประจำวัน ซึ่งรวมถึงบุคคลนัยสำคัญ (significant others) ด้วย ผู้ชมกลุ่มนี้จะให้การประทับตราได้หลายวิธีทั้งทางบวกและทางลบ มีทั้งส่วนที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย และที่เป็นหลักการใหญ่ ๆ

3. ผู้ชมที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่และองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุม กลุ่มนี้มีความสำคัญในการเป็นผู้มีปฏิริยาโดยตรง คือ เป็นผู้ประทับตรา เพราะเป็นผู้ส่งเสริมให้มีการขยายและกระจายการให้นิยามทางสังคมผ่านโครงสร้างที่จัดไว้ และมีกระบวนการที่เป็นสถาบัน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการประทับตราให้ความสนใจต่อผู้ชมกลุ่มนี้เป็นพิเศษ (Schur, 1971, pp.12-13)

ผู้ชมทางสังคมที่เป็นหน่วยในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้ชมในสังคม (ตามการแบ่งของ Schur) เนื่องจากเห็นว่าปัญหาสำคัญที่หมอนวดต้องเผชิญในระยะยาว คือ การกลับเข้าสู่สังคมใหญ่ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง ปฏิริยาที่จะได้รับเป็นสิ่งที่จะยืนยันว่าสังคมให้การประทับตราหมอนวดไว้มากน้อยแค่ไหน นั่นหมายความว่า หมอนวดจะได้รับการยอมรับและมีโอกาสกลับสู่ชีวิตธรรมดาได้ยากง่ายเพียงใด

ดังนั้นกระบวนการประทับตราจึงเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้เกิดการเบี่ยงเบน การเบี่ยงเบนไม่ได้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง แต่เป็นผลจากปฏิริยาทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรม และภายใต้กระบวนการการประทับตรา ผู้ประทับตรา (labeler) จะมีภาพของผู้เบี่ยงเบน หรือคนเบี่ยงเบน อยู่แล้วในความคิด

2. ผลกระทบของการประทับตราที่มีต่อพฤติกรรม

การประทับตราผู้เบี่ยงเบนมีผลเชิงลบสำหรับผู้ที่ถูกประทับตรา และหลักใหญ่อันหนึ่งคือ ผู้ที่ถูกประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนในครั้งหนึ่งมีผลให้พวกเขามีแนวโน้มเชิงลบที่จะเห็นด้วยว่าพวกเขาเองที่เป็นผู้เบี่ยงเบน ซึ่งทำให้พวกเขาหันกลับไปดำเนินชีวิตไปสู่สิ่งที่เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นผลทำให้พวกเขาเป็นผู้เบี่ยงเบนที่กระทำผิดขึ้นมาจริงๆ และค่อนข้างจะกระทำไปตามธรรมชาติของเขา เมื่อเขาถูกนิยามเป็นผู้เบี่ยงเบนโดยคนอื่น เขามีแนวโน้มที่จะนิยามตัวเองเป็นผู้เบี่ยงเบนแล้วดำเนินการผูกพันเข้าไปในการกระทำอย่างนั้น และในที่สุดก็กลายเป็นผู้เบี่ยงเบนจริง ๆ (Thio, 1988, p.56)

Becker(1963) กล่าวว่า “ผลของการประทับตราได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกลุ่มทางสังคมของผู้เบี่ยงเบนว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เสริมย้าให้ผู้ที่ถูกนิยามกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนเร็วขึ้นหรือง่ายขึ้น” นอกจากนี้แล้ว Becker ยังอ้างถึงงานศึกษาของเขาเองว่า “แม้ผู้เบี่ยงเบนจะพยายามทำตนว่าไม่ใช่ผู้เบี่ยงเบนก็ตาม แต่คนภายนอก (คนทั่วไป) ยังคงปฏิบัติต่อเขาเหมือนกับเขาเป็นพวกเบี่ยงเบน สิ่งนี้ทำให้เขากลับเข้าสู่สังคมได้ยาก ผลตามมาก็คือ เขาจะเข้าสู่กลุ่มเบี่ยงเบนและจะให้ทัศนภาพและความเข้าใจเกี่ยวกับโลกที่เขาเผชิญอยู่ และให้วิธีจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งให้ชุดของกิจกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของทัศนภาพนี้ความเป็นสมาชิกในกลุ่มจะทำให้เอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบนของเขามั่นคงขึ้น”(Becker, 1963, p.38)

ดังนั้นปฏิกริยาที่มีต่อผู้ที่กระทำผิด หรือผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจจะนำไปสู่การทำให้บุคคลนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องกับกาเบี่ยงเบนมากขึ้น หรืออาจทำให้บุคคลมีความโน้มเอียงในการเป็นผู้เบี่ยงเบนมากขึ้นได้

Edwin Lemert(1951) ได้แบ่งการเบี่ยงเบนออกเป็น 2 ประเภทคือ

- การเบี่ยงเบนปฐมภูมิ (primary deviance) คือ การที่บุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำเบี่ยงเบน แต่ยังคงครองสถานภาพ และบทบาทที่สังคมยอมรับต่อไป นั้นหมายความว่าผู้เบี่ยงเบนขั้นปฐมภูมิจะยังไม่เกิดแนวคิดเกี่ยวกับตนเองเรื่องการเบี่ยงเบน หรือยังไม่ได้มองตนเองในฐานะที่เป็นผู้เบี่ยงเบน (deviant self-concept) รวมทั้งยังไม่ยึดมั่นกับบทบาทที่เบี่ยงเบน Palmer and Humphrey (1990) กล่าวว่า การเบี่ยงเบนของบุคคลทำให้เป็นปัญหาเพียงเล็กน้อยสำหรับตัวเองและบุคคลนั้น ๆ ยังสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นต่อไปได้คืออยู่ ทั้งนี้เพราะว่าการกระทำที่อยู่ในชั้นการเบี่ยงเบนปฐมภูมินั้นยังสอดคล้องกับพฤติกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมปกติของ

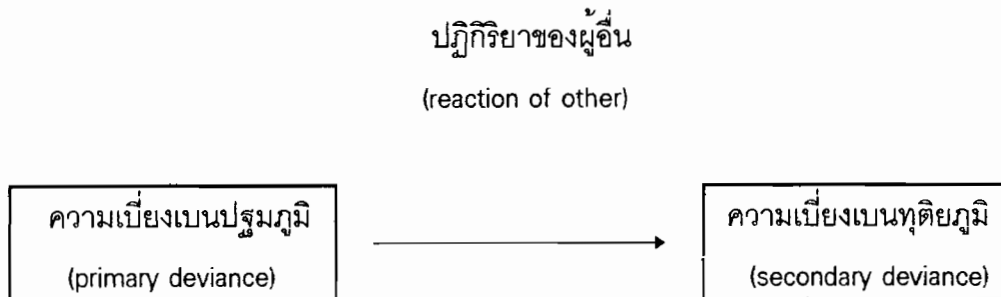
บุคคล แม้ว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกของสังคมอื่น ๆ อยู่บ้างก็ตาม แต่การเบี่ยงเบนในชั้นปฐมภูมิของบุคคล ก็ยังไม่ถึงกับทำให้บุคคลนั้นมองตัวเองเป็นผู้มีบทบาทเบี่ยงเบนอย่างมั่นคง

- การเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (secondary deviance) คือ การเบี่ยงเบนที่พัฒนาจากชั้นปฐมภูมิโดยเฉพาะเมื่อบทบาทเบี่ยงเบนถูกขับส่งเข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน (deviant subculture) และแสดงตนเองว่าเบี่ยงเบนกับผู้เบี่ยงเบนด้วยกัน กล่าวโดยสรุป การเบี่ยงเบนชั้นทุติยภูมิ เป็นบทบาทเบี่ยงเบนที่ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน กระทั่งมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถทำให้การเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่มีความผิดมากขึ้น ตลอดจนมีทักษะในการหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคมได้

กล่าวโดยสรุปลำดับขั้นของการเข้าสู่การเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (secondary deviance) มี 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (McCaghy, 1976, pp.85-86)

1. การเบี่ยงเบนชั้นปฐมภูมิ (primary deviation) เกิดจากการฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคม
2. การได้รับการลงโทษทางสังคม (social penalties) อันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนบรรทัดฐานในขั้นที่ 1
3. การเพิ่มระดับของการเบี่ยงเบนชั้นปฐมภูมิมากขึ้น
4. การได้รับการลงโทษทางสังคมและการปฏิเสธจากสังคมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนชั้นปฐมภูมิอย่างรุนแรงกว่าเดิม
5. ยังมีการเบี่ยงเบนต่อไป จนบางครั้งแสดงการต่อต้านการลงโทษทางสังคมข้างต้น
6. การอดกลั้นของสังคมถึงจุดสิ้นสุด จนต้องประทับรอยมลทิน (stigma) การเบี่ยงเบนนั้น ๆ
7. การกระทำที่เบี่ยงเบนเข้มข้นมากขึ้นเมื่อผู้เบี่ยงเบนมีปฏิกิริยาตอบโต้กับการถูกประทับตรา และการลงโทษของสังคม
8. การยอมรับสถานภาพของผู้เบี่ยงเบนอย่างจริงจัง และพยายามปรับตัวให้เข้ากับบทบาทเบี่ยงเบนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย

แผนภาพที่ 1
แสดงกระบวนการพัฒนาไปสู่ความเบี่ยงเบนทุติยภูมิของ Lemert

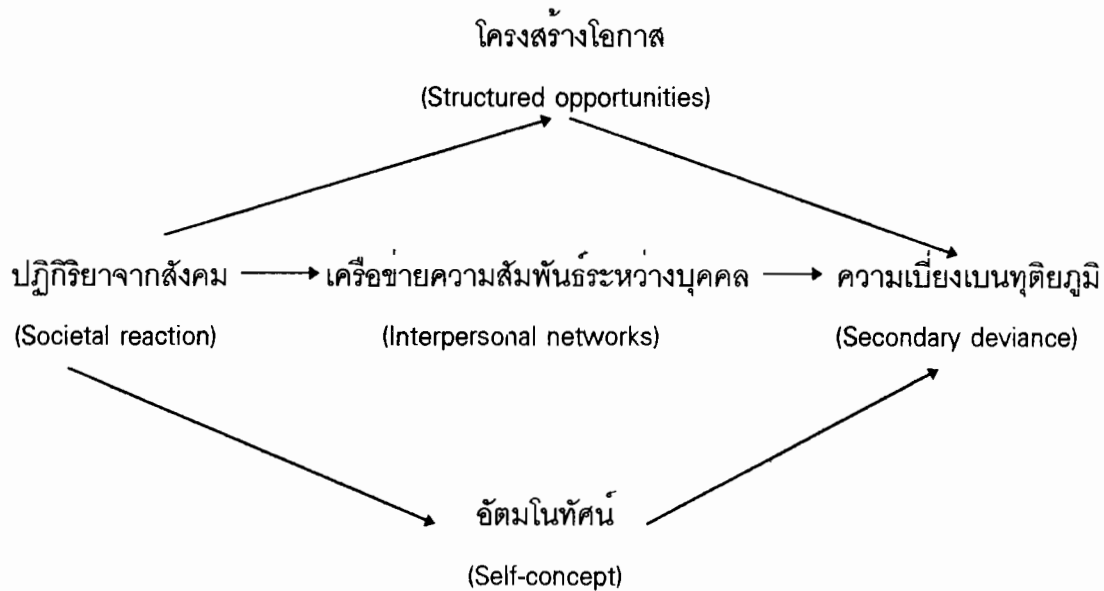

อัตมโนทัศน์ในฐานะผู้เบี่ยงเบน
(self concept is deviant)

กระบวนการพัฒนาจากความเบี่ยงเบนขั้นปฐมภูมิไปสู่ความเบี่ยงเบนขั้นทุติยภูมิแสดงให้เห็นถึงกระบวนการประทับรอยมลทิน (process of stigmatization) บุคคลจะกระทำพฤติกรรมในครั้งแรก ๆ จนกระทั่งบุคคลกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนในขั้นทุติยภูมิ

เมื่อมาถึงจุดนี้ความเบี่ยงเบนทุติยภูมิ คือ ลักษณะพิเศษของการตอบสนองต่อค่านิยมทางสังคม ซึ่งคนในสังคมได้สร้างขึ้นมา โดยปฏิกิริยาตอบโต้ที่มีต่อผู้เบี่ยงเบน เมื่อบุคคลได้รับปฏิกิริยาจากสังคมจะทำให้บุคคลขาดโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ ว่างงาน มีปัญหาในการปฏิสังสรรค์กับบุคคลอื่นในสังคม ขาดเพื่อน ทำให้มองตัวเองเหมือนกับที่สังคมนิยมประทับตราเอาไว้ ทำให้บุคคลเข้าสู่ “ยาตราชีพของความเบี่ยงเบน” (deviance career) หรือความเบี่ยงเบนทุติยภูมิ (secondary deviance) ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2
แสดงกระบวนการพัฒนาไปสู่ผู้เบี่ยงเบนอาชีพหรือความเบี่ยงเบนทุติยภูมิ

เมื่อบุคคลยอมรับตัวเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนจะทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เบี่ยงเบนต่อไป Howard Becker ได้ขยายความกระบวนการของการเบี่ยงเบนทุติยภูมิ โดยใช้กรอบการมองความเบี่ยงเบนในฐานะของพัฒนาการของขั้นตอนต่อเนื่อง (deviant career sequence) อธิบายว่าลำดับขั้นของการกลายเป็นผู้เบี่ยงเบน (deviant career) มี 4 ขั้นตอนหลักคือ (McCaghy, 1976, p.86)

1. การที่บุคคลได้รับประสบการณ์ของการถูกกล่าวหาทางสาธารณะว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะนำไปสู่การเกิดเอกลักษณ์ใหม่ (new public identity) ของบุคคล

2. เอกลักษณ์ใหม่ของบุคคล นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคาดหมาย ที่สังคมเคยมีต่อบุคคล เช่นถูกจำกัดการมีส่วนร่วมในสังคมให้ลดลงจากที่เคยมีมาก่อนเพราะบุคคลจะถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจ และบุคคลอื่นไม่ปรารถนาที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ

3. การเปลี่ยนแปลงความคาดหมาย ที่สังคมเคยมีกับบุคคลเบี่ยงเบนมีผล 2 ประการ คือ

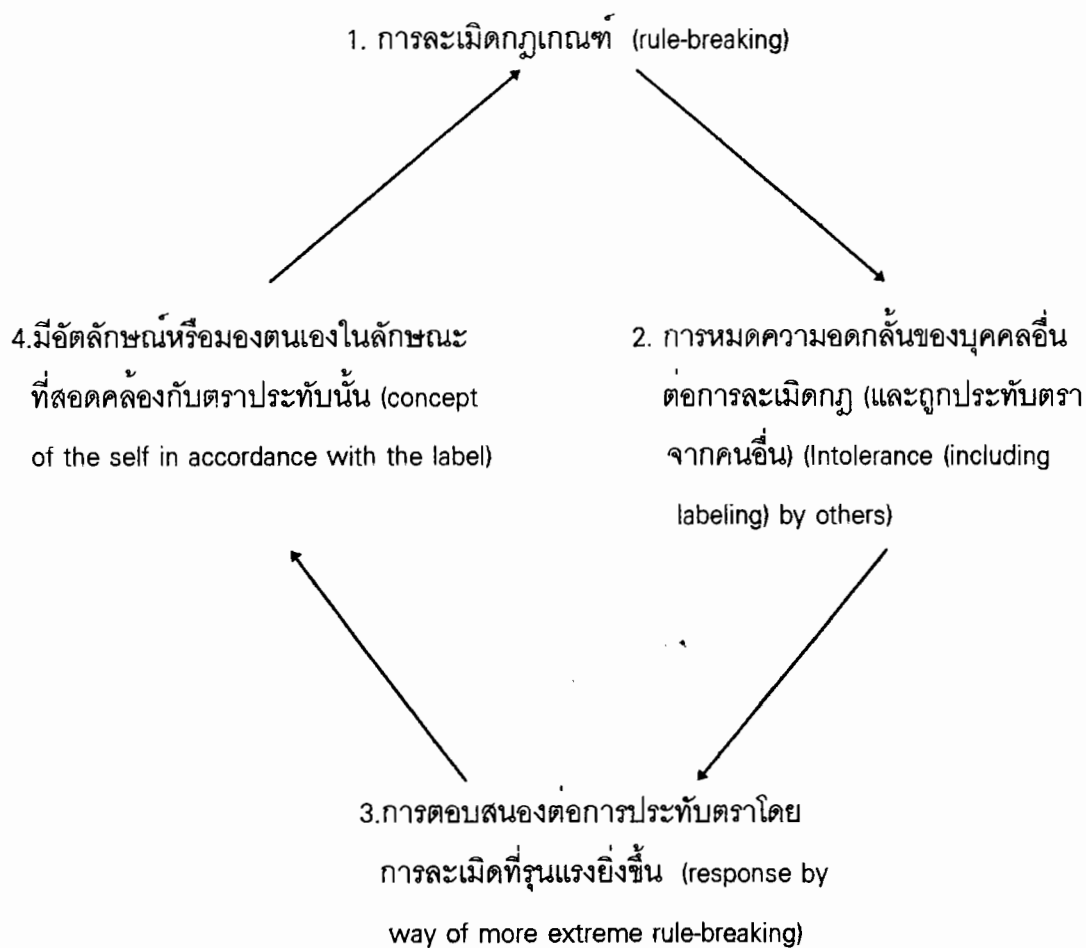
3.1 บุคคลจะถูกจำกัดการติดต่อกับโลก “ที่ชอบธรรม” ของผู้มีพฤติกรรมปกติ (ligitimate world) ดังนั้นการติดต่อกับ “โลกที่ไม่ชอบธรรม” หรือ “โลกของผู้เบี่ยงเบน” (illegitimate world) จึงเป็นทางเลือกของผู้เบี่ยงเบน

3.2 จินตนาการของสังคมที่มีต่อผู้เบี่ยงเบนทำให้ผู้เบี่ยงเบนเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ หรือความคิดเกี่ยวกับตนเอง (self-concept)

4. การก้าวเข้าสู่การเข้าร่วมกับกลุ่มของผู้เบี่ยงเบน รวมทั้งการก้าวออกจากสังคมใหญ่ เพื่อเข้าร่วมในวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน (deviant subculture) เพื่อจะทำได้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างราบรื่นภายในวัฒนธรรมย่อยดังกล่าว

แผนภาพที่ 3

แสดงขั้นตอนการเบี่ยงเบนจากการเบี่ยงเบนขั้นปฐมภูมิสู่การเบี่ยงเบนขั้นทุติยภูมิ

ที่มา: Glassner Barry, quoted in Rosenberg, et al (1982, p.74)

กระบวนการประท้วงตราจึงเกิดจากผู้พบและเห็นพฤติกรรมนั้น ๆ และมีปฏิกิริยาโต้ตอบเชิงลบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อผู้เบี่ยงเบนมาจากผู้ชมทางสังคม ผู้ซึ่งให้ปฏิกิริยาทั่ว ๆ ไป และประท้วงตราต่อแบบแผนต่างๆ ของพฤติกรรม

ดังนั้น เอกลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) ถูกกำหนดขึ้นโดยความคิด ความเชื่อ หลักการ และความยึดมั่นผูกพันที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทำหน้าที่รักษาไว้ซึ่งคุณสมบัติภายในบุคคล ดังนั้น ความรู้สึกในเอกลักษณ์ (sense of identity) ของบุคคลไม่ใช่ความรู้สึกกลับภายในบุคคล แต่เป็นชุดของความเชื่อ, หลักการ ความยึดมั่นผูกพัน พื้นฐานที่ซึ่งเป็นตัวนำแนวทางความประพฤติปฏิบัติ (Greenwood, 1994, p.109)

พฤติกรรมนวดแผนโบราณ (การคว่ำประเวณีในฐานะที่เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน

อาชีพนวดแผนโบราณเมื่อพิจารณาในบทบาทเชิงอาชีพแล้ว หมอนวดแผนโบราณเป็นอาชีพที่ให้บริการบิบนวดให้หายปวดเมื่อย สิ่งนี้สังคมไม่ได้รังเกียจหรือประณาม หากแต่พฤติกรรมการขายบริการทางเพศแอบแฝงอยู่ในอาชีพหมอนวดแผนโบราณเป็นความผิด เนื่องจากละเมิดบรรทัดฐานทางเพศ ดังนั้นผู้หญิงที่ประกอบอาชีพหมอนวดแผนโบราณ จึงถูกประณามว่าเป็น “หญิงชู้” หรือ “หญิงสำส่อน” และไม่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

ดังนั้นหมอนวดแผนโบราณจะเป็นผู้เบี่ยงเบน หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับ การที่บุคคลโดยทั่วไปจะรู้สึก นึกคิด หรือเชื่อว่าพฤติกรรมหมอนวดต้องมีพฤติกรรมขายบริการทางเพศ จึงมีปฏิกิริยาตอบโต้ตามความคิด หรือความเชื่อดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ความเบี่ยงเบนจึงเป็นผลตามมาของการตอบสนองของคนอื่น ๆ ที่มีต่อการกระทำของผู้หญิงที่ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวด หรือกล่าวได้ว่า หมอนวดเป็นผู้เบี่ยงเบนขึ้นอยู่กับ

1. คนทั่วไปตีความพฤติกรรมว่าเบี่ยงเบน
2. คนทั่วไปนิยามว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน
3. คนทั่วไปปฏิบัติต่อผู้เบี่ยงเบนในลักษณะที่ถือว่าเหมาะสมสำหรับผู้เบี่ยงเบน

จากลักษณะที่กล่าวมานั้น หมายความว่า ในกระบวนการปฏิสังสรรค์ ระหว่างผู้เบี่ยงเบนกับ ผู้ชมทางสังคม จะตีความการกระทำผ่านขั้นตอนของการ นิยามบุคคลว่าเบี่ยงเบน และกระทำต่อหมอนวดว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนจริง ๆ

ดังนั้นเมื่อหมอนวดถูกประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน หมอนวดก็จะมีการเรียนรู้ และได้นิยามใหม่จากบริบทของผู้ชมทางสังคม ทำให้หมอนวดเริ่มสงสัย และมองตนเองในลักษณะที่ให้นิยามว่าตนเองเป็น “ผู้เบี่ยงเบน” เกิดเนื่องจากผู้ชมทางสังคมมีปฏิกิริยาโต้ตอบตามภาพตายตัวว่า พฤติกรรมเชิงอาชีพของหมอนวด ละเมิดบรรทัดฐานทางเพศ (sexual norms) ของสังคมจากการค้าประเวณี จึงทำให้สังคมประเมินหมอนวดเป็น “โสเภณี” ทำให้ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของหมอนวด ได้ถูกจัดระเบียบเสียใหม่โดยมีการมองตัวเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนและมีบทบาทที่เป็นผู้เบี่ยงเบน จนในที่สุดกลายเป็นเอกลักษณ์ของการเบี่ยงเบน นั่นคือ การก้าวจากอาชีพหมอนวดในโลกสุจริตที่มีบทบาทหน้าที่คือ การให้บริการนวดแก่แขกมาเป็นหมอนวดในโลกใหม่ เป็นโลกที่เบี่ยงเบนโดยมีบทบาทในการขายบริการทางเพศให้แก่แขก ดังนั้นในขั้นนี้หมอนวดจะเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพจาก ผู้หญิงที่ได้รับการยอมรับทางสังคมมาเป็นผู้หญิงที่ยึดถือตราประทับของหมอนวด จนกระทั่งกลายเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์ที่เบี่ยงเบน ดังนั้นเอกลักษณ์ที่เบี่ยงเบน (deviant identity) ของหมอนวดเกิดขึ้นโดยการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ผ่านกระบวนการตีความหมาย ภายใต้สถานการณ์นั้นๆ นั่นคือตราประทับที่ประสบการณ์ของหมอนวดได้โต้ตอบปฏิกิริยาในทางลบที่มีต่อการเบี่ยงเบนของเขาจากครอบครัว, กลุ่มเพื่อนสมาคมคนแปลกหน้า, หรือ องค์กรของรัฐ หมอนวดจะเก็บรวบรวมพฤติกรรมที่ได้รับจากปฏิกิริยาของบุคคลต่างๆ จนกระทั่งก้าวไปสู่การยอมรับการถูกประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน และจะแสดงพฤติกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางเอกลักษณ์ใหม่ (new identity) ซึ่งก็คือ เอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบน

จากจุดยืนนี้ชี้ให้เห็นว่าความเบี่ยงเบนไม่ใช่คุณสมบัติของการกระทำที่บุคคลใดก่อกำขึ้น แต่เป็นผลจากการใช้กฎเกณฑ์ของคนอื่น ๆ หรือกลุ่มสังคมว่าเป็นผู้ละเมิด นั่นคือเท่ากับว่าพฤติกรรมต่าง ๆ มีอยู่แล้วหลังจากที่ระบุกฎเกณฑ์แล้วจึงนำไปตัดสิน และผู้เบี่ยงเบนก็คือ ผู้ที่คนอื่นประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน

ดังนั้นเมื่อหมอนวดถูกประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน จะมีผลในเชิงลบเกิดขึ้นต่อตัวเขา ผลที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ หมอนวดจะมีความโน้มเอียงที่จะมองตนเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินสิ่งที่เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อไป ดังนั้นเมื่อไรก็ตามที่หมอนวดถูกมองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนโดยผู้อื่น เขามีความโน้มเอียงที่จะให้นิยามแก่ตนเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนด้วย แล้วต่อเนืองไปถึงการเข้าสู่การกระทำเบี่ยงเบนนั้น และในที่สุดกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนถาวร

กระบวนการของการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้เบี่ยงเบน

ในขั้นตอนการเข้าสู่ความเป็น “ผู้เบี่ยงเบน” ตามกรอบทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ ซึ่งมองขั้นตอนการเข้าสู่อาชีพ มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องดังนี้คือ

กล่าวโดยสรุปในขั้นตอนการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้เบี่ยงเบน Becker (อ้างใน พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2529, น.21-22) ชี้ให้เห็นว่า คนหลายต่อหลายคนมีการกระทำที่เบี่ยงเบนในบางครั้ง โดยไม่ได้เข้าไปพัวพันกับแบบแผนที่ดำเนินไปของกิจกรรมที่เบี่ยงเบนเลย เหตุผลหลักที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าคนส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกจับจากการกระทำที่เบี่ยงเบนของตน และยังคงเป็น “เบี่ยงเบนแอบแฝง” (secret deviants) อยู่ ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการที่เกี่ยวข้องในอาชีพผู้เบี่ยงเบนก็คือ “ประสบการณ์จากการถูกจับและถูกประทับตราอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะในฐานะของผู้เบี่ยงเบน” (Becker, 1963, p.31) ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครก่อนการถูกประทับตรา ปฏิกริยาของคนอื่นต่อบุคคลนี้ในขณะนี้จะมุ่งไปที่มิติ หรือแง่มุมที่สำคัญยิ่งยวดของเอกลักษณ์ (identity) ของเขา คือ ตราประทับหรือสถานภาพที่เบี่ยงเบน เช่น “ขี้ยา” “คนบ้า” หรือ “กระเทย” เป็นต้น

จากผลแห่งปฏิกริยาเหล่านี้ ขั้นตอนต่อไปของพัฒนาการของอาชีพผู้เบี่ยงเบนคือ “เขามักจะถูกตัดขาดจากการเข้าร่วมในกลุ่ม (ผู้ไม่เบี่ยงเบน) ทั้งหมด” (Becker, 1963, p.34) เป็นบุคคลผู้เคยถูกประทับตราว่าเป็น กระเทย หรือ คนติดยา อาจจะถูกปฏิเสธการเข้าทำงานในงานที่เป็นที่ “น่านับถือ” (respectable) และต่อมา “ก็เลื่อนไหลไปสู่อาชีพที่ไร้ความหมาย ที่ซึ่งไม่ได้มีความแตกต่างมากมายนัก จากการเป็นผู้เบี่ยงเบนประเภทนี้” (Becker, 1963, p.34) โดยข้อเท็จจริงแล้วผู้เบี่ยงเบนอาจจะไม่มีทางเลือกทางอื่นนอกจากการเข้าสู่กิจกรรม ซึ่งโดยทั่วไปเป็นที่คาดหวังอยู่แล้วสำหรับบุคคลชนิดนั้น ซึ่งก็คือกิจกรรมที่เบี่ยงเบนนั่นเอง

ขั้นตอนสุดท้ายแห่งอาชีพผู้เบี่ยงเบนมาถึงในขณะที่บุคคลนั้น ๆ เข้าไปเกี่ยวพันมากขึ้นกับคนอื่น ๆ ผู้ถูกประทับตราประเภทนี้คล้ายคลึงกันในกลุ่มผู้เบี่ยงเบน การเป็นสมาชิกในกลุ่มผู้เบี่ยงเบนเป็นตัวเสริมย้ำเอกลักษณ์แห่งตน (self-identity) ในฐานะที่เป็นผู้เบี่ยงเบนชนิดที่เขาถูกประทับตรา นอกจากนี้สมาชิกทั้งหลายของกลุ่มดังกล่าวยังร่วม “วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน” (deviant subculture) ซึ่งหมายถึง “ทัศนภาพและความเข้าใจชุดหนึ่งเกี่ยวกับว่าโลกนี้เป็นอย่างไร และจะดำเนินการต่อมันอย่างไร” (Becker, 1963, p.38) วัฒนธรรมย่อยดังกล่าวให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง (rationalization) และความสมเหตุสมผลแก่กิจกรรมความเบี่ยงเบนที่จะมีต่อ ๆ ไป ดังนั้นผู้เบี่ยงเบนผู้

ซึ่งไปสู่จุดจบในกลุ่มผู้เบี่ยงเบน และรวมยึดถือวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มตัวอย่างในที่สุด “จึงมีความโน้มเอียงที่จะดำเนินวิถีทางของเขาต่อไปมากกว่าเดิม” (Becker, 1963, p.39)

การวิเคราะห์ของ Becker ให้คำอธิบายในเชิงพลวัตว่า บุคคลคนหนึ่งถูกชักนำไปสู่อาชีพผู้เบี่ยงเบนโดยกระบวนการประทับตรา เช่นเดียวกันกับกรณีของหมอนวดแผนโบราณ ซึ่งเริ่มแรกหมอนวดจะผ่านการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์กับผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา จากกระบวนการปฏิสังสรรค์ดังกล่าว กลุ่มทางสังคมจะมีปฏิริยาโต้ตอบกลับมาตามสภาพตายตัวที่มีต่อหมอนวดในเชิงลบด้วยการประณาม รังเกียจ และไม่คบค้าสมาคมด้วย หมอนวดจะค่อย ๆ เรียนรู้ความหมายของสถานการณ์ และลักษณะของประเภททางสังคมทั้งหลาย และเริ่มแปลความหมายให้กับพฤติกรรมและความรู้สึกของตนเอง ซึ่งการให้ความหมาย และการตีความประสบการณ์นี้จะนำไปสู่การนิยามตนเอง (self-definition) ว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน และเริ่มเข้าร่วมในวัฒนธรรมย่อยของหมอนวด ซึ่งหมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มคนซึ่งเป็นหมอนวด ดังนั้นวัฒนธรรมย่อยจึงมีความหมายดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มมีการพบปะสังสรรค์กันบ่อย และใกล้ชิดกว่าความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น
2. วิถีชีวิตและความเชื่อของกลุ่มมีลักษณะบางประการ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสังคมอื่น
3. มีความคิดว่าตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะตัว และคนอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งไม่ได้มีลักษณะร่วมด้วยก็มีความเห็นในทำนองเดียวกัน

ทั้ง 3 ประการนี้ วัฒนธรรมย่อยของหมอนวดได้ถูกก่อรูปขึ้น

การเข้าสู่วัฒนธรรมย่อย หรือโลกของหมอนวด จะมีบรรทัดฐานของกลุ่มที่ทำหน้าที่ตอกย้ำเอกลักษณ์หมอนวดให้กับบุคคล เพราะโลกของหมอนวดจะมีลักษณะความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วิถีทางการดำเนินชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดบรรทัดฐานร่วมกันของกลุ่มที่แตกต่างไปจากสังคมอื่น ๆ และเมื่อบุคคลเข้าสู่กลุ่ม เขาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะยอมรับวิถีชีวิต ตลอดจนบรรทัดฐานของกลุ่มมาเป็นของตนเองด้วย เขาจึงสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมหมอนวดได้โดยไม่ได้รับการกีดกัน หรือเกิดความคลางแคลงใจจากสมาชิกหมอนวดคนอื่น ๆ

จากการเข้าไปสู่เครือข่ายของความสัมพันธ์หรือเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้หมอนวดค่อย ๆ ซึมซับรับเอาวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน (deviant subculture) จนท้ายที่สุด ทำให้หมอนวดมีการพัฒนาจากความเบี่ยงเบนปฐมภูมิมีแนวโน้มนำไปสู่ความเบี่ยงเบนทุติยภูมิต่อไป ถ้าหากว่า

หมอนวดยังคงเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ขายบริการทางเพศอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ หมอนวดมีแนวโน้มที่จะรับเอามโนทัศน์ของ “โสเภณี” มาเป็นของตน

ดังนั้นการกลายเป็นความเป็ยงเบนพฤติกรรมของหมอนวด คือ การที่หมอนวดได้เข้าร่วมในวัฒนธรรมย่อยของผู้เป็ยงเบน จนกลายมาเป็นเอกลักษณ์ที่เป็ยงเบน ในท้ายที่สุดจึงเลือกที่จะอยู่ในบทบาทของการขายบริการทางเพศมากกว่าบทบาทการนวด เพราะหมอนวดมีการเรียนรู้ว่าการกระทำในลักษณะแรกจะได้รับผลตอบแทนแก่ตัวเองที่สูงกว่า และสถานที่ดังกล่าวจะทำให้หมอนวดมีการสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับตนเอง (self-image) ในทางบวกซึ่งต่างไปจากความกดดันบีบคั้นที่หมอนวดได้รับจากปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคม ดังนั้นทัศนคติของหมอนวดในทางบวกจะทำให้เขาสามารถยอมรับตนเอง และมีความสุขมากขึ้น นั้นหมายถึง ความวิตกกังวล และความรู้สึกผิดว่าหมอนวดเป็นหญิงโสเภณีนี้นั้นจะลดลงไป

นอกจากนี้ในโลกของหมอนวด เมื่อบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ที่เขายึดถือเกี่ยวกับความเป็นหมอนวดแล้ว ความหมายของความรู้ความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเป็ยงเบนก็จะถูกทำให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย การติดต่อเชื่อมโยงกับหมอนวดทำให้เขาเริ่มที่จะเรียนรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของอาชีพ ภาษา การแต่งกาย ซึ่งหล่อหลอมให้บุคคลมีบุคลิกภาพเฉพาะบทบาทนั้น ๆ และยอมรับสถานภาพบทบาท โดยวัฒนธรรมหมอนวดจะให้ความสมเหตุสมผลแก่กิจกรรมการขายบริการทางเพศที่จะมีในขั้นต่อไป ดังนั้นผู้เป็ยงเบนจึงเข้าสู่กลุ่มผู้เป็ยงเบน และร่วมยึดถือวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มในที่สุด และเขามีความโน้มเอียงต่อการดำเนินวิถีทางของเขาต่อไปมากกว่าเดิม นั่นคือ การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เป็ยงเบน จะเป็นตัวเสริมย้ำเอกลักษณ์แห่งตนแห่งความเป็นโสเภณีนั่นเอง

ดังนั้น การนำกรอบแนวคิดทฤษฎีทั้งหมดมาใช้อธิบายหมอนวดแผนโบราณและพฤติกรรมของหมอนวดจะเริ่มจากการให้นิยามการเป็ยงเบนตามครรลองของแนวคิดปฏิสังสรรค์ สัญลักษณ์ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิสังสรรค์ทางสังคมโดยผ่านการให้ความหมาย และตีความซึ่งกันและกัน ดังนั้นการระบุว่า หมอนวดแผนโบราณเป็นผู้มีพฤติกรรมเป็ยงเบน เนื่องจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างหมอนวดแผนโบราณกับผู้ชมทางสังคม โดยผู้ชมทางสังคมเป็นผู้ประทับตราว่าหมอนวดแผนโบราณเป็นผู้เป็ยงเบน โดยผ่านขั้นตอนของการให้ความหมาย และ การตีความสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่หมอนวดแผนโบราณแสดงออกมา

หลังจากหมอนวดแผนโบราณถูกประทับตราโดยผู้ชมทางสังคมแล้ว หมอนวดแผนโบราณก็จะปรับตัวเข้าสู่บทบาทของผู้เป็ยงเบนผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதงสังคม จากการ

เบี่ยงเบนชั้นปฐมภูมิไปสู่การเบี่ยงเบนชั้นทุติยภูมิ กล่าวคือ เมื่อบทบาทของหมอนวดที่ถูกประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน จะเป็นตัวผลักดันให้หมอนวดเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน (deviant subculture) และจะเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ผ่านการปฏิสังสรรค์ กระทั่งมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของผู้เบี่ยงเบน และสามารถทำให้บทบาทที่เบี่ยงเบนของตนเองเป็นสิ่งที่มีความหมายมากขึ้น จนมองตนเองในฐานะของผู้เบี่ยงเบนในที่สุด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาทางสังคมวิทยา คือ การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมคือการใช้วิธีการทำความเข้าใจ โดยอาศัยการตีความหมาย (interpretative understanding) อันเป็น หนทางนำไปสู่ความรู้เกี่ยวกับชีวิตทางสังคม การกำหนดวิธีการศึกษาดังกล่าวเป็น ผลมาจากการมองความเป็นจริงทางสังคมที่ว่าโลกในเชิงสังคม (social world) เป็นโลกเชิงสัญลักษณ์ (symbolic world) ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยจิตมนุษย์ และไม่อาจเข้าใจได้ด้วยการพิจารณาในแง่ของความสัมพันธ์เชิงวัตถุ (Hughes, 1980, pp.66-67) ความเป็นจริงทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยบุคคลในสังคมนั้น ๆ

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ประเด็นหลักอยู่ที่การทำความเข้าใจหมอนวดแผนโบราณ และพฤติกรรมของหมอนวดในฐานะที่เป็นความเบี่ยงเบน ตามนิยามความหมายของผู้ชมทางสังคม และการให้ความหมายที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสังสรรค์ภายในบริบททางสังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นในการศึกษาหาความจริง โดยพิจารณาปรากฏการณ์จากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง ในมิติต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative methodology) จึงเป็นวิธีการศึกษาที่เหมาะสมที่สุด ในการที่จะเข้าถึงความเป็นจริงของโลกเชิงประจักษ์ ลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการศึกษาที่ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจความหมายในระดับลึกซึ้งที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของหมอนวดแผนโบราณ รวมทั้งเข้าใจถึงการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง และทัศนคติต่อชีวิตประจำวัน พร้อมกันนี้การที่เข้าไปศึกษาเก็บข้อมูลเป็นเวลานาน ทำให้มีการสร้างความสัมพันธ์สร้างความไว้วางใจกับหมอนวดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานั้น จึงทำให้หมอนวดยินยอมรับผู้วิจัยและเปิดเผยข้อมูล หรือตอบคำถามที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยความเป็นจริง อันจะทำให้เกิดความกระจ่างในเรื่องที่จะศึกษาได้เป็นอย่างดี

วิธีการในการศึกษา

ในการเป็นหมอนวดแผนโบราณกล่าวได้ว่าเป็นความเบี่ยงเบนรูปแบบหนึ่งในแง่หญิงบริการทางเพศแบบแอบแฝง Schur (1984, p.187) ได้เสนอความคิดเอาไว้ว่า การเบี่ยงเบน คือ

ผลิตผล (produced) หรือสิ่งที่สร้างขึ้น (constructed) โดยผ่านการปฏิสรรค์ทางสังคม ดังนั้นการศึกษาถึงกระบวนการเข้าสู่อาชีพและการปรับตัวของหมอนวดแผนโบราณจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการเข้าสู่โลกของบุคคลที่มีการปฏิสรรค์ต่อกัน

แกนกลางของการวิเคราะห์ความเบี่ยงเบนตามกรอบแนวคิดการปฏิสรรค์สัญลักษณ์ คือ วิธีการศึกษาแบบธรรมชาติ (Blumer, 1969) หรือพฤติกรรมนิยมแบบธรรมชาติ (naturalistic behaviorian) (Denzin, 1978) ซึ่งมุ่งการศึกษาความเบี่ยงเบนและผู้เบี่ยงเบนภายในโลกของพวกเขาเอง เป็นการก้าวเข้าสู่โลกของผู้เบี่ยงเบน เพื่อที่จะให้โลกเหล่านั้นเป็นที่เข้าใจได้จากจุดยืนในเชิงทฤษฎี ซึ่งมีรากฐานมาจากพฤติกรรม ภาษา นิยาม ทักษะคติ และความรู้สึกนึกคิดของพวกเขา (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2530, น.8)

Blumer ได้เสนอว่า การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมไม่ควรใช้ตรรกและระเบียบวิธีของวิทยาศาสตร์กายภาพ ทั้งนี้เพราะว่าสิ่งที่ประเด็นในการศึกษา (subject matter) มีลักษณะแตกต่างกัน โดยปรากฏการณ์ทางสังคมเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานการตีความหมายของสิ่งเหล่านั้น ในขณะที่ปรากฏการณ์ของโลกทางกายภาพมิได้มีลักษณะของการตีความหมายดังกล่าว ดังนั้นการกำหนดวิธีการศึกษาของนักสังคมศาสตร์ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยต้องสวมบทบาทของผู้ถูกศึกษา

เนื่องจากโลกทางสังคมที่เผชิญต่อนักสังคมศาสตร์ มีความแตกต่างจากโลกทางกายภาพ ทั้งนี้เพราะมนุษย์กระทำต่อสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของการตีความหมายของสิ่งเหล่านั้น ในขณะที่วัตถุทางกายภาพมิได้กระทำดังกล่าว นักวิทยาศาสตร์กายภาพจึงสามารถสวมบทบาทของผู้สังเกตเชิงวัตถุวิสัยได้อย่างสมบูรณ์ในการศึกษา แต่สำหรับนักสังคมศาสตร์จำเป็นต้องสวมบทบาทของมนุษย์ผู้ที่เขากำลังศึกษาการกระทำของพวกเขาอยู่ ถ้าหากนักสังคมศาสตร์ทำการศึกษาโดยอาศัยพื้นฐานความหมายในสายตาของตนเองในฐานะคนนอก ก็จะทำให้เขาตกอยู่ในภาวะของ “อัตวิสัยนิยมที่เลวร้ายที่สุด” ซึ่งเขาอาจจะใช้การตีความหมายของสิ่งต่าง ๆ ของเขาเองแทนการตีความของผู้ที่เขากำลังศึกษา ด้วยเหตุนี้เองวิธีการศึกษาของนักปฏิสรรค์สัญลักษณ์จึงมีลักษณะดังที่ Schwartz และ Jacobs (1979) ได้กล่าวไว้ว่า

เราต้องทราบสิ่งที่ผู้กระทำทราบ เห็นสิ่งที่ผู้กระทำเห็น เข้าใจสิ่งที่ผู้กระทำเข้าใจ ผลก็คือ ข้อมูลของเรามุ่งที่จะบรรยายศัพท์ วิธีการมองโลก สำนึกเกี่ยวกับสิ่งที่สำคัญและไม่สำคัญ และค่านอื่น ๆ ของผู้กระทำต้องมุ่งบรรลุถึงความหมาย หรือความเข้าใจ ในฐานะที่เป็นภารกิจสำคัญที่สุดของนักสังคมวิทยา เป้าหมายดังกล่าวอาจถูกรับรองได้ด้วยข้อที่ว่า ความจริงทางสังคมแท้จริง เพียงประการเดียว คือ ความเป็นจริงจากภายใน (the reality from within) จุดยืนพื้นฐานของแนวทางดังกล่าวก็คือ ในอันที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม นักวิจัยจำเป็นต้องค้นพบ “นิยามแห่งสถานการณ์” (definition of the situation) ของผู้กระทำ ซึ่งได้แก่ การรับรู้และการตีความหมายความเป็นจริงของผู้กระทำ รวมทั้งสัมพันธ์ภาพระหว่างสิ่งเหล่านี้กับพฤติกรรมของเขา ยิ่งกว่านั้นการรับรู้ความเป็นจริงของผู้กระทำยังทำให้เกิดการตีความหมายอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการปฏิสรีรค์ทางสังคมที่เขากระทำร่วมกับผู้อื่น และเพื่อที่ผู้วิจัยจะสามารถบรรลุความเข้าใจดังกล่าว เขาต้องสามารถกำหนดตนเองเข้าไปอยู่ในตำแหน่งการมองโลกของผู้กระทำ (Schwartz & Jacobs, 1979, pp.7-8)

ไข่มโนทัศน์เร้ารู้สึก (sensitizing concept)

เนื่องจากปรากฏการณ์ทางกายภาพมีความคงที่ และเป็นรูปแบบเดียวกันมากกว่า ปรากฏการณ์ทางสังคม กล่าวคือ ปรากฏการณ์ทางกายภาพมักจะแสดงออกในวิถีทางเดียวกันในช่วงเวลาที่ยาวนานกว่า ในขณะที่ปรากฏการณ์ทางสังคมมักจะแสดงออกในวิถีทางที่แตกต่างกันในช่วงเวลาที่สั้นกว่า ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์ทางกายภาพเกิดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยการตีความวัตถุต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถไข่มโนทัศน์เชิงนิยามได้เป็นผลสำเร็จ ตรงกันข้ามปรากฏการณ์ทางสังคมนั้น ส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากการตีความหมายของมนุษย์ Blumer จึงเสนอว่า นักสังคมศาสตร์จะต้องไข่มโนทัศน์เร้ารู้สึก (sensitizing concept) มากกว่ามโนทัศน์เชิงนิยาม โดยมโนทัศน์เร้ารู้สึกจะเป็นตัวชี้แนะทิศทางการสังเกตให้กับผู้ศึกษาและมีความยืดหยุ่นสามารถปรับให้เชื่อมโยงกับโลกเชิงประจักษ์เพื่อจะได้ไม่เป็นการบิดเบือนสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏต่อผู้ศึกษา

ใช้ตัวแบบสมมุติฐานเชิงกระบวนการ (processual model of causation)

Blumer กล่าวว่า ตัวแบบสมมุติฐานเชิงกลไก (mechanical model of causation) สามารถใช้ได้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ แต่ในสังคมศาสตร์จะต้องใช้ตัวแบบสมมุติฐานเชิงกระบวนการ

เพราะว่ามนุษย์กระทำต่อสถานการณ์ทั้งหลายจากพื้นฐานการตีความหมายของสถานการณ์ การตีความหมายสถานการณ์ของมนุษย์ไม่ได้ถูกกำหนดล่วงหน้าโดยสมบูรณ์จากปัจจัยทั้งหลายที่เกิดขึ้นก่อนหน้า ถึงแม้ว่าปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนหน้าจะเข้ามาอยู่ร่วมในการตีความสถานการณ์ แต่ก็มิได้เป็นตัวกำหนดล่วงหน้าเนื่องจากว่า “การตีความเป็นกระบวนการก่อรูป หรือสร้างสรรค์โดยตัวของมันเอง” ดังนั้นนักสังคมศาสตร์ที่ศึกษาการกระทำของมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยตัวแบบสมมุติฐานเชิงกระบวนการในการค้นหาขั้นตอนต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเกิดของปรากฏการณ์นั้น ๆ และเมื่อปรากฏแล้วสามารถคงอยู่ต่อไปได้

จากคุณลักษณะของปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นโลกเชิงประจักษ์ที่เผชิญหน้าต่อนักสังคมศาสตร์มีความแตกต่างจากโลกเชิงประจักษ์ทางกายภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดวิธีการศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะของโลกเชิงประจักษ์ดังกล่าว Blumer จึงได้พัฒนาระเบียบวิธีศึกษาแบบธรรมชาติ (method of naturalistic inquiry) เพื่อใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งวิธีการศึกษาดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ (Blumer, 1969, pp. 40-46, พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2532, น.111-116)

1. ขั้นการค้นคว้า (exploration) เป็นขั้นของการเข้าไปสวมรับบทบาทความรู้สึกนึกคิดของผู้ถูกศึกษา โดยการเข้าไปคลุกคลีทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยจะศึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะค้นหาแนวคิดพื้นฐานของปรากฏการณ์ และมีการพัฒนาปรับปรุงความแจ่มชัดรัดกุม ในปัญหาที่ศึกษาพร้อมทั้งพรรณนาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ซึ่งต้องใช้ความคิดพื้นฐานทางทฤษฎี เพื่อนำแนวทางและกำหนดขอบเขตจำกัดของการพรรณนาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

2. ขั้นการพินิจสอบสวน (inspection) เป็นขั้นของการพัฒนามโนทัศน์หรือแนวคิดพื้นฐานให้แจ่มชัดมากขึ้น โดยต้องศึกษาตัวอย่างเชิงประจักษ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการชี้แนะจากความคิดพื้นฐานในการแสดงออกที่มีลักษณะพิเศษเพื่อที่จะค้นหาลักษณะร่วมเชิงการวิเคราะห์ของภาษาพูด หลังจากนั้นเป็นการสร้างข้อเสนอมโนทัศน์โดยการเชื่อมโยงมโนทัศน์เข้าด้วยกัน แล้วแยกแยะความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ออกเป็นชุดต่าง ๆ แล้วทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจนแน่ชัดว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างใดที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการที่ค้นพบ ซึ่งเป็นลักษณะของการสร้างทฤษฎีจากปรากฏการณ์ที่ค้นพบจริง ๆ

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ขั้นแรกผู้ศึกษาจะต้องก้าวเข้าสู่โลกของหมอนวดแผนโบราณ และพยายามทำความเข้าใจธรรมชาติของหมอนวดภายใต้สิ่งแวดล้อมของสังคมซึ่งการทำความเข้าใจ

นี้จะต้องมองจากจุดยืนของหมอนวดเอง เช่น ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติและพฤติกรรมโดยทั่วไปของเขามากกว่ามองจากจุดยืนของผู้ศึกษา ซึ่งอาจจะมียุติหรือความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ศึกษาจะทำให้ผลการศึกษาไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ และเมื่อผู้ศึกษาเข้าไปค้นหาแนวคิดพื้นฐานของปรากฏการณ์ได้แล้ว ก็จะมีการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานให้แจ่มชัดมากขึ้นจนท้ายที่สุดจะนำไปสู่การสร้างข้อเสนอทางทฤษฎีเป็นการเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นเราจะเข้าใจได้ว่าการศึกษานี้จะใช้กรอบแนวคิดที่เหมาะสมใดได้นั้นก็ต่อเมื่อได้เข้าไปสวมรับบทบาทความรู้สึกนึกคิดของหมอนวดแผนโบราณว่าที่จริงแล้ว เขามีความคิด ความรู้สึก อย่างไรต่อตัวเอง และต่อคนรอบข้าง รวมทั้งเขามีกลวิธีใดบ้างจะให้เขาสามารถปรับตัวอยู่รอดได้ในสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการเข้าถึงข้อมูล (entree) โดยใช้วิธีการ

2 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลโดยไม่เปิดเผยสถานภาพจริงของผู้วิจัย ซึ่งในขั้นนี้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

Blumer (1969) ได้อธิบายถึงการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) คือการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตกับผู้ถูกสังเกตโดยที่ผู้สังเกตนั้นจะต้องเข้าร่วมในประสบการณ์ และการกระทำบางอย่างของผู้ถูกสังเกตอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงไปได้ ซึ่งมโนทัศน์ดังกล่าวสอดคล้องกับการนิยามความหมายของ Bogdan และ Taylor (1975) การวิจัยโดยวิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัย และผู้ถูกศึกษาได้มีการ ปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกันและกันอย่างเข้มข้นภายในสภาพแวดล้อมของผู้ถูกศึกษาเองและในระหว่างการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลไปด้วยอย่างเป็นระบบมีระเบียบ และไม่มีลักษณะบุกรุก กล่าวคือ ผู้วิจัยหรือผู้สังเกตนั้นจะอยู่ร่วมกับผู้ถูกสังเกตหรือตัวอย่างของเขา พูดคุย หยอกกล้อมีอารมณ์ร่วม และมีประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกัน อันจะส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจโลกทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างได้ลึกซึ้ง รวมถึงการเข้าใจการนิยามของบุคคลต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อีกด้วย ผู้สังเกตการณ์จึงเป็นเสมือนผู้ศึกษาชาติพันธุ์วรรณา (ethnographers) ที่จะต้องบรรยายว่า เขาศึกษาสิ่งที่เขาต้องการศึกษาอย่างไร (Bogdan and Taylor, 1975, pp.4-5)

ดังนั้นการศึกษาโลกทัศน์ของหมอนวดจึงพยายามหลีกเลี่ยงความแปลกปลอมที่เกิดขึ้นอันจะมีผลให้เกิดการบิดเบือนของปรากฏการณ์ในสภาพการณ์แห่งการปฏิสนธิ ผู้วิจัยจึงเลือกเข้าถึงข้อมูลโดยหมอนวดคิดว่าผู้วิจัยเป็นเจ้าของหน้าที่คนหนึ่ง สถานประกอบการแห่งนั้น โดยเริ่มแรกผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าของกิจการ ด้วยการติดต่อผ่านทางบุคคลที่เคารพนับถือกับเจ้าของกิจการ ซึ่งในการเข้ามาในครั้งนี้ผู้วิจัยเข้ามาในฐานะเป็นคนเชียร์แขก ซึ่งการอาศัยตำแหน่งหน้าที่นี้ทำให้หมอนวดไม่เห็นว่าเป็นผู้วิจัยเป็นคนแปลกหน้า

วิธีการเข้าถึงข้อมูลในลักษณะนี้ เริ่มจากผู้วิจัยเข้าไปทำงานเป็นคนเชียร์แขกโดยยื่นตัวรับผู้มาใช้บริการอยู่หน้าตู้กระจก ซึ่งการเข้ามาในครั้งนี้ผู้จัดการได้แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับคนเชียร์แขกคนเก่า โดยบอกแก่คนเชียร์แขกว่าผู้วิจัยจะมาเป็นคนเชียร์แขกคนใหม่มีอะไรก็ให้แนะนำแก่ผู้วิจัย ซึ่งในช่วงสัปดาห์แรก ๆ ผู้วิจัยมีความรู้สึกไม่เคยชินต่อสถานที่ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล กล่าวคือ

1. มีหมอนวดจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจำเบอร์และชื่อของหมอนวดได้หมด
2. แขกที่มาใช้บริการมักจะเข้ามาถามผู้วิจัยว่าหมอนวดเบอร์ไหนดี ในแง่ของ

อัธยาศัย, การพูดจา, หรือแม้กระทั่งการนวด นอกจากนี้ก็ยังมีแขกอีกประเภทหนึ่งที่มักชอบอวยโอกาสมา “จับมือถือแขน” ผู้วิจัย

3. การไม่เปิดเผยตัวเองทำให้มีข้อจำกัดในการจดบันทึกเหตุการณ์

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการเข้าถึงข้อมูลบางประการคือ

1. การรวบรวมข้อมูลจาก “หมอนวด”

1.1 ในขณะที่ผู้วิจัยมาทำงาน ผู้วิจัยจะยืนอยู่ใกล้กับโบนีเซ็นชื่อ ลงเวลาการทำงานของหมอนวด เพื่อที่ผู้วิจัยจะสามารถจำเบอร์และชื่อของหมอนวดได้ และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เดือนแรก ๆ ของการทำงานผู้วิจัยจะมาทำงานทุกวันโดยเข้าเป็นกะเช่นคนเชียร์แขกคนอื่น คือ สัปดาห์นี้เข้าทำงาน เวลา 12.00 น. สัปดาห์ต่อไปเข้าทำงาน 16.00 น. สลับกันไป แต่จะแตกต่างจากพนักงานคนอื่น คือ เวลาประมาณ 21.00น. ผู้วิจัยก็จะกลับที่พักเพื่อนำบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยทำเป็นรหัสเพื่อความสะดวกรวดเร็วต่อผู้วิจัยเองกลับมาเขียนให้มีลำดับก่อนหลัง

- 1.2 ผู้วิจัยจะรับโทรศัพท์ในกรณีที่

- แขกโทรมาจองหมอนวด
- หมอนวดโทรมาลางาน

ทั้งนี้เพื่อทำให้หมอนวดคุ้นเคยกับผู้วิจัยมากยิ่งขึ้น

1.3 ผู้วิจัยจะเข้าไปในห้องแต่งตัวของหมอนวดในบางโอกาส เช่น

- การเข้าไปพูดคุยกับหมอนวดถึงแขกที่มาใช้บริการ รวมทั้งกรณีมีแขกโทรมาจองตัวล่วงหน้า

- การเข้าไปร่วมรับประทานอาหารในห้องแต่งตัวกับหมอนวด ทั้งนี้เพื่อสังเกตดูพฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในห้องแต่งตัว ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะปกปิดสถานภาพจริงไว้ แต่ก็ยังไม่สามารถเก็บข้อมูลเจาะลึกที่สำคัญ ๆ ได้ เพราะข้อจำกัดเรื่องเวลา เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องทำหน้าที่เชียร์แขกเป็นหลัก ดังนั้นการที่จะพูดคุยกับหมอนวดนาน ๆ จะทำให้คนอื่นสงสัย และในเวลาทำงานการพูดคุยเรื่องส่วนตัวเป็นไปได้อย่างมาก และสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ผู้วิจัยคิดว่าจะต้องเข้าถึงที่พักของหมอนวดให้ได้ โดยเริ่มแรกผู้วิจัยขอเบอร์โทรศัพท์ที่บ้านโดยให้เหตุผลว่าเวลาแขกประจำมาจะได้ติดต่อให้หรือเวลามีการประชุมหมอนวดก็จะสามารถโทรไปตามได้

2. การรวบรวมข้อมูลจาก “แขก”

2.1 ผู้วิจัยใช้ตำแหน่งหน้าที่เชียร์แขกเข้าไปพูดคุยทักทายกับ หมอนวด โดยจะถามถึงเรื่องทั่วไป เช่น ภูมิลำเนา อายุ และการนวด เมื่อวิจัยรู้ข้อมูลเกี่ยวกับหมอนวดแต่ละคนแล้ว ผู้วิจัยจึงสามารถที่จะทำหน้าที่เชียร์แขกอย่างเต็มที่ เพื่อจะได้บอกข้อมูลเบื้องต้นให้แก่แขกได้อย่างถูกต้อง และนอกจากนี้ ผู้วิจัยก็สามารถเข้าไปพูดคุยถามข้อมูลจากแขกในกรณีที่เข้ามาใช้บริการแห่งนั้นบ่อย ๆ ด้วยความมั่นใจยิ่งขึ้น

2.2 ในกรณีที่พบแขกประเภทชอบฉวยโอกาสผู้วิจัยจะใช้วิธีหลีกเลี่ยงด้วยความใจเย็น สุภาพและนุ่มนวล

3. เกี่ยวกับการจดบันทึก ซึ่งการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด ถูกต้อง และสมบูรณ์นั้นมีความสำคัญมาก ในการจดบันทึกที่ดีนั้นจะต้องพยายามให้ครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นหรือรู้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และทุกๆ สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่วิจัยนั้นสามารถเป็นข้อมูลสำคัญได้แม้แต่คำพูดเล็กน้อยก็อาจช่วยให้เข้าใจถึงทัศนภาพของผู้ถูกวิจัยได้เป็นอย่างดี สิ่งที่ไม่อาจจะมองข้ามไปก็คือในการจดบันทึกแต่ละครั้งผู้วิจัยจะต้องมีสมาธิอย่างมาก เพื่อจดจำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการพูดคุยกับหมอนวด หรือได้สังเกตเห็นการปฏิสัมพันธ์บางอย่างที่ต้องบันทึก ผู้วิจัยจะรีบไปจดบันทึกทันที (ในห้องเก็บของของสถานบริการแห่งนั้น) เพราะหากทิ้งระยะเวลาไว้นาน โอกาสที่ผู้วิจัยจะลืมข้อมูลก็มีมากขึ้นเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า ในระยะแรกนี้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาโลกทัศน์ของหมอนวด โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมไม่เปิดเผยตัว เพื่อหลีกเลี่ยงความแปลกปลอมโดยหมอนวดไม่ได้มองผู้

วิจัยเสมือนเป็นคนนอก ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ อันดีต่อผู้ถูกศึกษาเพื่อให้ผู้ถูกศึกษาเชื่อว่า ผู้วิจัยอยู่ในสถานการณ์นั้นจริง จะได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างเปิดเผยโดยผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างความ เป็นกันเอง ความเป็นเพื่อน และคอยให้กำลังใจในเรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ถูกศึกษาสามารถ พุดระบายความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาโดยไม่รู้สึกว่าคุณวิจัยเป็นคนแปลกหน้า

ลักษณะที่ 2 เมื่อมีสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษาแล้วจึงใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นหลัก เพื่อข้อมูลที่ลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ Bogdan and Taylor (1975, pp.108-109) เสนอว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์มีความ สำคัญมาก ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย การเปิดโอกาสให้ผู้ที่เราต้องสัมภาษณ์ได้ ตอบ หรือแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เขาต้องการจะพูดให้หมดก่อน เป็นสิ่งที่ดีเพื่อป้องกัน มิให้ คำพูดของผู้สัมภาษณ์มีอิทธิพลต่อการตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์ แต่ผู้สัมภาษณ์ก็ควรมีบทบาทใน การสรุปความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจว่าผู้สัมภาษณ์เข้าใจตรงกันกับ ผู้ถูกสัมภาษณ์หรือไม่ ขณะเดียวกันก็สามารถกระตุ้นให้ผู้ตอบได้ตอบอย่างชัดเจนมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ระยะเวลาและความถี่ในการสัมภาษณ์ เป็นสิ่งที่ต้องคำนึง ถึงด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ต้องใช้ เวลานานพอที่จะสามารถได้คำตอบที่ครอบคลุม ประเด็นตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ ในขณะที่เดียวกันก็ ไม่นานจนทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกเบื่อหน่ายหรือเสียเวลามากจนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้สัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์ โดยทั่วไประยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไม่ควรน้อยกว่า 1 ชั่วโมง ควรถามใน ประเด็นสำคัญก่อน การจัดตารางสัมภาษณ์ยืดหยุ่นได้ในแต่ละวัน ความถี่ในการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับ ตารางและลักษณะเฉพาะของผู้สัมภาษณ์ ส่วนการเก็บข้อมูล ผู้สัมภาษณ์สามารถใช้เครื่องบันทึก เสียงช่วยได้ โดยต้องระมัดระวังในการใช้เครื่องบันทึกเสียง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ข้อมูลบิดเบือนไป

ลักษณะที่สองของการเข้าถึงข้อมูลได้เปิดเผยสถานภาพจริงของผู้วิจัย และได้ใช้วิธี การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้เทปบันทึกเสียงแล้วกลับมารถอดเทป เนื้อหาในการสัมภาษณ์จะ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด มุมเหตุจูงใจใน การประกอบอาชีพ รวมทั้งกระบวนการปรับตัว การดำเนินชีวิตในอดีต ปัจจุบัน และสิ่งที่คาดหวังไว้ในอนาคต ซึ่งลักษณะของการสัมภาษณ์นั้นจะ ออกมาในลักษณะ ของการสนทนามากกว่าที่จะเป็นการสัมภาษณ์ตามรูปแบบที่เราคุ้นเคย แต่เป็น การแลกเปลี่ยนความคิดข้อมูล ประสบการณ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์มากกว่าที่จะเป็นการ สัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยเป็นฝ่ายป้อนคำถามต่าง ๆ และรอรับคำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์ ลักษณะของ คำถามจะเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์และบุคคล และในการสัมภาษณ์นี้อาจจะจัดรูปแบบทั้งลักษณะที่

เป็นทางการและไม่เป็นทางการจากการคลุกคลี, พูดคุย และสัมภาษณ์จะพบว่าหมอนวดจะใช้ภาษาของเขาในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึก การเล่าเหตุการณ์ การให้ข้อมูลข่าวสาร ภาษานี้เองเป็นตัวกำหนดกรอบความคิด ความเชื่อของกลุ่มคน เช่นการที่ในวัฒนธรรมย่อยของหมอนวดมีการใช้คำว่า “ตัดข้าวโมง” ซึ่งคำ ๆ นี้จะไม่ พบในสังคมอื่น เป็นการแสดงออกถึงภาษาในวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป ดังนั้นสิ่งที่สำคัญผู้วิจัยจะต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีในภาษาที่สังคมนั้น ๆ ใช้ด้วย

ลักษณะเฉพาะและวิธีการเก็บข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ผู้วิจัยพบกับข้อมูลที่มีลักษณะทั้งกว้างและลึกในขณะเดียวกัน ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามจัดระเบียบวิธีการศึกษาเช่นเดียวกับลักษณะของการศึกษาแบบธรรมชาติ โดยพยายามทำความเข้าใจถึงพฤติกรรม ความหมาย สัญลักษณ์ การนิยามความหมายของสิ่งต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการเข้าใจความหมาย สามารถที่จะรับรู้ได้โดยผ่านการพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่าง แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลอีกส่วนหนึ่งผู้วิจัยไม่อาจหาได้จากการพูดหรือการแสดงพฤติกรรมโดยตรง ทั้งนี้เพราะส่วนประกอบของความหมายส่วนใหญ่จะแสดงออกมาเป็น ลักษณะของการให้ความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝงอื่น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องระมัดระวัง เอาใจใส่กับคำพูด กิริยาท่าทาง วัสดุอุปกรณ์และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในบริบทแห่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัย และกลุ่มตัวอย่างเพื่อค้นหาความหมายโดยนัยดังกล่าวด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยจึงใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ และใช้เทปบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างโดยการเข้าไปเป็นเจ้าหน้าที่คนหนึ่งในสถานบริการแห่งนั้นด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้ ใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลในหลายลักษณะหลายวิธีดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นเทคนิคที่ใช้ในการศึกษาจากบันทึกบทสนทนา และพฤติกรรมในการบันทึกสนทนา หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่พยายามค้นหาแบบแผนของปรากฏการณ์ สำหรับการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้นั้น เมื่อผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้เพียงพอต่อการศึกษาดังกล่าวแล้ว การปรับตัวของหมอนวดแผนโบราณแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์แล้วสรุปคร่าว ๆ ออกมาเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และทำข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป ในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ทำโดยการสัมภาษณ์ซ้ำ และสังเกตในประเด็นที่ว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการ

วิเคราะห์ ข้อมูลมากขึ้นและทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นแบบแผนของการศึกษา และสัมภาษณ์ซ้ำในประเด็นสำคัญบางประเด็น เพื่อการทดสอบยืนยันข้อมูลหรืออาจได้รับข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุดที่จะนำไปวิเคราะห์ในครั้งต่อไป หลังจากที่ได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้ทำให้เป็นกลางใหม่ เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ที่ได้สังเกตมาอีกครั้ง โดยจัดรูปความสัมพันธ์ของข้อมูลและ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของหมอนวดแผนโบราณ แล้วสรุปผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นครั้งสุดท้าย

ระยะเวลาในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาศึกษาในสถานบริการแผนโบราณ ทั้งสิ้นประมาณ 8 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2538 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2538

ในระยะแรกของการศึกษาคือ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 31 กรกฎาคม 2538 เป็นระยะเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยทำความรู้จักคุ้นเคยกับหมอนวดและแขกที่มาใช้บริการ พร้อมทั้งศึกษาการจัดระเบียบทางสังคมขององค์กรนี้ว่าประกอบด้วยฝ่ายใดบ้าง และแต่ละฝ่ายทำงานเชื่อมโยงกันอย่างไร พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากฝ่ายต่าง ๆ อีกด้วย

ในระยะที่สองของการศึกษา คือ ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึง 31 ตุลาคม 2538 เป็นระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลได้เจาะลึกมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยมีความสนิทสนมคุ้นเคย และสร้างความเป็นกันเอง ทำให้กลุ่มตัวอย่างเชื่อใจ และสามารถพูดระบายความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาให้ผู้วิจัยทราบได้

ในระยะที่สามของการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน ถึง 31 ธันวาคม 2538 ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์หมอนวดซ้ำ เพื่อความกระจ่างชัดในประเด็นบางประเด็น ในช่วงการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือนแรก ผู้วิจัยได้เข้าพื้นที่ทุกวัน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่เป็นคนเชียร์แขก พร้อมทั้งเก็บข้อมูล แล้วนำมาบันทึกเหตุการณ์โดยผู้วิจัยได้เข้าไปทำงานดังนี้คือ สัปดาห์ที่ 1 เข้าทำงานเวลา 12.00 น. ทั้งสัปดาห์ สัปดาห์ที่ 2 เข้าทำงานเวลา 16.00 น. สลับกันไปตลอดทุกเดือน ส่วน 3 เดือนถัดมา ผู้วิจัยได้เข้าพื้นที่บ่อยแต่ไม่ทุกวัน และ 2 เดือนสุดท้าย ผู้วิจัยตามไปสัมภาษณ์หมอนวด ซ้ำในบางประเด็น ณ ที่พักของหมอนวด

ลักษณะและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ภายใต้กระบวนการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์ปัจจุบัน การทำความเข้าใจรูปแบบพฤติกรรมของบุคคล ต้องวิเคราะห์ภูมิหลังของบุคคลที่เข้ามาสู่กระบวนการปฏิสังสรรค์ ดังนั้นการทำความเข้าใจรูปแบบพฤติกรรมของหมอนวดให้เข้าใจอย่างถ่องแท้จึงต้องพิจารณาถึงภูมิหลัง ความเป็นมาของบุคคลเหล่านี้ ซึ่งพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตมีผลมาจากการปฏิสังสรรค์ในชีวิตประจำวัน การวิเคราะห์ไปถึงสภาพของบุคคลที่ร่วมในกระบวนการปฏิสังสรรค์นั้น เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าสู่อาชีพ และกระบวนการปรับตัว การตีความของบุคคลภายใต้พื้นฐานประสบการณ์ที่บุคคลจะได้รับ

ดังนั้น การเข้าใจการเข้าสู่อาชีพและการปรับตัวของหมอนวดจึงเริ่มต้นศึกษาถึงภูมิหลังของหมอนวดในเบื้องต้นก่อน เพื่อจะได้ดูถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมเบื้องหลังตัวบุคคลกรณีหมอนวดแผนโบราณก็เช่นเดียวกัน ผู้หญิงประสบกับปัญหาและมีการปรับตัวเข้าไปสู่อาชีพหมอนวดได้อย่างไรนั้นเริ่มแรกจะกล่าวถึงลักษณะภูมิหลังของหมอนวดเพื่อบอกให้ทราบถึงลักษณะข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหมอนวดในด้านอายุ,การศึกษา, ภูมิลำเนาเดิม, อาชีพบิดา-มารดา และสภาพครอบครัว เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของภูมิหลังของหมอนวดโดยลักษณะดังกล่าวมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

อายุ

กลุ่มหมอนวดในการศึกษาคั้งนี้เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 17-48 ปี โดยที่มีหมอนวดอายุ 17 ปี, 18 ปี, 19 ปี จำนวนอย่างละ 1 คน, อายุ 21 ปี จำนวน 4 คน, อายุ 22 ปี จำนวน 1 คน, อายุ 25 ปี จำนวน 2 คน, อายุ 30 ปี, 32 ปี, 37 ปี, 47 ปี และ 48 ปี จำนวนอย่างละ 1 คน

การศึกษา

กลุ่มหมอนวดในการศึกษาคั้งนี้เป็นผู้ที่มีการศึกษาตั้งแต่ไม่ได้รับการศึกษา จนถึงปริญญาตรี โดยที่มีหมอนวดที่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวน 1 คน, จบการศึกษาระดับ ป.3 จำนวน 1 คน, ชั้น ป.6 จำนวน 7 คน, ชั้น ม.2 จำนวน 3 คน ชั้น ม.ศ.3 จำนวน 1 คน, ชั้น.5 จำนวน 1 คน และจบปริญญาตรี จำนวน 1 คน

ภูมิลำเนาเดิม

กลุ่มหมอนวดในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดทั้งหมด โดยที่หมอนวดมีภูมิลำเนาอยู่ภาคเหนือจำนวน 4 คน, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 คน, ภาคกลาง จำนวน 5 คน และภาคใต้ จำนวน 1 คน

อาชีพบิดา-มารดา

กลุ่มหมอนวดในการศึกษาครั้งนี้บิดา-มารดาประกอบอาชีพเดียวกันจำนวน 13 คน มีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุดจำนวน 10 คน อาชีพรับจ้าง จำนวน 2 คน อาชีพกรรมกรจำนวน 1 คน ส่วนบิดา-มารดาที่แยกกันประกอบอาชีพ กล่าวคือ บิดามีอาชีพรับจ้าง 2 คน มารดามีอาชีพขายของ 2 คน

สภาพครอบครัว

กลุ่มหมอนวดในการศึกษาครั้งนี้มีสภาพครอบครัวบิดา-มารดาหย่าร้างกันมีมากที่สุดจำนวน 6 คน, บิดามารดายังคงอยู่ด้วยกันจำนวน 3 คน, บิดามารดาถึงแก่กรรมจำนวน 2 คน, บิดามารดาแยกกันอยู่จำนวน 2 คน และบิดามารดามีการทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำจำนวน 2 คน

จากสภาพภูมิหลังดังกล่าว แสดงให้เห็นในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4
แสดงลักษณะภูมิหลังของหมอนวดแผนโบราณ

กรณี	อายุ (ปี)	การศึกษา	ภูมิลำเนาเดิม	อาชีพบิดา-มารดา	สภาพครอบครัว
มะลิ	17	ม 2	เชียงใหม่	เกษตรกร	มารดาถึงแก่กรรม
กมลลาภ	18	ม 2	แพร่	เกษตรกร	บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
บัวผัน	19	ป 6	ขอนแก่น	มารดาชักรีด	บิดามารดาหย่าร้าง
บุปผา	21	ป 6	นครราชสีมา	เกษตรกร	มีการทะเลาะวิวาทเป็นประจำ
ช่อผกา	21	ป 6	บุรีรัมย์	เกษตรกร	บิดามารดาหย่าร้าง
ช่อทิพย์	21	ป 6	นครศรีธรรมราช	ทำสวนยาง	บิดามารดาแยกกันอยู่
จำปี	21	ป 6	ลำปาง	เกษตรกร	บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
จำปา	22	ป 6	นครสวรรค์	เกษตรกร	บิดามารดาแยกกันอยู่
แก้ว	25	ป.6	สุโขทัย	บิดาขับรถ มารดาขายของ	บิดามารดาหย่าร้าง
พิกุล	25	ม.5	เชียงใหม่	เกษตรกร	บิดามารดาหย่าร้าง
ฟ้ารุ่ง	30	ป.ตรี	อุบลราชธานี	เกษตรกร	บิดาถึงแก่กรรม

กรณี	อายุ (ปี)	การศึกษา	ภูมิลำเนาเดิม	อาชีพบิดา-มารดา	สภาพครอบครัว
หึ่งห้อย	32	ม.2	สุพรรณบุรี	บิดาขับรถรับจ้าง มารดาเสริมสวย และขายของ	บิดามารดาหย่าร้าง
บัวตอง	37	ม.ศ.3	อุดรธานี	เกษตรกร	บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
ดอกไม้	47	ป.3	กาญจนบุรี	รับจ้างทั่วไป	บิดามารดาหย่าร้าง
ชบา	48	-	อ่างทอง	กรรมกร	มีการทะเลาะวิวาท เป็นประจำ

“ภูมิลำเนา” เหล่านี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ หมอนวดส่วนใหญ่มีภูมิลำเนามาจากชนบท พ่อแม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้ค่อนข้างต่ำ และมีสภาพครอบครัวค่อนข้างจะมีปัญหาทั้งจากเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และฐานะทางครอบครัว อีกทั้งผู้หญิงเหล่านี้ส่วนใหญ่จบการศึกษาใน ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ทำให้โอกาสในการประกอบอาชีพที่ดี มีเกียรติ และมีค่าตอบแทนสูงมีน้อยจึงมีสถานภาพเป็นได้เพียงลูกจ้างที่ไม่ต้องอาศัยความรู้มากนัก แต่เน้นการใช้แรงงาน ซึ่งสถานภาพดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงก่อนที่จะตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวด จะผ่านประสบการณ์อาชีพที่หลากหลาย ได้แก่

1. ทำงานอาชีพพื้นฐานของครอบครัวเดิม ซึ่งหมายถึง การช่วยพ่อแม่ทำงาน แต่จะไม่ได้รับรายได้ เช่น ทำไร่, ทำนา, ทำสวน, หรือช่วยพ่อแม่ขายของ เป็นต้น
2. ทำงานในเชิงอาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพที่ได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินเดือน เช่น ทำงานโรงงาน, เป็นช่างเสริมสวย, เป็นช่างเย็บผ้า, ทำงานเป็นพนักงานห้างสรรพสินค้า เป็นต้น
3. ทำงานบริการอื่น ๆ ในสถานบันเทิง เช่น สาวเสิร์ฟ, บาร์เทนดี้, นักร้อง เป็นต้น

จากประสบการณ์ในอาชีพดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 5 ดังนี้คือ

ตารางที่ 5
แสดงประวัติชีวิตของหมอนวดแผนโบราณ

กรณีมะลิ

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
14	ได้เสียกับแฟนตอน ม.2
15	เป็นหมอนวด*
16	มีคนอุปถัมภ์

*หมอนวด ในที่นี้ หมายถึง หมอนวดแผนโบราณ

กรณีกุหลาบ

อายุ(ปี)	ประวัติชีวิต
15	เป็นนักร้อง
16	เป็นนักร้อง
17	เป็นหมอนวด
17	เปลี่ยนสถานที่นวด
18	มีคนอุปถัมภ์

กรณีบัวผัน

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
11	ช่วยมารดารับจ้าง-ซักรีด
13	เป็นเด็กเสิร์ฟ
14	เปิดบริษัท
14	เป็นหมอนวด
15	มีคนอุปถัมภ์
16	เปลี่ยนสถานที่นวด
17	เปลี่ยนสถานที่นวด
18	มีคนอุปถัมภ์

กรณีบุปผา

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
14	ช่างเย็บผ้า
14	ทำงานโรงงาน
15	เย็บกระเป๋า
15	ช่างเสริมสวย
16	โรงงาน
16	ช่างเย็บเบาะรถ
17	ขายของ
17	ทำงานโรงงาน
18	บาร์เทนดี้ drink
19	หมอนวด
20	มีคนอุปถัมภ์
20	เปลี่ยนสถานที่นวด
20	มีคนอุปถัมภ์
21	เปลี่ยนสถานที่นวด

กรณีชอผกา

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
13	ทำนา
14	เป็นหมอนวด
15	เปลี่ยนสถานที่นวด
16	เปลี่ยนสถานที่นวด
17	เปลี่ยนสถานที่นวด
18	นักร้อง
18	เปลี่ยนสถานที่นวด
19	ไปอยู่บ้านแม่สามี
20	เปลี่ยนสถานที่นวด

กรณีชอทิพย์

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
15	ทำสวนยางพารา
16	เลี้ยงหลาน
16	ทำสวนยางพารา
17	เป็นหมอนวด
17	มีคนอุปถัมภ์
18	เปลี่ยนสถานที่นวด
18	มีคนอุปถัมภ์
19	เปลี่ยนสถานที่นวด
19	มีคนอุปถัมภ์
20	เปลี่ยนสถานที่นวด
21	เปลี่ยนสถานที่นวด

กรณีจำปี

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
14	ทำงานบ้าน
16	เด็กเสิร์ฟ
16	ทำไร่ที่บ้าน
16	เด็กเสิร์ฟ
17	หมอนวด
18	เปลี่ยนสถานที่นวด
18	มีคนอุปถัมภ์
19	เปลี่ยนสถานที่นวด
20	มีคนอุปถัมภ์
21	เปลี่ยนสถานที่นวด

กรณีจำปา

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
14	เลี้ยงหลาน
14	ทำไร่พริก
15	ช่างเย็บผ้า
16	ช่างเย็บผ้า
21	หมอนวด
21	มีคนอุปถัมภ์

กรณีแก้ว

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
12	ช่วยงานบ้าน
12	ช่วยขายของแม่
13	ขายน้ำอัดลม
13	เลี้ยงเด็ก
14	ช่างเย็บผ้า
17	ช่วยงานบ้านพ่อแม่สามี
19	ทำการ์ดต่างๆ
20	ช่างเย็บผ้า
20	เรียนศึกษาผู้ใหญ่
24	นางทางโทรศัพท์
24	แคชเชียร์
25	หมอนวด
25	มีคนอุปถัมภ์
25	เปลี่ยนสถานที่นวด

กรณีพิบูล

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
17	เสริมสวย
18	ห้างสรรพสินค้า
21	เสริมสวย
22	ห้างสรรพสินค้า
24	หมอนวด
24	เปลี่ยนสถานที่นวด
25	มีคอนูปลั๊ก

กรณีฟ้ารุ่ง

อายุ (ปี)	ประวัติ
23	ทำงานบริษัท
23	ช่วยแม่ทำงานบ้าน
24	หมอนวด
25	เปลี่ยนสถานที่นวด
27	ทำงานบริษัทเดียวกับสามี
28	กลับภูมิลำเนาเดิม
29	หมอนวด

กรณีหึงหอย

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
13	รับจ้างทั่วไป
15	เสริมสวย
19	ช่วยพ่อแม่สามีขายของ
22	เปิดร้านเสริมสวย
25	หมอนวด
27	นางสรรพสินค้า
28	หมอนวด
29	มีคนอุปถัมภ์
30	หมอนวด
31	มีคนอุปถัมภ์

กรณีบัวตอง

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
17	ช่างเสริมสวย
18	ขายเครื่องสำอางค์
19	บาร์น้ำ
20	เด็กเสิร์ฟ
22	อยู่บ้านเลี้ยงบุตร
26	พนักงานพิมพ์ดีด
27	เรียนเสริมสวย
28	เรียนเย็บผ้า
29	รีเซพชั่น
30	เย็บผ้า
31	ขายอาหาร
34	ขายเสื้อผ้า
35	ขายอาหาร
36	หมอนวด

กรณีดอกไม้

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
7	เลี้ยงน้อง
8	รับจ้างซักผ้า
10	รอนกรวด
15	ขายกาแฟ
16	รอนกรวด
20	รับจ้าง
20	รอนกรวด
26	โรงงาน
30	ทำไม้
32	ขายประกัน
33	เล่นลิเก
34	ช่างเสริมสวย
35	เป็นหมอนวด

กรณีชนา

อายุ (ปี)	ประวัติชีวิต
7	เลี้ยงน้อง
11	ลูกจ้าง
17	รับจ้าง
21	ช่วยสามีขายของ
22	เลี้ยงลูก
37	รับจ้างทั่วไป
38	เป็นหมอนวด

“ประวัติชีวิต” ของหมอนวดแผนโบราณเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงก่อนที่จะตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ จะผ่านการทำงานอาชีพพื้นฐานของครอบครัว, การทำงานในเชิงอาชีพ

หรือการทำงานบริการอื่นๆ มาก่อน ดังนั้นประวัติชีวิตเหล่านี้สะท้อนผู้หญิงก่อนที่จะตัดสินใจ ประกอบอาชีพ หมอนวด จะต้องผ่านประสบการณ์อาชีพที่หลากหลาย

ลักษณะการจัดระเบียบของสถานบริการนวดแผนโบราณ

ลักษณะการจัดระเบียบทางกายภาพ

สภาพทั่วไป

สถานบริการนวดแผนโบราณแห่งนี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการเดินทางไปมาสะดวก บนถนนสายสำคัญสายหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งมีลานจอดรถทั้งด้านหน้าและด้านหลังของสถานบริการ ประตูทางเข้า-ออกทำเป็นซุ้มโค้งมีการตกแต่งด้วยต้นไม้อย่างสวยงาม ส่วนตัวอาคารเป็นคอนกรีตหลายชั้น

บรรยากาศภายใน

ประตูทางเข้า-ออก จะมีพรมเช็ดเท้าผืนใหญ่เขียนข้อความว่า “THANK YOU” บรรยากาศภายในประกอบด้วยแสงไฟสลัว ๆ ปูพื้นกระเบื้องสีขาว ตลอดทั่วทั้งบริเวณ

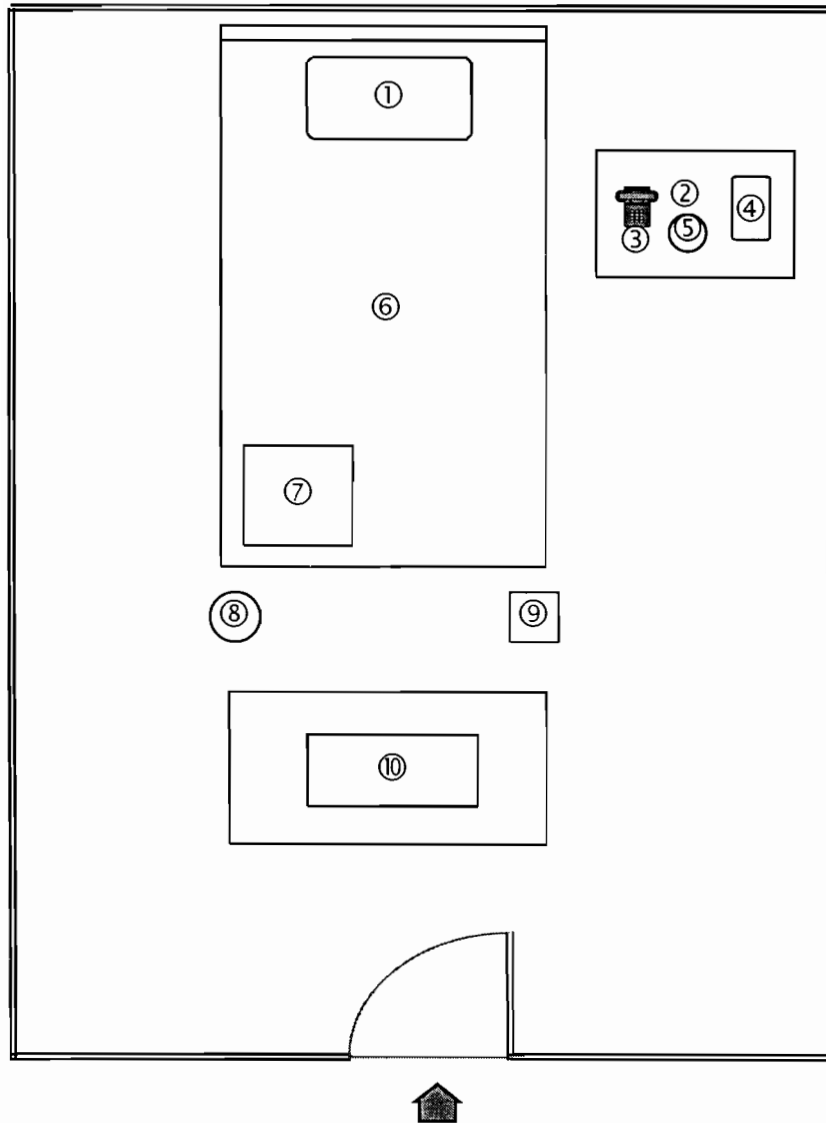
- ด้านขวามือจะเป็นตู้กระจกซึ่งเป็นรูปตัว L ทำเป็นชั้นลดหลั่นกันมา ภายในตู้กระจกติดกระจกใสด้านหลังเป็นกระจกสะท้อนเงา ดังนั้นหมอนวดจะมองไม่เห็นแขกที่มาใช้บริการหน้าตู้ ยกเว้นแขกจะยืนติดตู้กระจก แต่แขกจะเห็นหมอนวดชัดเจนมากจากภายนอก ติดกับห้องกระจกเป็นห้องแต่งตัวซึ่งภายในมีกระจกบานใหญ่ พร้อมทั้งมีตู้เหล็กสำหรับเก็บของ และมีห้องน้ำภายในห้องแต่งตัวตรงกลางห้องนี้จะมีโต๊ะตัวใหญ่พร้อมกับเก้าอี้ ซึ่งเป็นที่สำหรับหมอนวดรับประทานอาหาร และห้องที่ติดกับห้องแต่งตัวคือ เคาน์เตอร์แคชเชียร์

- ด้านซ้ายมือจะมีตู้เลี้ยงปลาขนาดใหญ่ 2 ตู้ ตรงข้ามเป็นบาร์น้ำ ห้องครัว และห้องน้ำตามลำดับ ส่วนด้านตรงข้ามเป็นคอฟฟี่ช็อป

- ตรงกลางมีบันได และลิฟท์ขึ้นไปชั้นบน ซึ่งมีหลายชั้น เป็นห้องปฏิบัติงาน เรียกอีกอย่างว่า “ห้องนวด” คือ ห้องที่ใช้สำหรับบริการนวดให้แก่แขก (ซึ่งมีตั้งแต่การนวดในลักษณะหนัก ปานกลาง และเบา) หลังจากที่แขกได้เลือกหมอนวดออกมาจากตู้กระจกแล้วในแต่ละชั้นจะจัดเป็นห้องเดี่ยว ห้องคู่ ห้อง 3 เตียง และห้อง 4 เตียง ยกเว้นชั้นบนสุดจะมีห้องนวด ส่วนหนึ่งเป็นห้องเซาว์น่า

ห้องปฏิบัติงานเหล่านี้ ตรงทางเดินจะไปด้วยพรมตลอดทั่วทั้งบริเวณ และภายในห้องปฏิบัติงานแต่ละห้องจะมีลักษณะเหมือนกัน กล่าวคือ บนเตียงนวดจะมีชุดเปลี่ยนสำหรับนวดผ้าเช็ดตัว หวี อยู่ในถุงพลาสติก วางไว้ที่ปลายเตียงมีรองเท้าแตะ และกระโถนวางอยู่ที่พื้นข้าง ๆ เตียงนวด ทางด้านข้างของเตียงนวดจะมีโต๊ะสำหรับวางโทรศัพท์ ที่เขียนบุรี กระดาษชำระ ไม้จิ้มฟัน พร้อมเมนูอาหาร จากนั้นทุกห้องจะมีโทรทัศน์ติดอยู่ที่ฝาผนังอีกด้วย ลักษณะดังกล่าวนี้จะเห็นได้จากแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 4
แสดงห้องนวดในลักษณะที่เป็นห้องเดี่ยว

1. หมอน
2. โต๊ะข้างเตียง
3. โทรศัพท์
4. เมนู
5. ที่เขียนนุหรี

6. เตียง
7. ชุดนวด
8. กระโถน
9. รองเท้าแตะ
10. โทรศัพท์

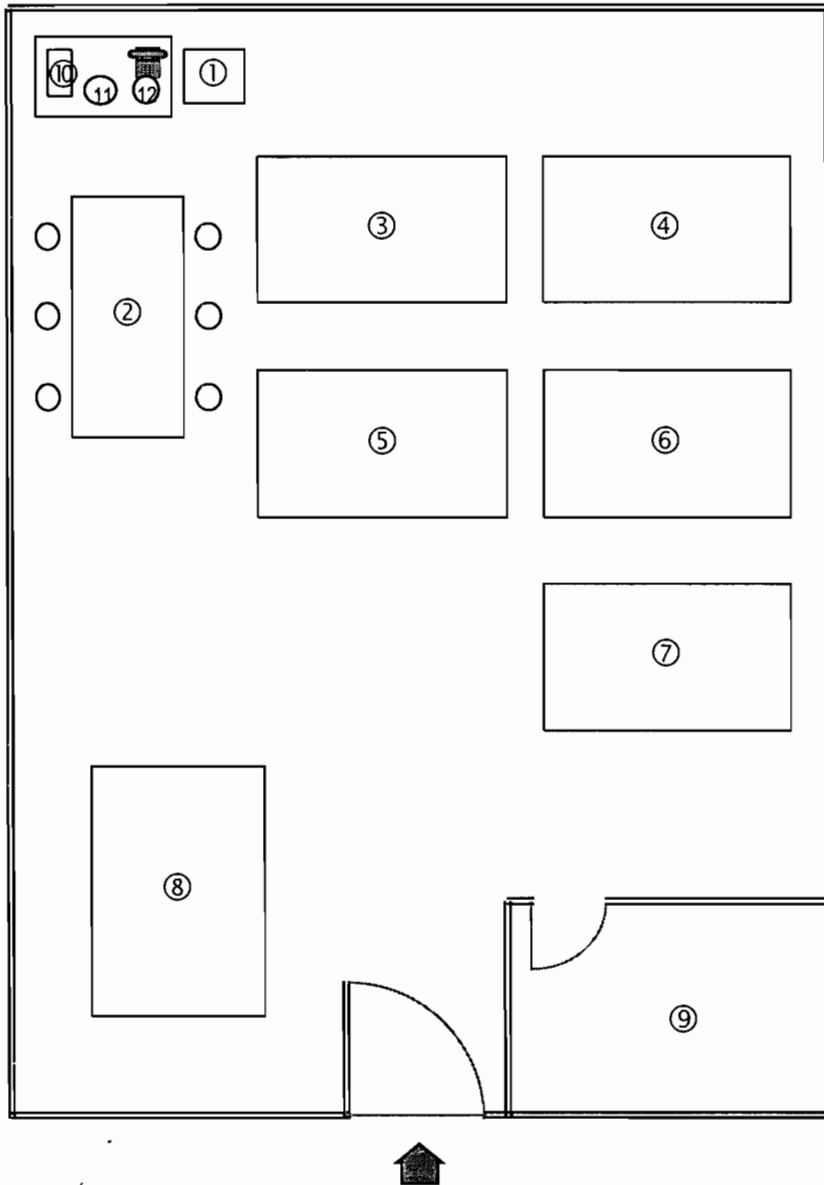
ส่วนห้องคู่ 3 เตียง และ 4 เตียง สิ่ง que เพิ่มมากก็คือ มีจำนวนเตียงนอนเพิ่มขึ้น เมื่อหมอนวดเข้าห้องนอนแล้วจะต้องเปิดปุ้มไฟสีแดงหน้าห้องเพื่อเป็นสัญญาณว่าห้องไม่ว่าง

ทุกชั้นจะมีลักษณะดังกล่าวเช่นเดียวกันยกเว้นชั้นบนสุด หนึ่งจะเป็นห้องปฏิบัติ งาน แต่พื้นที่อีกครึ่งหนึ่งเป็นห้องเขาวนํ้าภายในมีโต๊ะ เก้าอี้ โทรทัศน์ใหญ่หลักสำหรับเก็บของกระจกบานใหญ่ และมีห้องนํ้าภายในด้วย

ทางด้านขวามือเป็นห้องผู้จัดการ ถัดไปเป็นห้องซัก อบ รีด ผ้าปูที่นอน ผ้าเช็ดตัว ผ้าขนหนู และชุดที่ใส่ขนาด ส่วนทางด้านซ้ายมือมีบันไดขึ้นไปสู่ห้อง “V.I.P.” ซึ่งในแต่ละห้องมีลักษณะกว้างขวาง ภายใน 1 ห้อง มีเตียงนอนทั้งหมด 6เตียง โต๊ะใหญ่ 1 ตัว พร้อมเก้าอี้ 6 ตัว อยู่ล้อมรอบโต๊ะ นอกจากนี้ ภายในห้องยังมีเครื่องอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นห้องนํ้าโทรทัศน์ หรือโทรศัพท์

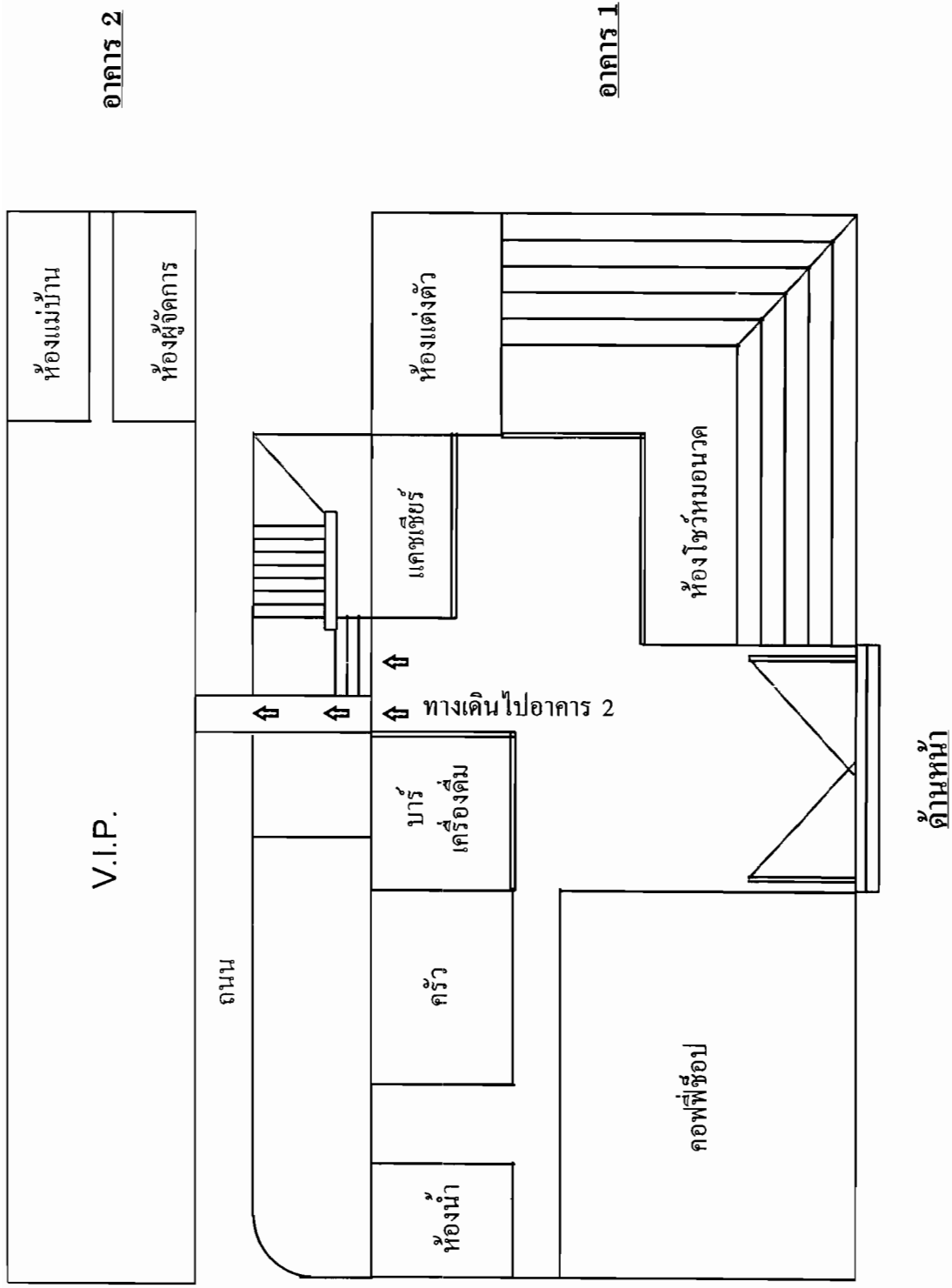
ลักษณะภายในห้อง V.I.P. จะแสดงให้เห็นได้จากแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 5
แสดงห้องนวดในลักษณะที่เป็น "ห้อง V.I.P."

1. โทรทัศน์
2. โต๊ะอาหาร
3. เตียง
4. เตียง
5. เตียง
6. เตียง

7. เตียง
8. เตียง
9. ห้องน้ำ
10. เมนู
11. ที่เขี่ยบุหรี่
12. โทรศัพท์

แผนภาพที่ 6 แสดงลักษณะทางกายภาพของสถานบริการนวดแผนโบราณ

ลักษณะการจัดระเบียบทางสังคมของสถานบริการ

สถานบริการนวดแผนโบราณแห่งนี้ มีการจัดระเบียบประกอบด้วย ตำแหน่งต่าง ๆ อันได้แก่ ตำแหน่งผู้จัดการ, หมอนวด, คนเชียร์แขก, เด็กเสิร์ฟ, เด็กชอย, แม่บ้าน, คนครัว, บาร์น้ำ และแคชเชียร์ ซึ่งในแต่ละสถานภาพเหล่านี้ ประกอบไปด้วยสิทธิหน้าที่ ซึ่งมีบรรทัดฐานวางไว้ให้ผู้สวมสถานภาพนั้นๆ ปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ผู้จัดการ

ผู้จัดการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่จัดการเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งตำแหน่งผู้จัดการนี้ถือว่าเป็นตำแหน่งสูงสุดในการบริหารงาน เป็นผู้วางนโยบายเรื่องต่าง ๆ ของเจ้าของกิจการ รวมทั้งทำการจัดสรร รับผิดชอบ และให้การอบรมแก่พนักงานทุกคนให้อยู่ในขอบเขตเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายคือให้พนักงานเป็นบุคคลที่มีกิริยา มารยาทดี พร้อมทั้งอบรมเพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีในที่ทำงานไม่ให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน นอกจากการอบรมพนักงานแล้ว ผู้จัดการยังทำหน้าที่ควบคุมบุคลากรทุกฝ่ายให้อยู่ในกฎระเบียบที่ได้วางไว้ รวมทั้งได้มีการให้รางวัลและลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของสถานบริการ นอกเหนือจากนี้ผู้จัดการยังต้องคอยดูแลวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ว่ามีปัญหาบกพร่องและจะแก้ไขอย่างไรต่อไป ดังนั้นบุคคลผู้ซึ่งจะดำรงตำแหน่งผู้จัดการได้นั้นจะต้อง เป็นคนที่มีความสามารถ มีความพร้อม ละเอียด รอบคอบและรัดกุมเพื่อทำการ สอดส่องดูแลทุกด้าน และยังคงต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบสูง มีใจโอบอ้อมอารี ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์รู้จักช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนกว่า ซึ่งการจะก้าวมาสู่ตำแหน่งนี้ได้จะต้องเป็นคนที่มีความประสพการณ์ เป็นคนช่างคิด ช่างทำ ช่างสังเกต จึงจะสามารถมองเห็นการณ์ไกลวางนโยบายต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบมีเหตุมีผล พร้อมทั้งสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทุกขณะ ดังนั้นผู้จัดการซึ่งเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ระเบียบ ต่าง ๆ ให้พนักงานทุกคนต้องปฏิบัติตาม นั่นคือ จะต้องมีการมีบรรทัดฐานเพื่อใช้ในการควบคุมตำแหน่งอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นใช้ควบคุมหมอนวด, คนเชียร์แขก, เด็กเสิร์ฟ, เด็กชอย เป็นต้น ซึ่งตำแหน่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นผู้รับนโยบาย และกระทำตามนโยบายซึ่งถือเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มนั้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีระบบ ระเบียบ ซึ่งหากบุคคลใดฝ่าฝืนหรือละเมิดไม่กระทำตามกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้จะถูกลงโทษ ซึ่งมีตั้งแต่ เรียกไปตักเตือน, ตัดเงินเดือน, หรือให้พักงาน เป็นต้น

ดังนั้นตำแหน่งผู้จัดการนี้จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญตำแหน่งหนึ่งในการเป็นผู้กำหนดหรือวางนโยบาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าของสถานประกอบการ

คนเชียร์แขก

คนเชียร์แขก หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ต้อนรับแขก และคอยแนะนำหมวดประเภทต่างๆ ให้แก่แขก ซึ่งการที่จะแนะนำได้นั้น สิ่งแรก คือคนเชียร์แขกจะต้องรู้ข้อมูลของแขกในเรื่องความต้องการหมวด หมวด พร้อมทั้งรู้ข้อมูลเกี่ยวกับหมวดแต่ละคนด้วย จึงจะสามารถจัดสรรหมวดให้ทำงานตามความต้องการของแขกได้ นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่คนเชียร์แขกจะต้องกระทำก็คือ ตรวจสอบ การมาทำงานและการได้งานของหมวด เพื่อจุดประสงค์จะได้บอกแขกได้ว่า หมวดเบอร์นั้นๆ ได้เข้ามาทำงานหรือไม่ และขณะนั้นกำลังทำงานหรือว่างอยู่ ซึ่งกรณีที่หมวดคนใดไม่สามารถมาทำงานได้จะต้องโทรศัพท์มาแจ้งที่คนเชียร์แขกดังนั้นหน้าที่อีกอย่างหนึ่งของคนเชียร์แขกคือ รับโทรศัพท์ในกรณีที่หมวดโทรมางาน หรือกรณีที่แขกโทรมาของหมวด จากคนเชียร์แขกทั้งหมด คนเชียร์แขกผู้ชายจะมีหน้าที่พิเศษคือเป็นกัปตันคุมการทำงานของเด็กเสิร์ฟ และเด็กชอยนั่นคือ คนเชียร์แขกคนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นกัปตันเด็กเสิร์ฟ ส่วนคนเชียร์แขกคนที่ 2 ทำหน้าที่เป็นกัปตันเด็กชอย จากลักษณะการทำงานของคนเชียร์แขกทั้งหมดจะเห็นได้ว่า คนเชียร์แขกจะยืนให้บริการอยู่หน้าตู้กระจก ซึ่งการให้บริการนี้จะต้องอยู่ภายใต้คุณสมบัติคือ จะต้องมีความอดทน ใจเย็น กิริยาวาจาสุภาพเรียบร้อย และสิ่งสำคัญจะต้องไม่เปิดเผย 'ความลับ' ของหมวด เช่น หมวดคนนี้มีแฟนแล้วหรือยังหรือพักอยู่ที่ใด เป็นต้น พร้อมทั้งนี้จะต้องบริการแขกทุกระดับให้เหมือนกันด้วย อีกประการหนึ่งที่ถือเป็นข้อห้ามสำหรับคนเชียร์แขกนั่นคือ การห้ามรับของขวัญจากหมวด

เนื่องจากสถานบริการ คำนึงว่า ทุกคนมีหน้าที่ และต่างก็มีค่าตอบแทนอยู่แล้ว นั่นคือ คนเชียร์แขกจะได้รับเงินเดือนจากสถานบริการ ตามประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง คนที่ทำหน้าที่เชียร์แขกระยะเวลาานกว่าจะได้รับเงินเดือนที่สูงกว่า คนที่ทำงานระยะเวลาอันน้อยกว่า

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คนเชียร์แขกจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงให้แขกได้รู้จักกับหมวดคนเชียร์แขกจึงจำเป็นต้องรู้ข้อมูลของทั้งแขก และหมวด เช่น รู้ว่าแขกคนนี้ชอบคนบริการแบบใดจึงสามารถจัดสรรหมวดที่มีคุณลักษณะตามที่แขกต้องการได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งนี้การจดจำแขกให้ได้มากที่สุดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อแขกจะได้ติดใจและมาใช้บริการเป็นแขกประจำ แต่สิ่งที่พึงระวัง ก็คือ จะต้องสังเกตว่าแขกคนนั้นคนเชียร์คนใดต้อนรับอยู่ เพราะถ้าหากเข้าไปเชียร์

อาจมีผลทำให้เกิดความไม่พอใจกันได้ในกรณีที่จะไปแย่งแซงกัน ลักษณะการทำงาน คนเชียร์แขกซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 6 คน เป็นผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 3 คน จะทำงานใน 2 ลักษณะคือ

สัปดาห์ที่ 1 คนเชียร์แขกจำนวน 3 คน จะเข้าทำงานช่วงเวลา 12.00 น. ถึง 01.00 น. ส่วนคนเชียร์แขกอีก 3 คนเข้าทำงานเวลา 16.00 น. ถึง 01.00 น.

สัปดาห์ที่ 2 คนที่เคยเข้าทำงานช่วงเที่ยงเมื่อสัปดาห์ที่ 1 เปลี่ยนมาเป็นเข้าทำงานช่วง 16.00 น. ส่วนคนที่เข้าทำงานช่วง 16.00 น. เปลี่ยนมาเข้าทำงานเวลา 12.00 น.

สลับกันไปทุกสัปดาห์ และในแต่ละสัปดาห์จะมีคนเชียร์แขกผู้หญิงอย่างน้อย 1 คนที่ต้องเข้าทำงานในเวลา 12.00 น. เพื่อทำการจดหมายเลขของหมอนวดคนที่เข้ามาทำงาน พร้อมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานทำของหมอนวดแต่ละคน

วันหยุดของคนเชียร์แขกจะพบว่าทุกสัปดาห์ที่เข้าทำงานช่วงเวลา 16.00 น. จะได้หยุด 1 วัน ซึ่งการจะได้หยุดวันไหนนั้นฝ่ายบุคคลจะเป็นผู้จัดการให้ ดังนั้นภายใน 1 เดือน จะมีวันหยุดเพียง 2 วัน

ส่วนเรื่องการแต่งกายของคนเชียร์แขก พบว่าผู้ชายจะใส่สูทสีกรมท่าทั้งชุด ส่วนคนเชียร์แขกผู้หญิงจะใส่ชุดกระโปรงสุภาพและเรียบร้อย และที่หน้าอกของทั้งคนเชียร์ผู้ชายและผู้หญิงจะติดเครื่องหมายแผ่นวงกลมสีน้ำเงิน หมายเลข สีขาว เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นพนักงานคนหนึ่งของสถานบริการแห่งนี้

เด็กเสิร์ฟ

เด็กเสิร์ฟ หมายถึง ลูกจ้างของสถานบริการนวดแผนโบราณ ซึ่งมีสถานภาพเป็นพนักงานคนหนึ่ง หน้าที่ของเด็กเสิร์ฟคือ รับผิดชอบเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่มในคอฟฟี่ช็อป การทำงานจะเริ่มทำงานตั้งแต่เวลา 10.00 น. ถึง 24.00 น. ซึ่งเด็กเสิร์ฟทุกคนจะต้องมาทำงานให้ตรงต่อเวลา รวมทั้งต้องแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย ลักษณะการแต่งกายนี้จะแต่งตามแบบฟอร์ม คือ เด็กเสิร์ฟ ซึ่งเป็นผู้หญิงทั้งหมดจะต้องใส่ชุดกระโปรงที่สุภาพเรียบร้อย และจะต้องมีกิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนหวาน และสิ่งสำคัญที่สุดจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่แขกให้ดีให้เสมอเหมือนกันทุกคน เมื่อเด็กเสิร์ฟแต่ละคนได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างดีแล้วจะได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงิน เดือนละ 1,500 บาท ซึ่งการเบิกเงินนี้เดือนหนึ่งจะเบิกได้ 2 ครั้งคือ วันที่ 15 ของทุกเดือนจะได้รับเงิน 750 บาท และวันที่ 30 ของทุกเดือนจะได้รับอีก 750 บาท แต่รายได้นี้จะมีรายได้พิเศษ คือจะได้ทิปจากแขกซึ่งทิปนี้

จะเป็นทิปของใครก็ของคนนั้นได้ ไม่ใช่ทิปรวม คือ ใครดูแลเอาใจใส่แขกดีคนนั้นก็รับผลตอบแทนจากแขกคนนั้น ๆ

เด็กชอย

เด็กชอย หมายถึง ลูกจ้างของสถานบริการนวดแผนโบราณซึ่งมีสถานภาพเป็นพนักงานคนหนึ่ง เด็กชอยแต่ละคน จะนั่งประจำชอยตามชั้นต่าง ๆ ของห้องนวดของตัวเอง เพื่อสะดวกในการเรียกใช้ เมื่อแขกขึ้นมาที่ห้องนวดเด็กชอยจะต้องทำความสะอาดด้วยการยกมือไหว้ (ทั้งมาและกลับ) และคอยให้บริการแก่แขกในกรณีที่แขกสั่งอาหาร จะต้องบริการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม ให้แก่แขกและหมอนวดในห้องนวด และกรณีที่แขกได้ขึ้นมาใช้บริการห้องนวดห้ามเด็กชอยส่งเสียงดัง หรือไปดูโทรทัศน์ หรือใส่รองเท้าขึ้นเตียงนอน ถ้ามีการละเมิดดังกล่าวจะถูกตัดเงินครั้งละ 500 บาท และเมื่อแขกใช้ห้องนวดเสร็จแล้ว เด็กชอยจะต้องรีบทำความสะอาดเช็ดกวาดห้องให้เรียบร้อย พร้อมทั้ง เปลี่ยนผ้าปูที่นอน และปลอกหมอนทุกครั้ง

ลักษณะการแต่งกายของเด็กชอย จะแต่งตามแบบฟอร์ม คือ ผู้ชายใส่เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว สวมกางเกงสีดำ และใส่รองเท้าหุ้มส้น ส่วนผู้หญิงใส่เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว สวมกระโปรงสีดำ และใส่รองเท้าหุ้มส้น พร้อมทั้งนี้ที่หน้าอกของเด็กชอยทุกคนจะต้องติดเครื่องหมายแผ่นวงกลมสีน้ำเงิน หมายเลขจะเป็นสีขาวเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นพนักงานคนหนึ่งของสถานบริการแห่งนี้

ส่วนลักษณะการทำงาน ในแต่ละชั้นจะมีเด็กชอย 4 คน เป็นผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 2 คน

- เด็กชอยชั้นแรก และชั้นถัดไป จะเริ่มทำงานตั้งแต่ 10.00-01.00 น.
- เด็กชอยอีกชั้นหนึ่ง จะเริ่มทำงานตั้งแต่เวลา 14.00-01.00 น.
- เด็กชอยชั้นบนสุด และที่ห้องวีไอพี เริ่มทำงานเวลา 12.00-01.00 น.

ในแต่ละสัปดาห์จะต้องสลับเวลาในการทำงานเด็กชอยทุกชั้น ยกเว้นชั้นบนสุดไม่ต้องเปลี่ยนเด็กชอย เนื่องจากชั้นบนสุด มีการเขานวดด้วยดังนั้นหน้าที่ของเด็กชอยในชั้นนี้จึงต้องอาศัยทักษะความชำนาญเป็นพิเศษ

รายได้ของเด็กชอยจะได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน เดือนละ 1,500 บาท ซึ่งการเบิกเงินนี้เดือนหนึ่งจะเบิกได้ 2 ครั้ง คือ วันที่ 15 ของทุกเดือนจะได้รับเงิน 750 บาท และวันที่ 30 ของทุกเดือนจะได้อีก 750 บาท แต่รายได้ในตำแหน่งจะมีรายได้พิเศษเช่นกัน คือ จะได้ทิปจากแขกซึ่งทิปของเด็กชอยจะต่างจากทิปของเด็กเสิร์ฟ คือ ทิปของเด็กเสิร์ฟเป็นทิปที่ใครทำดีก็ได้แก่คนนั้น ๆ ส่วน

ทิปของเด็กชอยจะเป็นทิปรวมในแต่ละชั้น โดยใน 1 ชั้น ทิปที่เด็กชอยแต่ละคนได้จะต้องเอามารวมกันแล้วแบ่งให้เท่ากันทุกคน

แคชเชียร์

แคชเชียร์ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของสถานบริการนวดแผนโบราณ ซึ่งมีสถานภาพเป็นพนักงานคนหนึ่ง หน้าที่ของแคชเชียร์ คือการ “เขียนคูปอง” ให้หมอนวด นั่นคือเขียนหมายเลขของหมอนวดคนที่คนเชียร์แขกเรียกไปทำงานพร้อมทั้งลงเวลาที่เริ่มทำงานและลงวันที่ที่ทำงานด้วย เพื่อสะดวกในการตรวจสอบว่าใน วิก ๆ หนึ่ง (ภายใน 10 วัน) หมอนวดแต่ละคนทำงานได้ที่ชั่วโมงและเมื่อหมอนวดทำงานให้บริการด้วยการนวดแก่แขกเสร็จแล้วจะต้องลงมา “ตัดเวลา” ที่แคชเชียร์นั่นคือ การคิดจำนวนชั่วโมงที่ขึ้นไปทำงานแล้วคำนวณออกมาเป็นตัวเงินพร้อมกันนี้แคชเชียร์จะทำหน้าที่คิดค่าอาหาร และเครื่องดื่มที่หมอนวดและแขกสั่งไปที่ห้องนวดด้วย ดังนั้นจึงต้องคิดรวมค่าอาหารกับค่านวดลงข้างหลังใบคูปองของหมอนวด เพื่อสะดวกในการเอายอดเงินไปให้แขกดู พร้อมกับที่หมอนวดจะต้องไปเก็บเงินที่แขกเพื่อมาจ่ายที่แคชเชียร์ นอกจากการที่แคชเชียร์จะต้องทำการคิดค่าอาหารและเครื่องดื่มที่ห้องนวดแล้ว แคชเชียร์ยังเป็นผู้คิดค่าอาหารและเครื่องดื่มที่แขกสั่งในคอปฟ์ที่ซื้ออีกด้วย และหน้าที่อีกอย่างหนึ่งคือทำหน้าที่เป็นผู้คอยเปิดเทปเพลงไปสู่อุโมงนวด นอกจากนี้ยังเป็นผู้รับโทรศัพท์จากทุกสายที่เข้ามายังสถานบริการแห่งนี้แล้วต่อสายโอนไปให้ฝ่ายต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้นการทำงานของแคชเชียร์จะมีลักษณะคือ มีแคชเชียร์ 1 คน ที่เริ่มทำงานตั้งแต่เวลา 09.00 น. ถึง 20.00 น. ส่วนที่เหลือเริ่มทำงานเวลา 14.00 น. ถึง 01.00 น. การทำงานดังกล่าวจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน ๆ ละ 4,000 บาท และในการทำงานนี้แคชเชียร์ซึ่งเป็นผู้หญิงทั้งหมดแต่งกายด้วยชุดกระโปรงที่สุภาพเรียบร้อย ซึ่งอนุญาตให้แต่งได้ตามความพอใจ ตามรสนิยมของตัวเอง และวันเสาร์-วันอาทิตย์สามารถสวมกางเกงมาทำงานได้

แม่บ้าน

แม่บ้าน หมายถึง ลูกจ้างของสถานบริการนวดแผนโบราณ ซึ่งมีสถานภาพเป็นพนักงานคนหนึ่ง ทำหน้าที่ซัก-รีดชุดนวด ผ้าปูที่นอน ผ้าห่ม ปลอกหมอน และผ้าเช็ดตัว พร้อมทั้งทำการล้างหวีที่แขกเป็นผู้ใช้ทุกอัน เมื่อเสร็จแล้วจะนำชุดนวด ผ้าเช็ดตัว และหวี ใส่ลงในถุงพลาสติก และปิดปากถุงให้เรียบร้อย นำไปส่งที่ห้องนวดตามชั้นต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดส่งผ้าปูที่นอน

ปลดกหมอน ผ้าร้อน ผ้าเย็นด้วย และพร้อมกันนี้แม่บ้านจะต้องทำหน้าที่ดูแลความสะอาดในห้องนวด ทุกชั้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงดูแลความสะอาดในสถานบริการแห่งนี้ด้วย ดังนั้นแม่บ้านจึงเป็นผู้คอย ดูแลสถานที่ทำงาน พร้อมทั้งดูแลเครื่องใช้ทั้งหลายให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ ในการทำงานของ แม่บ้านจะต้องมาทำงานให้ตรงต่อเวลา หากจะหยุดงานจะต้องไม่หยุดงานพร้อมแม่บ้านคนอื่น ๆ คือ ให้หยุดงานได้วันละ 1 คน ซึ่งการที่จะหยุดวันไหนนั้นจะเป็นการตกลงกันเอง เดือนหนึ่งสามารถหยุด งานได้ 2 ครั้ง

การทำงานของแม่บ้านจะมีลักษณะ ดังนี้คือ แม่บ้านซึ่งเป็นผู้หญิงทั้งหมดมี การทำงานดังต่อไปนี้

- คนที่เข้าทำงานเวลา 08.00 น. จะเลิกงานได้ในเวลา 18.00 น.
- คนที่เข้าทำงานเวลา 15.00 น. จะเลิกงานได้ในเวลา 23.00 น.

ซึ่งการทำงานนี้ ช่วงเวลา 08.00 น. เป็นต้นไป จะมีแม่บ้านทำงาน ทั้งหมด 4 คน ส่วน ช่วงเวลา 15.00 น. จะมีแม่บ้านทำงาน 2 คน เนื่องจากผู้ที่เข้าทำงานช่วงเช้าจะต้องทำการซักผ้าใน ช่วงเวลา 08.00 น., 17.00 น. และ 19.00 น. และจะรีดผ้าเวลา 10.00 น. หรือ 12.00 น. และจะทำการ ส่งผ้าไปตามชั้นต่าง ๆ เวลา 13.00 น. ส่วนช่วงกลางคืนหลังจากเวลา 19.00 จะไม่มีการซักผ้าแล้ว คน ที่เข้าทำงานช่วงบ่ายจะทำหน้าที่ไปเก็บผ้าจากทุกห้องมาเก็บไว้ที่ห้องซัก เพื่อที่จะซักตอนเช้า แต่ใน กรณีที่มีผ้ามากจะซักผ้าอีกครั้งหนึ่งได้ และพร้อมกันนี้ช่วงเวลาวางแม่บ้านจะต้องทำความสะอาด พร้อมทั้งขัดห้องน้ำทั้งสถานบริการนี้ด้วย ในการทำงานดังกล่าวจะใช้วิธีสับเปลี่ยนกันมาทำงานช่วง บ่ายสลับกันละ 2 คน

บาร์น้ำ

บาร์น้ำ หมายถึง ลูกจ้างของสถานบริการนวดแผนโบราณ ซึ่งมีสถานภาพเป็น พนักงานคนหนึ่ง บาร์น้ำจะต้องทำหน้าที่รับบิลสั่งของ และทำการจัดของตามบิล (เฉพาะเครื่องดื่ม เท่านั้น) พร้อมกันนี้จะต้องคั้นน้ำส้ม, น้ำมะนาว และเป็นผู้จัดทำผลไม้ และเมื่อแขกรับประทานเสร็จ เรียบร้อยแล้ว เด็กเสิร์ฟจะต้องเก็บแก้วน้ำ, แก้วเหล้า, ถ้วยกาแฟ มาให้บาร์น้ำเป็นผู้ล้างแก้ว และจัด เก็บไว้ให้เป็นที่ การทำงาน พนักงานบาร์น้ำทั้งหมดเป็นผู้ชายล้วน ทำงานตั้งแต่เวลา 10.00 น. ถึง 24.00 น. และจะหยุดได้คนละ 1 วันคือ หยุดได้ในวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี ส่วนวันศุกร์ถึงวันอาทิตย์ ห้ามหยุด และในหนึ่งเดือนสามารถหยุดได้ 2 ครั้ง

คนครัว

คนครัวเป็นลูกจ้างของสถานบริการนวดแผนโบราณ ซึ่งเป็นผู้ปรุงอาหาร และจะทำอาหารในกรณีมีบิลอาหารที่เด็กเสิร์ฟหรือเด็กชอยเป็นผู้นำเอามาส่งที่ครัว ซึ่งการทำอาหารของคนครัวจะมีการแบ่งหน้าที่ โดยจะเรียกเป็น กระทะ 1, กระทะ 2, เขียง 1, เขียง 2 นั่นคือ ผู้ที่ทำหน้าที่อยู่ประจำตำแหน่งกระทะ 1 และเขียง 1 จะเป็นผู้ที่มีฝีมือในการปรุงอาหารและมีความชำนาญกว่า กระทะ 2 และเขียง 2 หลังจากการทำอาหารเรียบร้อยแล้ว คนครัวจะทำหน้าที่คอยตรวจสอบว่ามีอาหาร หรือเครื่องใช้อะไรที่ขาดบ้าง โดยจะจดรายชื่อเครื่องใช้และอาหารไปส่งที่แคชเชียร์

ลักษณะการทำงานคนครัวทั้งหมดซึ่งเป็นผู้ชายล้วน จะมีการทำงานดังนี้คือ

- เวลา 10.00 น. ถึง 19.00 น. มีคนครัว 2 คน (ช่วงกลางวันทำหน้าที่เตรียมของ เช่น ล้างผัก ล้างเนื้อสัตว์ต่างๆ ปลอกเปลือกกระเทียม หั่นพริก เป็นต้น)

- เวลา 15.00 น. ถึง 24.00 น. คนครัวทั้งหมดที่เหลือจะทำหน้าที่ในช่วงเวลาดังกล่าว จากลักษณะการทำงานดังกล่าวพนักงานจะได้หยุดงานเดือนละ 2 วัน คือจะหยุดได้สัปดาห์เว้นสัปดาห์

แขกหรือลูกค้าที่มาใช้บริการ

แขกหรือลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการในสถานบริการแห่งนี้ ซึ่งแขกในที่นี้ หมายถึง คนที่มาใช้บริการที่สถานบริการนวดแผนโบราณในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะมานวด มาหาเพื่อนคุย หรือมารับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งแขกจะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ และนักเรียน (เล่นการพนัน) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มลูกค้าที่ใหญ่ที่สุด และส่วนมากเป็นแขกประจำของสถานบริการแห่งนี้ หรือเรียกกลุ่มลูกค้าประเภทนี้ว่าเป็น “แขกขาประจำ”

2. กลุ่มข้าราชการ และคนทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าส่วนน้อยหรือจะเรียกกลุ่มนี้ได้ว่าเป็น “แขกชาจร”

แขกที่มาใช้บริการนวดแผนโบราณ ส่วนใหญ่จะมีอายุในช่วง 45-55 ปี และเวลาที่แขกมาใช้บริการมากที่สุดคือ ช่วงเวลา 19.00 น. ถึง 21.00 น.

หมอนวด

หมอนวด คือ ลูกจ้างของสถานบริการนวดแผนโบราณ เน้นการฝึกนวดแผนโบราณ ในการนวดดังกล่าวนี้ต้องอาศัยความรู้ และความชำนาญที่ต้องใช้ฝีมือในการนวดในการทำงานให้แก่บริษัท หมอนวดนี้จะมีสถานภาพเป็นเพียงพนักงานคนหนึ่งแต่ต่างจากพนักงานคนอื่นคือ หมอนวดจะได้ผลตอบแทนในการทำงานในรูปของการจ่ายค่าจ้างตามชั่วโมงการทำงาน ในขณะที่พนักงานคนอื่นได้รับเป็นรายเดือน

ดังนั้นหมอนวดจึงมีหน้าที่ที่สำคัญคือ การให้บริการแก่แขกด้วยการนวด สิ่งแรกหมอนวดจะต้องมีการจัดและปรับความสัมพันธ์ทางสังคมของตัวเองกับบุคคลอื่นให้อยู่ในระเบียบ นั่นคืออยู่ภายใต้บรรทัดฐานทางสังคม (social norms) เพื่อควบคุมการกระทำต่อกันทางสังคม ซึ่งระเบียบกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้คือ

หมอนวดสามารถมาทำงานโดยการเข้าไปนั่งในตู้กระจกได้ตั้งแต่เวลา 12.00 น. ถึง 24.00 น. เมื่อมาแล้วจะต้องเซ็นชื่อทำงานทุกครั้งโดยการเขียนหมายเลข ซึ่งคือเบอร์ที่หมอนวดแต่ละคนใช้ติดที่หน้าอกเสื้อในขณะที่ทำงาน พร้อมทั้งเขียนชื่อ และเวลาที่เข้ามาทำงานลงในใบเซ็นชื่อ ซึ่งวางอยู่บนโต๊ะใกล้กับแคชเชียร์ ในกรณีที่หมอนวดเข้ามาทำงานแต่ไม่ได้เซ็นชื่อจะถูกตัดเงินครั้งละ 100 บาท และการเซ็นชื่อทำงานนี้ถ้าบุคคลใดมาเซ็นชื่อหลังเวลา 16.00 น. จะถูกตัดเงินครั้งละ 50 บาท แต่สำหรับผู้ที่ไม่สามารถมาทำงานได้และในวันนั้นไม่ใช่วันหยุดของตัวเอง นั่นคือ ในทุก ๆ 1 เดือน หมอนวดสามารถหยุดได้ในวันที่ตรงกับเลขตัวท้ายของหมายเลขประจำของตน เช่น หมอนวดที่ติดเบอร์หมายเลข 111 จะหยุดงานได้ในวันที่ 1, 11, 21 และ 31 ของเดือน โดยไม่ต้องโทรศัพท์มาลางาน แต่กรณีที่มีความจำเป็นต้องลาหยุดในวันที่ไม่ใช่วันหยุดของตัวเองจะต้องโทรศัพท์มาแจ้งต่อคนเชียร์แขกว่าจะลาหยุดกี่วัน สาเหตุเพราะอะไร ถ้าไม่แจ้งก่อนแล้วลาหยุดเฉย ๆ ทางสถานประกอบการจะตัดเงินคือ ถ้าหยุดในวันจันทร์ถึง ศุกร์ จะโดนตัดเงินวันละ 100 บาท ในกรณีที่ไม่ว่างหยุด และสำหรับวันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ จะโดนตัดเงินวันละ 200 บาท ในกรณีที่ไม่ว่างหยุด และเมื่อลางานแล้วห้ามเข้ามาในที่ทำงานนอกจากกฎดังกล่าวแล้วยังมีกฎที่ว่าในกรณีที่คนเชียร์แขกเรียกให้หมอนวดทำงาน คนเชียร์แขกจะให้คูปองหรือให้ใบลงเวลาที่หมอนวดคนนั้นขึ้นทำงาน พร้อมกับลงเบอร์ของหมอนวด พร้อมทั้งให้เบอร์ห้องที่จะใช้ในการนวด กรณีเช่นนี้ถ้าหมอนวดจะขอเปลี่ยนห้องนวดไม่ว่าจะเพราะเครื่องปรับอากาศไม่เย็น, ห้องนวดยังเก็บไม่เสร็จ, หรือโทรศัพท์ในห้องพักเสีย เหล่านี้หมอนวดไม่ควรจะเปลี่ยนห้องเอง จะต้องลงมาบอกแก่ คนเชียร์แขกข้างล่างเพื่อให้เขาได้ดำเนินการเปลี่ยนห้องให้ เพราะคนเชียร์แขกจะได้แจ้งย้ายห้องให้แก่

แคชเชียร์ต่อไป เพื่อป้องกันการคิดเงินผิดห้องกรณีมีแขกคนอื่นมาใช้บริการห้องนั้น สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือกรณีที่คนเชียร์แขกเรียกทำงาน ห้ามหมอนวดขอแขกเลิกก่อนเพื่อจะมานวดกับแขกประจำของตัวเอง

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าองค์กรได้สร้างกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติต่างๆเป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุมการทำงานของหมอนวด โดยมีคนเชียร์แขกเป็นผู้ควบคุมอำนาจ จะสังเกตเห็นว่ากฎระเบียบต่าง ๆ ขององค์กรมีขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ขององค์กรทั้งสิ้น เริ่มตั้งแต่ควบคุมการทำงาน, เวลาเลิกงาน, การแจ้งหยุดงาน, การลงโทษด้วยการปรับเป็นเงินกรณีละเมิดกฎเกณฑ์การทำงาน, การแจ้งหยุดงาน, การไม่แจ้งหยุดงาน ดังกล่าวแล้ว

ลักษณะการทำงานของหมอนวด จะเห็นได้ว่าหมอนวดแต่ละคนจะทำงานในลักษณะที่เป็นคู่แข่งกันตลอดเวลา ซึ่งกลยุทธ์ที่ใช้จะมีตั้งแต่

1. มาทำงานตั้งแต่เช้า คือ ตู้อจะเปิดตั้งแต่เวลา 12.00 น.แต่จะมาทำงานตั้งแต่ 11.00 น.
2. โทรศัพท์ไปหาแขกประจำเพื่อให้แขกมาใช้บริการกับตนเอง
3. เมื่อเห็นแขกเข้ามา และหมอนวดคนนั้นเคยนวดกับแขกมาก่อนหมอนวดจะเข้าไปพูดคุยด้วย และจะเสนอตัวเองว่าตัวเองยังว่างอยู่จะนวดด้วยหรือไม่

การทำงานในลักษณะนี้ทุกคนจึงต้องแข่งกันเพื่อให้ตัวเองทำชั่วโมงให้มากที่สุดเพื่อที่จะได้รับรายได้ต่อชั่วโมงแบบ “ทวีคูณ” กล่าวคือ ลักษณะของรายได้ต่อชั่วโมงปกติและรายได้ต่อชั่วโมงแบบทวีคูณ

ตารางที่ 6

แสดงรายได้ต่อชั่วโมงปกติของหมอนวด

ประเภท	ชั่วโมง	ค่าบริการนวด (บาท)	รายได้ของหมอนวด (บาท)
นวดแผนโบราณ	1 ชั่วโมง	80	30
	2 ชั่วโมง	160	60

หมอนวดจะบริการนวดให้แก่แขกอย่างน้อย 2 ชั่วโมงต่อแขก 1 คน ถ้าบริการน้อยกว่า 2 ชั่วโมงจะคิดราคาเท่ากับ 2 ชั่วโมง แต่ถ้าบริการมากกว่า 2 ชั่วโมง จะคิดตามชั่วโมงที่เกิน คือ จะคิด 2 ชั่วโมงครึ่ง 3 ชั่วโมง 3 ชั่วโมงครึ่ง เป็นต้น ส่วนกรณีที่ใช้บริการเกิน 10 นาที จะคิดเท่ากับครึ่งชั่วโมง เช่น มานวด 3 ชั่วโมง 10 นาที จะคิดเท่ากับ 3 ชั่วโมงครึ่ง เป็นต้น

ตารางที่ ๗
แสดงรายได้ต่อชั่วโมงแบบ “ทวีคูณ”

ประเภท	ใน 1 “วิก” ทำงาน (ชั่วโมง)*	ได้ชั่วโมงละ (บาท)
นวดแผนโบราณ	น้อยกว่า 60 ชั่วโมง	30
	61-100 ชั่วโมง	32
	101 ชั่วโมงขึ้นไป	35

*1 “วิก” คือ 10 วัน นั้นหมายถึง การทำงานของหมอนวดในเวลา 10 วัน จะมีการรวมจำนวนชั่วโมงที่ตัวเองทำงาน แล้วคิดคำนวณออกมาเป็นตัวเงินรายได้ของหมอนวดที่จะได้รับจากทางสถานบริการจะอยู่ในรูปของคูปองภายใน 1 “วิก” (10 วัน) สามารถเบิกเงินจากคูปองได้ 1 ครั้ง ดังนั้นใน 1 เดือนจะต้องส่งคูปอง 3 ครั้ง คือ ในวันที่ 10, 20 และ 30 และจะได้รับเงินในรูปตัวเงินถัดจากวันที่ส่งคูปอง 1 วันนั้นคือจะได้รับเงินในวันที่ 11, 21 และ 31 ของทุกเดือน (ถ้าเดือนไหนมี 28, 29 หรือ 30 วันก็จะได้รับเงินงวดสุดท้ายของแต่ละเดือนในวันที่ 1 ของเดือนถัดไป)

ลักษณะการแต่งกาย หมอนวดจะแต่งกายโดยไม่ต้องมีเครื่องแบบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวกับการแต่งกาย ทุกคนแต่งกายได้ตามความพอใจ ตามรสนิยมของตนเอง หมอนวดทุกคนในสถานบริการนี้จะแต่งกายด้วยการสวมกางเกง(อาจเป็นเพราะสะดวกในการนวด เพราะการนวดมีหลายท่าตั้งแต่หัวจรดเท้า) และหมอนวดทุกคน จะต้องติดเครื่องหมายวงกลมสีแดงตัวเลขสีขาวไว้ที่อกเสื้อ ทุกครั้งที่อยู่ในสถานบริการเพื่อสะดวกในการเรียกแทนชื่อ ซึ่งตัวเลขนี้เป็นตัวเลข ตั้งแต่ 1 หลักถึง 3 หลัก

ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งต่าง ๆ ภายในสถานบริการ

ดังนั้นจะเห็นแล้วว่าการจัดระเบียบทางสังคมภายในสถานบริการนวดแผนโบราณให้ความสำคัญต่อหน้าที่และสถานภาพของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนวดแผนโบราณโดยตรง และหน้าที่ต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ

เมื่อแขกเดินเข้ามาคนเชียร์แขกจะทำความเคารพด้วยการยกมือไหว้ ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของคนไทย และเพื่อให้เกิดความประทับใจในครั้งแรกที่ได้เข้ามาใช้บริการ หลังจากนั้นคนเชียร์แขกจะยกน้ำชาซึ่งรินใส่แก้วเล็ก ๆ มาเสิร์ฟให้ หลังจากนั้นก็จะสอบถามถึงความต้องการของแขก

- ถ้าในกรณีที่แขกขาประจำ คนเชียร์แขกจะสามารถจำได้ว่า แขกคนนั้น ๆ ต้องการหมอนวดประเภทใด หรือเคยนวดกับหมอนวดหมายเลขใด

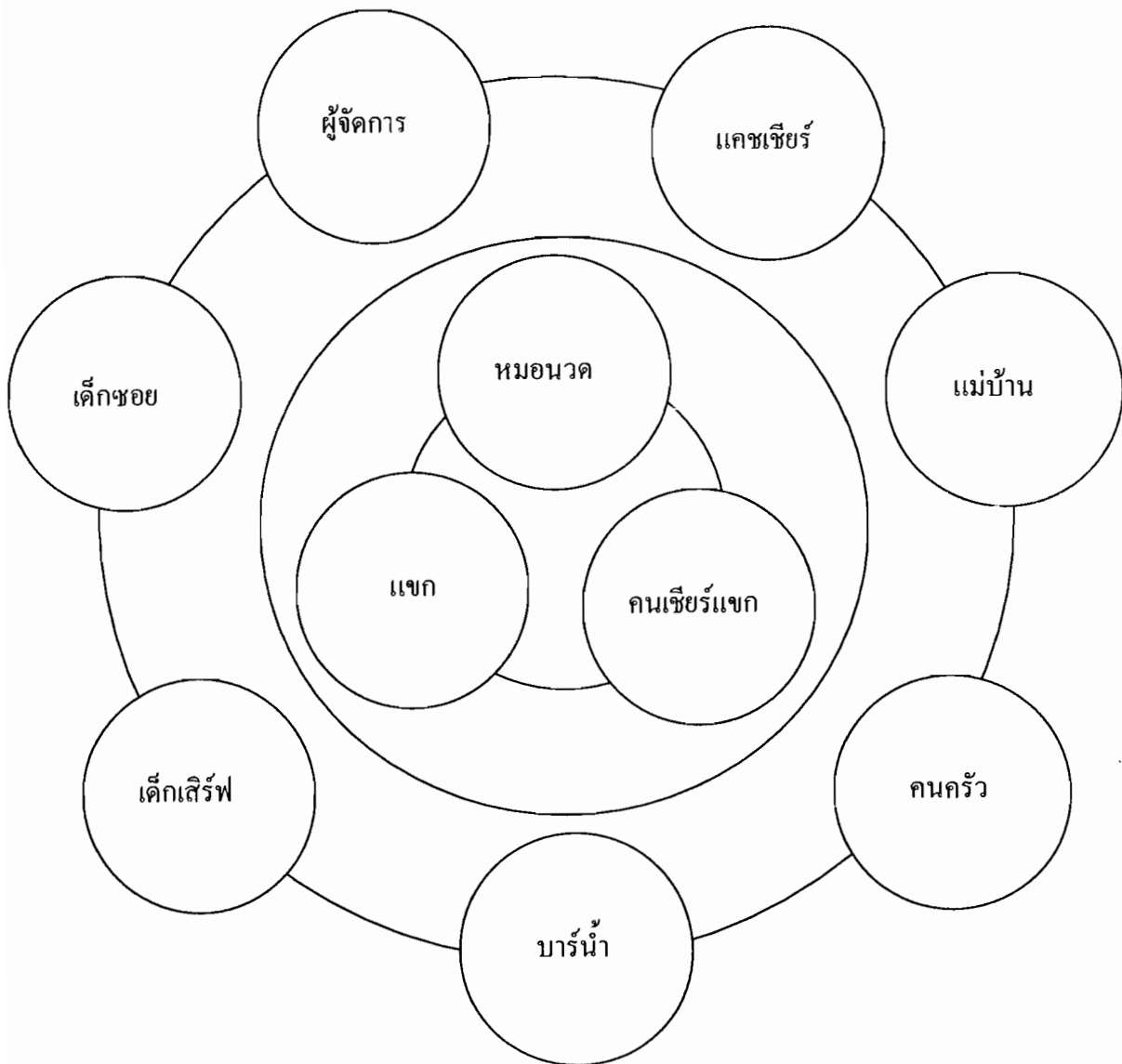
- ถ้าในกรณีที่แขกขาจร คนเชียร์แขกจะเข้าไปแนะนำหมอนวดประเภทต่าง ๆ ให้แก่แขก เมื่อแขกได้พบหมอนวดคนที่ถูกใจไม่ว่าจะโดยการเชียร์ให้ หรือแขกเห็นหมอนวดคนนั้น ๆ ที่นั่งอยู่ในตู้กระจกเองก็จะบอกแก่คนเชียร์แขก คนเชียร์แขกก็จะไปเรียกหมายเลขที่ติดอยู่ที่หน้าอกของหมอนวดคนนั้น ๆ ที่ไม่ใคร่พินหน้าตู้กระจกและคนเชียร์แขกก็จะเดินไปเขียนหมายเลขของหมอนวด พร้อมทั้งจัดห้องนวดให้ และนำไปให้แขกเชียร์เพื่อลงเวลาให้หมอนวดคนนั้นว่าขึ้นไปทำงานเวลาเท่าใด แล้วส่งกลับคืนให้หมอนวดต่อไป หลังจากนั้นคนเชียร์แขกจะแนะนำหมอนวดให้รู้จักกับแขกคนที่จะต้องให้บริการด้วย หมอนวดจะต้องไหว้แขกเป็นธรรมเนียม แต่กรณีที่แขกมีอายุน้อยกว่าไม่จำเป็นต้องยกมือไหว้ก็ได้เมื่อแนะนำหมอนวดให้แขกเรียบร้อยแล้วจึงเสิร์ฟสินน้ำใจของคนเชียร์แขก หลังจากนั้นจะเป็นหน้าที่ของหมอนวดโดยการให้บริการแก่แขกเริ่มแรกหมอนวดจะพาแขกขึ้นไปห้องนวดตามชั้นต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละชั้นจะมีเด็กชอยซึ่งนั่งประจำชอยของตัวเองคอยให้บริการกรณีที่แขกและหมอนวดสั่งอาหาร และเครื่องดื่มไปรับประทานในห้องนวด ช่วงระหว่างคอยอาหาร หมอนวดจะนำอ่างใส่น้ำซึ่งใส่น้ำอุ่นพร้อมทั้งแป้งขัดเท้าและผ้าเช็ดเท้า นำมาล้างเท้าให้แขก ช่วงที่หมอนวดไปเอาอ่างใส่น้ำแขกจะต้องเปลี่ยนเป็นชุดนวด และเมื่อหมอนวดล้างเท้าให้แขกเสร็จแล้วจะทำการนวดให้แก่แขกตั้งแต่ปลายเท้าจนถึงศีรษะ และเมื่อทั้งแขกและหมอนวดได้ใช้ห้องนวดเสร็จแล้วเด็กชอยจะเข้าไปทำความสะอาด เก็บกวาดพร้อมทั้งเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และปลอกหมอน ต่อจากนั้นจะนำชุดนวด, ผ้าเช็ดตัว, หวี ที่อยู่ในถุงพลาสติกที่แม่บ้านนำมาส่งมาไว้ในห้องนวด ส่วนตัวของหมอนวดเองก็จะลงมาคิดเงินหรือที่ภาษาหมอนวดใช้คำว่า“ตัดเวลา” คือ การรวมชั่วโมงที่ขึ้นไปทำงานและคำนวณออกมาเป็นตัวเลข โดยให้แขกเชียร์เป็นผู้คิดคำนวณออกมาเป็นตัวเลข แล้ว

หมอนวดก็จะไปเก็บเงินที่แขก แล้วนำมาจ่ายที่แคชเชียร์อีกครั้งหนึ่งจะเห็นได้ว่าแขกที่มาใช้บริการนี้ มักจะเรียกหมอนวดไปนวดที่ห้องนวด หรืออีกลักษณะหนึ่งคือ อาจเรียกหมอนวดมาเป็นเพื่อนคุย เพื่อนกินเหล้าในคอฟฟี่ช็อปซึ่งอยู่ตรงข้ามกับตู้กระจก โดยมีเด็กเสิร์ฟเป็นผู้คอยบริการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่มในกรณีที่แขกสั่งเครื่องดื่มเด็กเสิร์ฟจะต้องไปเขียนบิลเครื่องดื่มแล้วนำไปให้บาร์น้ำ เป็นผู้จัดของให้ตามรายการ หลังจาก บาร์น้ำจัดเสร็จแล้วเด็กเสิร์ฟก็จะไปเสิร์ฟให้แก่แขก ส่วนในกรณีที่แขกสั่งอาหารเด็กเสิร์ฟจะไปเขียนบิลอาหารแล้วนำไปส่งในครัว เพื่อให้คนครัวทำอาหารตามบิลสั่งอาหาร เสร็จแล้วจึงนำไปบริการแขก

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปภาพรวมของโครงสร้างของการจัดระเบียบทางสังคมของสถานบริการนวดแผนโบราณได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔

แสดงโครงสร้างของการจัดการระเบียบทางสังคมของสถานบริการนวดแผนโบราณ

การเข้าสู่อาชีพและการปรับตัวของหมอนวดแผนโบราณ

การดำรงชีวิตในสังคม มนุษย์ทุกคนเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่จะต้องอยู่ใน บริบทการอาชีพ ซึ่งก็คืองานในรูปของการทำงานที่ได้ค่าตอบแทนเป็นกิจกรรม และเป็นสถานที่หลักในชีวิตนอกครอบครัว เพราะว่าสถานที่ทำงานเป็นแหล่งของการใช้เวลาเป็นจำนวนมาก เป็นเวทีแห่งการพัฒนาและแสดงสมรรถภาพและความรู้สึกมีคุณค่าเท่า ๆ กับเป็นที่มาของเอกลักษณ์ของบุคคล

ดังนั้นการที่บุคคลตัดสินใจเข้าสู่อาชีพขึ้นอยู่กับแรงจูงใจหรือสิ่งสนับสนุนและโอกาสที่จะเอื้ออำนวยแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจ ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล และเมื่อบุคคลเข้าสู่อาชีพจะต้องมีการเรียนรู้ภายในระบบ และทำการถ่ายทอดให้แก่สมาชิกของอาชีพนั้น ๆ เพื่อให้สมาชิกปรับตัวให้เข้ากับอาชีพนั้นได้

อาชีพหมอนวดแผนโบราณก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ การที่บุคคลเข้ามาสู่วงจรของหมอนวด ซึ่งมีเงื่อนไขกลไกเปิดรับเฉพาะบุคคลบางกลุ่มเท่านั้นที่จะเข้ามาได้ โดยบุคคลที่จะเข้าสู่วงการนี้เขาเลือกสรรแล้วที่จะเข้ามาเนื่องจากเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม หรือเบียดเบียนผิดพลาดจากบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และประการสำคัญเมื่อบุคคลตัดสินใจเข้าสู่อาชีพแล้วจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หรือเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นหมอนวดจึงมีกระบวนการของการเข้าสู่อาชีพ และการปรับตัวซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงดังนี้

1. ช่วงการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ
2. ช่วงเข้าสู่อาชีพ
3. ช่วงเข้าสู่โลกแห่งการค้าประเวณี

ช่วงการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ

เป้าหมายหลักของบุคคลแต่ละคนคือ การทำตัวเองให้อยู่รอดได้ในสังคมดังนั้นเมื่อบุคคลเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เขาจะต้อง หาวิถีทางแก้ปัญหา เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ได้ต่อไป ปัญหาที่ดีถือว่าเป็นเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลต้องตัดสินใจในวิถีทางอื่น เช่น

ข้อจำกัดของโอกาสที่จะประสบความสำเร็จด้านวัตถุ

สิ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถดำรงตัวเองอยู่อย่างปกติสุขในสังคมได้ คือ การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต แต่โอกาสในการเข้าถึงสิ่งเหล่านั้นมีแตกต่างกัน บางคนสามารถเข้าถึงเป้าหมายของตัวเองได้ แต่บางคนขาดโอกาสเหล่านั้น จึงทำให้คนจำนวนหนึ่งต้องดิ้นรนไขว่คว้าให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการโดยวิธีการอื่น ๆ ที่สังคมอาจจะไม่ยอมรับในสังคมสมัยใหม่ การที่จะทำให้บุคคลบรรลุ ซึ่งความต้องการของตัวเองได้นั้นจำเป็นที่เขาจะต้องบรรลุในด้านวัตถุ คือ เงินตรา ซึ่งใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นช่องทางในการหาปัจจัยทางด้านวัตถุ นั่นคือ เงินตรา จะต้องทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งตอบแทน หมายถึง เงินที่จะได้รับ ในขณะที่คนในสังคมส่วนหนึ่งมีความต้องการที่จะตอบสนองความสุข ความพึงพอใจให้กับตนเอง กลุ่มคนเหล่านั้นพร้อมที่จะจ่ายเงินเพื่อสิ่งที่ต้องการ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสมีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต แต่ไม่สามารถทำได้ จึงต้องหาช่องทางเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยในด้านวัตถุคือ เงินตรา ข้อจำกัดของโอกาสที่จะประสบความสำเร็จด้านวัตถุ หมายถึง เรื่องของเศรษฐกิจในที่นี้คือ เงิน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือ

- ฐานะยากจน คือ มองจากฐานะครอบครัวดั้งเดิม
- ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพอื่น

1. ฐานะยากจน ในที่นี้หมายถึง การมองจากฐานะครอบครัวดั้งเดิมของหมอนวด เช่นในกรณีของ

หิงห้อย : “ตอนเด็ก ๆ ลำบากมาก ต้องช่วยแม่ขายของเวลาว่างก็ต้องถักหมอนขายมั่ง ปักผ้าเช็ดหน้าขายมั่ง วันเสาร์-อาทิตย์ ก็ไปตักซั๊กเอาไปตากแดด ได้วันละ 20 บาท ทำแต่งานงก ๆ ไม่มีเวลาเล่นเหมือนเด็กคนอื่น”

จำปา : “คนแถวบ้านหนูเขาชอบแข่งกันรำแข่งกันรวย โดยการไปทำงานที่เมืองนอก พ่อหนูก็เป็นคนหนึ่งที่ยากไปทำงานที่นอก โดยสมัครไปได้ห้าวัน แต่ผลสุดท้ายโดนหลอก แล้วเป็นไง ตอนนั้นก็เป็นที่ 8กส.อยู่ 50,000 บาท หนูเลยมาทำงานนี้แหละ”

จากพื้นฐานครอบครัวเดิม ซึ่งมีฐานะยากจน ทำให้บุคคลต้องการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น (ให้เท่ากับคนอื่น หรือเหนือกว่าคนอื่น)ความยากจนจึงมีผลต่อการกดดันเพื่อเอาตัวรอด

2. ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพอื่น หมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพไม่ประสบความสำเร็จ ดังที่บุคคลคาดหวังเอาไว้ เช่นในกรณีของ

กระถิน : “เมื่อก่อนทำงานที่โรงงานดอกไม้ ทำไม่ยากหรอก แค่เอาภาวติดที่ก้านที่ดอก ก็ได้วันละ 100 บาท แต่จะไปพออะไร ไหนจะค่ากิน ค่าที่พัก จิปาถะ”

หิงห้อย : “ก่อนนี้ทำเสริมสวย ได้เดือนละ 3,000 บาท แต่ก็ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ถึงแฟนจะช่วยด้วยก็ไม่พอยู่ดี เพราะต้องส่งค่าบ้าน ค่าเลี้ยงลูก ค่านมลูก ค่ากินทั้งครอบครัว แล้วต้องส่งเงินให้แม่อีก”

พิกุล : “ก่อนจะมาเป็นหมอนวด เคยขายเสื้อชั้นในวาโก้ที่ห้างสรรพสินค้าได้เดือนละ 4,000 บาท ถ้าทำไต่ด้วยเต็มทีเลยได้ 8,000 บาท แต่ก็ยังไม่พอ เพราะไหนจะค่ารถ ค่ากินในแต่ละวัน 2 คนกับแฟน แล้วไหนจะค่าห้องเช่า ค่านมลูก แล้วส่งให้ทางบ้านด้วย เงินยังไม่ค่อยจะมีเหลือเลยแล้วจะมีเก็บได้ยังไง อีกหนอยถ้าลูกโตขึ้นมาก็ต้องใช้จ่ายมากกว่านี้”

ความคาดหวังที่จะสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือความต้องการหารายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน บุคคลไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจาก ขาดทักษะพื้นฐานทางอาชีพ และขาดโอกาสทางอาชีพ สืบเนื่องมาจากผู้หญิงเหล่านี้มีการศึกษาต่ำ ทำให้โอกาสในการประกอบอาชีพที่ดีมีจำกัด ดังนั้นจึงทำได้เพียงเป็นลูกจ้างที่ต้องใช้แรงกายมากกว่าใช้ความรู้ ซึ่งการขาดโอกาสทางอาชีพ เนื่องมาจากการขาดโอกาสในการศึกษา

การขาดโอกาสในการศึกษา หมายถึง โอกาสที่บุคคลจะได้รับความรู้ในการศึกษาเล่าเรียนมีจำกัด ดังเช่นในกรณีของ

ชบา : “พ่อแม่เป็นกรรมกรรับจ้าง ตอนเด็ก ๆ รู้แต่ว่า ครอบครัวยากจนมาก แล้วจะเอาเงินที่ไหนมาส่งให้เรียนหนังสือ ตัวเองก็ต้องช่วยงานบ้านทุกอย่างหุงข้าว ซักผ้า กวาดบ้าน ถูบ้าน แล้วไหนจะต้องเลี้ยงน้องอีก 2 คน”

จำปี : “พ่อแม่ให้เรียนแค่ ป.6 เพราะส่งได้แค่นั้น และบอกว่าเรียนไปทำไมสูง ๆ เดี่ยวมันก็มีผิว”

จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า หมอนวดส่วนใหญ่มีการศึกษาดำ ซึ่งทำให้ขาดโอกาสที่จะนำไปสู่อาชีพที่ดี หรือนำไปสู่ข้อจำกัดในการได้งานทำ นั่นเป็นเพราะว่า การขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ขาดทักษะพื้นฐานที่จะนำไปใช้พัฒนาความรู้ความสามารถในอาชีพของตัวเอง ดังนั้นเมื่อบุคคลมีการศึกษาดำ จำเป็นต้องทำงานที่ได้เงินเดือนน้อย ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายประจำวัน ทำให้ต้องดิ้นรนหาช่องทางอื่นต่อไป

ดังนั้น ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพอื่น และการบรรลุการแก้ปัญหาความยากจน การแสวงหาโอกาสที่จะหารายได้มาจุนเจือตัวเอง และครอบครัว ในการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั้น ไม่สามารถที่จะทำได้ ด้วยการประกอบอาชีพที่สังคมยอมรับ เพราะการปรับตัวของเขาที่จะเข้าไปสู่อาชีพเหล่านั้นมีปัญหาอุปสรรค นั่นหมายถึง ตัวเขาเองไม่สามารถปรับตัวได้ อันเนื่องมาจากปัญหาข้อจำกัดในด้านเศรษฐกิจ นั่นเป็นเพราะว่า อาชีพที่สังคมยอมรับที่บุคคลเข้าไปทำ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตัวเองได้

จากพื้นฐานของครอบครัวที่ยากจน และความล้มเหลวในการประกอบอาชีพดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องแสวงหาวิถีทางในการที่จะได้มาซึ่งการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน หรือต้องการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ดังนั้นผู้หญิงเหล่านี้จึงจำเป็นต้องหาช่องทางอื่นที่คาดว่าจะได้รับความสำเร็จมากกว่านี้ ด้วยเหตุนี้ปัญหาทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นแรงผลักดันอีกทางหนึ่งที่จะชักนำให้เข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนโบราณ

การได้มีโอกาสสัมผัสกับเครือข่ายคนในอาชีพ

ถึงแม้ว่าบุคคลจะเผชิญกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนับประการ แต่ถ้าหากว่า เขาไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับเครือข่ายคนในอาชีพบริการ ได้รู้จัก ได้พูดคุยสนทนาค้นเคยกันแล้ว ก็จะไม่สามารถเรียนรู้ ‘โลกของอาชีพบริการ’ ได้ ถ้าหากไม่ได้มีผู้ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้รู้จักกับโลกใหม่ หรือโลกของอาชีพบริการได้ ดังเช่น การที่ผู้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และได้ปฏิสังสรรค์กับบุคคลที่ทำงานในอาชีพบริการทำให้มีการเรียนรู้ในโลกใหม่ดังนี้คือ

การะเกด : “เมื่อก่อนน้องเกดทำงานที่โรงงานทำทั้งวันไม่มีเวลาพักผ่อนเลย ถึงแม้จะได้เงินเยอะก็จริงแต่คงไม่ไหว สู้ให้มาทำงานกับแม่ดีกว่า(ซึ่งแม่ของน้องเกดเป็นหมอนวดคนหนึ่ง) โดยแม่บอกว่า งานที่แม่ทำเงินดี แถมไม่เหน็ดเหนื่อย และพอเลิกงานก็กลับบ้านพร้อมแม่ ดีเสียอีก เราจะได้เป็นเพื่อนแม่กลับบ้าน”

กรณีของการะเกด จะเห็นได้ว่าเครือข่ายคนในอาชีพหมอนวดก็คือ แม่ของตัวเอง ซึ่ง “แม่” ถือได้ว่าเป็นบุคคลนัยสำคัญบุคคลหนึ่งที่ถูกให้ความเคารพนับถือ และแคร่ต่อความรู้สึกด้วย ดังนั้นเมื่อแม่เห็นว่าอาชีพนี้ดี การะเกดซึ่งเป็นลูกก็ย่อมคล้อยตามบุคคลนัยสำคัญดังกล่าว นอกจากนี้บุคคลนัยสำคัญอื่น ๆ เช่นในกรณีของ

บัวผัน : “น่าเป็นหมอนวด เห็นเรายังไม่มีงานทำ ก็เลยชวนเรามาเป็นหมอนวด แกบอกว่า ทำไปเถอะเดี๋ยวน่าจะเป็นคนคอยดูแลเราเอง ให้เราเพียงแต่เก็บเงินส่งไปให้แม่ เพราะงานนี้เงินมันดี”

บุคคลนัยสำคัญของบัวผันเป็นน้ำสาว ซึ่งนับว่ามีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของผู้หญิง นอกจากนี้ “เพื่อน” ก็ถือว่าเป็นบุคคลนัยสำคัญดังต่อไปนี้

พวงแสง : “เพื่อนซึ่งเป็นหมอนวดแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ แนะนำให้ลองมาทำหมอนวดดู ไม่มีอะไรมาก แคนวด นวด นวด ให้แขก อาจจะยอมเปลืองตัวนิดหน่อย แหม! เคยมีลูกมีตัวมาแล้ว ทำไมจะทำไม่ได้ ทำนี่นะรายได้ก็ดี งานอิสระหยุดเมื่อไรก็ได้ และไม่เหน็ดเหนื่อย”

ดอกรัก : “เจอเพื่อนสมัยเรียนด้วยกันที่บ้านนอก เห็นมันมีเงิน แต่งตัวสวย มันบอกว่าทำงานหมอนวด แล้วชวนเรามาทำด้วย บอกว่าเงินดี ไม่ต้องมาไหนรถเมล์ แล้วยังต้องมาขึ้นทำงานให้เมื่อยอีก”

เมื่อรับทราบข้อมูลจากการปฏิสังสรรค์กับบุคคลในอาชีพบริการ ทำให้ผู้หญิงมีการนิยามอาชีพหมอนวดว่า เป็นอาชีพที่มีรายได้ดี งานอิสระ ไม่ต้องใช้ความรู้ ไม่เหน็ดเหนื่อย และไม่ต้องลงทุนอะไรมากมาย ดังนั้นการที่ผู้หญิงมีการปฏิสังสรรค์กับบุคคลนัยสำคัญ(significant other)ซึ่งเป็นบุคคลเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของพวกเขา และใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง ในฐานะที่ใช้เป็นจุดเปรียบเทียบกับตัวเขาเอง และยิ่งบุคคลนัยสำคัญเป็นแม่ เป็นป้า เป็นน้ำ หรือเป็นเพื่อนที่อยู่ใต้วงการนี้ยิ่งทำให้ผู้หญิงตัดสินใจเลือกที่จะเข้าสู่อาชีพหมอนวดเร็วขึ้น เพราะบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่ผู้หญิงให้คุณค่าเคารพนับถือ และแคร่ต่อความรู้สึก บุคคลนัยสำคัญจึงถือว่ามีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของผู้หญิงดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้บุคคลนัยสำคัญจึงถือว่าเป็นแรงเสริมที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า บุคคลนัยสำคัญเป็นเสมือนสะพานที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงบุคคลให้ไปเรียนรู้ และรู้จักกับโลกอีกโลกหนึ่ง เพราะถ้าหากบุคคลไม่รู้จักคนในวงการนี้ เขาก็จะไม่สามารถรู้จัก และมองเห็นโลกของหมอนวดได้

เมื่อบุคคลนัยสำคัญที่คลุกคลีอยู่ในวงการโลกหมอนวดทำหน้าที่เชื่อมโยงให้ผู้หญิงที่เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้รู้จักโลกอีกโลกหนึ่ง โดยบุคคลนัยสำคัญจะป้อนข้อมูลเบื้องต้นให้แก่ผู้หญิง ซึ่งเริ่มแรกผู้หญิงอาจจะมองอาชีพหมอนวดว่าเป็นอาชีพที่ไม่ดี เช่น

ฟ้ารุ่ง : “ตอนแรกคิดว่าทำงานกลางคืน ต้องนอนกับแขกทุกรอบ ต้องเสียตัว คิดว่าเป็นกระหรี แต่ตอนหลังเพื่อนเล่าให้ฟังว่าไม่ใช่อย่างนั้น เราไม่จำเป็นต้องไปนอนกับแขกทุกรอบ”

บัวตอง : “ตอนแรกที่ยังไม่รู้จักอาชีพนี้ มองหมอนวดว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี เพราะเคยเห็นทางโทรทัศน์ที่มีผู้หญิงนุ่งกระโจมอก แล้วนวดให้แขก โอ้เราก็คิดว่านี่ต้องแก้ผ้านวดด้วยหรอ เพื่อนมันหัวเราะใหญ่เลย บอกว่าไม่ใช่ก็ใส่เสื้อผ้าธรรมดาแบบนี้แหละแล้วไปนวดแขก”

จากการถ่ายทอดข้อมูลของบุคคลนัยสำคัญ ในท้ายที่สุดแล้ว เมื่อผู้หญิงได้รับข้อมูลแล้วจึงทำให้พวกเขาเปลี่ยนทัศนคติจากที่เคยคิดว่าอาชีพนี้ไม่ดี เป็นอาชีพของคนกลางคืน มาเป็นทัศนคติที่ดีเป็นอาชีพที่ทำงานสบาย ได้รับค่าตอบแทนสูง โดยไม่จำเป็นต้องขายบริการทางเพศ

ดังนั้นการได้มีโอกาสเข้าไปร่วม และปฏิสังสรรค์กับเครือข่ายของผู้ประกอบอาชีพหญิงบริการ ทำให้ผู้หญิงที่ประสบกับปัญหาจำเป็นต้องเลือกช่องทางที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เพราะสังคมจะมีภาพตายตัว (stereotype) ต่ออาชีพหมอนวดแล้วว่าเป็นโสเภณี ดังนั้นการเข้าสู่อาชีพบริการ หรือ การเข้าสู่อาชีพหมอนวด เพราะว่าบุคคลนัยสำคัญ จะเป็นผู้มีอิทธิพลทำให้ผู้หญิงเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่ออาชีพบริการมาเป็นทัศนคติที่ดี และให้การนิยามอาชีพบริการหรืออาชีพหมอนวดในทางที่ดีกว่าเดิม

การควบคุมทางสังคม

เหตุที่วามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผล และจะมีการใคร่ครวญถึงผลได้และผลเสียที่จะเกิดขึ้น จึงได้มีปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นพลังคอยจุดบุคคลเอาไว้เพื่อไปสู่ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ปัจจัยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกลไกเหนี่ยวรั้ง คอยควบคุม ไม่ให้บุคคลปฏิบัติไปในทางที่สังคมไม่ยอมรับ ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ การควบคุมทางสังคม

การควบคุมทางสังคมเป็นกลไกในการกำหนดบทบาทของสมาชิกให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม ทั้งนี้เพราะในสังคมหนึ่ง ๆ จะมีความหลากหลายในด้านต่าง ๆ และความหลากหลายนี้เองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ดังนั้นสิ่งที่สำคัญ สังคมจะต้องมีกลไกจัดความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความไร้ระเบียบในสังคม ซึ่งบรรทัดฐานทางสังคมเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้เป็นข้อตกลงกำหนดบทบาทพฤติกรรมของบุคคลในสังคม

สำหรับหมอนวดเองก็มีกลไกในการควบคุมทางสังคมซึ่งเกิดจากรูปแบบบรรทัดฐานทางสังคมที่ใช้กำหนดบทบาทของสมาชิกให้เป็นไปตามข้อกำหนดของสังคม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การควบคุมทางตรง
2. การควบคุมทางอ้อม

การควบคุมทางตรง

การปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์กับบุคคลอื่นในสังคมถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมนั้นเป็นข้อจำกัดมิให้บุคคลสามารถที่จะทำอะไรตามใจปรารถนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะต้องคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นในสังคมที่มีต่อตนเอง ทั้งนี้เพราะในสังคมเองก็มีมาตรการในการแทรกแซง พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในสังคม ดังนั้นการควบคุมทางตรง หมายถึง กลไกในการควบคุมที่เกิดจากสังคมซึ่งถือได้ว่าเป็นการเหนี่ยวรั้งจากภายนอกที่กระทำต่อบุคคล ถ้าบุคคลกระทำตามจะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลมีการละเมิดจะถูกการลงโทษจากสังคม เช่น การตำหนิติเตียน การไม่คบหาสมาคมด้วย เป็นต้น การควบคุมทางตรงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- 1.1 ปฏิกริยาจากสังคม (societal reaction)
- 1.2 ปฏิกริยาจากบุคคลนัยสำคัญ (significant other)

1.1 ปฏิกริยาจากสังคม (societal reaction)

การที่สังคมมีภาพตายตัว (stereotype) ต่ออาชีพหมอนวดในทางที่ไม่ดี กล่าวคือ มองว่าหมอนวดเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมแอบแฝง คือ มีการขายบริการทางเพศ ดังนั้นสังคมจึงมีการแสดงปฏิกริยาเชิงลบต่อผู้ที่ประกอบอาชีพหมอนวด ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นจากข้อมูลได้ว่า

จำปา : “เข้ามาตอนแรกเห็นผู้หญิงติดเบอร์ ต้องไม่ดีแน่เลยถ้าใครรู้ ใครเห็น เลยไม่กล้าทำ”

จำปี : “วันนั้นเดินผ่านวินมอเตอร์ไซด์ได้ยินพวกเขาพูดว่า “อีนี่เสียตัวแล้วแน่เลย” พอเราดูไปข้างหน้าก็เห็นผู้หญิงทำงานกลางคืน แต่งตัวสวย กำลังเดินไปขึ้นรถเก๋งซึ่งมีผู้ชายมารับ”

แก้วตา : “ตอนแรกพักอยู่หอพักสตรี คนในหอส่วนใหญ่ก็เป็นนักศึกษากับพยาบาล ตอนเย็น ๆ พวกเขาชอบมานั่งคุยหน้าห้องข้างล่าง พอพวกเขาเห็นผู้หญิงที่ทำงานกลางคืนผ่านมา เพราะสังเกตจากการที่เขาแต่งตัวสวย แต่งหน้าทาปาก เขาก็ชอบซุบซิบนินทาว่าทำไมผู้หญิงคนนี้ต้องทำงานอย่างนี้ด้วย”

แก้วใจ : “ที่หอเก่า แก้วเห็นข้างห้องเขายิ้มและทักทายเพื่อนอีกห้องหนึ่งดี แต่พอเขารู้ว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นหมอนวด เขาก็ไม่ยิ้ม ไม่ทักทาย หมอนวดคนนั้นอีก แก้วว่านี่เป็นเพราะที่เขาไม่กล้าบอกว่าเขาทำงานอะไร คงเพราะกลัวเสียเพื่อนที่เคยยิ้มให้กัน เห็นไหมละ! ผลสุดท้ายก็เป็นจริงด้วย”

กุหลาบ : “ตอนอยู่ที่บ้านนอก ลูกสาวของคนข้างบ้าน เขาไปเป็นหมอนวด ชาวบ้านเขาดูถูกใหญ่เลย หว่าไปขายตัว”

บัวผัน : “คนที่บ้านดูถูกสารพัดว่าคนเป็นหมอนอย่างโน้นอย่างนี้ให้ผู้ชายจับบ้าง ไปกับเขาบ้างสารพัด”

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปฏิกริยาทางสังคมที่มีต่ออาชีพหมอนวดนั้น พบว่าสังคมไม่ยอมรับ และจะมีการลงโทษผู้ที่ประกอบอาชีพหมอนวดด้วยการดูถูกเหยียดหยาม ประณาม และกีดกันไม่ให้มีกิจกรรมทางสังคมร่วม ดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นตัวคอยจุดรั้งบุคคลไว้ ทำให้ไม่กล้าที่จะละเมิดความคาดหวังของสังคมได้

1.2 ปฏิกริยาจากบุคคลนัยสำคัญ (significant other)

บุคคลนัยสำคัญ (significant other) ในที่นี้หมายถึง พ่อแม่, พี่น้อง, ญาติ และเพื่อนสนิท ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องแคร์ต่อความรู้สึกด้วย เพราะบุคคลให้ความเคารพนับถือต่อบุคคลนัยสำคัญ และให้ความไว้วางใจด้วย และเมื่อพิจารณาถึงปฏิกริยาจากบุคคลนัยสำคัญที่มีต่อผู้หญิงที่ประกอบอาชีพหมอนวดจะพบว่า มีลักษณะที่เหมือนกับปฏิกริยาจากสังคมทั่วไป คือ จะมีปฏิกริยาตอบโต้ในทางที่ไม่ดีต่ออาชีพนี้ ซึ่งสะท้อนได้จาก

ช่อผกา : “ตอนทำไร่ช่วยแม่ที่บ้านนอก แม่ชอบพูดให้ฟังว่า เห็นลูกสาวอีกบ้านหนึ่งที่มาหลงแสงสีในกรุง แล้วไปเป็นหมอ แม่จะสอนช่ออยู่เสมอว่า “เป็นหมอมันไม่ดีนะลูก คนเขาจะดูถูกได้”

ช่อทิพย์ : “แคร์ความรู้สึกของพ่อแม่ เขาไม่ชอบคนทำงานกลางคืน”

ฟ้ารุ่ง : “พี่สาว เขาเกลียดมากเลยกับผู้หญิงที่ทำงานกลางคืน เพราะฟ้าสังเกตเห็นเวลาผู้หญิงพวกนี้เดินผ่าน พี่สาวจะยิ้มแหย ๆ”

หิ่งห้อย : “เคยได้ยินพี่ชายพูดว่า มึงไม่มีปัญญาแล้วเหอ เอามอเป็นเมีย”

บัวตอง : “ถ้าเป็นหมอต้องโดนตัดพ้อตัดแม่แน่ ๆ แถมญาติ ๆ คงต้องด่ากันยกใหญ่แน่เลย”

ปฏิกริยาจากบุคคลรอบข้าง นับเป็นปัจจัยเหนี่ยวนำที่สำคญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่คอยจุดรั้งบุคคลเอาไว้ และยังถ้าบุคคลรอบข้างเป็นบุคคลนัยสำคัญ ยิ่งมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเข้าสู่อาชีพหมอนวด

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า หมอนวดแผนโบราณถึงแม้จะเป็นผู้ที่ค้าประเวณี หรือไม่ก็ตาม แต่พวกเขาจะถูกประหัตตราจากสังคม เสมือนหนึ่งเป็นผู้ค้าประเวณี ทำให้บุคคลรอบข้างแสดงความรู้สึกรังเกียจ และปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมด้วย จึงมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้หญิงที่ประกอบอาชีพหมอนวด เพราะว่าพวกเขาเรารู้สึกว่าเกียรติภูมิของตัวเองได้ถูกลดทอนลง

การควบคุมทางอ้อม

การควบคุมทางอ้อม หมายถึง แรงเหนี่ยวรั้งที่มาจากภายในตัวเอง ในที่นี้ หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยยึดบรรทัดฐานทางสังคมเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าพฤติกรรมนั้น ๆ มีความถูกต้อง และเหมาะสมหรือไม่ สิ่งสำคัญสังคมจะมีระบบศีลธรรมที่คอยยับยั้ง หรือเป็นตัวจุดให้บุคคลกระทำตามบรรทัดฐานทางสังคมไม่ให้ออกนอกกริตนอกรอย ดังเช่น การที่สังคมมองว่าผู้หญิงที่เป็นหมอนวด เป็นผู้หญิงที่ไม่ดี ผู้หญิงกลางคืน คือ มโนภาพตายตัว (stereotype) ว่าหมอนวดจะต้องมีการกระทำทางเพศในลักษณะที่ส่อสอน ซึ่งสิ่งนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมสังคมไม่ยอมรับ ดังนั้นระบบศีลธรรมหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี จึงเกิดจากการเรียนรู้ ชัดเจนจากบริบททางสังคม และค่อย ๆ ซึมซับ (internalization) เข้าไว้ในตัวเอง สิ่งสำคัญความรู้สึกผิดชอบชั่วดี จะเป็นพลังคอยจุดบุคคลให้มีการประพฤติปฏิบัติในทางที่เหมาะสม

ในเรื่อง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการควบคุมทางอ้อม ที่บุคคลจะต้องเรียนรู้ และแสดงพฤติกรรมออกไปตามความคาดหวังของสังคม แต่ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยเหนี่ยวรั้งในเรื่องของความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของหมอนวดน้อย หรือก้าวข้ามเงื่อนไขประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญมากกว่า จึงทำให้ผู้หญิงกล้าที่จะละเมิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีดังกล่าวได้ โดยเริ่มแรกหมอนวดอาจจะมองอาชีพนี้ว่าเป็นอาชีพที่ต่ำ ไม่มีเกียรติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า

บัวตอง : “มองอาชีพนี้ไม่ค่อยดี งานต่ำ มองว่าต้องเอาร่างกายเข้าแลก”

ชบา : “มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่ออาชีพนี้ งานไม่มีเกียรติ และคนก็ดูถูก”

บุปผา : “มองว่าอาชีพหมอนวดไม่ดี เป็นผู้หญิงขายตัว”

ถึงแม้ว่าผู้หญิงจะมีการมองอาชีพหมอนวดว่าเป็นอาชีพที่มีรอยมลทิน (stigma) แต่เหตุที่ผู้หญิงเลือกที่จะเข้าสู่อาชีพนี้ เนื่องจากปัจจัยเหนี่ยวรั้งไม่มีอิทธิพลเพียงพอในการยับยั้งบุคคลไม่ให้เข้าสู่ระบบได้ แต่เงื่อนไขที่มีอิทธิพลมากพอที่จะเอาชนะความรู้สึกผิดชอบชั่วดีได้ คือ การมีรายได้ที่มากขึ้น นั้นหมายถึง การมีชีวิตที่ดีขึ้น

สรุปในช่วงก่อนตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าในระยะก่อนเข้าสู่หมอนวด เป็นช่วงที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่บุคคลหนึ่ง ๆ จะตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนี้ ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า

การที่ผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวดมีเงื่อนไขเกิดจากข้อจำกัดของโอกาสที่จะประสบความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมกับช่วงโอกาสทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในแวดวงอาชีพบริการซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงให้ผู้หญิงรู้จักโลกอีกโลกหนึ่ง คือ โลกของหมอนวด ซึ่งจากการได้ข้อมูล จากบุคคลเหล่านี้ ทำให้ผู้หญิงเปลี่ยนทัศนคติจากแง่ลบกลายเป็นทัศนคติในแง่บวก และนำไปสู่การนิยามความเป็นหมอนวดใหม่ โดยมีแรงจูงใจในเรื่อง “เงิน” เป็นสิ่งสำคัญ นั่นเพราะว่าเมื่อคำนวณดูระหว่างรายได้ (รายได้ คือ ค่าตอบแทน ในการทำงานของหมอนวด ซึ่งหมายถึง ชั่วโมงในการทำงาน และการให้สินน้ำใจ (ทิป) ที่ได้จากแขก) กับรายจ่ายประจำวัน คือค่ารถมาทำงาน ค่าแต่งหน้าทำผม ค่าอาหารในแต่ละมื้อ ซึ่งทำให้เขาพอที่จะมีเงินไว้ใช้จ่ายสิ่งอื่น ๆ ได้อีกด้วย และเงื่อนไขที่สำคัญอีกตัวหนึ่งคือ การควบคุมทางสังคม นั่นเพราะว่าบุคคลก่อนที่จะตัดสินใจเข้าสู่อาชีพได้นั้น จะต้องไตร่ตรองระหว่างผลดีและผลเสียที่จะได้รับ เช่นเดียวกันผู้หญิงที่ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวดก็ต้องไตร่ตรองให้มากกว่าอาชีพอื่น ๆ เนื่องจากอาชีพหมอนวดเป็นอาชีพที่สังคมมีภาพตายตัวว่าเป็นอาชีพที่ไม่ดี เนื่องมาจากผู้หญิงได้มีการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม โดยเฉพาะบรรทัดฐานทางเพศซึ่งเป็นข้อห้ามที่สำคัญของสังคม แต่เหตุที่ผู้หญิงบางคนกล้าที่จะเข้าสู่อาชีพหมอนวด เพราะผู้หญิงเกิดการเปรียบเทียบเชิงสัมพัทธ์กับบุคคลอ้างอิง โดยหมอนวดทำการ เปรียบเทียบกับคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับหมอนวด นั่นคือ เปรียบเทียบกับหญิงบริการอื่น หมายถึงในเรื่องการลงโทษทางสังคม โดยมองว่าผู้หญิงที่ประกอบอาชีพโสเภณี หมอนวดแผนปัจจุบัน หญิงบาร์ หญิงอะโกโก้ ผู้หญิงเหล่านี้จะถูกประณามจากสังคมมากกว่าหมอนวดแผนโบราณ เนื่องจากผู้หญิงในสถานบริการต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีลักษณะการขายบริการทางเพศโดยตรง แต่ผู้หญิงที่ประกอบอาชีพหมอนวดแผนโบราณมีจะลักษณะการขายบริการทางเพศแบบแอบแฝง จึงถูกประณามจากสังคมน้อยกว่า ดังนั้นหมอนวดแผนโบราณจึงมองตัวเองว่าอยู่ในระดับที่สูงกว่าโสเภณีประเภทอื่น ดังสะท้อนจากความคิดของตัวเองว่า

ช่อทิพย์ : “เราไม่สวยจริง แต่เราไม่มั่วนี้ ไม่ใช่กระหรีที่เอาทุกวันอย่างออกแขก เราก็ออกแขกอย่างมีระดับต้อง 3,000 - 4,000 ขึ้น ถึงจะไป”

ดอกสร้อย : “เลือกแขกที่จะออกด้วย ไม่ใช่มั่วไปทุกคน”

หมอนวดจึงให้ความสมเหตุสมผลต่ออาชีพว่าเป็นอาชีพที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิงที่อยู่ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับหมอนวด และยังการ ลงโทษทางสังคมต่ำกว่าโสเภณีประเภทอื่น ๆ ยิ่งทำให้หมอนวดมีภาพต่อตัวเองในทางที่ดี นอกจากนี้การเข้ามาสู่อาชีพหมอนวด “แผนโบราณ” จะเป็นเสมือนเกราะกำบังให้สังคมมองดีขึ้นกว่าโสเภณีประเภทอื่น เพราะการเข้าสู่

อาชีพนี้เริ่มจากการเพียงต้องการ “นวดเฉย ๆ” ยังไม่ถึงขั้นการค้าประเวณี ดังนั้นในขั้นตอนนี้ จึงเป็นการลดความกดดันภายในตัวเอง นั่นคือ เป็นอาชีพที่นวดเฉย ๆ ไม่ได้เสียตัวและเป็นการเพิ่มทางเลือกในการตัดสินใจของตัวเองได้มากขึ้น คือ อาจจะมียุทธศาสตร์เพียงแค่ว่า “การนวด” หรือ อาจจะเขียนบทบาทไปสู่ “การมีความสัมพันธ์ทางเพศกับแขก” และเหตุที่หมอนวดแผนโบราณเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้หญิง ที่ไม่จำเป็นจะต้องมีหน้าตาที่สวยงาม หรือมีรูปร่างที่ตีเสมอไป

ช่วงเช้าสู่อชีพ

ระบบสังคมจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยการทำหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน และสิ่งสำคัญสมาชิกที่จะเข้าไปอยู่ในระบบจะต้องมีการปรับตัว มีการจัดตำแหน่งให้ตนเองในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของระบบ รวมทั้งการแสดงบทบาทกันภายในกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกระบบ และการเรียนรู้ถ่ายทอดแบบแผนความรู้ และแนวทางการปฏิบัติ และการดำรงอยู่ในระบบสังคมวงการหมอนวดก็เช่นเดียวกัน ระบบสังคมของหมอนวดจำเป็นจะต้องอาศัยทรัพยากรในการเป็นปัจจัยหล่อเลี้ยงให้คงอยู่ของระบบอาชีพนี้ ต้องมีเป้าหมายมีกติกา และมีกลไกที่จะขจัดปัญหาความตึงเครียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบ ตลอดไปจนถึงการถ่ายทอดเพื่อสืบทอดสมาชิกให้คงอยู่ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

บุคคลและกลไกที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบอาชีพหมอนวด ประกอบด้วย หมอนวด, แขกหรือลูกค้า, คนเชียร์แขก และพนักงานอื่น ๆ ซึ่งจะต้องมีแบบแผนเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ของคนที่เป็นองค์ประกอบเหล่านั้นให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติ ในด้านหมอนวดแต่ละคนเมื่อตัดสินใจเข้าสู่วงการอาชีพนี้แล้วจำเป็นจะต้องกำหนดตำแหน่งฐานบทบาท และรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของคนรอบข้าง เพื่อเป้าหมายในการอยู่รอดของตัวเองในระบบอาชีพนี้ และที่สำคัญหมอนวดจะต้องมีการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยน และได้รับการขัดเกลาทางสังคมจากสมาชิกรุ่นก่อน หรือบุคคลที่ถูกจัดวางให้แก่หมอนวดที่เข้ามาสู่อชีพนี้

ในส่วนของการกำหนดบทบาทของหมอนวดจะมีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมในการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับบุคคลรอบข้างที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของตัวเอง

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างหมอนวดกับบุคคลอื่น

ลักษณะความสัมพันธ์ในที่นี้จะเน้นความสัมพันธ์กับบุคคลสามกลุ่มคือ

1. หมอนวดกับหมอนวดด้วยกันเอง
2. หมอนวดกับแขกหรือลูกค้าที่มาใช้บริการ
3. หมอนวดกับคนเชียร์แขก

ความสัมพันธ์ระหว่างหมอนวด

ในการทำงานหมอนวดจะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับหมอนวดด้วยกันเองมากกว่าบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากหมอนวดมีบทบาทและหน้าที่ที่เหมือนกัน คือ การบริการแขกด้วยการนวด ดังนั้นโอกาสที่จะใกล้ชิดกันเองมีมากกว่าที่จะไปใกล้ชิดกับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ เมื่อมีเวลาได้สมาคมกับกลุ่มเพื่อนหมอนวดเช่นนี้ กลุ่มเพื่อนจึงมีความสำคัญในการขัดเกลาผู้หญิงให้ยอมรับต่ออาชีพ และก่อรูปเอกลักษณ์ของตนในอาชีพที่ตัวเองยึดถืออยู่ เนื่องจากระยะเวลาที่ได้คลุกคลีกับกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพมีมากกว่ากลุ่มอื่น แต่กระนั้นก็ตามจะพบว่า ระหว่างหมอนวดด้วยกันเองจะเป็นความสัมพันธ์แบบผิวเผิน ไม่ลึกซึ้ง ต่างคนต่างทำงาน ไม่ยุ่งเกี่ยวในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวของกัน เพราะวิถีชีวิตการทำมาหากินจะเป็นลักษณะที่ต้องแข่งขันกัน ซึ่งการแข่งขันในลักษณะนี้เป็นเพียงการพยายามเอาชนะฝ่ายตรงข้ามในการมุ่งสู่วัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่ง เช่น กรณีของหมอนวดแข่งขันกันเพื่อให้ได้ชั่วโมงในการทำงานมาก ๆ หรือแข่งขันเพื่อหวังได้ทิปจากแขกมาก ๆ เมื่อความสัมพันธ์ของหมอนวดด้วยกันเองเป็นลักษณะเช่นนี้แล้วทำให้การคบหาสมาคมเป็นไปแบบจาบจวย แม้กระทั่งชื่อของเพื่อนร่วมงานก็ยังไม่รู้จักกันแต่จะรู้จักบุคคลจากเบอร์ที่ติดที่อกเสื้อของหมอนวดแต่ละคน นั่นคือจะรู้ว่าเบอร์ต่าง ๆ มีลักษณะอย่างไรบ้าง เช่น เบอร์ 28 เป็นคนชื่อนั้น แขกมาที่ไรได้ทิปเป็น 1,000 ทุกที เป็นต้น

ดังนั้นการคบเพื่อนในที่ทำงานหรือเพื่อนหมอนวดด้วยกันเองจึงมองเพื่อนในลักษณะที่ว่า

แก้ว : “เพื่อนไม่มีใครดีด้วย แข่งกัน แย่งแขกกัน พุดเผากันเอง คบได้แต่ผิวเผินที่สำคัญอย่าให้ใครรู้เรื่องเราให้มากมายดีที่สุด เพราะอยู่วงการนี้มีแต่ใส่หน้ากาก เพื่อนแท้ไม่มี แต่ปากหวานทุกคน คุยกับเราก็น่าดี แต่พอเราเดินให้หลัง เอาแล้ว อีนี้อย่างนั้นอย่างนี้ ทุกคนแหละเป็นอย่างนี้”

ฟ้ารุ่ง : “มีแต่อีกจกกัน ถ้างานดี แต่งตัวดี แต่งตัวเก่ง อีนี่ต้องออฟแชกแน่ ๆ เสื้อผ้าแต่ละตัวแพง ๆ ใส่ทงใส่ทงก็ไม่ได้ ว่ากันแล้วว่ามันต้องไปทำอะไรมาถึงมีทงใส่ ก็อย่างนี้แหละ เพื่อนชอบเผากัน ที่จริงใครจะดอกทงก็ทำไป จิมเขา เขาทำเพื่อความอยู่รอดของเขาก็ทำไป”

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวมีการมองว่าไม่ยอมให้ใครได้ดีกว่าตัวเองดั่งนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน “ร่วมอาชีพ” จึงเป็นไปแบบผิวเผิน ไม่คบแบบจริงจัง

ความสัมพันธ์ระหว่างหมอนวดกับแขก

แขกที่มาใช้บริการนวดแผนโบราณ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ตามวัตถุประสงค์ของการมาใช้บริการคือ

1. แขกที่ต้องการมานวดเพื่อบรรเทาความปวดเมื่อย
2. แขกที่มานวดเพื่อต้องการมีเพศสัมพันธ์กับหมอนวด

ดังนั้นการปฏิสังสรรค์ระหว่างหมอนวดกับแขกจะเป็นไปในลักษณะ

1. วัตถุประสงค์สอดคล้องกันหรือไม่ กล่าวคือ ถ้าแขกมาเพื่อนวดจริง ๆ และเลือกหมอนวดได้ถูกใจ คือ เป็นหมอนวดฝีมือ ชยันนวด ดังนั้นวัตถุประสงค์สอดคล้องกันทำให้การปฏิสังสรรค์ของทั้งสองฝ่ายดำเนินไปได้โดยไม่ติดขัด แต่ถ้าแขกที่เมื่อยมาต้องการหมอนวดจริงๆ แต่ไปเจอหมอนวดที่ชี้เกียจ ชอบละเลยหน้าที่ ในเมื่อไม่สามารถสนองตามวัตถุประสงค์ของแขกได้ คราวหลังเมื่อเขาเมื่อยมาต้องการนวด เขาก็จะไม่เลือกหมอนวดคนนี้อีกแต่จะเลือกคนอื่นมาบริการ

2. การปฏิสังสรรค์ระหว่างหมอนวดกับแขกในลักษณะหลอกหลอ คือ แขกเข้ามาเพื่อต้องการมีเพศสัมพันธ์กับหมอนวด ส่วนหมอนวดก็หวังเพื่อให้ได้เงินจากแขกให้มากที่สุด จะหลอกหลอกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน นั่นคือทำอย่างไรก็ได้ที่ทำให้ตัวเองได้ผลประโยชน์สูงสุด

ตัวอย่างต่อไปนี้สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิสังสรรค์ระหว่างหมอนวดกับแขก โดยหมอนวดจะมีการนิยามสถานการณ์ของการนวด ดังนี้

สกาเวเดือน : “แขกมาก็หวังจะกอดจะจูบจะคลำเพราะเสียตั้งค้มาแล้วนี่ ส่วนหมอก็พยายามหลอกเอาเงินจากกระเป๋าแขกให้มากที่สุด สุดท้ายมันก็เหมือนลูกล่อลูกชน คือ แขกหวังได้ตัวหมอ ส่วนหมอก็หวังจะได้เงินแขก”

ดังนั้นการปฏิสังสรรค์ระหว่างหมอนวดกับแขกจะเป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างหาผลประโยชน์เข้าหาตัวเองให้ได้มากที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้หมอนวดจะมีการปรับตัวอย่างไร เพื่อให้บรรลุ

ซึ่งจุดหมายของตัวเอง หรือมีวิธีใดในการหลบเลี่ยงแขกที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งในความนึกคิดของหมอนวด แยกที่มานวดจะมีลักษณะอยู่ 2 ประการคือ เพื่อบรรเทาความปวดเมื่อย และแขกที่เข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์อื่นแอบแฝง คือ มานวดเพื่อต้องการมีเพศสัมพันธ์กับหมอนวด ดังนั้นหมอนวดจึงจัดประเภทแขกออกเป็น 2 ประเภทคือ

“แขกดี” หมายถึง แขกที่เมื่อหมอนวดให้บริการโดยการนวดแล้วจะไม่มีกลับมาจับมาลูบ มาคลำ หมอนวด

“แขกไม่ดี” หมายถึง แขกที่ชอบจับ ชอบลูบ ชอบคลำ ชอบปล้ำ หมอนวด

ดังนั้นแขกดี หรือไม่ดี ตามทัศนะหมอนวด ก็หมายถึง แขกที่ “ให้” หมอนวดมากที่สุด โดยที่หมอนวด “เสีย” น้อยที่สุด ลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่หมอนวดคาดหวังว่าจะได้พบ แต่แขกดี ๆ แต่ในทางตรงข้ามแขกก็มีการคาดหวังต่อหมอนวดเช่นกัน สิ่งแรกที่แขกคาดหวังว่าจะได้รับคือเจอนมวนวดที่พูดดี พูดจาไพเราะ ดังนั้นสิ่งนี้หมอนวดจะต้องมีการเรียนรู้การใช้คำพูด โดยต้องพูดจาเออออเออาใจ และตามใจแขกด้วยการใช้คำพูดที่สุภาพ และต้องยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดเวลา เพราะแขกเข้ามาเพื่อหวังผ่อนคลายความตึงเครียด ต้องการได้รับความสบายอกสบายใจกลับไป

ความสัมพันธ์ระหว่างหมอนวดกับคนเชียร์แขก

ก่อนที่จะกล่าวถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนเชียร์แขกกับหมอนวด จะต้องทำความเข้าใจภูมิหลังของคนเชียร์แขกก่อนดังต่อไปนี้

คนเชียร์แขกที่นี้ส่วนมากได้เต้ามาจากเด็กเสิร์ฟและเด็กชอยของสถานบริการแห่งนั้น กล่าวคือ

- คนเชียร์แขกผู้ชาย 2 คน ได้เต้ามาจากเด็กชอย
- คนเชียร์แขกผู้หญิง 2 คน ได้เต้ามาจากเด็กเสิร์ฟ

สาเหตุที่เด็กเสิร์ฟและเด็กชอยเลื่อนตำแหน่งมาเป็นคนเชียร์แขกได้ดีกว่าเพราะ

1. การเป็นเด็กเสิร์ฟและเด็กชอยมีโอกาสได้รู้จักกับแขกที่มาใช้บริการประจำของสถานบริการแห่งนั้น จึงรู้ถึงความต้องการของแขกได้ดีกว่า

2. เป็นการเลื่อนตำแหน่งอย่างหนึ่งของสถานประกอบการ จึงเอาพนักงานที่เคยทำงานในสถานะนั้นโดยให้เขาได้เต้าจากสถานภาพต่ำไปสู่สถานภาพที่สูงขึ้น และสิ่งสำคัญการที่เข้าร่วมงานบริการมาแล้วทำให้รู้ว่าแต่ละคนนิสัยเป็นอย่างไร รวมทั้งรู้ด้วยว่าการทำงานในตำแหน่ง

หน้าที่เดิมนั้นเป็นอย่างไร เช่น เป็นคนสุภาพ เรียบร้อย ขยันมาทำงานตรงเวลา เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้นี้ได้มีการไต่ถามจากหลายฝ่ายทั้งหัวหน้าฝ่าย เพื่อนร่วมงานกันเอง และการสังเกต ดูพฤติกรรมของแต่ละคน เมื่อเขามีส่วนดีแล้วก็เลื่อนตำแหน่งเขาให้สูงขึ้น เพราะถือว่าเป็นรางวัลสำหรับคนที่ทำความดี เมื่อเป็นเช่นนี้บุคคลอื่น ๆ ก็จะปฏิบัติตามเพื่อก้าวไปสู่สิ่งที่ดีกว่า

การปฏิสังสรรค์ของคนเชียร์แขกกับหมอนวดจะพบใน 2 บริบท คือ

- การปฏิสังสรรค์ขณะทำงาน
- การปฏิสังสรรค์นอกเวลาทำงาน

การปฏิสังสรรค์ขณะทำงาน คือ เมื่อแขกได้เลือกหมอนวดแล้ว และคนเชียร์แขกได้ขานเรียกหมายเลขหมอนวดคนนั้นแล้ว เมื่อหมอนวดออกมาจากตู้กระจกแล้ว คนเชียร์แขกจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของแขกแต่ละคนแก่หมอนวดว่าแขกต้องการแบบไหน เช่น

คนเชียร์แขก 1 : “หนูเอาใจแขกหน่อยนะ แขกชอบคนเอาใจเก่ง ๆ”

คนเชียร์แขก 2 : “นวดหนักนะ แล้วบริการดี ๆ ด้วยละ”

การปฏิสังสรรค์นอกเวลาทำงาน คนเชียร์แขกจะพูดคุยกับหมอนวดเพื่อจะรู้ว่าหมอนวดแต่ละคนมีลักษณะอย่างไรบ้าง การที่ได้มีโอกาสพูดคุยนี้ทำให้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำไปแนะนำให้แก่แขกได้อย่างถูกต้อง เพราะนอกจากจะบอกว่าแต่ละคนนวดในลักษณะอย่างไรแล้ว ยังสามารถบอกได้อีกว่าแต่ละคนเป็นคนอย่างไรด้วย เช่น เอาใจเก่ง บริการดี คุยสนุก ไม่ดู เป็นต้น ส่วนหมอนวดก็จะรู้จักคนเชียร์แขกคนนั้น ๆ ว่าเป็นคนอย่างไรเช่นกัน

เมื่อคนเชียร์แขกรู้ข้อมูลจากหมอนวดแล้ว ต่อไปคนเชียร์แขกจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงให้แขกได้รู้จักกับหมอนวดเบอร์และประเภทต่าง ๆ

การปฏิสังสรรค์ระหว่างคนเชียร์แขกกับหมอนวดต่างฝ่ายต่างก็ทำหน้าที่ของตัวเอง แต่จะเป็นลักษณะหน้าที่ที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน เกื้อกูลกัน หรือ เรียกว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ และภายใต้ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่นี้จะมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หมอนวดมีวัตถุประสงค์เพื่อจะได้ลูกค้ามาใช้บริการกับตัวเองให้มากที่สุด ดังนั้นจึงหาวิธีการโดยอาศัยคนเชียร์แขกซึ่งเป็นคนกลางที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างลูกค้ากับหมอนวด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง สิ่งหนึ่งที่ทำให้หมอนวดได้ลูกค้ามากก็คือได้รับการเชียร์จากคนเชียร์แขก ดังนั้นหมอนวดจึงมียุทธวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อเข้าไปเป็นสมัครพรรคพวกของคนเชียร์แขกคนใดคนหนึ่ง วิธีการที่ใช้ เช่น

จินตหรา : “พี่ไปบ้านนอกมาเลยซื้อพรมเช็ดเท้ามาฝาก เห็นมันสวยดีกรุงเทพไม่มีแบบนี้ขายหรอก”

สุนารี : “พี่เอาเสื้อมาฝากเป็นเสื้อผ้าทั้งผืนเชียวนะ ลูกสาวพี่เป็นคนทอเองนะ พี่ให้นะ ลองไปดูนึ้มมากเลย”

สกาใจ : “เราซื้อผ้าปูที่นอนมาให้ 6 ฟุต 5 ซัน ให้ในโอกาสวันแต่งงาน” (คนเชียร์คนนี้แต่งงานตั้งนานแล้ว แต่หมอนวดใช้เป็นข้ออ้างว่าให้สำหรับชีวิตคู่)

ดังกล่าวถือว่าเป็น การสร้าง “กลุ่มผลประโยชน์” ระหว่างคนเชียร์แขกกับหมอนวด โดยหมอนวดจะเลือกปฏิบัติโดยจะให้สิ่งของเฉพาะกับคนเชียร์แขกที่เชียร์งานให้ตนเท่านั้น ส่วนคนเชียร์จะเชียร์งานให้กลุ่มของตนเองก่อน ทั้งหมดหมอนวดและคนเชียร์แขกอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ที่ไม่เป็นทางการทั้งสิ้น เช่น

พิมพ์ : “เดินไปหาคนเชียร์แขกผู้ชายคนหนึ่งแล้วบอกว่า “พี่หนูขอยืมมือถือโทรไปหาแขกหน่อยสิ เดี่ยวเขามาแล้วหนูจะเชียร์ตีปจากแขกให้พี่”

ณัฐ : “น้อง (หมายถึงผู้วิจัย) รู้เปล่าที่นี้เขาเล่นพรรคเล่นพวกกันทั้งนั้น ดูซิเมื่อวานคนเชียร์แขกผู้ชายเขาลือคหองไว้ให้แขกประจำของตัวเอง แต่น้องอย่าเพิ่งทำละน้องยังใหม่อยู่ เดี่ยวจะโดนเพ่งเล็ง ต้องอยู่ไปนาน ๆ ก่อนถึงจะทำได้ เมื่อวานพอแขกมาแขกเขาก็เอาตีปให้คนเชียร์คนนั้น อย่างพี่เป็นพวกของน้องเวลาน้องเชียร์งานให้พี่ แล้วพี่ให้เงินน้องก็รับรับชะอย่าให้ใครเห็นละ เดี่ยวผิดกฎที่นี้ เงินเล็ก ๆ น้อย ๆ รับไปเถอะไม่เป็นไรหรอก รู้ไหมว่าเดือน ๆ หมอนวดได้เงินเป็นหมื่นเลย”

อีกกรณีหนึ่งจากกฎระเบียบของที่นี่ห้ามคนเชียร์แขกรับซองจากหมอนวดแต่หมอนวดจะเปลี่ยนเป็นรูปแบบอื่น รูปแบบแรกโดยการซื้อสิ่งของมาให้ รูปแบบที่สอง คือ การให้เงินคนเชียร์แขกโดยการอ้างว่าแขกฝากทิปมาให้ เช่น

พุ่มพวง : “วันก่อนนะพี่เห็นกับตาเลยว่าแก้วตา ยอมควักเงินในกระเป๋าตัวเองแอบเอาไปให้คนเชียร์แขกแล้วบอกว่า ป้าฝากมาให้ อย่างทุกวันนี้ถ้าพี่ไม่ได้น้อง (หมายถึงผู้วิจัย) พี่ไม่ได้งานแน่ ๆ เลย พี่จะบอกอะไรน้องทุกเดือนพี่จะให้เงินน้อง ถ้าพี่ได้เงินเยอะพี่ก็จะให้เงินน้องเยอะถ้าได้น้อยก็ให้น้อย”

นั่นคือ การให้เงินในลักษณะนี้มีนัยหมายถึง ช่วยเชียร์งานให้เขาบ้าง เพราะถ้ากรณีแขกจะให้ทิปเขาจะให้เองตอนลงมาจ่ายเงินที่แคชเชียร์ วิธีการให้สิ่งของหรือให้เงินแก่คนเชียร์แขก หมายถึงว่า หมอนวดคนนั้น ๆ เป็นสมัครพรรคพวกของคนเชียร์แขกคนนั้น แล้วคนเชียร์แขกจะช่วยเชียร์งานให้พวกของตัวเองก่อน เช่น

มะลิ : “ดูพี่รักษ์ซี (คนเชียร์แขกคนหนึ่ง) แขกมารีบส่งเด็กของตัวเองไปให้ก่อนเลย”

คนเชียร์แขกหวังที่จะได้รับผลประโยชน์ทั้งจากหมอนวด และจากแขกดังนั้นเมื่อหมอนวดเรียนรู้ตั้งนี้แล้ว จึงสนองตอบตามความต้องการของคนเชียร์แขกกล่าวคือ นอกจากที่ตัวเองจะให้สิ่งของหรือให้เงินแก่คนเชียร์แขกแล้ว หมอนวดยังขอทิปจากแขกที่มาวอดกับตัวเองเป็นประจำให้แก่คนเชียร์แขกด้วย เนื่องจากหมอนวดก็หวังผลว่าเมื่อแขกคนนี้มา คนเชียร์แขกจะได้เรียกตนให้แก่แขก ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวอาจเรียนรู้จากการสังเกตเห็นหมอนวดรุ่นก่อนเคยปฏิบัติมา หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น คำกล่าวของหมอนวด ดังนี้

กุหลาบ : “เราก็แปลกใจ ทำไมแขกเราหายไปเลย วันก่อนเราเดินไปเจอแขกที่มาวอดกับเราที่ห้องนวด แขกบอกว่า เมื่อก็ไม่เห็นเราจึงเรียกหมอนคนใหม่มา โอ้เราก็ว่าเราไม่ได้ไปไหนก็นั่งอยู่ในตุนั้นแหละ ตอนหลังเรารู้เพื่อนมันบอกว่าคนเชียร์เรียกเด็กใหม่ให้แขก เพราะเราไม่ได้ให้เงินคนเชียร์ มันก็เลยเชียร์เด็กมันให้แขกเราซะเลย”

ชอผกา : “คนเชียร์เฝ้า บอกแขกว่าเราตัดเวลาหมดแล้วกลับบ้านไปแล้ว จริง ๆ แล้วแขกตัดเวลาแล้วแต่เรายังขึ้นทำงานต่อ”

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นรูปแบบของการปฏิสังสรรค์ระหว่างคนเชียร์แขกกับหมอนวดภายใต้ผลประโยชน์ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งวิธีการสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวจะอาศัยสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตัวเอง

ดังนั้นโดยภาพรวมแล้ว หมายความว่า การที่หมอนวดจะ “อยู่รอด” ในระบบ จะต้องพยายาม “เข้ากลุ่ม” กับคนเชียร์แขกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

จากกระบวนการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์กับบุคคลต่าง ๆ ในอาชีพหมอนวด ไม่ว่าจะ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหมอนวดด้วยกันเอง, หมอนวดกับแขก หรือหมอนวดกับคนเชียร์แขก เหล่านี้ บุคคลที่เข้าร่วมในการปฏิสังสรรค์จะมีการนิยามความหมาย และเชื่อมโยงความหมายกับการแสดงพฤติกรรมอันก่อให้เกิดการพัฒนาอัตมโนทัศน์ ขั้นตอนที่สำคัญในขั้นนี้กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีการเรียนรู้ และมีการขัดเกลาเพื่อปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของกลุ่ม

การขัดเกลาทางสังคม

ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม การขัดเกลาทางสังคมจะเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสังคมและกลุ่มทางสังคม กับบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

ดังนั้นการทำความเข้าใจการขัดเกลาทางสังคมจะต้องพยายามค้นหาหลักการเรียนรู้ที่เหมาะสมแบบต่าง ๆ และต้องพยายามเข้าถึงเนื้อหา บริบท และกระบวนการของมันอีกด้วย

การอบรมให้รู้จักเรียนรู้ความเป็นระเบียบของสังคม หรือการขัดเกลาทางสังคม โดยสมาชิกเก่ามีหน้าที่ถ่ายทอดระเบียบ แบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีให้แก่สมาชิกใหม่รู้จัก และสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองเข้าสู่ความเป็นสมาชิกได้อย่างสมบูรณ์

หมอนวดแผนโบราณก็เช่นเดียวกัน มีหน้าที่ให้บริการแก่แขกด้วยการนวด ดังนั้นหมอนวดจะต้องผ่านการศึกษารับรู้ และฝึกฝนเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ ดังนั้นการรับบุคคลเข้าสู่อาชีพหมอนวดจะต้องมีการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ไปถึงขั้นปฏิบัติงานได้ ซึ่งกระบวนการขัดเกลาดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การขัดเกลาทางสังคมแบบเป็นทางการ
2. การขัดเกลาทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ

การขัดเกลาทางสังคมแบบเป็นทางการ

การที่จะเข้าสู่อาชีพหมอนวด ก่อนที่ผู้หญิงจะก้าวมาเป็นสมาชิกใหม่ของอาชีพหมอนวดจะต้องผ่านขั้นตอนของระบบการบริหารงานของการจัดระเบียบทางสังคมของสถานบริการก่อน ซึ่งจะมีขั้นตอนทั้งสิ้น 4 ขั้นตอนดังนี้คือ การสมัครงาน, การฝึกนวด, การซื้อเบอร์ และการปฏิบัติงาน

ในขั้นแรกผู้หญิงที่ผ่านการไตร่ตรองและตัดสินใจทำอาชีพหมอนวดจะต้องมาสมัครเป็นพนักงานนวดกับฝ่ายบุคคล ซึ่งจะต้องนำเอกสารคือ รูปถ่าย 2 นิ้ว จำนวน 5 รูป สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประชาชน พร้อมทั้งกรอกข้อมูลเบื้องต้นที่ฝ่ายบุคคลซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปของบุคคลนั้น ๆ เช่น ชื่อ-สกุล ที่อยู่อาชีพเดิมก่อนที่จะมาเป็นหมอนวด ระยะเวลาในการทำงานที่เดิม สาเหตุที่ออกจากอาชีพเดิม เคยมีสามีและบุตรมาก่อนหรือไม่ เป็นต้น หลังจากนั้นฝ่ายบุคคลจะอ่านข้อมูล แล้วสัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์จะเป็นลักษณะของการสนทนากันมากกว่าเช่น ถามว่า “ถ้ามางานที่นี่ ถ้ามีลูกจะเอาลูกไปไว้ที่ไหนและจะให้ใครเลี้ยง” หรือ “เคยนวดที่ไหนมาก่อนหรือไม่” เป็นต้น กรณีที่ไม่เคยนวดที่ไหนมาก่อนเลย จะต้องได้รับการฝึกนวดจากครูฝึก ซึ่งทางสถานบริการจะจัดครูฝึกไว้สำหรับผู้ที่เข้ารับการฝึกนวด ดังนั้น ถือได้ว่าขั้นตอน “การฝึกนวด” เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งที่เป็นกระบวนการขัดเกลาเข้าสู่อาชีพหมอนวด

การขัดเกลาทางสังคมโดยทั่วไป หมายถึง วิธีทางที่บุคคลเรียนรู้ ทักษะ ความรู้ ค่านิยม แรงจูงใจ และบทบาทที่เหมาะสมกับตำแหน่งของเขาในกลุ่ม หรือในสังคม (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2532, น.1) ซึ่งการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการตลอดชีวิตโดยเริ่มตั้งแต่ในครอบครัวจากพ่อแม่ไปสู่สังคมใหญ่ เป็นกระบวนการที่ซึมซับวัฒนธรรมตลอดชีวิต ทำให้คนเข้าใจ ตัวตน เข้าใจบทบาท ตลอดจนถึงการเข้าสู่อาชีพซึ่งถือได้ว่าเป็นบริบทการขัดเกลาทางสังคมในวัยผู้ใหญ่และในการขัดเกลาเข้าสู่อาชีพส่วนใหญ่ดำเนินไปเพื่อเตรียมหรือฝึกอบรมอาชีพ และเกิดขึ้นภายในสถานศึกษาเฉพาะสาขา สิ่งเหล่านี้เป็นบริบทที่สำคัญในการขัดเกลาทางสังคมเช่นกัน เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่ รวมทั้งการยึดมั่นผูกพันที่มีต่อเอกลักษณ์อาชีพ (occupational identity) (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, ม.ป.ป., น.1)

Simpson (1979, p.6) กล่าวถึง กระบวนการขัดเกลาทางอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยทั่วไป แต่มุ่งเน้นที่เป็นกระบวนการที่เริ่มในวัยผู้ใหญ่ มีการถ่ายทอดกระบวนการความรู้ระดับสูง มีการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะเป็นกระบวนการขัดเกลาพฤติกรรมและบรรทัดฐานเฉพาะแบบเพื่อไปสู่การอาชีพ ตลอดจนการสร้างบุคลิกภาพเพื่อให้เป็นไปตามบทบาท เอกลักษณ์ และความยึดมั่นผูกพันต่ออาชีพ เพื่อจูงใจให้บุคคลดำเนินไปตามจุดหมายของอาชีพ

ดังนั้นกระบวนการขัดเกลาเชิงอาชีพ จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้คนได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และความรู้สึกรักของเอกลักษณ์เชิงอาชีพ ซึ่งเป็นลักษณะของสมาชิกของอาชีพหนึ่ง ๆ โดยจะเกี่ยวข้องกับการซึมซับค่านิยม และบรรทัดฐานของกลุ่มเข้าไปเป็นพฤติกรรมของบุคคลเอง และเป็นมโนทัศน์ของเขาเอง

ฉะนั้นผู้หญิงที่ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนโบราณเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องได้รับการขัดเกลาเข้าสู่อาชีพ สิ่งสำคัญประการแรกของการขัดเกลาเข้าสู่อาชีพของหมอนวดจะได้รับการขัดเกลาแบบเป็นทางการนั้นหมายถึง การเรียนรู้ โดยการเรียนการสอนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ สิ่งที่มีอิทธิพลมากต่อการเรียนรู้โดยตรงต่อการขัดเกลาทางอาชีพหมอนวด คือ การฝึกนวด

- การฝึกนวด

การฝึกนวดในที่นี้จะอธิบายใน 2 ประเด็นคือ

- ขั้นตอนก่อนที่จะฝึกนวด

- เนื้อหาของการนวด

1. ขั้นตอนก่อนที่จะฝึกนวด

ก่อนที่จะมีการสอนภาคทฤษฎี ซึ่งหมายถึงสอนท่านวดท่าต่าง ๆ ในอดีตก่อนที่จะฝึกนวดจะต้องทำพิธีไหว้ครูก่อน ซึ่งจะต้องนำดอกไม้ ธูป เทียน เงินค้ายกครู พร้อมทั้งเงินค่าฝึกนวด นำมาไหว้ครู แต่ปัจจุบันจะไม่มีพิธีไหว้ครูแล้ว เมื่อผู้ประสงค์จะเรียนนวด จะต้องจ่ายค่าเรียนในปัจจุบันต้องเสียค่านวด 2,000บาท ต่อ 1 คน หลังจากนั้นก็จะเริ่มต้นฝึกนวดได้

2. เนื้อหาของการนวด มี 2 ลักษณะคือ

- การสอนภาคทฤษฎี หรือความรู้ทางวิชาเฉพาะ
- การสอนภาคปฏิบัติซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

2.1 การฝึกนวดในภาคทฤษฎี

ในขั้นตอนนี้ให้ผู้เรียนสังเกตการนวดระหว่างผู้นวดกับผู้ถูกนวด โดยวันแรกจะสังเกตท่านวดต่าง ๆ ทำเริ่มต้นคือ ท่าขา ทำต่อไปคือท่าตะแคง ท่าคว่ำ ท่าหน้าตัด ท่านั่ง ท่านอนนวดหน้า ตามลำดับ ซึ่งในแต่ละท่าจะมีรายละเอียด ท่าย่อย ๆ ของแต่ละท่าที่แตกต่างกัน และมีจำนวนท่าที่ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ระยะเวลาในการนวดแต่ละท่าก็ต่างกัน กล่าวคือ ท่าขาซึ่งเริ่มนวดตั้งแต่ปลายเท้า ข้อเท้า น่อง คือ นวดไล่ขึ้นไปเรื่อย ๆ จากปลายเท้าถึงเอว ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ส่วนท่าตะแคงนวดตั้งแต่ปลายขาถึงหัวข่าซ้ายและข้างขวาข้างละครึ่งชั่วโมง ต่อจากนั้นเป็นท่าคว่ำโดยใช้วิธีเหยียบตามหลัง หรืออาจจะใช้มือนวดหลังถึงขาใช้เวลา 10 นาที ส่วนท่าหน้าตัดนั้นให้ผู้ถูกนวดนอนหงายส่วนคนนวดจะเป็นผู้ตัดโดยตัดตามช่วงตัว ใช้เวลาประมาณ 10 นาที และท่านั่งก็คือ นวดหัว หลัง และไหล่ จนถึงเอวนานประมาณ 15 นาที และสุดท้ายท่านอนนวดหน้าประมาณ 15 นาที ดังนั้นถือได้ว่าเป็นการนวดครบสูตร ซึ่งจะใช้เวลา นวดประมาณ 3 ชั่วโมง แต่ในปัจจุบันหมอนวดจะมีวิธีในการรวบรัดท่านวดท่าต่าง ๆ ตามความจำเป็นและความต้องการนวดของผู้มาใช้บริการ จากท่าดังกล่าวท่านวดที่ใช้เวลาในการนวดมากที่สุดคือ ท่าขา ส่วนท่าหน้าตัดเป็นท่าที่ยากที่สุดและผู้ นวดต้องใช้แรงมากทำให้เหนื่อยง่าย และท่าที่สบายที่สุดคือ ท่านวดหน้า และท่าที่ผู้ใช้บริการชอบมากที่สุดคือ ท่านวดหัว เพราะทำให้ผู้มารับบริการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน มาตลอดทั้งวัน

2.2 การฝึกนวดในภาคปฏิบัติ

เมื่อเรียนรู้ภาคทฤษฎีครบทุกทำแล้วต่อไปก็คือ ภาคปฏิบัติ โดยครูฝึกจะให้จับคู่ซุ่มกันเองโดยคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นวดอีกคนเป็นหุ่น ส่วนครูฝึกจะเป็นผู้สังเกตวิธีและการนวดทำต่าง ๆ การเรียนการสอนของสถานบริการแห่งนี้จะมีการฝึกนวดที่ห้องนวดของสถานบริการ ซึ่งเป็นห้องนวดแบบเตียงคู่และจะเริ่ม ฝึกนวดตั้งแต่เวลา 11.00 น. ถึง 14.00 น. ทุกวัน เป็นที่น่าสังเกตว่าครูฝึก จะสอนเฉพาะท่านวดต่าง ๆ แต่ไม่สอนเทคนิคการทำงานและการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น เทคนิคการทำงาน นอกจากจะนวดให้แขก คือ มีการใช้ฝีมือแล้วจะต้องมีฝีปาก คือ รู้จักใช้คำพูดกับแขก ดังกล่าวนี้นครูฝึกจะไม่สอนเทคนิคการทำงานดังกล่าวให้ นอกจากนี้ครูฝึกจะไม่สอนเทคนิคการป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น กรณีแขกมาลวนลามจะแก้ปัญหาอย่างไร ดังนั้นเทคนิค และการแก้ปัญหาต่าง ๆ หมอนวดจะต้องมีการเรียนรู้เอาเอง ไม่ว่าจะด้วยประสบการณ์ของตัวเองแล้วทำการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือมีการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมอาชีพ ดังนั้นครูฝึกจึงมีหน้าที่แต่เพียงเป็นผู้ทำการฝึกสอนให้เรียนรู้เกี่ยวกับ “การนวด” เท่านั้น จะเห็นได้ว่าผู้หญิงจะต้องผ่านการฝึกนวดเพื่อให้เกิดทักษะในการนวดทำพื้นฐานแก่แขก ซึ่งบทบาทนี้ได้มาจากการผ่านกระบวนการเรียนรู้และฝึกฝนการนวดกับครูฝึก และการที่ผู้ฝึกจะใช้เวลาในการฝึกนวดก็วันก็แล้วแต่ความจำความเก่งและความรวดเร็วของไวของแต่ละคน โดยเฉลี่ยจะใช้เวลาในการฝึกนวดประมาณ 3-5 วัน โดยวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการนวดจะเป็นเพียงการนวดเพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อย หรือเพื่อผ่อนคลายจากความตึงเครียด ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องผ่านขั้นตอนของการฝึกนวดก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง แต่การฝึกนวดเหล่านี้จะสอนเฉพาะท่านวดต่าง ๆ นอกจากนี้จะมีการอธิบายอย่างหยาบ ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบของร่างกายว่า ร่างกายมนุษย์มีจุด และเส้นที่สำคัญตรงไหนบ้าง ซึ่งจะไม่เน้นในเรื่องจุดและเส้นต่าง ๆ แต่เน้นสอนท่านวดต่าง ๆ มากกว่า

ในปัจจุบันการสอนฝึกนวดมักจะออกมาในเชิงธุรกิจ คือ สอนให้ “นวดได้” ไม่จำเป็นต้อง “นวดเป็น” เพราะ “การนวดได้” หมายถึง การนวดแบบคลายกล้ามเนื้อ ซึ่งมุ่งเน้นการผ่อนคลายของร่างกาย แต่ “การนวดเป็น” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำบำบัดรักษาความเจ็บป่วย (การนวดจับเส้น) ดังนั้นการนวด ในลักษณะที่ ‘นวดเป็น’ จึงมีน้อยคนที่จะทำได้ ส่วนมากเป็นระดับอาจารย์ที่มีการฝึกฝนอบรมการนวดมาเป็นเวลานาน และส่วนมากเป็นคนที่มียุมาก เนื่องจากการนวดจับเส้นจะต้องอาศัยทักษะความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในการจับเส้นอีกด้วย ซึ่งการนวดในลักษณะดังกล่าวจะมีน้อยคนที่จะทำได้ และลูกค้าที่จะมาใช้บริการใ การนวดจับเส้นก็มีน้อยด้วย ดังนั้นการ

กล่าวว่ามีน้อยคนที่ทำได้ และลูกค้าที่จะมาใช้บริการ การนัดจับเส้นก็มีน้อยด้วย ดังนั้นการ สอนฝึกฝนเป็นในเชิงธุรกิจที่ปัจจุบัน บุคคลไม่จำเป็นต้องนัดให้ “ถึงเส้น” เพียงแค่ “นัดได้” เท่า นั้น

เมื่อผ่านการฝึกฝนแล้ว และเห็นว่าบุคคลนั้น ๆ สมควรจะทำงานได้แล้ว ก็จะไปซื้อเบอร์ในราคา 80 บาท ที่ฝ่ายบุคคล โดยฝ่ายบุคคลจะให้เลือกหมายเลขที่ต้องการ และจะบอก กฎระเบียบคร่าว ๆ เกี่ยวกับการทำงานและการหยุดงาน หลังจากนั้นก็สามารถเข้าไปปฏิบัติงานได้ทันที

ดังนั้นตามทัศนะในเชิงการจัดการด้านธุรกิจ หลังจากเรียนรู้ภาคทฤษฎี และภาค ปฏิบัติแล้ว สถานภาพของผู้หญิงจะกลายเป็นสถานภาพในการเป็นหมอนวดเต็มตัว

เมื่อบุคคลผ่านขั้นตอนของการจัดระเบียบเข้าสู่อาชีพแล้ว สิ่งที่คุณจะได้รับในขั้นตอนนี้ ก็คือ “ความรู้” ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ หลังจากนั้นบุคคลก็สามารถ ‘ลงงาน’ ได้

ในขั้นตอนการเข้าสู่อาชีพหมอนวดนี้ สิ่งที่คุณจะได้รับนอกเหนือจากกระบวนการ ชัดเกล้าทางสังคมแบบเป็นทางการ เพื่อเรียนรู้ถึงระบบ และขั้นตอนของการเข้าสู่อาชีพเป็นพื้นฐาน แล้ว ประการสำคัญบุคคลจะต้องมีการเรียนรู้การเป็นสมาชิกของสังคมหมอนวดอีกด้วย เพื่อให้ สามารถดำรงตัวเองอยู่ได้

การชัดเจนทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ

การชัดเจนทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ หมายถึง การเรียนรู้แบบแผน บรรทัดฐาน วิธีชีวิตที่ไม่เป็นทางการ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

การชัดเจนทางสังคมแบบไม่เป็นทางการเป็นการเรียนรู้การเป็นสมาชิกของสังคม หมอนวดนั่นเอง หรือหมายความว่าในการชัดเจนทางสังคมแบบไม่เป็นทางการในการเป็นสมาชิก หมอนวดนั้น จะพบการชัดเจนที่ไม่เป็นทางการ ใน 2 ลักษณะคือ

1. การชัดเจนที่ไม่เป็นทางการในระบบการบริหารงานของการจัดระเบียบทางสังคม ของสถานบริการ
2. การชัดเจนเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวดในเรื่อง
 - สัญลักษณ์ของหมอนวด
 - อุดมการณ์ของหมอนวด

- เทคนิคกลยุทธ์วิธีในการทำงานจากเพื่อนร่วมอาชีพ

1. การขัดเกลาที่ไม่เป็นทางการในระบบการบริหารงานของการจัดระเบียบทางสังคมของสถานบริการ ระเบียบที่ไม่เป็นทางการในระบบการบริหารงานของสถานบริการ พบในชั้นการฝึกนวด เนื่องจากการเข้าสู่อาชีพหมอนวดของสถานบริการแห่งนี้ ไม่มีการทดสอบมือผู้ที่มาสมัครใหม่ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ผ่านการฝึกนวดมาจริงหรือไม่ตั้งแต่วันมาสมัครงานจะรู้ว่าผู้หญิงนวดเป็นหรือไม่ รู้ได้จากการสัมภาษณ์ระหว่างผู้จัดการกับผู้หญิงที่มาสมัครนวด ดังกล่าวเช่น

ดอกไม้ : “พี่ไม่เคยเรียนนวดมาก่อนเลย แต่วันมาสมัครโกหกผู้จัดการว่าเคยนวดที่อื่นมาก่อน เขาก็เชื่อ ให้พี่ลงงานได้เลย ตอนหลังที่นวดเป็น เพราะขึ้นห้องรวมบ่อย ๆ อาศัยสังเกตดูคนอื่นนวด เราก็ทำตามเขา”

จำปี : “แรก ๆ ที่ฝึกนวด รู้สึกท้อแท้ เพราะจำทำนวดไม่ได้ ก็อยากให้ครูฝึกช่วยดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ จะได้เป็นเร็ว ๆ วันมาฝึกก็ซื้อขนมมาฝากครูฝึกให้เขาเอ็นดูเรา”

วิธีการดังกล่าว เป็นสิ่งที่แอบแฝงอยู่เบื้องหลังการจัดระเบียบที่เป็นทางการของสถานบริการ

2. การขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวด

นอกจากนี้ยังมีระเบียบที่ไม่เป็นทางการ ที่เกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม นั่นคือ เริ่มแรกผู้หญิงที่ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวด จะต้องมีการปฏิสังสรรค์กับเพื่อนร่วมอาชีพ ทำให้เห็นวิถีชีวิตของอีกโลกหนึ่ง ดังนั้นผู้ที่ก้าวมาเป็นหมอนวดจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในการดำรงตนใหม่ เพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ นั่นคือ จะต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หรือเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้คือ ส่วนใหญ่แล้วผู้หญิงก่อนที่จะเข้ามาสู่อาชีพหมอนวดเดิมนั้นจะประกอบอาชีพซึ่งทำในตอนกลางวัน เช่น ช่างเสริมสวย, ห้างสรรพสินค้า, ทำไร่นา เป็นต้น แต่เมื่อเข้ามาสู่อาชีพหมอนวดซึ่งถือว่าเป็นงานกลางคืน นั่นคือ จะเริ่มทำงานตั้งแต่เวลา 12.00 น. ถึง 01.00 น. ผู้หญิงจะต้องทำการปรับตัวเสียใหม่ คือ ผู้หญิงจะสนใจในรูปลักษณ์ภายนอก เช่น การแต่งกาย, การดูแลตัวเองให้ดูสวยอยู่เสมอ โดยจะใช้เวลาหลายชั่วโมงในแต่ละวันจัดการกับผม, เสื้อผ้า, เครื่องประดับ และเครื่องแต่งตัวเพื่อที่จะ ทำให้ตัวเองดูดี นอกจากนี้จะใช้จ่ายตามต้องการโดยไม่คำนึงถึงหลักประกันในอนาคต และสิ่งสำคัญเงินถูกบุขว่า

เป็นพระเจ้า และในวิถีชีวิตประจำวันของหมอนวด จะต้องนอนหลับในเวลากลางวัน และทำงานในเวลากลางคืน

การปรับวิถีการดำเนินชีวิตดังกล่าว นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับผู้หญิงในโลกของหมอนวด นอกจากนี้แล้วในโลกของอาชีพดังกล่าว ผู้หญิงจะมีการปฏิสังสรรค์ระหว่างกันทำให้เกิดการขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวดซึ่งเน้นเรียนรู้บรรทัดฐาน, คุณค่า, ความเชื่อต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมใหญ่ทั่วไป ผู้หญิงจะได้มีการเรียนรู้ และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมย่อยของตัวเองเพื่อสามารถทำให้ตัวเองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวดจะมีการเรียนรู้ในเรื่องของ

1. สัญลักษณ์ของหมอนวด
2. อุดมการณ์ของหมอนวด
3. เทคนิคกลยุทธ์วิธีในการทำงานจากเพื่อนร่วมอาชีพ

สัญลักษณ์ของหมอนวด

Stryker (1978, p.326) กล่าวว่า โลกของมนุษย์มีลักษณะในเชิงสัญลักษณ์ “มนุษย์ทั้งหลายตอบสนองต่อโลกที่ได้รับการจัดกลุ่ม โลกมีลักษณะสำคัญของมันได้รับการตั้งชื่อ และจัดเข้าไว้ในกลุ่มประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของมันที่มีต่อพฤติกรรม กล่าวโดยย่อ มนุษย์ทั้งหลายมิได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมในสภาพเชิงกายภาพ แต่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่ถูกสื่อโดยสัญลักษณ์คือ สิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์”

สัญลักษณ์แต่ละชนิดจึงเป็นส่วนหนึ่งของรหัสที่คนอื่น ๆ สามารถอ่านความหมายของเราได้ รหัสแต่ละอันให้เครื่องมือแก่คนเราในการยืนยันเอกลักษณ์ของเรา ในการกำหนดนัยสำคัญของเราสำหรับพวกเขา (Stone, 1962, p.90 อ้างในพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2532, น.43)

หมอนวดมีสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นหมอนวด หรือยืนยันเอกลักษณ์ของตนเอง สัญลักษณ์ในที่นี้ ได้แก่

1. ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างกันและกัน ทำให้เข้าใจระหว่างกลุ่มหมอนวดด้วยกันเอง, หมอนวดกับแขก ซึ่งภาษาในที่นี้คือ
 - ภาษาพูด จะเห็นได้ว่ากลุ่มหมอนวดมีภาษาพูดที่แตกต่างจากกลุ่มอาชีพอื่น ภาษาพูดของหมอนวดก็จะเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มนี้ โดยกลุ่มจะทำการให้ความหมาย หรือเรียนรู้

ความหมายได้จากกลุ่มของตัวเอง เช่น คำว่า ภาษาพิเศษคำว่า 'ตัดชั่วโมง' หมายถึง การรวมชั่วโมงที่ขึ้นไปทำงาน และคำนวณออกมาเป็นตัวเงิน ซึ่งภาษาเหล่านี้จะเข้าใจกันได้ดีในกลุ่มของตัวเอง

2. การแต่งกาย จะพบว่าหมอนวดสามารถแต่งกายได้ตามความพอใจและตามรสนิยมของแต่ละคน ซึ่งที่นี้ทุกคนจะสวมกางเกงมาทำงาน และสิ่งสำคัญของการแต่งกายจะแต่งกายเพื่อดึงดูดแขกที่มาใช้บริการเป็นส่วนมาก

การแต่งกายของหมอนวดมีลักษณะพิเศษคือ เป็นการแต่งกายที่แตกต่างไปจากผู้หญิงธรรมดาทั่วไป คือ จะแต่งกายในเชิงยั่วยวน แต่งกายให้โป๊ไว้ก่อน เพื่อดึงดูดใจแก่แขก นอกจากการแต่งกายแล้ว ทรงผมก็มีส่วนบ่งบอกถึงความเป็นหมอนวดเช่นในกรณีของ

แก้ว : “แฟนเขาบอกว่าไม่อยากเดินกับเราด้วย เวลาเดินไปไหนด้วยกัน จะเดินห่าง ๆ กัน เขาบอกว่าเราไปโกรกผมมาซะสีแดงมันบ่งบอกว่าเป็นหมอนวด แฟนเขาอายุคนอื่น”

จากการเข้าไปสู่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยของหมอนวด นอกจากจะมีการเรียนรู้เรื่องสัญลักษณ์แล้ว ยังมีการเรียนรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของหมอนวดดังนี้

อุดมการณ์ของหมอนวด

คำว่า อุดมการณ์ในที่นี้ หมายถึง ระบบความเชื่อ หรือหลักเหตุผลที่นำมาใช้ในการอธิบายความมีเหตุมีผล หรือคุณงามความดีของวัฒนธรรมย่อย (subculture) ต่าง ๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน (deviant subculture) ซึ่งจำเป็นต้องสร้างความชอบธรรมให้ต่อ “อาชีพ” ของตนเอง ดังนั้นอุดมการณ์ของหมอนวดแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. การมองอาชีพของตนเอง, การมองงาน
2. การมองตนเอง
3. การมองแขก หรือลูกค้า

1. การมองอาชีพของตนเอง หมอนวดมีการมองอาชีพใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ
1.1 การมองอาชีพหมอนวดในเชิงธุรกิจ ซึ่งจะต้องใช้ร่างกายแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทน คือ จะได้รับเงินพิเศษที่เพิ่มขึ้น ดังสะท้อนจากคำกล่าวของหมอนวดที่ว่า

ฟ้ารุ่ง : “อาชีพนี้ทุกวันนี้ กลายเป็นธุรกิจไปแล้ว คือ อาศัยอาชีพนี้เป็นเพียงตัวโชว์ไว้ข้างหน้า ยี่มตรงนี้เป็นที่ทำมาหากิน คือ ออฟไปข้างนอกกับแขก”

ทองกวาว: “เป็นอาชีพที่ดีสำหรับผู้ที่มิ้วมาแล้ว ถ้าใครยังไม่เคยมีผัวอย่าเข้ามาเลย เพราะจะเสียสาวโดยไม่รู้ตัว เพราะโดนจับนิดจับหน่อย มันก็ไปแล้ว มันก็ไปตามมือผู้ชาย คนที่ไม่มีผัว ทำก็เสียหาย เสียหายอย่างเดียวไม่พอคนก็รับไม่ได้ด้วย”

บัวตอง: “อย่างทำงานแบบนี้ ช่างนอกมันไปหมด คือ เขาจะจับจะต้องเรา โดนแขก และต้องหมดแล้วทำงานนี้เหมือนกับเอาร่างกายเข้าแลก เพราะภายนอกหมอกทุกคนโดนจับหมดแล้ว”

ดอกไม้: “เข้ามาในคราบหมอนวด แต่หาเงิน”

ชบา: “วงการนี้มันไม่จริง จะต้องใช้ร่างกายประกอบ”

1.2 การมองอาชีพหมอนวดเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ซึ่งจะสะท้อนจากข้อมูลดังนี้คือ

แก้วตา: “เงินมันได้มาง่าย การหลบนอนครั้งเดียวได้เงินเยอะ มันง่าย ก็เอาเงินไปกินไปเที่ยวหมด”

บัวตอง: “เป็นการค้าที่ไม่ต้องลงทุนอะไร เพียงแต่เราลงแรงนิดหนึ่ง และใช้สมองอีกหน่อย คือ เจอแขกแบบนี้จะใช้วิธีแบบไหน”

แก้วใจ: “งานหมอมันง่าย อิสระ เงินดี งานอื่นเงินมันน้อย อย่างงานกลางวัน 7,000-8,000 ไปตามหมอดูเอาใหม่ ไม่มีใครเอาหรอก”

บุปผา: “พอมาทำงานกลางคืน จิตใจไม่อยากทำงานกลางวันแล้ว เพราะเงินเดือนมันดี ตีปตี”

หิ่งห้อย: “ดีใจที่ได้ทำหมอดู ดีกว่าไปเป็นลูกจ้างทำผม เงินเดือนก็แค่ 1,000-2,000 บาท”

ทิวลิป: “หนูต้องส่งน้องเรียน 2 คน ตัวเองก็จบแค่ชั้น ป.4 จะไปทำอะไรที่จะได้เงินเยอะ ๆ มาใช้ในครอบครัว”

ดอกแค: “เรียนแค่ชั้น ป.4 ไปสมัครงานอะไรใครก็ไม่รับ ถ้าทำได้ก็คงเป็นได้แค่คนใช้เขา แล้วเงินจะพอที่ไหน กินคนเดียวก็จะแย่แล้ว”

ดังนั้นหมอนวดจึงมองอาชีพของตนเองว่าเป็นอาชีพที่ดี เพราะอาชีพหมอนวดเป็นอาชีพที่เปิดโอกาสให้เป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่มีความรู้ชั้นน้อย และมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ นอกเหนือจากนี้อาชีพหมอนวดเป็นอาชีพที่อิสระ และผู้หญิงเมื่อเข้าสู่อาชีพหมอนวดจะได้รับรายได้ที่สูงกว่ารายได้จากอาชีพอื่น ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้าทำงาน และอาชีพหมอนวดเป็นอาชีพที่มี

วิถีทางที่จะได้เงินมาเลี้ยงชีพโดยง่าย และไม่ต้องลงทุนอะไรมากมายเพียงแค่เอาร่างกายเข้าแลกก็จะนำมาซึ่งผลตอบแทนที่สูง

1.3 ความสมเหตุสมผลทางอาชีพ หมอนวดเชื่อว่า อาชีพหมอนวด เป็นอาชีพที่มีส่วนดีในแง่รายได้ดี แต่เป็นอาชีพที่สังคมประณามจึงพยายามให้เหตุผลอธิบาย เพื่อป้องกันตัวเอง และประกอบอาชีพนี้ต่อไปได้ นั่นหมายถึง หมอนวดมีการใช้เหตุผลเพื่อรักษาภาพพจน์ของตนเอง และพฤติกรรมอันเป็นกลวิธีที่ป้องกันบุคคลจากปฏิกิริยาเชิงลบ เช่น

พุ่มพวง : “ตอนแรกมองอาชีพนี้ต่ำที่สุด พอเข้ามาแล้วไม่ต่ำ อยู่ที่เรำทำตัวของเราเอง ถ้าเรำทำตัวต่ำ มันก็ต่ำ เำจะไปนอนกับใครสักร้อยคน ถึงถ้าเรำไม่ได้ทำอาชีพนี้ แต่เรำไปเที่ยวเรคแล้วไปนอนกับผู้ชายฟรี ๆ เหมือนที่เด็กทุกวันนี้มันทำกัน มันก็ต่ำ แต่นี้เรำไปนอนกับผู้ชายแต่ได้ตั้งค้กลับมา เป็นอาชีพค้าขายไป มึงได้กู กูก็แลกกับมึงด้วยเงิน ก็เหมือนเด็กเรคไปเที่ยวพี่เลี้ยงเบียร์เลี้ยงเหล้าหน่อย แล้วไปนอนกับเขา สรุปแล้วก็แลกตัวกับเบียร์กับเหล้า เพราะต้องไปนอนกับเขา ก็เหมือนกัน จึงไม่มีใครต่ำกว่าใครหรอก”

แก้วใจ : “อย่ามองว่าอาชีพต่ำ จิตใจเขาไม่ต่ำ คนทำงานพวกนี้ใจกว้าง เพราะถ้าไม่กว้างจริงจะไม่สามารถอยู่กับแขกสารพัดยี่ห้อได้ภายใน 1 วัน เจอไป 10 คน ก็ 10 อารมณ์ คนไม่ทำใจเก่งไม่ได้หรอก ไซ้มองคนพวกนี้เหมือนตอแหล สับปรับ กลับกลอก แล้วคนที่มาเที่ยวละ เคยจริงใจกับเขาหรือเปล่า ทุกคนมีจิตใจที่ดีเหมือนกันทุกคนแหละ แต่สิ่งแวดล้อมจุดยืนอยู่มันกำหนดให้เขาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ก็อย่าไปมองว่าไม่ดีซะทุกคน”

ดอกไผ่ : “ดีชั่วจะเป็นกระหรีก็ช่างเถอะ เพื่อลูกจะได้เรียนหนังสือสูง ๆ”

ชบา : “ถึงไม่ทำหมอ เำจน ก็ไม่มีเกียรติ แต่ถ้าทำหมอ เำมีเงิน เำมีเกียรติ”

ความสมเหตุสมผลดังกล่าวเพื่อเป็นการลดความขัดแย้งที่มีในใจตัวเอง

2. การมองตนเอง หมอนวดมีการมองตัวเองว่า ตัวเองเป็นคนไม่มีเกียรติ เป็นคนไม่ดี ซึ่งสะท้อนได้จาก

ดอกไผ่ : “คนที่เป็หมอนวดสังคมรังเกียจ มันอยู่ที่ตัวเรำว่าจะขายตัวหรือไม่ คนเขาชอบหาว่าเป็นกระหรีบ้างละ ใครละอยากเป็นอย่างนี้ ขนาดแขกมานะ เดียวไปพบเพื่อนผม คุณวางตัวหน่อยนะ อย่าไปบอกเขาว่าเป็นหมอนวด”

ช่อผกา : “ชีวิตช่อโดนดูถูกมามาก ดูถูกว่าเป็นหมอนวด จะมีอนาคตอะไร อยากได้เงินก็ไปนอนกับผู้ชาย ไม่มีอะไรดีเลย เป็นกระหรีตัวหนึ่ง”

ดอกไม้ : “ปลาในข้องเดียวกัน มันก็เฝ้าเหมือนกันหมดแหละก็มันอยู่ในน้ำเฝ้าแล้วนี่”
จะเห็นได้ว่า หมอนวดมีการมองตัวเองในลักษณะที่ “ทำใจ” ได้แล้วว่าเมื่อเข้ามาสู่อาชีพนี้ตัวเองจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้

3. การมองแขกหรือลูกค้า หมอนวดคิดและเชื่อว่า แขกเป็นเพียงผู้มาใช้บริการ
ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างหมอนวดต่อแขกจึงมีลักษณะ

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างหมอนวดต่อแขกเป็นความสัมพันธ์ เชิงแลกเปลี่ยน เช่นเดียวกับการทำสัญญาซื้อขายอย่างเป็นทางการ หลังจากสัญญาสิ้นสุดลง ก็จะไม่มีความผูกพันทางใจ ในทำนองความรักระหว่างเพศตรงข้ามเหลืออยู่เลย ดังเช่น

ทิวลิป : “แขกทุกคน พี่ไม่ได้รัก ดังนั้นไม่รักไม่เจ็บ ไม่รักไม่ทุกข์ ไม่รักไม่ผูกพัน พี่ไม่ได้รักเขาเลยรักที่เงินเขามากกว่า”

ช่อทิพย์ : “แขกไม่มีใครรักเราจริงหรอก ถ้ามันรักเราจริง มันต้องให้เราทำงานกลางวัน ทำหมอนวดอย่างนี้เงินมันสกปรก เงินที่หลอกแขกมาทั้งนั้น เดี่ยวบอกว่า เฮีย (คำศัพท์ที่ใช้เรียกแขก)วันนี้ต้องจ่ายค่าห้อง เฮีย อยากรู้วิธีดีโอ ก็เงินที่หลอกเขามา สกปรกทั้งนั้น”

จำปา : “แขก 100 คน สัก 5 คน ที่ไม่หวังตัวหมอ หวังว่ามันมานวดกับมันบ่อย ๆ สักวันข้างหน้า ต้องมีมาติด อย่างน้อยต้องออฟได้”

แก้วตา : “แขกส่วนมากจะมาเอาร่างกายเราทั้งนั้น เขาเรียกร้องความจริงใจจากเรา แต่ตัวเขาเองมีให้เราไหม เขาก็เป็นแค่แขกคนหนึ่งที่มาแล้ว อยากรสบายใจ อยากรให้เรา take care เขาอยากให้เรารักเขา ดูเหมือนเขามีค่าเวลามา แล้วเขาละ ถ้าเขาเมื่อเรา เขาก็เปลี่ยนหมอ เราก็หมดค่า”

ดังนั้นหมอนวดจึงมองว่าการที่แขกหรือลูกค้าเข้ามาเที่ยวในสถานบริการ เพื่อหวังผลประโยชน์ คือ ต้องการได้ “ร่างกาย” ของหมอนวด

3.2 นอกจากนี้หมอนวดรับรู้ว่าในสถานภาพหมอนวดของตนเอง ไม่มีใครจริงใจด้วย เพราะฉะนั้นการมอบความรักให้ใครไปก่อนจะพบกับความผิดหวัง ได้ง่าย จึงมองลูกค้าผู้ชายที่ใช้บริการว่า ไม่มีความจริงใจต่อหมอนวด กล่าวคือ ในความสัมพันธ์ที่มีต่อกันนั้นเพียงเพื่อผ่านไปสู่วัตถุประสงค์อย่างอื่นของลูกค้าแต่ละคน หมอนวดจึงไม่แสดงความจริงใจต่อลูกค้าเช่นเดียวกัน เช่น

ช่อผกา : “ผู้หญิงกลางคืนไม่มีหัวใจให้ใคร หลอกไปวัน ๆ เมื่อคนที่มีหัวใจให้เขา แล้วผู้ชายมันทิ้งไปหาคนใหม่ มันจะเจ็บขนาดไหน มันทำให้ตายด้านทำไมผู้หญิงต้องเอาชีวิตไปแลกกับผู้ชายเลย ๆ คนนั้นด้วย”

บัวผัน : “ผู้ชายไม่มีอะไรดีหรอก เห็นผู้หญิงเป็นของเล่น เป็นเพียงที่ระบายอารมณ์ ชอบชวนไปโรงแรม”

แก้ว : “มองผู้ชายเหมือนกันหมด พอมีเงินจะมีความรับผิดชอบเด็กเอ๊าะ ๆ อยากจะรับผิดชอบเด็กคนไหน เด็กคนนี้มี เลี้ยงกันให้ทั่ว ให้ดีขนาดไหนให้ลองมาเที่ยวสักครั้ง อยากจะมาเที่ยวอีก เพราะติดใจ ผู้หญิงกลางคืนเอาใจนี้ไม่ใช่เหมือนเมียที่บ้าน และอีกอย่างผู้หญิงจะมีหน้าตาแปลก ๆ สวย ๆ เมียที่บ้านแต่งงานไปก็แค่นั้นอยู่กันมาตั้งหลายปีแล้ว”

ทองกวาว : “ช่วงที่เขาแต่งงาน เขาคงเป็นผู้ชายที่ดีที่สุดในโลก เชื่อได้เถอะผู้ชายทุกคน แต่พอเขาเริ่มอยู่ตัวแล้ว อยากศึกษาชีวิตข้างนอกบ้าง คือ อยากมีคนอื่นบ้าง เพื่อหลอ่เลี้ยงหัวใจ ดังนั้นเขาก็ไม่ใช่ที่ดีที่สุด และไม่ใช่ที่เลวที่สุด เขามีส่วนต่ออยู่ในตัวเขาเองเมื่อเขากลับบ้าน และเขามีส่วนเลวสำหรับเมียเขาเมื่อเขาออกมาเที่ยว แต่มีส่วนดีสำหรับเราที่เขาหาเรา”

ใจจริง : “แขกที่มาเที่ยว เพราะไม่มีความสุขในครอบครัวอยู่ในบ้านแล้วเมียบ่นมาก ชอบจู้จี้จุกจิก และต้องการเปลี่ยนบรรยากาศบ้าง ผู้ชายเที่ยวต้องถูกใจจริงถึงจะเอา ในเมื่ออย่างเมียเขาไม่ค่อยได้นอน แล้วมาหาข้างนอก คือ ซู้ดกิน ถ้าเมียให้ความอบอุ่นเต็มที่คงไม่ออกมาหาข้างนอก เช่น เมียมัวแต่ยุ่งกับลูก แต่ที่นี่ถ้าผู้ชายไปเจอคนที่ถูกใจจริง ๆ มันจะติด บางทีอยู่กับเมียนานแล้วอยากหาบรรยากาศนอกบ้าน อยากหากลิ่นใหม่ ๆ เพราะกลิ่นตัวผู้หญิงมันไม่เหมือนกัน ผู้ชายทุกคนจะต้องเบื่อเมีย เพราะหน้าตาเดิม ๆ กลิ่นเดิม ๆ มันทำให้ไม่ตื่นเต้น”

พลอยริน : “เฮียคนนี้ถือว่าเป็นกำไรชีวิต กอบโกยได้ก็รับกอบโกย คือ เราจะทำอย่างไรก็ได้ให้ได้เงินจากกระเป๋าเขาให้มากที่สุดแขกก็เคยถามว่า รักเขาไหม เราก็ตอบว่ารัก แต่จริง ๆ แล้ว เราชักเงินเขามากกว่า คนเราก็จะต้องคิดถึงตัวเองให้มากที่สุด ห่วงตัวเอง ทำอย่างไรถึงจะมีบ้าน ทำอย่างไรถึงจะสร้างอนาคตให้ตัวเองได้”

ช่อทิพย์ : “แขกทุกคน แรก ๆ เขาจะออกเงินให้เรา คือ เขาหว่านพืชก็ต้องการหวังผลทุกคน คือ ยอมเสียเงินก็เพื่อให้ได้ตัวเรา”

ดอกไผ่ : “ผู้ชาย อีโถ! แคน้ำออกมันก็ไปแล้ว แขกมันจะปะเหลาะจะให้โน่นให้โน้นนี้ อย่าไปเชื่อเหมือนพวกเรื่อจ่างพอมมาถึงฝั่งก็ถีบหัวเรือออก นี่แหละนิสัยแขก”

แก้ว: “แขกบอกว่าจะเช่าห้องให้อยู่ ผลัดว่าจะซื้อเครื่องซักผ้าให้ แต่เจอเราที่ไร ชวนไปนอนทุกที แขกไม่ได้คบกับเราแบบจริงจัง แต่คบแบบจิ้งจอกเห็นผู้หญิงคนนี้ง่าย ๆ ผ่านแล้วก็ผ่านเลย

อุดมการณ์ความเชื่อเกี่ยวกับแขก หรือ ลูกค้าย่อมเห็นได้ว่าหมอนวด ส่วนใหญ่จะมองผู้ชายที่มาเที่ยวสถานบริการเป็นผู้ชายที่ไม่ดี และส่วนมากจะหวังมีเพศสัมพันธ์กับหมอนวด และถือว่าการเงินมีความหมายต่อผู้หญิงมากกว่าความรัก

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมย่อยของหมอนวดไม่ว่าในเรื่องสัญลักษณ์, อุดมการณ์ในแง่ต่างๆ เหล่านี้จะมีแบบแผน ประเพณีโดยเฉพาะของกลุ่ม ซึ่งรวมถึงวิถีการคิด การมีความรู้และการประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่มาใหม่จะต้องเรียนรู้แบบแผนประเพณีดังกล่าว เพื่อให้อยู่ได้ท่ามกลางอิทธิพลจากวัฒนธรรมในสังคมทั่ว ๆ ไป การขัดเกลาเข้าสู่อาชีพถือเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลุ่มย่อยให้แก่ผู้ที่เข้ามาใหม่ เพื่อสืบทอดการดำรงอยู่ของกลุ่ม และขณะเดียวกันก็ช่วยบุคคลในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับกลุ่ม สามารถดำเนินชีวิตในโลกของวัฒนธรรมกลุ่มย่อย และกลุ่มสังคมทั่วไปได้ดี

ภายในกระบวนการขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวด นอกจากหมอนวดจะมีการเรียนรู้ในเรื่องของสัญลักษณ์ และอุดมการณ์แล้ว หมอนวดยังมีการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้

เทคนิคกลยุทธ์วิธีในการทำงานจากเพื่อนร่วมอาชีพ

1. เทคนิคกลยุทธ์ในการทำงาน (ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด)
2. เทคนิคการแก้ปัญหาที่เกิดจากแขก
3. เทคนิคการ “จู้จกงาน”

1. เทคนิคกลยุทธ์ในการทำงาน (ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด)

วิธีการในการทำงานของหมอนวดเพื่อไปสู่เป้าหมายของการมีรายได้ที่ดี เช่น หมอนวดจะมีเทคนิคดังต่อไปนี้

1.1 หมอนวดจะเรียนรู้วิธีการที่ทำให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์ มากที่สุด หรือเสียประโยชน์น้อยที่สุด ในการปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง เช่น

ดาวเรือง : “เฮ้ย! แยกคนนี่ลามกนะโว้ย ใครขึ้นระวางตัวให้ดี มันจะจับโน่นจับนี่ ไอ้ที่ขอจับนม ต้องขอเงินมันก่อน ไม่อย่างนั้นมันไม่ให้”

แก้ว : “ป่าโรคจิตมาอีกแล้ว เดี่ยวคอยคุนะ มันต้องขอคุณนิ้วหัวแม่โป้งต้นหอม แล้วจะให้ซักว่าว ขอเงินมันเลย”

บัวผัน : “เห็นเพื่อนพูดโกหกก็พูดบ้าง เช่น พูดให้แขกสงสารไว้ก่อนว่า ผัวทิ้งไปมีเมียใหม่ แล้วต้องเลี้ยงดูลูกเอง ก็โกหกต่อแหลไปเรื่อย ๆ ทั้ง ๆ ที่ตอนนีผัวอาจจะนอนสะดุ้งอยู่ที่บ้าน”

มะลิ : “เชื่อได้เลย หมอในตู้ไม่มีใครรักนวลสงวนตัว ดูอย่างวันก่อนเราเห็นเพื่อนให้แขกจับนม แล้วได้เงินมาง่าย ๆ เราก็เลยให้จับบ้าง ก็เห็นเพื่อนทำเราก็ทำตาม”

กุหลาบ : “เป็นหมอนะถ้าใจถึงได้เงินเยอะ เมื่อบานเอยังเห็น ตุ๊กตา ไปไถเงินจากแขกเลย บอกว่า ป่าคะ ป่าชา (ป่า คือ คำศัพท์ที่ใช้เรียกแขกที่มาใช้บริการหนูขอเงิน 500 ไปซื้อฮีนส์ นะคะ ป่าก็เลยกอด จูบ ก่อนถึง จะให้มา 500”

ดอกไม้ : “แก้วมันไปอม รูด ดูด เลีย ให้แขกละชิถึงได้ทิปมาเยอะ”

หิ่งห้อย : “จะแต่งตัวไป ๆ หน่อย พอแขกเห็นจะรู้สึก ว่า “อีนี่ง่ายโว้ย” เพื่อเราจะได้หลอกเอาหัวโหมงจากแขก”

ช่อผกา : “ต้องมองเขาดี ๆ นาน ๆ ไม่ใช่ให้เงินเราหน่อย เราก็พอใจ งานนี้หลอกไว้เป็นดีที่สุด ไม่ต้องเอาตัวเข้าแลก ถ้าเราเล่นตัวเท่าไรก็ได้เงินเยอะ ถ้าเราไม่เล่นตัวได้น้อย”

ฟ้ารุ่ง : “ทุกคนถ้าเกิดไม่ได้ขายแรก ๆ ก็ไม่ใช่ผัวอย่างนี้หรอก คือ เราต้องเสี่ยงก่อน แต่เราไม่ใช่เสนอ เราก็คิดว่าที่เป็นผัวเราก็เพราะออฟกันไปถูกสเป็ค ถูกใจกัน ก็ไปนอนกัน ถ้าเกิดเขารักเรา เขามายเรา ก็เป็นแฟนกัน แต่ถ้าเขาไม่ได้รักเรา ก็ช่างมัน ธุรกิจก็เป็นธุรกิจ”

ใจจริง : “เป็นหมอนะใจถึงได้เงินเยอะ ไถแขกขอเงินจากแขกอย่างเดียว แต่ช่วงที่ไถ ก็โดนเขากอด เขาจูบ ถ้าเราใจถึงทำให้หัวโหมงเราดีด้วย ต้องใจกล้าหน้าด่าน”

กระดังงา : “เราทำงานนี้จนกลายเป็นคุณนายต่อไปแล้ว คือเราต่อแหลจนกลายเป็นธุรกิจ ใช้วิธีหลอกแขกไปวัน ๆ”

ดอกไม้ : “การให้แขกติดใจ ก็ชวนคุย สนุกสนาน เอาใจ การคุยนี้เราก็ได้เกร็ดมาจากเพื่อนมั่ง อ่านหนังสือเอาเองบ้าง บางทีก็ดูโทรทัศน์ พยายามจดจำเกร็ดความรู้ต่าง ๆ แล้วมาคุยกับแขกให้แขกเพลิดเพลิน”

แก้ว : “ทำงานนี้ต้องพูดอ่อนแขก ลั่นกระดกแป๊บเดียว ก็ได้เงินแล้ว เดือน ๆ ได้เป็นหมื่นเลย เราก็อ่อนและให้ความหวังแขกว่าคราวหน้ามาจะให้ออฟ โถง! แขกที่ไหนจะไม่ชอบแขกมันก็อยากลองอยู่แล้ว เพราะเจอแต่ที่ที่บ้าน มาอย่างนี้เจอเด็กปากหวาน เอาใจนิดหนึ่ง อ่อนหน่อยหนึ่ง ชี้คร้านจะไม่ยอมกลับ”

ดังนั้นหมอนวดนอกจากจะใช้ฝีมือแล้วยังต้องใช้ฝีปากด้วย กล่าวคือ จะต้องพูดจาเอาใจแขก พูดประจบแขก เพื่อหวังได้ทิปจากแขกเป็นพิเศษต่างหากจากค่าชั่วโมงในการนวด

นอกจากหมอนวดมีการเรียนรู้โดยการใช้คำพูดแล้วจะต้องมีการเรียนรู้โดยการดูท่าทีของแขกด้วยว่า เป็นคนแบบไหน จะได้พูดเอาใจได้ถูก เช่น เริ่มแรกเมื่อเจอแขกที่ไม่เคยนวดมาก่อน วิธีที่ดีที่สุดของหมอนวด คือ การเงิบ คอยดูท่าทีที่ก่อน เช่น เมื่อขึ้นไปในห้องนวด แขกจะบอกจุดประสงค์ของตัวเอง เช่น

แขก : “น้อง พี่อยากดูบอล ช่วยเปิดให้หน่อย”

หมอนวด : “พี่เชียร์ฝ่ายไหนละ เดี่ยวหนูจะช่วยเชียร์ด้วย”

การรอดูท่าที ทำให้สามารถปฏิบัติตัวได้ถูกในขั้นต่อไป

นอกจากนี้ต้องเรียนรู้ว่าแขกต้องการอะไร เช่น ถ้าแขกต้องการพักผ่อนก็อาจจะปิดโทรทัศน์ปิดไฟ หรือถ้าแขกต้องการเพื่อนคุยก็จะคุยเป็นเพื่อน หรือแขกอาจจะเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟังก็ต้องเป็นผู้ฟังที่ดี และอาจพูดเสริมในบางสิ่งที่เหมาะสม ทั้งนี้ก็ดูแล้วแต่ว่าสถานการณ์ใดควรพูดเช่นใด

จากลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หมอนวดได้รับการเรียนรู้ถึงวิธีการในการทำงานเพื่อทำให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

1.2 เทคนิคการทำให้ “งานดี”

การทำให้ “งานดี” คือ วัตถุประสงค์ที่หมอนวดทุกคนคาดหวังว่าจะได้รับ คือ ได้ชั่วโมงในการทำงานที่มาก นั่นหมายถึง จำนวนเงินที่จะได้รับจะได้มากตามจำนวนชั่วโมงที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นการที่หมอนวดคนไหนงานดี หมอนวดจะมีการประเมินเพื่อนหมอนวดว่า

หิงห้อย : “หมอคนไหนงานดี เพราะเขาตามใจแขก เอาใจทุกอย่าง แต่อย่างนี้เปลืองตัว”

พุ่มพวง : “ที่ตึกตามันเป็นดารา ไม่ใช่อะไรหรอก เขาตามใจแขกทำให้แขกทุกอย่างเลยตั้งแต่หัวจดเท้า”

สกาเวเดือน : “ดอกแก้งานมันดี เพราะมันอ่อนแขกเก่ง บางทีก็เห็นไปจูบชอกคอแขก”

จากคำกล่าวของหมอนวดข้างต้น หมอนวดด้วยกันเองมองว่า การที่คนใดงานดี ไม่ใช่เพราะมีฝีมือในการนวด แต่มีฝีมือในการรู้จักเลือกสรรคำพูดรู้จักเอาอกเอาใจ ตามใจแขก นั่นหมายถึงว่า เขาจะต้องยอม “เปลี่ยนตัว” ให้แขกได้จับ ได้กอด ได้จูบบ้าง

2. เทคนิคการแก้ปัญหาที่เกิดจากแขก

ในสถานการณ์ที่หมอนวดไม่พึงประสงค์ หมอนวดจะต้องมีการเรียนรู้หรือหาวิธีการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ตัวเองสามารถอยู่ได้ วิธีการแก้ปัญหาที่หมอนวดใช้คือ

- การแก้ปัญหาด้วยการใช้คำพูด
- การแก้ปัญหาด้วยการหลีกเลี่ยง

2.1 การแก้ปัญหาด้วยการใช้คำพูด หมายถึง ในสถานการณ์ที่ประสบกับเหตุการณ์เฉพาะหน้า หมอนวดจะมีวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการเป็นกลยุทธ์ป้องกันตัวเอง โดยการอาศัยการเจรจาต่อรอง หรือการใช้คำพูด เช่น

เฟื่องฟ้า : “ถ้าแขกจะจับนมมะบอกให้เอาตั้งค้มาก่อน ข้างละ 500 แหม! เราพูดแค่นี้แขกก็ไม่กล้าทำอะไรเราแล้ว แขกมันขี้เหนียวจะตาย”

จำปา : “ถ้าแขกจะมาจับนม เราเห็นท่าทางเราจะพูดดักไว้ก่อน เช่น เกลี่ยดนะแขกพวกมือปลาหมึก ไม่ชอบเลย เราก็พูดให้แล้ว เวลาจะลงยังจะมาเจาะเจาะเราอีก ไม่ชอบ”

เจนจิรา : “แขกจับนมแล้วล้วงเข้าไปข้างใน เราก็เลยบอกว่า พี่หนูมีลูกมีผิวมาแล้ว จะจับนิดจับหน่อยไม่ว่ากัน แต่ถ้าล้วงเข้าไปข้างในไม่ได้นะ แขกยังจะมาร่ำว่าอีกว่าอย่างนี้แขกจะติดหรือ เราไม่สน ไม่แคร์ อยู่แล้วจะมีหรือไม่มีก็ตาม คือถ้าไม่มีคนนี้ก็มีคนอื่นมาอีก”

ช่อทิพย์ : “แขกมันมาอย่างไรเราก็ไปอย่างนั้น แขกกระล่อน บอกว่าไม่มีลูกไม่มีเมียเชื่อได้ไงอยู่มาเฝ้าตั้งอายุ 30 กว่าแล้ว ถึงเขาจะหลอกเราเราก็แกล้งเชื่อ แล้วฟอร์มว่าไม่มีลูกไม่มีผิวบ้าง

ประสบการณ์การเป็นหมอนวดครั้งแรก

ผู้หญิงที่ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวด ผู้หญิงคาดหมายแล้วว่า อาชีพหมอนวดจะต้องมีลักษณะการขายบริการทางเพศซึ่งจะถูกประณามจากสังคม หรือในอาชีพที่มีรอยมลทิน (stigma) นั้นเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จาก

จำปา : “แรกเลยนะพอหนูเห็นตุ้ คิดว่าเราต้องเข้าไปนั่งในนี้หรือความรู้สึกตอนนั้นมันเย็นชาไปทั้งตัว มันกลัว ๆ อย่างไปบอกไม่ถูก อายเวลาแขกจ๋องเข้ามา ตอนแรกก็จะก้มหน้าไม่กล้าสู้ กลัวคนรู้จักที่บ้านนอกมาเจอ ยังไม่พอแล้วนี่เราต้องติดเบอร์ด้วย ผู้หญิงติดเบอร์ก็คือกระหี่ตี ๆ นี้เอง ไม่เอาหรอก ถ้าพอแม่รู้ว่าเรามาเป็นอย่างนี้ต้องตัดพ่อตัดลูกกันแน่ ๆ คิดไปต่าง ๆ นา ๆ สับสนมาก แต่ท้ายที่สุดก็ตัดสินใจลงก้าวมาแล้วก็เดินหน้าต่อไป ไม่ถอยหลังหรอก แต่กว่าจะทำใจได้ก็เป็นอาทิตย์เหมือนกัน”

ชบา : “โอ้! เห็นตุ้เนี่ยหน้าชาเหมือนถูกเหยียบเลย เวลานั่งก็นั่งหันหลังให้ เข้าไปที่หน้าร้อน เลือดจืด เหมือนเราไปขโมยของกิน คือ เราขโมยเขาทำ ขโมยพ่อแม่พี่น้อง เพื่อนฝูง ทุกคนที่เรารู้จัก กลัวไม่กล้าสู้หน้าคนเหมือนเราทำผิด อายมาก ๆ ไม่กล้ามองคน ทรมานแต่ก็ต้องทน ช่างมันเถอะจะตกเหวหรือลงนรกก็ต้องเดินต่อไป มาแล้วอย่าถอยหลังถ้าไม่ตั้งอยู่ชื่อนั้นอยู่วงการนี้ไม่ได้เพราะเราจะท้อหมด”

บุปผา : “เวลานั่งตุ้ตอนแรกต้องเล่นด้วยเหล้า คือ กินเหล้ายอมใจก่อนเข้าตุ้ อายมาก อย่งไรก็มาแล้วจะกลับก็ไม่ได้ กินไปพอเริ่มชินกับตุ้ก็เลิกกิน”

ช่อผกา : “แรก ๆ สิ้น ไม่เคยนั่งตุ้ ไม่กล้า มันไม่เคย คนข้างนอกเดินมามองเราไม่ดี”

การที่หมอนวดเข้าไปในตุ้กระຈก แล้วมีความรู้สึกอาย กระตาค และกลัว นั้นหมายถึงว่า ในความคิดของหมอนวด คิดว่าอาชีพนี้ต้องปกปิด

นอกจากการสะท้อนจากตัวหมอนวดเองที่คิดว่า อาชีพ “หมอนวด” ต้องเป็นอาชีพที่มีลักษณะการขายบริการทางเพศ หรืออาชีพที่มีรอยมลทิน (stigma) แล้วยังสะท้อนได้จากความคิดของแขกที่มาเที่ยวสถานบริการนวดแผนโบราณ ซึ่งความคิดของแขกเหล่านี้ จะแสดงออกมาในรูปของการกระทำ ดังนี้

ประสบการณ์ครั้งแรกที่เจอแขก

การที่หมอนวดถูกสัมผัสและต้องร่างกายจากแขกที่มาใช้บริการ เป็นการปรับตัวขั้นแรกก่อนเข้าสู่การปรับตัวต่อการขายบริการทางเพศโดยตรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จาก

ใจเรียง : “แรก ๆ จะเจอแต่แขกเงาะเงี้ย เจอจนมันเหมือนเป็นยาประจำวันที่ต้องกิน”

จำปา : “วันแรกๆ ที่ไปทำงาน แขกคนแรกที่ขึ้น แขกไม่เคยมาเที่ยวอย่างนี้มาก่อน แต่เขาก็เป็นคนดี คือ เขาก็ให้เราวดเฉย ๆ แล้วยังให้ตีปมาอีกร้อยหนึ่ง เขาก็ว่า อู๋! ดีวะ แต่พอขึ้นรอบสอง เจอแขกไม่ดี ขอหอมแก้มบ้าง ขอดูดปากบ้าง แยะเลย หลัง ๆ นะก็เจอแต่แขกไม่ดีเยอะ แต่ก็ยังทำต่อเพราะคิดว่าแขกไม่เลวทุกคน”

บัวตอง : “เดือนแรก ๆ พอเราขึ้นไปนวด เขาเห็นเราเป็นเด็กใหม่แขกเขาฉลาดเริ่มก็จะถามว่า เรามาจากไหน มาได้อย่างไร พอเขารู้แล้ว เขาจะเริ่มลองของแล้ว คือ เขาจะเริ่มใช้คำพูดแล้วมือไม้จะตามมาด้วย พยายามจะมาปล้ำเรา ใหม่ ๆ เราจะเจอเหตุการณ์อย่างนี้เป็นประจำ คือ จะปล้ำ บางคนจะกดคอจะจูบปาก”

บัวผัน : “แรก ๆ เจอป่าแก่ บอกว่าอยากได้หนูเป็นเมียหน่อยอีกคน แต่หนูก็คงไม่ยอม อย่างนั้นหนู ป้าชอกอด ขอหอมแก้ม แล้วยังเอามือจับหน้าอก ป้าบอกว่า ถือว่าทำบุญกับคนแก่เถอะนะ”

ซอผกา : “เจอแขกเงาะเงี้ยขึ้นกับเราไม่ถึงชั่วโมง ชวนเราไป “เอา” แล้ว”

ดอกไม้ : “วันแรกเหอ พอนั่งตุ้มมีแขกมาเรียก พอเราออกมาเห็นเขาพูดดี ยิ้มให้เราด้วย แต่ไปออกลายเมื่ออยู่ในห้อง คือ จะปล้ำเรา”

จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า แขกที่มาใช้บริการที่สถานบริการนวดแผนโบราณ มีความเชื่อ และคาดหวังว่า พฤติกรรมเชิงอาชีพของหมอนวด คือ รูปแบบหนึ่งของโสเภณีแอบแฝง

ช่วงเข้าสู่โลกของการค้าประเวณี (โลกของผู้เบี่ยงเบน)

ภายในบริบทการทำงานของหมอนวด บุคคลเมื่อก้าวมาสู่อาชีพหมอนวดหรือเรียกว่าก้าวเข้าสู่ “โลกของหมอนวด” เริ่มแรกบุคคลจะเข้าสู่โลกของหมอนวดในฐานะอาชีพสุจริต นั้นหมายความว่า โดยหน้าที่ของหมอนวดแล้ว ผู้หญิงจะทำหน้าที่ให้บริการแก่แขกด้วยการนวด เพื่อ

คล้ายความปวดเมื่อยหรือเพื่อการพักผ่อน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งปกติธรรมดา ดังนั้นโดยเนื้อหาของการนัดดังกล่าวจะไม่ถูกประณามจากสังคม และถือว่าเป็นอาชีพที่สุจริต แต่ถ้าหากบุคคลก้าวเขยิบจากโลกในฐานะอาชีพสุจริตไปสู่โลกของหมอนวดในฐานะผู้ขายบริการทางเพศ หรือโลกที่เบี่ยงเบน นั่นคือบุคคลจะมีพฤติกรรมที่เกินเลยจากขอบเขตที่กำหนดหรือเกินเลยจากการกระทำตามหน้าที่ กล่าวคือ มีพฤติกรรมที่แอบแฝง นั่นคือ มีการขายบริการทางเพศให้แก่แขกด้วยแล้ว พฤติกรรมดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งผิดและจะถูกประณามจากสังคม

แรงกดดันทางเศรษฐกิจ

เมื่อผู้หญิงก้าวเข้าสู่อาชีพหมอนวด จะได้รับการชักชวนเข้าสู่อาชีพซึ่งการชักชวนนี้จะผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมทั้งทางตรง และทางอ้อม แล้วนำไปสู่การพัฒนาเลือกคำจำกัดความของบทบาทตามความพอใจ นั่นหมายความว่าผู้หญิงจะต้องเลือกว่าตนเองจะอยู่ในบทบาทของการนวด หรือบทบาทของการขายบริการทางเพศ ซึ่งผู้หญิงเกิดการเรียนรู้ว่า การกระทำในลักษณะบทบาทการขายบริการทางเพศได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า เพราะเมื่อหมอนวดเปรียบเทียบรายได้ที่ได้รับของทั้ง 2 โลก พบว่า ในโลกสุจริต การทำงานต่อวันเฉลี่ยได้ 6 ชั่วโมง (ชั่วโมงละ 80 บาท หมอนวดจะได้รับค่าบริการ 30 บาท ส่วนสถานบริการได้รับ 50 บาท) ใน 1 เดือน รวมกับค่าที่พักจะได้รับคิดเป็นเงิน 6,000 บาท ต่อเดือน ดังนั้นจำนวนเงิน 6,000 บาท กับเงินเดือนที่จำเป็นต้องใช้ในแต่ละเดือนไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายประจำวัน ค่าที่พักอาศัย ค่ารับผิดชอบต่อครอบครัวโดยการส่งเงินให้พ่อแม่และน้อง ๆ รวมทั้งค่าพักผ่อนโดยการไปเที่ยวกับเพื่อนหมอนวดด้วยกันหลังจากเลิกงานแล้ว ดังนั้นรายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือนจึงไม่เพียงพอกับเงินเดือนที่ต้องใช้ แต่ใน “โลกใหม่” (โลกที่เบี่ยงเบน) จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงเฉลี่ย 15,000-20,000 บาทต่อเดือน ซึ่งจะเห็นความแตกต่างของทั้ง 2 โลกได้ชัดเจนในเรื่อง ‘ผลตอบแทนที่ต่างกัน’ และเมื่อหมอนวดในโลกที่สุจริตเปรียบเทียบกับหมอนวดในโลกที่เบี่ยงเบน พบว่ามีความแตกต่างกันมาก เช่น หมอนวดในโลกที่เบี่ยงเบนจะมีเครื่องอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นมือถือ รถยนต์ ที่พักอาศัย ทำให้เป็นแรงกดดันต่อหมอนวดในโลกสุจริต ดังจะเห็นได้ในกรณีของ

พลอยริน : “ถ้าเราตามใจแขกตั้งแต่แรก เราขายไปแล้ว เรามีเงินเก็บสร้างบ้านเสร็จแล้ว นี่มีวแต่ไม่กล้า”

ดังนั้น ปัจจัยเรื่อง “ผลตอบแทนที่สูง” เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญสูงสุด ในการตัดสินใจก้าวเข้าสู่โลกใหม่ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยในเรื่อง

1. รูปร่าง
2. การบริการ

- ในเรื่องรูปร่าง ซึ่งหมายถึง รูปลักษณ์ภายนอก คือ รูปร่าง, หน้าตา, วัย เป็นปัจจัยเสริม กล่าวคือ หอมอนวดคนที่มีรูปร่างดี, หน้าตาสวย และมีอายุไม่มากนัก มีแนวโน้มตัดสินใจเข้าสู่โลกที่เบี่ยงเบนที่เร็วกว่าผู้ที่มีหน้าตาไม่สวย, รูปร่างไม่ดี, และมีอายุมากเกินไป ในเรื่องรูปลักษณ์ภายนอก พบว่า ผู้ที่มีรูปร่างดี หน้าตาสวย มีอำนาจในการต่อรองเรื่อง “ผลประโยชน์” กับแขกได้มากกว่าหอมอนวดที่ด้อยกว่า

- การบริการ ในที่นี้หมายถึงการคอยดูแลเอาใจ ตามใจแขกในทุกเรื่อง ดังนั้นหอมอนวดที่มีบริการดีจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับติดตามมาจะเพิ่มตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามการที่จะได้รับ ผลประโยชน์ คือ รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้น แขกจะต้องมีความพึงพอใจ ทั้งในด้านรูปร่างและการบริการ ถ้าหอมอนวดคนใดมีทั้งสองเรื่องดังกล่าวจะนำมาสู่อำนาจการต่อรองเรื่องผลประโยชน์ ตรงกันข้ามถ้าหากขาดเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปผลประโยชน์ที่จะได้รับก็จะน้อยตามไปด้วย

ในเรื่องรูปร่างและการบริการ เป็นธรรมดาที่ว่าสิ่งแรกที่แขกจะประทับใจในครั้งแรก คือ การได้เห็นรูปลักษณ์ภายนอก คือเห็นว่าเป็นหอมอนวดที่สวย หรือรูปร่างดี แต่สิ่งที่นอกเหนือไปจากเรื่องรูปร่างที่จะทำให้แขกติดใจมาใช้บริการ คือ การที่หอมอนวดคนนั้นเป็นผู้ที่บริการต่อแขกดี ดังนั้นไม่จำเป็นว่าหอมอนวดที่มีรูปลักษณ์ไม่ดี จะได้ “ราคาค่าตัว” ที่น้อยกว่า เช่น

แก้วตา : “ไม่จำเป็นคูชิ หนูตัวก็เล็ก อ้วนก็อ้วน ไปนอนที่ได้ตั้งหมื่น พวก“ดารา” ไปนอนได้แค่ 3,000-4,000 มันไม่เกี่ยวอยู่ที่ผู้ชายเขาอยากนอนกับเรา เขาไม่ต้องการสวย เขาต้องการฟิลลิ่ง ในการนอน ต้องการเปลี่ยนรสชาติ เราต้องเด็ดจริงเขาถึงจะติดเรา เขาบอกว่าทำทำนี่ชิน้องทำโน้นชิน้องเขาบอกว่าร้องหนอยชิน้อง โอ้! เสี่ยงเช็กซี เราทำให้เขาพอใจ แล้วของเรามันต้องพิด และเราต้องรักษาสุขภาพร่างกายด้วย”

ดังนั้นผู้ที่มีรูปลักษณ์ภายนอกดีกว่าจะมีอำนาจในการต่อรองเรื่องผลประโยชน์ได้มากกว่า แต่ถ้าผู้ที่มีรูปลักษณ์ภายนอกที่ดี ประกอบกับการทำให้แขกพึงพอใจ เอาใจ และตามใจแขก นั้นหมายถึงผลประโยชน์ที่จะตามมาย่อมเพิ่มตามไปด้วย

ปัจจัยเหนี่ยวรั้ง

จากเงื่อนไขการมีประสบการณ์ทางเพศมาแล้ว, การมองอาชีพในโลกของผู้ค้า
 ประเด็นว่าจะได้รับผลตอบแทนสูง, และมองรูปลักษณภายนอก เป็นตัวที่ผลักดันให้เข้าสู่โลกของ
 การขายบริการทางเพศ นอกจากปัจจัยผลักดันแล้วยังมีปัจจัยเหนี่ยวรั้งที่เป็นตัวคอยอุดไม่ให้เข้าสู่ระบบ
 หรืออุดให้เข้าสู่ระบบได้ซ้ำ ซึ่งปัจจัยเหนี่ยวรั้งในที่นี้ได้แก่

ความสำนึกทางศีลธรรม โดยระบบศีลธรรมจะประณามการกระทำทางเพศที่ไร้ความ
 หมายว่าเป็นการกระทำทางเพศที่ผิดศีลธรรม ซึ่งลักษณะการกระทำทางเพศดังกล่าว ได้แก่ การมี
 เพศสัมพันธ์นอกสมรส หรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส หรือมีความสำล่อนทางเพศ สิ่งดังกล่าวเป็น
 สิ่งผิดศีลธรรม และจะถูกประณาม ดังนั้นการที่บุคคลจะตัดสินใจไปถึงขั้นการขายบริการทางเพศจะ
 ต้องทำการไตร่ตรองถึงผลเสียในข้อนี้ ซึ่งลักษณะของระบบศีลธรรมดังกล่าวเป็นเสมือนสิ่งที่คอยอุดรั้ง
 บุคคลเอาไว้

นอกจากนี้ปฏิกริยาจากบุคคลรอบข้างก็เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้งที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็น
 พลังอุดบุคคลเอาไว้ และยังบุคคลรอบข้างเป็นบุคคลนัยสำคัญ (significant other) เช่น พ่อแม่ หรือ
 เพื่อนใกล้ชิด ยังมีผลต่อการตัดสินใจก้าวจากโลกที่สุจริตไปสู่โลกของการขายบริการทางเพศ หรือ
 มีผลที่จะปกปิดเอกลักษณ์ของตนเอง

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการตัดสินใจเข้าสู่โลกของผู้เบี่ยงเบน(โลกแห่งการค้า ประเวณี)

จากเงื่อนไขดังกล่าว หมอนวดมีสิ่งที่จะช่วยพิจารณาให้ตัดสินใจเข้าสู่โลกที่เบี่ยงเบนใน
 2 เรื่องคือ

1. หมอนวดมีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกได้
2. หมอนวดเคยผ่านประสบการณ์เรื่องเพศสัมพันธ์มาแล้ว

1. หมอนวดมีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกได้

ในกรณีที่หมอนวดมีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกได้นั้น หมายถึง หมอนวดมีการขายบริการทาง
 เพศในลักษณะที่เลือกขาย ไม่ใช่ขายแบบไม่เลือกหน้า เช่น

แก้ว : “เพื่อนที่เป็นหมอ มันบอกว่างานนี้ไม่ได้ขายตัวนี้ ถ้าเกิดถูกใจแขกคนไหนก็ไปกับเขา ถ้าไม่ถูกใจก็ไม่ต้องไป ใครก็มาบังคับเราไม่ได้”

ดอกรัก : “ช่วงดึก แยกหล้อหลอเรียกไปทำงาน หลังเลิกงานแล้วชวนเราไปเที่ยวต่อเราก็ไป แล้วไปจับที่โรงแรม กลับมาได้ตั้งค้ออีกด้วย”

ตั้งกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าหมอนวดมีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกที่ตัวเองต้องการจะให้ได้ตามความพอใจของตัวเองไม่ให้ออฟไปกับแขก โดยไม่เลือกหน้าเหมือนกับหมอนวดแผนปัจจุบัน และลักษณะตั้งกล่าวจะได้รับเงินพิเศษที่นอกเหนือจากค่าชั่วโมง

2. หมอนวดเคยผ่านประสบการณ์เรื่องเพศสัมพันธ์มาแล้ว เช่น

พวงแสง : “หนูก็คิดนานเหมือนกันว่าทำหมอดีไหม คิดไปคิดมาก็ให้เหตุผลกับตัวเองว่าทำเถอะเอาตั้งค้อมาให้แม่ใช้ ลูกเราจะได้สบายด้วย และอีกอย่างหนูก็ “เสีย” ไปแล้ว เคยมีลูกมีผัวมาแล้ว จะให้เขาจับนิดจับหน่อยคงไม่เป็นไร เพราะยังงัยผัวก็จับมาหมดแล้ว”

พิกุล : “ถ้าเราเป็นสาวเป็นแล้ว เราก็คงไม่มาเป็นหมอนวดหรอก”

แก้ว : “ชินกับสามี เจย ๆ ในการออกแขก ก็คิดว่า เราทำงานก็ต้องการเงินนี้แหละช่างเถอะวะ”

จากเงื่อนไขดังกล่าวทำให้หมอนวดก้าวจากโลกสุจริตไปสู่โลกที่เบี่ยงเบน นั้นหมายความว่า หมอนวดที่อยู่ในโลกสุจริตได้กลายกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนที่ละเล็กทีละน้อย ซึ่งความเบี่ยงเบนนี้ได้รับการสังสมสร้างสรรค์ขึ้นมาในกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ในกระบวนการระหว่างที่ความหมายของความเป็นหมอนวดได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งนั้นผู้ที่เข้าถึงหมอนวดในโลกชายบริการทางเพศจะมีสาเหตุมาจากการเรียนรู้ นิยามความหมาย และรับเอาทัศนคติของกลุ่มมาเป็นของตัวเอง จนทำให้เกิดกระบวนการซึมซับ (internalization) นำไปสู่การยอมรับบรรทัดฐาน และมาตรฐานของบทบาทใหม่ พัฒนาเป็นเอกลักษณ์ที่เบี่ยงเบน

จากกระบวนการดังกล่าวเกิดจากการที่หมอนวดเข้าไปมีส่วนร่วมในสมาชิกกลุ่ม หรือเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน ดังนั้นวัฒนธรรมกลุ่มย่อยของผู้เบี่ยงเบนเกิดขึ้นเพราะมีการรวมตัวของบุคคลเบี่ยงเบนผู้ซึ่งประสบปัญหาการปรับเข้ากับสังคมทั่ว ๆ ไปเหมือนกัน และเป็นผู้ที่มีความต้องการร่วมกัน ปัญหาโดยทั่วไปของบุคคลที่เข้ามาสู่วัฒนธรรมกลุ่มย่อยคือ การที่เขาเหล่านั้นต้องการที่จะกระทำสิ่งที่สังคมให้ความหมายว่าเบี่ยงเบนต่อไป แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการหลีกเลี่ยงจากการถูกลงโทษ ดังนั้นวัฒนธรรมกลุ่มย่อยของผู้เบี่ยงเบนจึงเกิดมาเพื่อแก้ปัญหานี้ วัฒนธรรม

ของผู้เบี่ยงเบนก็มีลักษณะเช่นเดียวกับวัฒนธรรมของคนในสังคมทั่วไป แต่สิ่งที่ต่างกันคือเนื้อหาของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยจะเป็นแบบแผนของการกระทำของสมาชิกในกลุ่มผู้เบี่ยงเบนจะให้ภาพตัวเองว่าอยู่ในส่วนที่ตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมโดยทั่วไปของสังคม การต่อต้านวัฒนธรรมของสังคมทั่วไปทำให้เขาต้องสร้างความชอบธรรมให้แก่กิจกรรมที่เขากระทำ ซึ่งความคิด ค่านิยม ตามแบบของวัฒนธรรมผู้เบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความชอบธรรมนั้น ถ้าปราศจากวัฒนธรรมของผู้เบี่ยงเบนแล้วการกระทำต่าง ๆ อาจไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เนื่องจากบุคคลมีความต้องการที่จะเข้าใจความหมายของการปฏิบัติของตนเอง

การฝ่าฝืนระเบียบของสถานบริการ

เมื่อบุคคลได้เข้ามาสู่อำชีพหมอนวด หรือการให้บริการแก่แขกด้วยการนวด สิ่งนี้ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สังคมประณาม แต่ถ้าหากว่าหมอนวดคนใดมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน คือเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางเพศ สิ่งนี้ต่างหากที่สังคมไม่ยอมรับ ซึ่งโดยปกติแล้วในสถานที่นวดแผนโบราณมีกฎหมายมีเพศสัมพันธ์กับแขกแต่ก็มีหมอนวดบางพวกยอมละเมิดกฎของที่ทำงาน เพื่อหวังจะได้ค่าตอบแทนที่สูงซึ่งโลกของหมอนวดในประเภทนี้มีลักษณะคือ เป็นการขายบริการทางเพศ ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมแอบแฝงจากบทบาทเชิงอาชีพ “การนวด” ลักษณะดังกล่าวจะพบใน 2 ลักษณะคือ

1. การสำเร็จความใคร่ให้แก่แขก
2. การขายบริการทางเพศ

1. การสำเร็จความใคร่ให้แก่แขก

การสำเร็จความใคร่ให้แก่แขก พบว่า หมอนวดจะมีการกระทำภายในสถานที่ทำงาน ดังนี้

ดอกไม้ : “พอเราจับขานน้อย โ้ย้ย! จับแขนหน้อย โ้ย้ย! เลยนอกว่าเขานี้ดีกว่าคุณเกา ๆ ให้มันแข็งแล้วชักวาวไปเลย แต่เขามา 300 นะ ส่วนชั่วโมงต่างหาก มันก็ให้เรา 500 เราก็เกา ๆ แล้วชักให้มัน พอมันจะออกสะกิดใหญ่เลย เราเลยเอากะดาศมาตะปบหัววีดิพิช ไม้ถึงมีรายไดพิเศษอย่างนี้ ไม่อย่างนั้นอยู่ไม่ได้”

ช่อทิพย์ : “ป้าเห็นอ๊ปากี้(อวยวะเพศ)ลูก อี้ทำให้ป้านะเดี๋ยวป้าให้พิเศษ”

บัวผัน : “แขกให้หมวดแต่ซาอ่อน ให้หมวดแต่ตรงนั้น (อวยวะเพศ) ”

ดอกรัก : “บางคนก็ให้หมวดแต่ตรงเป่า หมวดให้มันลูก แล้วซักว่า”

ในการสำเร็จความใคร่ให้แก่แขกของหมอนวดทั้งหมดในการศึกษาคั้งนี้ ใช้วิธีการสำเร็จความใคร่โดยใช้มือ โดยหมอนวดจะเป็นผู้ทำให้แก่แขก และหมอนวดจะได้ทิปพิเศษต่างหากที่นอกเหนือจากค่าชั่วโมงที่จะได้รับ

2. การขายบริการทางเพศ

อีกประเภทหนึ่งคือ การขายบริการทางเพศ ซึ่งจะพบใน 2 ลักษณะคือ มีการขายบริการในห้องนวด ซึ่งจะพบน้อยมาก เพราะวิธีนี้จะเป็นการเสี่ยงต่อการทำงานที่มีผู้คนพบเห็น เนื่องจากที่ห้องนวดไม่มีที่ลือคประตุ บุคคลสามารถลักเข้าไปได้ตลอดเวลา และอีกประเภทหนึ่งคือ มีการขายบริการทางเพศนอกที่ทำงาน

ลักษณะของการไปมีเพศสัมพันธ์กับแขก หรือที่ภาษาหมอนวด เรียกว่า “การออกแขก” นั้น แทนที่หมอนวดจะถามแขกว่า ให้ “ค่าตัว” เท่าไร แต่เลี่ยงไปใช้คำพูดอื่นแทนว่า “ให้ค่าเสียเวลา” เท่าไร ซึ่งหมอนวดกับแขกจะมีการตกลงและต่อรองราคากันในห้องนวด ซึ่งจะมีราคาตั้งแต่ 1,000, 2,000, 3,000 เป็นต้น รายได้จากค่าบริการทางเพศ เป็นรายได้ที่หมอนวดได้ทั้งหมดไม่เกี่ยวกับในสถานบริการแห่งนั้น ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวที่แขกจะตกลงกับหมอนวด

เมื่อตกลงกันแล้วแขกจะต้องจ่ายเงินก่อนล่วงหน้า เพราะเคยมีกรณีที่แขกเคย “เบี้ยว” ไม่ยอมจ่ายเงินให้แก่หมอนวด

การไปมีเพศสัมพันธ์กับแขก หรือการออกแขก ส่วนมากหมอนวดจะได้เงินมาดังนี้คือ

1. ชั่วโมง ต่ำสุด 1,000 บาท

2. ค้างคืน ต่ำสุด 3,000 บาท

ราคานอกเหนือจากนี้ขึ้นอยู่กับการทำงานและตกลงราคากันระหว่างหมอนวดกับ

แขก

ตัวอย่างกรณี “การออกแขก”

ข้อพิพาท : “ค้างคืนไม่ต่ำกว่า 3,000 เพราะไม่รู้ว่าเขาจะเล่นเรากี่ครั้งต่อคืน ถ้าไปชั่วโมง 2 ชั่วโมง 3 ชั่วโมง ก็ได้แค่ครั้งเดียว ถ้าค้างคืนเคยได้ไม่ถึง 5 ครั้ง”

ส่วนมากหมอนวดจะออกแขกในลักษณะ “ชั่วโมง” มากกว่าคือ

1. กำลังทำงานอยู่แขกชวนไปโรงแรม ก็ออกไปกับแขก หลังจากนั้นก็กลับมาทำงานอีกครั้ง

2. ไปโรงแรมหลังจากเลิกงานแล้ว

การกำหนดระยะเวลา “ชั่วคราว” ว่าจะใช้ระยะเวลาสั้นเท่าไรนั้น ทางโรงแรมเขากำหนดให้แล้วว่า 3 ชั่วโมงเช็ค out ออก ดังนั้นจึงมีเคสสัมพันธได้เพียงครั้งเดียวเพราะ

กุหลาบ : “เข้าไปก็บอกว่าพิกินเบียร์ก่อนใหม่ กินพลางก็นั่งคุยพลาง แล้วเล่าโลมกันไป สักครู่ก็ขอตัวไปอาบน้ำก่อนก็เข้าไปครึ่งชั่วโมงแล้ว ออกมาก็บอกว่าพืไปอาบน้ำข้างซี เข้าไปออกมาก็อีกครั้งชั่วโมง พอออกมามีเช็กส์กันแล้วก็นั่งคุยกันต่อ สักพักก็บอกว่าพื 3 ชั่วโมงแล้วกลับดีกว่าใหม่”

การออกแขกส่วนมากจะดูที่จำนวนเงินมากกว่า จะมีที่เลือกแขก เช่น

ชบา : “ถ้าเจอแขกถูกใจ ไม่ต้องมาล้วงมาจับหรือก เดี่ยวเราจะควักนมให้ดูเองเลย”

ช่อมก : “ถ้าไม่พอใจใครไม่ให้หรือก แต่ถ้าพอใจอาจจะให้ฟรี ๆ ก็ได้”

ทองกวาว : “ยิ่งครั้งแรกที่ออกแขก เจอแขกง่าย ๆ ทำง่าย ๆ เสรีง่าย ๆ ได้เงินมาง่าย ๆ เราก็ยิ่งผยอง คิดว่าแขกคนอื่นก็คงง่าย ๆ แบบนี้ ถ้าไปเจอแขกชาติสท์เราจะเช็ดและไม่กล้าออกแขก ที่นี้ก็จะเลือกแขก”

แก้วตา : “แขกบอกว่าขอจูบปากหน่อย พืจะให้พิเศษ แต่ถ้าปากเหม็นจะบอกว่าพืไปแปรงฟันก่อนนะ หรือพืไปซื้อลูกอมดับกลิ่นปากแรง ๆ หน่อยนะ แล้วจะให้”

แก้วใจ : “ถ้าแขก พอถอดเสื้อแล้วเห็นเป็นเม็ดเต็มตัว เหมือนพวกโรคผิวหนัง ก็ไม่กล้าเสี่ยงหรือก กลัวจะติดเรา”

ดังนั้นการออกแขก กรณีที่แขกคนนั้นมาเนื้อตัวสกปรก เหม็น ก็จะไม่ค่อยอยากออกแขก แต่ถ้าแขกเสนอให้ราคาดีก็จะออกแขก นอกจากนี้จะพิจารณา เกรดของแขกด้วย นั่นคือ แขกเกรดดีในสายตาของหมอนวดคือ แขกที่มีรถ มีทองใส่ มีมือถือ พูดจาดี รู้จักคนเชียร์แขกเยอะ นั่นแสดงว่าเป็นแขกประจำที่นี่ นั่นคือ แขกเกรดดี ซึ่งแขกเกรดดีจะเรียกร่องราคาได้ตามใจชอบ แต่ราคามาตรฐานของหมอนวดแห่งนี้จะออกแขกครั้งหนึ่งไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท

ที่พบอีกอย่างคือ แขกที่มาใช้บริการนวดกับหมอนวดเมื่อมาครั้งแรก (แขกขาจร) ชอบชวนไปมีเพศสัมพันธ์ แต่ส่วนมากแล้วหมอนวดเลือกที่จะมีเพศสัมพันธ์กับแขกขาประจำมากกว่า เพราะอาจจะเรียนรู้นิสัยใจคอกันดีแล้ว ซึ่งโดยมากแล้วพอนวดได้ 3 ครั้งแขกก็จะชวนไปโรงแรม วิธีการที่แขกขาประจำใช้กับหมอนวดคือ

1. แยกมานวดกับหมอนวดที่ทำงานแล้ว “ตัดชั่วโมง” (หมายถึง การรวมจำนวน ชั่วโมงที่ขึ้นไปทำงาน และคำนวณออกมาเป็นตัวเงิน) ให้แก่ หมอนวดเพื่อพาไปเข้าโรงแรม

2. แยกจะโทรนัดให้หมอนวดไปพบที่โรงแรมอะไร ห้องที่เท่าไร

3. หลังจากเลิกงานแล้ว แยกจะชวนหมอนวดประจำของตัวเอง และเพื่อน ๆ หมอนวดไปเที่ยวรถ หรือขับ หรือคาราโอเกะ หลังจากนั้นก็จะพาเพื่อน ๆ ของหมอนวดไปส่ง ส่วน แยกขาประจำของหมอนวดคนดังกล่าวจะไปต่อที่โรงแรม

ดังนั้นจึงสามารถสรุปคุณลักษณะของรูปแบบความสัมพันธ์ของแยกกับหมอนวดในโลกของผู้ขายบริการทางเพศ จะเป็นไปในลักษณะ

1. มีความสัมพันธ์ทางเพศแบบชั่วคราว

2. เป็นการค้าขาย และต้องจ่ายด้วยเงิน

จากลักษณะของโลกของหมอนวดในฐานะผู้ขายบริการทางเพศ รูปแบบการบริการ ให้แก่แยกจะมีลักษณะคือ เป็นการกระทำเพื่อสินจ้าง คือผู้หญิงสามารถแลกเปลี่ยนได้ด้วยเงิน และถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ล่าสอนคือ ไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตัวเอง และเป็นการกระทำที่ไม่เกี่ยวข้องกับผูกพันทางอารมณ์ คือผู้หญิงไม่ได้มีความรู้สึกพอใจขณะมีเพศสัมพันธ์กับ แยก แต่ถือว่าสิ่งนั้นเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ เช่นในกรณีของ

ใจเริง : “ต้องนั่งทำอารมณ์ ผืนที่สูงสุดในโลกแล้ว นอนกับใครที่ไม่ใช่สามีเรา ก็อยากได้เงินเขา บางคนดูสะอาด บางคนดูสกปรก จนเรารับไม่ได้ ถอดเสื้อออกมาเหม็นกลิ่นตัว บอกให้ไปอาบน้ำแล้วก็ไม่ยอมอาบน้ำ ก็ไม่อยากจะนอนด้วย เราจะพูดตรง ๆ กับเขาเลยว่าให้ไปอาบน้ำก่อน บางคนก็บอกว่าเดี๋ยวล้างเสื้อผ้า ๆ ก็แล้วกัน มันผืนอารมณ์ที่สุด ใครก็ไม่รู้เข้ามาจูบ มาหอมมาลูบ มาคลำ ถึงเราจะไม่มีใจกับเขา แต่เขาก็มองไม่ออกหรอก โอ้ย! ถึงขั้นขายตัวแล้วต้องทำอารมณ์อย่างเก่งแล้ว แยกจับไม่ได้หรอก จะเอาแบบไหนละ จ้างร้อง โอ๊ะ! โอ๊ะ! เอามา 500 จะร้องให้ จ้างร้องเสียวก็เอามา จ้างเล่นทำโน่นทำนี่ก็เอาเพิ่มมา บางคนชอบเสียงร้องดัง ๆ ร้องแบบบ้านแตก ห้องแตก เขาถึงจะเสร็จ บางคนไม่ให้ร้อง ก็แล้วแต่ บางคนขอเลียปี ให้เพิ่ม 500, 1,000 แล้วแต่คนมีตั้งค์มา”

การไปมีเพศสัมพันธ์กับแยก หรือที่ภาษาหมอนวดเรียกว่า “การออกแขก” เพื่อนหมอนวดด้วยกันจะเรียนรู้โดยการได้ยินได้ฟังจากเพื่อน เช่น

แก้วตา : “วันนี้ไปนอนกับแยกมา มันชาติสิทธ์ มันกัดหัวนมกุเกือบขาด ดูดนิ้วตีนให้กูด้วย แล้วทำออร์ลให้กูด้วย”

บุปผา : “เราฟังแล้วก็กลัว แต่ได้ยินบางคนบอกว่าแขกใจดีไปนอนกับมัน มันบอกให้ 3,000 พอไปถึงให้มา 4,000 หรือบอกว่าวันนี้แขกพาไปซื้อของ ดุชิ เราฟังดูแล้วมันดูเหมือนง่ายไปหมด”

เมื่อเรียนรู้ผ่านการได้ยินได้ฟังมาแล้ว หมอนวดก็เริ่มคาดหวังและประเมินถึงสิ่งที่จะได้รับจึงตัดสินใจที่จะ “ออกแขก” ซึ่งในความคิดของหมอนวดครั้งแรกที่จะออกแขก พวกเขามีความรู้สึกดังนี้คือ

พวงแสง : “คิดสารพัดว่าแขกจะชาติสีห์ใหม่ เขาจะเป็นคนอย่างไร เราจะให้เราทำอะไรมั่ง พอไปถึง เขาก็ไม่มีอะไรมา คือ ถ้าเจอแขกดีตั้งแต่แรก คือ เขานอนกับเราแล้วเขาก็ทำทุกอย่างที่เราเคยนอนกับผู้ชายมา เขาไม่มาบังคับให้เราสโมคให้ เขาก็มีจิตใจว่า โอ้ นี้ง่ายวะ ไม่ถึง 2 ชั่วโมงก็ได้เงินแล้ว”

การไปมีเพศสัมพันธ์กับแขก หรือการออกแขกครั้งแรก พบว่า หมอนวดจะใช้วิธีหลบเลี่ยงเพื่อไม่ให้บุคคลในที่ทำงานรู้ว่าตัวเองไปออกแขก เช่น

- ให้แขกไปรอที่รถ แล้วนัดแนะกันว่าให้ไปเจอกันที่รถอะไร สีอะไร
- ให้แขกออกประตูหน้า แล้วหมอนวดออกประตูหลัง

ถ้ากรณีขึ้นรถไปกับแขกแล้ว แล้วมีเพื่อนเห็นจะบอกว่า แขกตัดเวลาให้หมดแล้ว และจะไปส่งที่บ้าน

สิ่งต่างๆ เหล่านี้หมอนวดจะมีการเรียนรู้และกระทำจนกลายเป็นประสบการณ์ ซึ่งจากประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างน้อยหนึ่งครั้ง จะเป็นบทเรียนสำหรับประสบการณ์เรื่องเดียวกันนี้ต่อไป เช่นในกรณี

แก้วตา : “เดือนแรกของการทำงาน เราก็ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไร แขกทำว่ามีตั้งค์ ขวนออกแขก พอขากลับ เขาก็ส่งให้เราแค่ 600 เราก็เลยบอกว่าพี่หนูเคยออกแขกไม่ต่ำกว่า 2,000 นะ เขาก็บอกว่าพี่มีมาเท่านี้แหละ หนูอยากมากกับพี่เอง พอวันหลังเจอแขกคนนี้เข้ามาที่ทำงาน เราเดินหนีเลย นี่เพราะว่าเราไม่ได้ตกลงกับเขาก่อน นี่คือการเสี่ยงของเรา เสียใจ เสียทั้งตัว เสียทั้งใจที่เรารู้แล้ว เราต้องเอาตั้งค์ก่อนเลย”

ดอกรัก : “ต่างคนต่างเมา ตอนแรกเขาก็ใส่ถุง (ถุงยางอนามัย) แล้วดึงออกเมื่อไรก็ไม่รู้ กลายเป็นเราระวังไปเลย กลัวเหมือนกัน ที่นี้พอเข้าโรงแรม เมื่อก่อนเคยปิดไฟ เดี๋ยวนี้ให้เปิดไฟเลย แขกมันก็อยากเห็นอยู่แล้ว ก็ให้มันเห็นกันจะจะไปเลย ไม่อายไปเลย เขาก็จะใส่ถุงให้แขกเอง และจะขึ้นทำเองเลย จะเอาทำไหนเดี่ยวเล่นให้”

การจะเรียนรู้ว่าแขกคนไหนมีเงินให้ได้เยอะตามที่ขอหรือไม่ดูได้จาก

แก้วใจ : “ถ้าแขกชวนไปเที่ยวก่อน ส่วนมากแขกจะแพ้ แขกจะให้เท่าไรเท่ากัน แต่ถ้าพอชวน บอกว่าพี่เราไปเที่ยวก่อนไหมไปนั่งฟังเพลง ทำอารมณ์ก่อน แล้วค่อยไปโรงแรมกัน ถ้าแขกบอกว่า ทำไมต้องไปทำอารมณ์ด้วยพี่มีเวลาน้อย โถ! มาอย่างนี้เรารู้ว่าเขาไม่กล้าทุ่ม มาเพื่อเอา ๆ แล้วก็กลับ บางครั้งเราก็คิด โอ้...! (คำด่า) ฎไม่มีราคาขนาดนั้นเลยหรอวะ”

เมื่อ“ออกแขก” จนมองว่าเป็นเรื่องปกติแล้ว ภายหลังจึงไม่จำเป็นต้องหลบหลีกใครอีก เช่นกรณีของ

แก้ว : “หลังจากออกแขกกลับมาก็มาคูว่า แขกเล่นทำโน้นทำนี้กับกูหัวเราะกัน คึกคัก มันกลายเป็นสิ่งที่ดูไม่น่าอาย ไม่น่าเกลียด ดูปกติไปแล้ว”

ในโลกแห่งการค้าประเวณีลักษณะของหมอนวดส่วนใหญ่ที่มีการออกแขกมีเหตุผลสืบเนื่องมาจาก

บัวผัน : “หมอนที่นี้ออกแขกทั้งนั้นแหละ ถ้าไม่ออกแขก เขาอยู่ไม่ได้หรอก งานมันไม่ใช่ว่าจะมีทุกวัน และตีปก็ไม่ใช่จะได้ทุกวัน แต่มันต้องกินต้องใช้ ทุกวัน”

แก้วตา : “ถ้าเข้ามาตรงนี้ใครไม่ออกแขก มันอยู่ไม่ได้ เพราะสิ่งแวดล้อมมันเร่งเร้าคือ เห็นเพื่อนออกแขกทุกวัน แล้วได้เงินมาเยอะ เพื่อนก็พาเราไปเที่ยวทุกวัน ที่นี้พอเพื่อนพาเราไปเที่ยว แขกก็มาถามว่าออกแขกไหม แล้วเสนอเงินให้มาเยอะ เราก็ตัดว่า เฮ้ย! ได้เงินไปเที่ยวไว้อ แล้วได้ตั้งค้ำห้องด้วย ไม่ต้องดิ้นรน”

ชบา : “ทุกคนออกแขกมาแล้วทั้งนั้น ดูง่าย ๆ อย่างคนที่มีเสียเสี้ยง ธรรมดาแน่นอนว่าต้องเกิดจากการออกแขกมาแล้วครั้งหนึ่ง แล้วแขกเกิดติดใจในสรีระร่างกายของหมอน ติดใจการเอาอกเอาใจ แล้วก็รับเป็นเมียบ่อย เห็นใหม่ทุกคนก็ออกแขกหมดแหละ”

หิ่งห้อย : “การออกแขก ตอนแรกคิดว่าเลวซะไม่มี เพราะไม่เคยทำเห็นเพื่อนทำมันยั่วยวนให้เห็นได้ทุกวัน มันก็ดีกว่าไปนอนกับผู้ชายสักคนแล้ว ไม่ได้ตั้งค์ แต่นี้ได้ทั้งเซ็กส์ ได้ทั้งเงินกลับมา”

จำปา : “ตอนนี้เป็นสาวตักตวงเงินได้เยอะ ก็รีบตักตวง เพราะเนื่อหนังมังสาตอนนี้มันไม่สึกหรอ เนื่อหนังมังสาเรียกเงินได้”

แก้ว : “อยู่ที่จุดตรงที่ว่า เราต้องการใช้เงินหรือเปล่า เช่นเดือนนี้ยังไม่มีค้ำห้องเลยหรือไปเที่ยวซะหมดแล้ว หรือส่งให้ทางบ้านหมดแล้ว”

ใจเริง : “ลองว่าคนโตกลงมาทำงานตรงนี้แล้ว มันก็ต้องมีความจำเป็นที่ต้องใช้เงิน ไหนจะลูก ค่าเช่าบ้าน ค่ากิน ค่าอยู่ จุดที่ได้เงินมาจ่ายเท่านั้นที่หอมออกแซก และจุดที่หอมมีภาระ เยอะต้องใช้เงิน ถ้าไม่อย่างนั้นเขาจะทำทำไม”

แก้วตา : “ตอนนี้ยังขายได้อยู่ คือ ยังใหม่อยู่ แล้วพอดีหน้าเราเด็ก ตัวก็เล็กด้วย”

ในโลกแห่งการค้าประเวณี โลกที่เบี่ยงเบน เมื่อหมอนวดเข้าสู่กลุ่ม วัฒนธรรมย่อย ของผู้เบี่ยงเบน ทำให้มีการเรียนรู้เทคนิค วิธีการ และค่อย ๆ ซึมซับรับเอาวัฒนธรรมย่อยของผู้ เบี่ยงเบนเข้าไปในตัวเอง จนท้ายที่สุดกลายเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองโดยการปรับเปลี่ยนบทบาท จากบทบาทของการนวด มาเป็นบทบาทของการขายบริการทางเพศ เนื่องจากเห็นว่าทางเลือกนี้ตัว เองจะได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า

การดำรงอยู่ของหมอนวดในโลกแห่งการค้าประเวณี (โลกที่เบี่ยงเบน)

การดำรงอยู่ หรือ การดำรงสถานะอยู่ในตำแหน่งอาชีพ นั้นหมายถึงบุคคลสามารถ ดำรงอยู่ในสภาพที่เขาอยู่ได้ ดังนั้นการที่บุคคลจะดำรงความเป็นหมอนวดจะประกอบด้วย

1. การดูแลตัวเองให้สวยงามอยู่เสมอ
2. มีความรู้ และ ป้องกันโรคต่าง ๆ
3. การดำรงอยู่ในเรื่องของบทบาท
4. การให้เหตุผลเข้าข้างตัวเอง

การดูแลตัวเองให้สวยงามอยู่เสมอ

กรณีการดูแลตัวเองให้สวยงามอยู่เสมอ บุคคลจะมีการดูแลสุขภาพดูแลเรื่องความ สวยความงามอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นแรงดึงดูดใจแก่แขกผู้ที่พบเห็นจะได้เรียกตัวเองขึ้นทำงาน กลวิธีที่ หมอนวดนิยมใช้กัน คือ

1.1. กินยาลดความอ้วน เช่น

ชบา : “รู้สึกตัวเองอ้วนขึ้น เพื่อนแนะนำให้กินยาลดความอ้วนก็ไปซื้อตามที่เพื่อน บอก แต่กินไม่ได้รู้สึกอ้วกแพ้ยา เลยควบคุมน้ำหนัก กินอาหารที่ไม่ค่อยมีไขมัน และเวลาว่างก็ไป ว่ายน้ำ”

1.2. ทำศัลยกรรมเสริมจมูก เช่น

จำปี : “ถ้ามีดั่งค์ อย่างแรกอยากไปเสริมดั่ง เห็นเขาเสริมมาแล้ว สวย ๆ ทั้งนั้น”

1.3. ทำศัลยกรรมเสริมหน้าอก เช่น

ช่อมภา : “เพื่อนชอบพูดว่า เราไม่มีหน้าอกเลย ดูบุปผาสิ อีนี่นมสวย แขนกติด เรา ก็คิดว่าเพราะนมสวยนี้เอง ก็เลยไปเสริมหน้าอก ดูสิ (แล้วเปิดหน้าอกให้ดู)

การมองว่าตัวเองบกพร่องในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเรื่องจมูกไม่สวยหน้าอกไม่มี หรือ อ้วนมากเกินไป การมองตรงนี้ได้มาจากการสะท้อนของคนรอบข้างที่เป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นรูปลักษณ์ของตัวเอง

การมีความรู้ และป้องกันโรคต่าง ๆ

นอกจากเรื่องการดูแลสุขภาพร่างกายของตัวเองให้ดูดีอยู่เสมอแล้ว หมอหมวดจะมีวิธีการเรียนรู้ และป้องกันรักษาโรคต่าง ๆ จากการอ่านหนังสือ, ดูโทรทัศน์, หรือเพื่อนคุยให้ฟังเช่น

แก้ว : “แก้วมีหนังสือเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ เรื่องการท้อง การร่วมเพศ ทำอย่างไรให้มีอารมณ์ ทำอย่างไรให้ผู้ชายชอบ เราอ่านแล้วก็เอาไปเล่าให้เพื่อนฟัง”

ใจเริง : “เราเรียนรู้โรคต่าง ๆ ข้อมูลหากันเอาเอง ส่วนมากจะรู้จากโทรทัศน์ ว่าเฮดส์ เป็นอย่างนี้ และบอกต่อ ๆ กัน อย่างคนนี้สนใจแล้วไปอ่านหนังสือพิมพ์แล้วมาเล่า บอกต่อ ๆ กันมา ส่วนใจก็มีหนังสือเกี่ยวกับโรคทั้งหมด”

ส่วนวิธีการป้องกันเมื่อจะมีเพศสัมพันธ์กับแขกของหมอหมวด หมอหมวดจะใช้วิธีการให้แขกใส่ถุงยางอนามัย เพื่อ

- ป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์
- ป้องกันการติดโรคติดต่อ ดังนี้คือ

จำปี : “หมอมที่ออกแขกที่ไม่มีผิวเป็นตัวเป็นตนจะใช้ปลอก เขาไม่มานั่งกินยาคุมหรือ เพราะหมอชอบเที่ยว กินเหล้า เดี่ยวก็ลืมกิน อีกอย่าง เราจะเชื่อได้ไง แขนกบางคนดูสะอาด ๆ เป็นโรคก็มี แขนกมันก็กลัวเฮดส์ เพราะเขาคิดว่า ไฮ้! อีนี่กูขวนอ้อฟมันก็มา มันคงอ้อฟหลายคนแล้ว เขาก็ต้องกลัว เขาก็ต้องใส่ปลอก เพราะกลัวเหมือนกัน”

นอกเหนือจากเรื่องความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แล้ว หมอนวดจะต้องมีการดำรงอยู่ในเรื่อง “บทบาท” ดังนี้

การดำรงอยู่ในเรื่อง “บทบาท”

บทบาทในแง่ที่สามารถจะดำรงอยู่ในอาชีพมีลักษณะกล่าวคือ บทบาทในการนวด กับบทบาทในการขายบริการทางเพศ จะเห็นได้ว่าผู้หญิงที่ทำหน้าที่คือการให้บริการแก่แขกด้วยการนวดอย่างเดียวจะอยู่ไม่ได้ เพราะมีเงื่อนไขความจำเป็นที่ต้องการใช้เงิน และสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเร่งเร้าให้บุคคลต้องปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามความจำเป็นของสถานการณ์ คือ จากการนวดไปสู่การขายบริการทางเพศ หรือต้องการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตนั่นคือ ไปอยู่กับผู้อุปการะ คือ มี “เสียเลี้ยง” พบว่า หมอนวดส่วนใหญ่จะมีลักษณะของ “เสียเลี้ยง” แต่จะเป็นการเลี้ยงลักษณะชั่วคราว ดังเช่นกรณี

ทองกวาว : “เคยมีเสียเลี้ยง แล้วเซ็ง คือ ต้องอยู่ในกฎระเบียบในเกณฑ์ของเขา เทียบก็ไม่ได้ ไปไหนก็ไม่ได้ ใช้เงินเปลืองก็ไม่ได้ อะไรก็ไม่ได้ทั้งนั้น เมื่อ ทั้ง ๆ ที่ก่อนที่จะเลี้ยงเรา พูดว่าได้ทุกอย่าง ก็เลยเลิกกันไป เราจะคอยสืบอยู่ตลอดเวลาว่าเราไปไหน ไปกับใคร พอมาแล้วก็ตำเรา เรารำคาญอะไร เราเป็นเมีย อาทิตย์หนึ่งมาหาเราครั้งเดียว ตัวเองไม่มีเวลามาอยู่กับเขาเขาก็ต้องไปเที่ยวบ้าง แล้วมาว่า มาตำ พอเราไปเที่ยว ตกลงนอนอยู่ได้แค่ 2 เดือนก็เลิกกันไป แล้วเป็นไง ผลสุดท้ายก็กลับมาเป็นหมอมเหมือนเดิมจะไปทำอะไรได้”

พุ่มพวง : “เคยมีคนเลี้ยง แต่ตามแจเลย โทรมมาเช็ดกับยามทุกวันเลยว่าวันนี้มีโทรศัพท์เข้ามาหาที่ครั้ง ใครโทรมาผู้หญิง หรือผู้ชาย แล้วมีใครมาหาที่ห้องหรือเปล่า คุ่มเข้ม มันไม่อิสระ เบื่อเลยเลิกไป”

ดังนั้นหมอนวดจะมีคนอุปถัมภ์ในลักษณะชั่วคราว ทั้งนี้เพราะคนอุปถัมภ์ เกิดความเบื่อหน่ายใน 2 เรื่องดังนี้คือ

1. เบื่อเรื่องบนเตียง เพราะต้องการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงคนอื่น
2. เบื่อเรื่องพฤติกรรมของหมอนวดเอง คือ จากการที่เคยเป็นคนอิสระ, กิน, เที่ยว ที่ไหนก็ได้ และใช้เงินอิสระ แต่พอมีคนอุปถัมภ์จะต้องใช้เงินอย่างประหยัด ไม่ให้เที่ยว ไม่ให้เล่นการ

พจน์ เมื่อมีเวลารว่างมากกว่าเดิมจึงหาทางออกด้วยการเที่ยวกินและเล่นการพนันหมด ทำให้คนอุปถัมภ์เบื่อในพฤติกรรมเหล่านี้

เมื่อไม่มีคนอุปถัมภ์ หมอนวดก็ไม่รู้จะไปประกอบอาชีพอะไร ที่จะทำให้มีชีวิตที่อิสระ และมีผลตอบแทนจากการทำงานที่ดี เพราะจากการที่เคยได้เงินเยอะแล้วมาทำงานที่เหนื่อยกว่า แต่ได้เงินน้อยกว่าหมอนวดก็ไม่ทำ จึงต้องหวนกลับมาสู่อาชีพหมอนวดเหมือนเดิม นี่ถือว่าเป็นขั้นหนึ่งของการปรับตัวของหมอนวด

นอกจากการปรับตัวในแง่มีคนอุปถัมภ์แล้ว หมอนวดยังมีการปรับตัว คือ เปลี่ยนหน้าที่จากหมอนวดไปประกอบอาชีพอื่น แต่จะเป็นลักษณะที่ไปประกอบอาชีพอื่นชั่วคราว หลังจากนั้นก็จะมาทำหน้าที่เป็นหมอนวดเหมือนเดิม ดังเช่นกรณี

บัวตอง : “อยากเปิดร้านขายอาหาร พอมีเงินก็ไปเปิด ปรากฏว่าไหนจะต้องลงทุน ค่าเช่าร้าน ค่าจ้าง ลูกจ้าง ลงทุนซื้อของแต่ละวัน แล้วตัวเองต้องทำก ก เหนื่อยแทบตาย ผลสุดท้ายขาดทุน เลยกลับมาเป็นหมอนวดเหมือนเดิม”

บัวผัน : “เคยออกจากหมอนแล้วไปสมัครงาน บางที่บอกว่าให้รอเรียกตัว ใ้เรากั ร้อ รอ ก็ไม่ยอมเรียกซะที บางที่ให้ 5,000 ก็คิดว่าไม่พอ จึงมานวดต่อ”

จากลักษณะดังกล่าวถือได้ว่า เป็นช่วงหนึ่งที่หมอนวดทำการปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเอง นอกจากนี้แล้วยังมีการปรับเปลี่ยนในลักษณะการปรับเปลี่ยน หน้าที่ เช่นร่างกายไม่เอื้อต่อการบริการทางเพศ จึงต้องเปลี่ยนหน้าที่ใหม่มาเป็น “นายหน้า”เป็นผู้จัดการคอยติดต่อให้ระหว่างผู้ให้บริการทางเพศ กับผู้บริการทางเพศ ซึ่งในลักษณะการให้บริการทางเพศนี้หมอนวดจะได้รับเงินพิเศษจากการให้บริการ ดังกล่าว โดยจะไม่มีภาระหักค่านายหน้าใด ๆ ยกเว้นในกรณีที่ “นายหน้า” เป็นผู้ ติดต่อให้ ซึ่งนายหน้าในที่นี้คือ ผู้จัดการจัดเด็กส่งให้แก่แขกตามที่แขกต้องการส่วนใหญ่ผู้หญิงที่เป็นนายหน้านี้จะเคยอยู่ในโลกของการขายบริการทางเพศมาก่อนซึ่งจะมีประสบการณ์ที่ซ้ำซ้อน พบว่านายหน้าในสถานบริการนวดแผนโบราณมี 2 ลักษณะคือ

1. นายหน้าที่เคยบริการทางเพศมาก่อน แต่ปัจจุบันมีอายุมากแล้วไม่สามารถดีดดูงใจแขกได้แล้ว

2. นายหน้าที่มีอายุน้อย และยังขายบริการทางเพศอยู่

นายหน้าประเภทแรกคือ นายหน้าที่ขายบริการทางเพศ แต่ปัจจุบันมีอายุมากแล้วไม่สามารถดีดดูงใจแขกได้ ดังนั้นจึงใช้วิธีดังนี้

นายหน้า : “วันนี้แขกแม่มานะ เขาอยากนอนกอดเอ๊าะ ๆ เอาใหม่ แม่บอกเขาแล้วแหละว่าไม่ต่ำกว่า 2,000”

นายหน้าประเภทนี้จะทำหน้าที่คอยส่งเด็กไปให้แขกเนื่องจากตัวเองไม่สามารถไปมีเพศสัมพันธ์กับแขกได้แล้ว เนื่องจากตัวเองมีอายุมากแล้ว

ดังนั้นในทัศนะของหมอนวดที่มีต่อนายหน้าประเภทนี้ จะเห็นได้จากคำกล่าวของแก้วใจที่ว่า

แก้วใจ : “คนที่มีอายุมากแล้วไม่มีใครชวนไปออกแขก แต่รู้ใหม่ เขาก็อยากออกด้วยซ้ำ แต่ไม่มีใครเรียก เพราะเขาก็ต้องการเงิน จึงต้องอาศัยหมอลูก ๆ ให้แขก นั่นก็เท่ากับเขาเป็นนายหน้า เขาไม่แตกต่างไปจากเราเลย เพียงแต่ว่าเขาไปนอนกับแขกไม่ได้ แต่เขาหาคนไปนอนกับแขกได้ แต่เขาก็ได้เงิน จุดมันคือ เงิน ทั้งนั้น”

นายหน้าประเภทที่ 2 คือนายหน้าที่มีอายุน้อยและยังขายบริการทางเพศอยู่ กรณีที่นายหน้าประเภทนี้จัดเด็กส่งให้แขก เนื่องจากว่าแขกคนที่หมอนวดเคยอ้อฟออกไปข้างนอกมาติดต่อให้หมอนวดช่วยหาเพื่อนในลักษณะเช่นเดียวกันนี้คือ ออกแขกได้ โดยให้เหตุผลแก่หมอนวดว่าต้องการหา “เด็ก ๆ” ให้เพื่อน ดังนั้นจึงเกิดมี “นายหน้า” ขึ้นมา ซึ่งนายหน้าจะเป็นคนคอยส่ง “หมอนวด” ที่มีคุณสมบัติตามที่แขกต้องการไปให้ และนายหน้าจะพูดเน้นกับ “หมอนวด” อีกที่ว่าแขกชอบแบบไหนก็ตามใจแขก เพื่อจะได้เงินพิเศษเพิ่ม เช่น

นายหน้า : “กูพูดกับแขกไปแล้วนะว่ามึงดีสารพัด แต่ถ้ามึงทำไม่ได้ มึงต้องอ้างแขกดี ๆ อย่าให้เสียมาถึงกู”

การหาเด็กให้ดังกล่าวนายหน้าจะได้เงินค่าหัวจากการติดต่อระหว่างแขกกับเพื่อนหมอนวด ซึ่งจะมีลักษณะ 2 อย่างคือ

1. เก็บเงินจากแขกทันที แล้วส่งหมอนวดไปให้ หลังจากเสร็จภาระกิจแล้วจึงมาเอาเงินที่นายหน้า ซึ่งเงินที่จะให้แก่หมอนวดนั้นจะต้องถูกหักค่าหัวเรียบร้อยแล้ว กรณีที่แขกให้ 2,000 จะหักค่าหัว 500 ให้หมอนวด 1,500 หรือถ้าแขกให้มา 1,500 ก็จะให้แก่หมอนวด 1,000

2. เก็บเงินค่าหัวจากแขก ส่วนราคาที่จะออกแขกให้ไปตกลงกันเอง

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการเป็นนายหน้า พบว่าในการคบหมอนวดให้ครบแบบผิวเผินอย่าลึกซึ้ง เพราะถ้าคบแบบลึกซึ้งหมอนวดจะขอค่าตัวเพิ่ม เช่น

ข้อทิพย์ : “พี่หนูเดี๋ยวดร้อนจริง ๆ นะ ที่มาหาพี่ แหม! พี่แค่เรียกแขกให้ ขอหนูเพิ่มนะ”

นายหน้า : “แหม! แล้วมึงคิดว่าง่ายหรือที่กูต้องโทรศัพท์เรียกแขกมาต้องหมดน้ำลายไปเท่าไร”

นายหน้าจึงมักถือคติที่ว่า “ต้องใจแข็งอย่าให้เด็กมันอ่อนได้ ไม่อย่างนั้นมันจะได้ใจที่หลังก็อ่อนได้อีก”

การเป็น “นายหน้า” ก็เหมือนกับดาบสองคม อาจจะเป็นได้ทั้งผลดี และผลเสีย ผลดีคือ เพียงใช้คำพูด พูดจาแนะนำชักชวนเด็กให้แก่แขก ก็สามารถจะได้เงินพิเศษ (ค่าหัว) ผลเสียคือ ถ้าแขกไม่ถูกใจหมอนวดที่ส่งให้ ก็จะมาต่อว่านายหน้าโดยหาว่า แนะนำ “เด็ก” ไม่ดีให้ และนายหน้าแทนที่จะได้รับรางวัลพิเศษแต่ไม่ได้

กรณีที่หมอนวดจะมาต่อว่านายหน้าได้ ในกรณีที่แขกไม่ดี เช่น

บุปผา : “พี่ แหกไม่ดีเลย มันเสือกเอาประตูลัง เจ็บ เจ็บ ไม่ไหวเลย”

นายหน้า : “แขกมันเอาแน่ไม่ได้หรือว่าตอนนั้นมันอยู่ในอารมณ์ไหน มันเห็นมึงเช็กชีส่วนไหน มันก็เอาส่วนนั้นแหละวะ อย่างนี้มันต้องอยู่ที่คุยกันระหว่างมึงกับแขก ว่าพี่เจ็บนะไม่ชอบแล้วมึงไม่ไปไวยกับมัน มาไวยกับกู กูไม่ได้ไปนอนด้วยนี่”

ดังนั้น นายหน้าจึงเกิดได้เพราะ

1. บางวัน หมอนวดคนที่เคยออกแขกไม่มีอารมณ์ หงุดหงิดกับปัญหา ต่าง ๆ เช่น “วันนี้เราซีเกียจออกแขก แขกมันเหี้ยนมาจริง ๆ เลยหาเด็กให้มันซะเลย”

2. แขกติดต่อให้นาเด็กให้

3. เด็กมีปัญหาเดี๋ยวดร้อนเรื่องเงิน ก็วิ่งมาหานายหน้า

4. ตัวเองไม่สามารถออกแขกได้แล้ว เนื่องจากมีอายุมาก

การให้เหตุผลเข้าข้างตัวเองของหมอนวด

ดังนั้นเมื่อผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวดแล้ว หมอนวดจะมีการ “ปรับความคิดของตัวเองที่เกิดจากการตอบโต้ปฏิริยาทางสังคม” ซึ่งเป็นการตอบโต้กระแสความกดดันที่ผู้หญิงจะต้องหาทางออกให้แก่ตนเอง นั่นคือ การมีปฏิริยาตอบโต้ต่อสังคมในลักษณะไม่สนใจตอบปฏิริยาของคนรอบข้าง โดยผู้หญิงจะมีกลไกที่สำคัญ ในการลดความรู้สึกผิดจากการละเมิดกฎเกณฑ์ทาง

สังคม นั่นคือการอ้างเหตุผลเข้าข้างตัวเอง (rationalization) เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในโลกของหมอนวดได้ เช่นข้อมูลของ

ใจเรียง : “ตอนแรกมองอาชีพนี้ต่ำที่สุด พอเข้ามาแล้วไม่ต่ำ อยู่ที่เราทำตัวของเราเอง ถ้าเราทำตัวต่ำ มันก็ต่ำ เราจะไปนอนกับใครสักร้อยคน ถึงถ้าเราไม่ได้ทำอาชีพนี้ แต่เราไปเที่ยวเตร่แล้วไปนอนกับผู้ชายฟรี ๆ เป็นอาชีพค้าขายไป มีงี้ได้กู กูก็แลกกับมีงี้ด้วยเงิน ก็เหมือนเด็กเรดไปเที่ยวพี่เลี้ยงเปียร์ เลี้ยงเหล่าน้อยแล้วไปนอนกับเขา สรุปลงแล้วก็แลกตัวกับเปียร์กับเหล่า เพราะต้องไปนอนกับเขา ก็เหมือนกัน จึงไม่มีใครต่ำกว่าใครหรอก”

จำปี : “เหมือนสิ่งแลกเปลี่ยน เราให้ตัว เขาให้ของแก่เรา”

ช่อมก : “ทำงานอย่างนี้ เงินมาของกลับ ถ้าเขาจะซื้อของ ต้องมีข้อแลกเปลี่ยน”

มะลิ : “ผู้หญิงทุกคน มันต้องเกิดขึ้นหน้า คือ เสียตัวให้ผู้ชาย”

แก้ว : “ถ้าแขกจะกอด จะทำอะไร จะถามว่าได้ตั้งค์หรือเปล่า ได้เพิ่มจากตบที่พี่จะให้ไหม ถ้าได้ก็ โอ.เค. ถ้าไม่ได้อย่าดีกว่า”

ทองกวาว : “แขกบางคนบอกว่า เราเที่ยว ชวนออกแขก แล้วจะเอาตั้งค์ก่อน ก็ต้องเที่ยวชิว ให้ชงไปแล้วไม่ได้อะไรกลับคืนมา แล้วเราจะให้ไปทำไมในเมื่อเราให้ชิว ๆ อยู่แล้ว”

หิ่งห้อย : “ทำงานกลางวัน หรือกลางคืนก็เหมือนกันแหละ เมื่อ ๆ คนกลางวันอาจจะต่ำกว่าคนกลางคืนซะอีก เห็นเขามัวไปนอนกับผู้ชายหลายคน เขาจบตั้งสูงแต่ยังทำแบบนี้ คนกลางคืนยังดีกว่าอีก”

จำปา : “คนมาเป็นหมอนวดเยอะมากที่ สุด คือ จะเป็นตัวของตัวเอง ทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ ไม่ทำก็ไม่มีใครบังคับ ไม่มีกิน ไม่มีชิวโหม่งไป เป็นงานอิสระ ไม่มีเจ้านาย ไม่มีใครคุม”

บัวตอง : “มองอาชีพก่อนข้างจะอิสระ และหาเงินง่าย งานมันต่ำ ไม่มีเกียรติ ทุกวันนี้เกลียดตัวเองจะทำงานอื่น ค้าขายก็กลัวขาดทุน ได้เงินน้อย จะไปทำโรงงานก็กลัวเงินไม่พอใช้ เลยไม่ไป ทุกวันนี้ก็อยากไปทำอื่น แต่ก็กลัว”

จำปี : “อยู่อาชีพนี้เป็นเมียเหนื่อยดีที่ สุด เพราะเมียน้อยไม่ต้องไปดิ้นรนไปทำเพื่อครอบครัวเขา ไม่ต้องไปสร้างฐานะครอบครัวขึ้นมากับเขา ไม่ต้องไปเอาเงินรวมกับเขา เราดีแต่แบบมือรับ ค่าห้องเราก็ไม่ต้องเสีย ไม่ต้องดิ้นรน ไม่ไปทำงานเราก็อยู่ได้ เขาให้เราอยู่แล้ว แต่เมียหลวงลำบาก ต้องทำอะไรเพื่อลูก เมื่อ ๆ ทำงานงก ๆ รวมเงินกับผัวเลี้ยงลูก แต่ผัวกลับเอาเงินไปให้เมียน้อย ในสายตาเมียหลวงสรรเสริญไปเถอะ ผัวกูดี แต่พอกลับหลังไม่รู้ไปทำ... (คำด่า) อะไรไว้บ้าง”

พิทูล : “เราไม่แคร์ใครหรอก เขาไม่ได้ให้เรากินนี้ ถ้ามันแต้มนั่งแคร์คนโน้นคนนี้ ก็พอดี
อดตาย”

ฟ้ารุ่ง : “ต้องทำเพื่อให้ลูกกิน แม่มีใช้ และตัวเองก็ไม่อด”

การให้เหตุผลเข้าข้างตัวเอง (rationalization) จึงเป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อการยอมรับอาชีพที่เบี่ยงเบน ทำให้ผู้ที่เข้าสู่โลกเบี่ยงเบนสามารถอ้างตนเองอยู่ได้ในโลกดังกล่าว

สรุป

ปรากฏการณ์การเข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนโบราณถูกมองในฐานะที่เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน สืบเนื่องมาจากผู้ชมทางสังคมมีภาพตายตัวต่อหมอนวดว่าเป็นโสเภณีแอบแฝง จึงประทับตราหมอนวดว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ดังนั้นหมอนวดจึงมีความโน้มเอียงที่จะมองตนเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน และนำไปสู่การดำเนินสิ่งที่เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อไป

จากการที่ผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนโบราณ ประกอบด้วย ช่วงแรก คือ ช่วงการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ ซึ่งพบว่ามีเงื่อนไขที่สำคัญคือ ข้อจำกัดของโอกาสที่จะประสบความสำเร็จด้านวัตถุ ประกอบกับการได้มีโอกาสสัมผัสกับเครือข่ายคนในอาชีพ และในเรื่องการตัดสินใจดำเนินชีวิตที่ฝ่าฝืน การควบคุมทางสังคม เงื่อนไขทั้ง 3 ประการดังกล่าวผู้หญิงจะต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองตามเหตุผล และปัจจัยแวดล้อมก่อนที่จะเลือกเข้าสู่อาชีพ

ช่วงที่สอง คือ ช่วงของการเข้าสู่อาชีพ ในขั้นนี้หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการปฏิสังสรรค์กับบุคคลผู้ร่วมอาชีพ กลุ่มบุคคลสำคัญที่จะต้องมีการปฏิสังสรรค์ด้วยมืออยู่สามกลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มหมอนวดด้วยกันเอง, กลุ่มแขก หรือลูกค้าที่มาใช้บริการ และกลุ่มคนเชียร์แขก การปฏิสังสรรค์ดังกล่าวทำให้เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ และขีดเกลาก้าวเข้าสู่อาชีพของผู้หญิงที่เลือกเข้าสู่อาชีพ รูปแบบการขีดเกลาก้าวทางสังคม จะประกอบไปด้วยลักษณะการขีดเกลาก้าวทางสังคมอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จากการขีดเกลาก้าวทางสังคมแบบเป็นทางการได้แก่ การขีดเกลาก้าวโดยผ่านกลไกการฝึกกวดของสถานประกอบการ ส่วนการขีดเกลาก้าวแบบไม่เป็นทางการ อาทิ การเรียนรู้ถึงเทคนิควิธีการในเรื่องต่าง ๆ ที่จะทำให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์ให้มากที่สุดซึ่งจะได้รับมาจากการเรียนรู้จากสังคมแวดล้อม ในขั้นการขีดเกลาก้าวแบบไม่เป็นทางการนี้ กลุ่มเพื่อนหมอนวดจะเป็นตัวการที่จะตัวทำหน้าที่ขีดเกลาก้าวผู้หญิงที่เข้าสู่อาชีพนี้มากที่สุด นอกจากนี้ในกระบวนการขีดเกลาก้าวยังทำให้เกิด

การเรียนรู้แบบแผนวัฒนธรรมย่อยของหมอนวด ทำให้มีการเรียนรู้ในเรื่องสัญลักษณ์, อุดมการณ์ และเทคนิคกลยุทธ์วิธีในการทำงานในหลากหลายรูปแบบ

ขั้นตอนสุดท้ายการเข้าสู่โลกแห่งการค้าประเวณี ในขั้นนี้หมอนวดจะมีการเขียนฐานะจากการให้บริการนวดให้แก่แขกไปสู่การขายบริการทางเพศ นั้นสืบเนื่องมาจาก หมอนวดมีแรงกดดันทางด้านเศรษฐกิจ และมองว่ามีโอกาสที่แตกต่างจากการขายบริการทางเพศแบบทั่วไปคือ หมอนวดแผนโบราณมีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกที่จะให้บริการทางเพศด้วยได้ นอกจากนี้หมอนวดส่วนใหญ่เคยผ่านประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว จึงมองว่าการละเมิดบรรทัดฐานทางเพศเป็นเรื่องที่ชินชาปกติเสียแล้ว

การเข้าสู่อาชีพหมอนวดแผนโบราณประเมินว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนเนื่องมาจาก

1. เป็นพฤติกรรมการละเมิดบรรทัดฐาน กล่าวคือ ในสังคมไทยจะมีค่านิยมและบรรทัดฐานที่กำหนดควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม บรรทัดฐานที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ บรรทัดฐานทางเพศ ซึ่งมีการผูกพันกฎเกณฑ์ทางเพศเข้าไว้กับกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมสูง การที่หมอนวดถูกมองว่ามีโอกาสที่จะมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลมากหน้าหลายตาโดยที่ไม่ได้ผ่านการแต่งงาน ลักษณะดังกล่าวหมอนวดจึงมีแนวโน้มที่จะถูกมองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน

2. การฝ่าฝืนการควบคุมทางสังคม ลักษณะของการควบคุมทางสังคมต่อผู้หญิงจะเน้นหนักไปที่การควบคุมให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน โดยเฉพาะบรรทัดฐานในเรื่องเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงคนใดเปลี่ยนคู่ควรเป็นประจำ หรือชอบไปเที่ยวกับชายมากหน้าหลายตา สังคมจะรังเกียจ หรือในเรื่องความสัมพันธ์ขั้นที่สูสาวเป็นเรื่องน่าอับอาย ผู้หญิงจะต้องมีความอับอาย และสำรวมในเรื่องนี้ และให้รักษาความบริสุทธิ์ไว้ ดังนั้นถ้าหากผู้หญิงคนใดละเมิดบรรทัดฐานทางเพศ จะได้รับปฏิบัติการต่อต้านจากสังคม เช่น การดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นหญิงชู้ และเลิกคบหาสมาคมด้วย

หมอนวดนอกจากจะละเมิดบรรทัดฐานทางเพศโดยตรงแล้ว ยังจะต้องทวนกระแสสังคมด้วยการฝ่าฝืนต่อกลไกการควบคุมทางสังคมเหล่านั้นด้วย ถ้าหากว่าพวกเขาจะยังคงรักษารูปร่างในอาชีพนั้นอยู่ต่อไป การทำหน้าที่ที่ฝ่าฝืนทางสังคมดังกล่าวเป็นปัจจัยที่จะสนับสนุนการประทับตราว่าเธอเป็นผู้เบี่ยงเบนอีกทางหนึ่ง

ในประเด็นเรื่อง การปรับตัว ก็เป็นกระบวนการที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของคนที่เข้าสู่อาชีพหมอนวด ผู้หญิงจึงต้องมีการปรับตัว เพื่อให้ตัวเองสามารถอยู่ได้ต่อไปในสังคม ซึ่งการปรับตัวของผู้หญิง จะเริ่มตั้งแต่ในช่วงของการประกอบอาชีพหมอนวดธรรมดาจะต้องปรับตัวให้เข้ากับ

วัฒนธรรมย่อยของหมอนวด พร้อมทั้งปรับตัวต่อการเรียนรู้กลยุทธ์วิธีในการป้องกันตัวเอง และในโลกแห่งการค้าประเวณีหมอนวดจะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน

ดังนั้น การดำรงอยู่ได้ของผู้เบี่ยงเบนจะต้องพิจารณาถึงการดูแลตัวเองให้สวยงามอยู่เสมอ, การมีความรู้และการป้องกันโรคต่าง ๆ , การดำรงอยู่ในเรื่องบทบาท และการให้เหตุผลเข้าข้างตัวเอง ดังกล่าวถือว่าเป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อการยอมรับอาชีพผู้เบี่ยงเบน เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในโลกแห่งการค้าประเวณี

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “หมอนวดแผนโบราณ : การเข้าสู่อาชีพ และการปรับตัว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่อาชีพหมอนวด และการเข้าสู่โลกการค้าประเวณี หรือ โลกของ “ผู้เบี่ยงเบน” ตลอดจนกระบวนการขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยดังกล่าว รวมทั้งกระบวนการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ภายใน “โลก” ดังกล่าวได้

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แนวทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ (symbolic interaction) เป็นกรอบแนวความคิดพื้นฐาน ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมของหมอนวดแผนโบราณในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการ (process) ที่มีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลงจากเอกลักษณ์ของผู้หญิงที่สังคมให้การยอมรับ ไปสู่การมีเอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบน โดยอาศัยระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เจาะลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหมอนวดแผนโบราณจำนวน 15 คน ของสถานบริการหมอนวดแผนโบราณขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลของการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนของกระบวนการ และเงื่อนไขสำคัญในการเข้าสู่อาชีพ และการปรับตัวของหมอนวดแผนโบราณ 3 ช่วง ดังนี้คือ

ช่วงที่ 1 การตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ

ช่วงที่ 2 การเข้าสู่อาชีพ

ช่วงที่ 3 การเข้าสู่โลกแห่งการค้าประเวณี

ในแต่ละช่วงจะพบเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการปรับตัวผ่านการตีความใน กระบวนการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์กับบุคคลอื่น

ช่วงที่ 1 การตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ

การตัดสินใจเข้าสู่อาชีพหมอนวดนับว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของผู้หญิง ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขสำคัญที่ผลักดัน และดึงดูดให้ผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่อาชีพนี้เกิดจากความกดดันในการถูกปิดกั้นโอกาสที่จะประสบความสำเร็จทางด้านวัตถุ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ประกอบกับการมีโอกาสที่ได้ปฏิสังสรรค์กับบุคคลในแวดวงอาชีพบริการ ซึ่งเป็นบุคคลนัยสำคัญที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้หญิงให้ได้สัมผัส และรู้จักกับโลกของหมอนวดแผนโบราณ อันมีผลต่อการให้นิยาม ‘อาชีพหมอนวดแผนโบราณ’ ใหม่ ที่เห็นว่าเป็นอาชีพอิสระ ไม่ต้องใช้ความรู้ ไม่ต้องลงทุนมากนัก และมีผลตอบแทนทางรายได้สูง และด้วยเหตุที่อาชีพนวดแผนโบราณเปิดกว้างสำหรับผู้หญิงที่ไม่จำเป็นต้องมีหน้าตา และรูปร่างที่สวยงามเสมอไป พร้อมกันนี้โดยบทบาทเชิงอาชีพ “นวดแผนโบราณ” ที่เป็นเกราะกำบังให้มองว่าอาชีพนี้เป็นการให้บริการ “การนวด” ธรรมดา จึงทำให้อาชีพนี้ได้รับการประณาม หรือการลงโทษทางสังคมต่ำกว่าอาชีพขายบริการทางเพศในรูปแบบอื่น ๆ นั่นก็หมายความว่า อาชีพนวดแผนโบราณมีการลงทุนทางสังคม (social cost) ต่ำกว่าอาชีพขายบริการทางเพศในรูปแบบอื่น ๆ นั่นเอง

ช่วงที่ 2 การเข้าสู่อาชีพ

พบว่า ผู้หญิงก้าวเข้าสู่โลกของหมอนวดเริ่มแรกจะต้องผ่านขั้นตอนของระบบการบริหารงานของการจัดระเบียบทางสังคมของสถานบริการนวดแผนโบราณขั้นตอนที่สำคัญที่สุดซึ่งถือเป็นขั้นตอนของกระบวนการขัดเกลาเข้าสู่อาชีพ คือ ขั้นตอนการฝึกนวด นอกจากนี้ผู้หญิงจะมีการเรียนรู้ในอาชีพนี้โดยกระบวนการการขัดเกลาเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวด นั่นคือ การเข้าไปสู่เครือข่ายของความสัมพันธ์ หรือเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่มกับหมอนวด ทำให้ผู้หญิงมีการเรียนรู้ และซึมซับเอา ค่านิยม บรรทัดฐาน ความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของกลุ่มเข้ามาสู่ตนเอง ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะนำไปสู่การเป็นหมอนวดอาชีพ นั่นหมายถึง ผู้หญิงเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสถานภาพของผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งไปสู่ความเป็นหมอนวด

ช่วงที่ 3 การเข้าสู่อาชีพหมอนวดในโลกการค้าประเวณี (โลกที่เบี่ยงเบน)

พบว่าในโลกของการขายบริการทางเพศสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่โลกนี้ เพราะเงื่อนไขพื้นฐานมาจากผลตอบแทนที่สูง นอกจากนี้ยังพิจารณาว่าในโลกแห่งการค้าประเวณี หมอนวดมีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกได้ และหมอนวดก็เคยผ่านประสบการณ์ทางเพศมาก่อนแล้ว ซึ่งในการเคลื่อนจากบทบาทเชิงอาชีพนี้ให้บริการนวดไปสู่บทบาทของการขายบริการทางเพศ หมอนวดจะใช้กลวิธีการต่อรองขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ (benefits) ที่หมอนวดสามารถเสนอต่อแขกเพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จที่ปรารถนา และหมอนวดจะต้องมีการเรียนรู้ถึงกลยุทธ์ที่จำเป็นในการดำรงอยู่ในโลกที่เบี่ยงเบน นั้นหมายถึง การดูแลตัวเองให้สวยงามเพื่อเป็นที่ดึงดูดใจต่อแขกที่มาใช้บริการ พร้อมทั้งมีการป้องกันโรคต่าง ๆ และมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่จากการเป็นหมอนวด กลายเป็นนายหน้า ที่ทำหน้าที่ในการติดต่อระหว่างผู้ให้บริการทางเพศกับผู้รับบริการทางเพศ เพื่อหวังที่จะได้รับผลประโยชน์จากการทำหน้าที่เป็น ผู้จัดการติดต่อดังกล่าว สิ่งสำคัญของผู้ให้บริการทางเพศจะต้องเรียนรู้เทคนิคในการทำให้แขกพึงพอใจ นั่นคือ การรู้จักใช้คำพูด การเอาอกเอาใจ ไม่ขัดใจแขก เพราะนั่นหมายถึงรางวัลที่จะได้รับย่อมได้สูงขึ้นตามความพอใจ นอกจากนี้แล้ว หมอนวดจะมีการเรียนรู้วิธีการให้เหตุผลเข้าข้างตัวเอง เพื่อที่จะลดความกดดันที่เกิดมาจากการประหัตประหมอลทินจากสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การมีเอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบนที่มั่นคง

ดังนั้นการปรับตัวของหมอนวดในทุกขั้นตอน จะเกิดขึ้นภายใต้กระบวนการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ การปรับตัวดังกล่าวเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทางสังคมในเรื่องต่าง ๆ และสิ่งสำคัญที่ทำให้หมอนวดต้องปรับตัวเพื่อจะเลือกทางเลือกต่างๆ เพื่อสามารถให้ตัวเองดำรงอยู่รอดได้ในสังคม

นัยที่ได้จากการศึกษา

นัยเชิงระเบียบวิธี

การศึกษาหมอนวดแผนโบราณ โดยมุ่งทำความเข้าใจพฤติกรรมของหมอนวดในฐานะที่เป็นความเบี่ยงเบนเชิงสัมพัทธ์ ซึ่งได้พัฒนาขึ้น และดำรงอยู่ท่ามกลางการปฏิสังสรรค์ทางสังคม โดยผ่านกระบวนการตีความ การให้ความหมาย ดังนั้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว เพื่อให้สามารถฉายภาพแห่งความเป็นจริงได้นั้น จำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษา “โลกของ

หมอนวด” จากจุดยืนของหมอนวดเอง และการที่ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้น การอาศัยระเบียบวิธีที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยอาศัยระเบียบวิธีการศึกษาแบบธรรมชาติ (naturalistic inquiry) ตามแนวทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาวิจัย เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของหมอนวดแผนโบราณ ทั้งนี้เพราะระเบียบวิธีดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา กล่าวคือ การศึกษาโดยอาศัยระเบียบวิธีนี้ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปเรียนรู้โลกของหมอนวด โดยการสวมรับทัศนภาพของหมอนวด ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยมองเห็นการกระทำ และพฤติกรรมต่าง ๆ บนพื้นฐานของการตีความ การให้ความหมาย จากสายตาของหมอนวดเอง อันจะนำไปสู่การเข้าถึง “โลกที่แท้จริง” ของหมอนวดแผนโบราณได้อย่างชัดเจน

นัยเชิงทฤษฎี

การศึกษาหมอนวดแผนโบราณ โดยอาศัยแนวทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ เป็นกรอบแนวความคิดพื้นฐาน ซึ่งได้มุ่งสนใจหมอนวด และพฤติกรรมของหมอนวดในฐานะที่เป็นความเบี่ยงเบนทางสังคม กล่าวคือ ผู้หญิงที่เข้าสู่อาชีพหมอนวดกลายเป็นผู้เบี่ยงเบน จากกระบวนการที่สังคมได้ประทับตราว่า เป็นผู้เบี่ยงเบนตามภาพตายตัว (stereotype) ที่ว่าหมอนวดก็คือ โสเภณีประเภทหนึ่ง ดังนั้นผู้ชมทางสังคมจึงมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อหมอนวดในเชิงลบด้วยการประณาม ดุด่าเหยียดหยาม หมอนวดจึงนิยามตัวเองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน แล้วเข้าไปผูกพันกับการกระทำนั้น และค่อย ๆ ซึมซับความเบี่ยงเบน จนทำให้ผู้หญิงเกิดการพัฒนาจากผู้เบี่ยงเบนปรุหมุมไปสู่การเป็นผู้เบี่ยงเบนทุติยภูมิ นั่นคือ หมอนวดแผนโบราณได้ก้าวจากบทบาทเชิงอาชีพที่ให้บริการนวดแก่แขกไปสู่การขายบริการทางเพศ ซึ่งถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เบี่ยงเบน

นอกจากนี้ยังใช้แนวทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ ในการวิเคราะห์กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของผู้เบี่ยงเบน กล่าวคือ ในวิถีชีวิตประจำวันหมอนวดจะต้องมีการปฏิสังสรรค์กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ กลุ่มที่สำคัญยิ่งก็คือ กลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ ซึ่งจะมีส่วนในการขัดเกลาทางสังคมเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยดังกล่าว ซึ่งจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในอาชีพ การเข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่มทำให้หมอนวดได้เรียนรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของอาชีพ ภาษา การแต่งกาย ซึ่งหล่อหลอมให้บุคคลมีบุคลิกภาพเฉพาะบทบาทนั้น ๆ

จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการใช้แนวทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นั้น ทำให้สามารถเข้าใจถึงกระบวนการและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายจากผู้หญิงปกติไปสู่

ผู้หญิงที่เบี่ยงเบน โดยผ่านการปฏิสังสรรค์ การตีความ การนิยามความหมาย อันมีผลต่อการพัฒนาความเบี่ยงเบน และดำรงความเบี่ยงเบนนั้นไว้ได้

นัยเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษามอนอดแผนโบราณ ได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการ และเงื่อนไขสำคัญ ๆ ในการพัฒนาจากผู้หญิงที่สังคมให้การยอมรับไปสู่ผู้หญิงที่เป็นผู้เบี่ยงเบน และได้รับการประณามจากสังคม ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวมีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็นแนวนโยบายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้มีการขยายโอกาสทางการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าสู่การประกอบอาชีพที่ดี กล่าวคือ ในสังคมปัจจุบันการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งรัฐก็ควรให้การส่งเสริมโดยเฉพาะการขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคบังคับแต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวหาใช่จะช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากนัก เพราะการศึกษาระดับนี้มิได้ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้หญิงที่จะต้องเข้าสู่โลกของการทำงาน ดังนั้นการดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะเชิงอาชีพ จะมีผลต่อการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถแสวงหาอาชีพที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคม

2. ควรกระจายการจ้างงานที่มีลักษณะของการกระจุกตัวโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลให้ออกสู่ต่างจังหวัดมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้หญิงที่อยู่ในเขตชนบทได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้นแล้วยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าที่พักอาศัย, ค่าเดินทาง ฯลฯ) ซึ่งจะทำให้มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

นอกจากนี้การเพิ่มโอกาสให้ผู้หญิงสามารถทำงานในท้องถิ่นของตนเอง ทำให้โอกาสที่จะได้ปฏิสังสรรค์กับเครือข่ายคนในอาชีพบริการ ซึ่งเป็นตัวเชื่อมโยงให้ผู้หญิงเข้าสู่อาชีพมอนอดแผนโบราณลดน้อยลง

3. ในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีนั้น มักจะมุ่งความสนใจไปที่ผู้หญิงเป็นหลัก โดยละเลยการให้ความสำคัญกับบุคคลนัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่โลกของการค้าประเวณี ดังนั้นนโยบายการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงควรให้ความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชายผู้เที่ยว ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยม ความเชื่อ ในการมองบทบาทของหญิงที่เท่าเทียมกับผู้ชาย

รวมทั้งการรณรงค์ให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางสังคมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทของผู้หญิง ซึ่งทำให้พวกเขามองเห็นถึงความสามารถของตนเอง และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น ลักษณะดังกล่าวจะมีส่วนในการเหนี่ยวนำให้มีผู้หญิงตัดสินใจเข้าสู่การขยายบริการทางเพศ เพราะจะทำให้เกิดต้นทุนทางสังคมที่สูงขึ้นนั่นเอง

ข้อจำกัดของการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในบางประเด็นที่ผู้วิจัยจะได้เสนอแนะ เพื่อจะได้มีการวิจัยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งจำเป็นต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากหมวดหมู่ที่มีอยู่ทั้งหมดได้ ประกอบกับเป็นการศึกษาจากสถานบริการนวดแผนโบราณเพียงแห่งเดียว จากสถานบริการนวดแผนโบราณที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผลการศึกษาที่ได้ไม่อาจใช้เป็นข้อสรุปครอบคลุมถึงหมวดหมู่แผนโบราณทั้งหมดของสังคมได้ ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปจึงควรที่จะมีการศึกษาในเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ภาพในระดับกว้าง ที่สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับหมวดหมู่แผนโบราณได้มากยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ได้มุ่งเน้นไปที่การมองพฤติกรรมของหมวดหมู่แผนโบราณ ในฐานะที่เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนเชิงสัมพันธ์ โดยการอาศัยแนวทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ เป็นกรอบในการอธิบาย ประกอบกับมีข้อจำกัดในด้านเวลา จึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาหมวดหมู่แผนโบราณในประเด็นสำคัญ ๆ ได้ครอบคลุมทั้งหมด โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อกามโรค และโรคเอดส์ (HIV) ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหมวดหมู่แผนโบราณในครั้งต่อไป จึงควรที่จะได้มีการขยายผลการศึกษาให้ครอบคลุมไปถึงปัญหาเหล่านี้ด้วย

บรรณานุกรมศัพท์

“ลงงาน”	การเริ่มลงไปปฏิบัติงานจริง หลังจากผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว จากห้องฝึกจนวัดไปสู่ตู้กระจก
“ตัดเวลา”	การคิดจำนวนชั่วโมงที่ขึ้นไปทำงาน แล้วคำนวณออกมาเป็นจำนวนเงิน
“ตัดชั่วโมง”	การคิดจำนวนชั่วโมงที่ขึ้นไปทำงาน แล้วคำนวณออกมาเป็นจำนวนเงิน
“กินไข่”	การไม่ได้งานทำของหมอนวด
“กัก”	การกีดกัน เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง
“ที่เด็ด”	หมอนวดที่สามารถจับได้ ลูบได้ คลำได้
“จับแขก”	หมอนวดใช้วิธีการเพื่อให้แขกมาใช้บริการกับตน
“ตัดแขก”	หมอนวดใช้วิธีการเพื่อไม่ให้แขกมาใช้บริการกับตนอีก
“เลี้ยงแขก”	หมอนวดใช้วิธีการเพื่อให้แขกมาใช้บริการกับตัวเองอีกในคราวต่อไป
“ออกแขก”	การมีเพศสัมพันธ์กับแขก โดยได้รับค่าตอบแทน
“เม็ด”	รอบ เช่น ทำงานได้มาเม็ดเดียว คือ ขึ้นไปทำงานรอบเดียว
“ดอก”	คน เช่น ไปนอนกับแขกมาก็ดอกแล้ว คือ ไปนอนกับแขกมาก็คนแล้ว
“ตีป”	ทูป คือ สิ้นน้ำใจ
“บาท”	100 เช่น วันนี้ได้ตีปมา 1 บาท หมายถึง 100 บาท
“5 บาท”	500 เช่น วันนี้ได้ตีปมา 5 บาท หมายถึง 500 บาท
“เสือกันฝน”	ดูขงขงนามัย
“ปลอก”	ดูขงขงนามัย
“ตัดเบอร์”	การที่หมอนวดถูกคิดหมายเลขของตัวเองออกจากการเป็นหมอนวดในสถานบริการแห่งนั้น
“วิก”	10 วัน (เฉพาะหมอนวด ส่วนพนักงานอื่น ๆ เช่น เด็กเสิร์ฟ เด็กชอย 1 วิก หมายถึง 15 วัน)
“ดารา”	หมอนวดที่มีลักษณะคือจะมี “งานดี”
“งานดี”	การที่ได้ชั่วโมงในการทำงานที่มาก นั่นหมายถึง จำนวนเงินที่จะได้รับ จะได้มากตาม ชั่วโมงที่เพิ่มขึ้น

- “ฉู้ฉาน” การเกี่ยจคร้านในการทำงาน ซึ่งหมอนวดจะต้องหาวิธีการต่างๆ มาใช้ เพื่อทำชั่วโมง
ในการทำงานให้ได้มากที่สุด
- “ชวนไปเอา” ชวนไปมีเพศสัมพันธ์
- “เปลื้องตัว” การที่หมอนวดยอมให้แขกได้จับ ได้กอด และได้จูบ
- “ชอบเจ้าแจ๊ะ” ชอบจับ ชอบจูบ ชอบคลำ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมควบคุมโรคติดต่อ. รายงานสำรวจจำนวนหญิงบริการทางเพศ กองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ ปี 2525 ถึง 2538

.....รายงานสำรวจสถานบริการนวดแผนโบราณและผู้ให้บริการทางเพศ กองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข. ปี 2534-2538.

จรรยา เศรษฐบุตร และสุภาณี เวชพงศา. NIC เขตปลอดโสเภณี. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม เอกสารทางวิชาการหมายเลข 184.

บงกชมาศ เอกเอี่ยม. “ภัย:กระบวนการพัฒนาและอ้างเอกลักษณ์รักร่วมเพศ”. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532.

บุญส่ง เผ่าทอง. “ปัญหาหญิงโสเภณีในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ม.ป.ป.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. “ความเบี่ยงเบน: นิยามเชิงสังคมวิทยา” เอกสารประกอบการบรรยาย
ภาค 2/2539.

.....“แนวการศึกษาความเบี่ยงเบนตามกรอบการวิเคราะห์เชิงการปฏิสังสรรค์
สัญลักษณ์” วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5 (ธันวาคม 2530).

..... “ปริบทแห่งการขัดเกลาทางสังคม” เอกสารประกอบการบรรยายวิชา
สว.602 จิตวิทยาสังคมพิสดาร, สว.321 สังคมวิทยาจิตวิทยา 2532.

- สังคมวิทยาชีวิตประจำวัน: แนวทฤษฎีการปฏิสังสรรค์ สัญญาลักษณ์,
 รายงานการวิจัยเสริมหลักสูตร คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 2532.
- ยศ สันตสมบัติ. แม่หญิงสี่ชายตัว: ชุมชนและการค้าประเวณีในสังคมไทย. รายงานวิจัยเสนอต่อ
 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2530.
- ศุภีมาน นฤมล. "กระบวนการกลายเป็นหมอนวดกรณีศึกษาหญิงบริการในสถานบริการอาบอบนวด".
 วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 2530.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. ร่วมแรงแบ่งปันรัก: สภาพ ข้อเท็จจริงแห่ง
ปัญหาโสเภณีและเอดส์, เอกสารทางวิชาการหมายเลข 178.
- สมบัติ ตาปัญญา. สัมผัสแห่งความรัก: ศิลปการนวดแบบไทย, พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ แสงตะเกียง
กรุงเทพมหานคร สิงหาคม 2528.
- ลำสี ใจดี. คู่มือการนวดไทยในระดับการสาธารณสุขมูลฐาน โครงการฟื้นฟูการนวดไทย
โดยสมาคมแพทย์แผนโบราณ แห่งประเทศไทย (วัดปรินายก) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2
กรุงเทพฯ หมอชาวบ้าน 2529.
- ลำเรียง แสงชื่อ และสมชัย จิรโรจน์. รูปแบบการทำงานของหญิงอาชีพพิเศษต่อการ ควบคุมกามโรค
ในประเทศไทย, ฝ่ายอบรมและเผยแพร่ ศูนย์กามโรค ชลบุรี, 2526.

ภาษาอังกฤษ

Becker, Howard S. Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance. New York: The free press, 1963.

Blumer, Herbert, Symbolic Interactionism: Perspective and Method. Englewood Cliffs, N.J, Prentic-Hall 1969.

Bogdan, Robert and Steven J.Taylor. Introduction to Qualitative Research. New York, John Wiley 1975.

Charon, Joel M. Symbolic Interactionism: an Introduction, an Interpretation, an Integration 3d ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentic-Hall, Inc., 1989.

Clinard, Marshall Barron. Sociology of Deviant Behavior. New York, Holt, Rinchart and Winston 1974.

Franklin, Clyde. W. II, Theoretical Perspectives in Social Psychology, (Boston Toronts: Little, Brown and Company, 1982).

Goode, Eric, Deviant Behavior. New Jersey: Prentice-Hall, 1978.

Gove, Walter R. The Labeling of Deviance: Evaluating a Perspective 2d ed. Beverly Hills, Sage Pub 1980.

Greenwood, John D. Realism, Identity and Emotion: Reclaiming Social Psychology. 1994.

Henslin, James M. Social Problems. Second edition Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice Hall, 1990.

Higgins, Paul C. and Richard R. Butler. Understanding Deviance. New York, McGraw-Hill 1982.

Hughes, J.A. The Philosophy of Social Research. New York: Longman. 1980.

Jessor, Richard and others. Society, Personality and Deviant Behavior New York, Holt, Rinehart and Winston 1968.

Jonathan, Turner, H Sociology: Concept & Use (New York: McGraw-Hill Inc., 1984)

Kitson, John. I. "Societal reaction to deviant behavior: Problems of theory and method" Social Problem. 1962.

Lemert, Social Pathology. New York: McGraw-Hill. 1951.

Liska, Allen E. Perspectives on Deviance (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1987).

McCaghy, Charles H. Deviant Behavior: Crime, Conflict, and Interest Groups. New York, Macmillan Pub. (1976).

Orcutt, James D. Analyzing Deviance. Homewood, The Dorsey Pr. (1983)

Palmer, Stuart and John A. Humphrey, Deviant Behavior: Patterns, Sources, and Control (New York and London: Plenum Press, 1990).

- Pfohl, Stephen J. Images of Deviance and Social Control: a sociological history. New York. McGraw- Hill Book (1995).
- Rosenberg, Michael, M. et al The Sociology of Deviance. New York, St. Martin Pr. 1982.
- Rubington, Earl and Weinberg, Martin S. Deviance : The Interactionist Perspective 5 th ed America: Mcmillan Publishing Company, 1987.
- Rosenberg, M. Michael and others. The Sociology of Deviance. New York St. Martins Pr. 1982.
- Schur, Edwin M. Labeling Woman Deviant: Gender Stigma and Social Control. New York, Random House 1984.
- Shur, Edwin M. Labeling Deviant Behavior. New York: Harper and Row Publishers.
- Schur, Edwin M. Interpreting Deviance: a Sociological Introduction. New York, Harper & Row (1979).
- Schwartz, H. & Jacobs, J. Qualitative Sociology, New York : Free Press. 1979.
- Thio, Alex. Deviant Behavior. 3 d ed New York, Harper & Row Pub (1988).
- Turner, Jonathan H. The Structure of Sociological Theory. (Illinois: The Dorsey Press, 1982).
- Vaz, Edmund W. Aspects of Deviance. Searborough Prentice-Hall of Canada 1976.

ประวัติการศึกษา

ชื่อ	นางสาวเอมอร ทองเจียว
วันเดือนปีเกิด	30 มกราคม 2512
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีการศึกษา 2534
ทุนการศึกษา	ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)